KPSS

KAMU PERSENOLİ SEÇME SINAVI

EĞİTİM BİLİMLERİ

DERS NOTLARI

HÜSEYİN KAYA

KPSS
KAMU PERSENOLİ SEÇME SINAVI
EĞİTİM BİLİMLERİ
DERS NOTLARI

YAZAR
HÜSEYİN KAYA

ISBN: 978-000-0000-00-0

BASKI
SERVET OFSET MATBAACILIK LTD. ŞTİ.
Matbaacılar Sit. Yayın Cd.
9. Blok No: 50 Karatay / KONYA
Tel: 0 332 342 02 32
Fax: 0 332 342 02 33
Sertifika No: 15904

OCAK 2015

BASKI ÖNCESİ
Bilge Tasarım Atölyesi
Salih ARIKAN
Fevzi Çakmak Mh. Yeni Matbaacılar Sit.
10455. sk. No: 39 Karatay / KONYA
0 332 342 42 47
0 505 243 63 33

Makalelerin bilimsel sorumluluğu yazar(lar)a aittir; bilimsel içerikten Editör ve yayınlayan kurum veya kuruluş sorumlu tutulamaz.Bütün yayın hakları saklıdır. Eserde yer alan yazı ve görseller telif sahiplerinin yazılı izni olmadan basılamaz ve çoğaltılamaz.

GELİŞİM PSİKOLJİSİ 5
ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ 47
ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ 83
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 123
PROGRAM GELİŞTİRME 159
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK 183

KPSS / EĞİTİM BİLİMLERİ

GELİŞİM PSİKOLOJİSİ

GELİŞİM PSİKOLOJİSİ

Psikoloji

İnsan ve hayvan davranışlarını inceleyen pozitif bilimdir. İnsan davranışlarının altında yatan nedenleri incelemek, davranışları önceden kestirmek, kontrol etmek ve istendik şekilde yönetmeye yardımcı olmak ister. Hayvan davranışlarını incelemenin temel sebebi inşan davranışlarını daha iyi anlamaktır. Psikoloji, duygu, düşünce ve davranışı inceler. **(Davranış bilimi)**

İnsan

Biyolojik, psikolojik, sosyal kültürel bir varlıktır. Psikoloji bilimi insanı bütün yönleriyle inceler. Organizma kavramı, insan, hayvan ve bitki için kullanılır. **(Canlı varlık)**

Davranış

Organizmanın bütün tepkileridir. İçten ve dıştan gelen etkilere karşı organizmanın gösterdiği bütün tepkiler. Psikoloji, sadece gözlenebilen gülme, konuşma, ağlama davranışlarını değil, doğrudan ölçülemeyen düşünme, rüya, problem çözme, hayal kurmayı da inceler. Rüya görmek bir davranıştır fakat öğrenilmemiştir.

Psikolojinin Uzmanlık Alanları

Eğitim Psikolojisi

İnsanın gelişimini, öğrenme ilkelerini inceleyip öğrenme, öğretme ortamlarını, öğrenmeyi etkileyen faktörleri, güdülenmeyi inceleyen uzmanlık alanıdır.

KPSS: Bir öğretmen eğitim ortamlarındaki uygulamalarını sürekli sorgularsa en çok hangi alanda gelişir? (**Mesleki Yeterlik**)

Gelişim Psikolojisi

Döllenmeden ölüme kadar bireyde meydana gelen davranış değişikliklerini inceleyen uzmanlık alanıdır.

Öğrenme Psikolojisi

Organizmada öğrenme, transfer, unutma, pekiştirme ve güdülenmenin nasıl olduğunu inceleyen uzmanlık alanı.

KPSS: Sınıfında öğrencilerin derse katılımını yetersiz gören öğretmenin öğrencileri derse karşı güdülenmelerini sağlamak için en çok hangi alandan faydalanabilir?

(Öğrenme Psikolojisi = güdülenme)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Bireyin kendini tanıması, çevresini tanıması ve kendisini gerçekleştirmesine sunulan profesyonel yardım süreçlerini inceler.

Sosyal Psikoloji

Bireyi, grupla, toplumla etkileşim halinde inceleyen alandır. Moda, iletişim, uyum, propaganda, itaat, liderlik, tutum, kitle iletişimi.

Deneysel Psikoloji

Davranışlarımızı neden - sonuç ilişkileri açısından inceleyen uzmanlık alanıdır.

Klinik Psikoloji

Anormal davranışları, teşhis ve tedavisini inceleyen uzmanlık alanıdır.

- Eğitim ve psikolojin ortak alanı davranıştır. Ortak ilke ise insan davranışlarını planlı bir şekilde değiştirebilmesidir. İnsan davranışlarında:

  Düşünce - Duygu - Davranış yapısı vardır.

Psikometrik Psikoloji

Ölçme araçları geliştiren, test ve test dışı teknik, araç gereç geliştiren uzmanlık alanıdır.

Psikolojide Yaklaşımlar Ekoller

Yapısalcılık

W. Wundt. Titchener - 1879 W. Wundt psikolojinin kurucusu olarak kabul edilir. İnsan davranışlarının kontrollü koşullarda gözlenmesi ilkesini geliştirmiştir. Psikolojinin konusu bilinç (zihin) amacı ise bilincin öğelerinin çözümlenmesidir. Yöntemi ise **içebakış**tır. İnsanın duygu sezgi ve düşüncelerinin incelenmesini savunur.

Fonksiyonalizm (İşlevselcilik)

J. Dewey W. James.

Zihnin yapısını bırak ne işe yaradığına bak anlayışından önemli olan zihnin yapısı değil işlevidir. Psikoloji bilimi bireyin çevresine uymayı ve sorunlarını çözmeye yardımcı olmalı işe yarar (faydalı) şekilde olmalıdır. (Pragmatizm) Öğrenmede, problem çözme ve güdülenme önemlidir. Darwin'in evrim kuramını örnek alır.

Davranışçı Ekol

J. Watson - İ. Pavlov - Skinner - J. Locke Thorndike. Watson tarafından geliştirilmiş olup yapısalcı ve fonksiyonalist ekolü yetersiz görmüştür. İçebakış, güvenilir, bilimsel bir yöntem değildir. İncelenmesi gereken herkes tarafından gözlenebilen, ölçülebilen davranışlar olmalıdır. (**Dış gözlem**) Ben senin ne düşündüğüne değil ne yaptığına bakarım. İnsan davranışları basit bir uyarıcı - tepki bitişikliğidir. Davranışların niçin olduğu değil nasıl olduğu incelenmelidir. J. Locke: "İnsan zihni doğuştan boş bir levha gibidir, bütün öğrenmeler yaşantıyla kazanılır. " Çevre insana istediği davranışı öğretir. Bana bir çocuk getirin onu istediğiniz gibi yetiştireyim. (Watson)

KPSS: Bebekler doğduğunda kil kitlesi gibidirler, **çevre onlara şekil verir** görüşü hangi ekolle ilgilidir. (**Davranışçı**)

KPSS: Sahnede rolünü unuttuğu için iyi oynayamayan oyuncuya yönetmen ben **senin ne düşündüğüne değil ne yaptığına bakarım** demiştir, görüşü hangi ekoldür? (**Davranışçı**)

KPSS: Öğrenme doğrudan gözlenemeyen ancak dış davranışlardan vardanabilen içsel bir süreçtir. Bu cevabın istendiği beş soru sorulmuştur. (**Davranışçı Ekol**)

Bilişsel Ekol J. Piaget J. Bruner, Ausubel

Düşünme, akıl yürütme, problem çözme ve zekanın adım adım nasıl geliştiği üzerinde durmuşlardır.

Gestalt (Bütüncül) Ekol:

Kofka, Köhler, Wertheimmer

Bütün parçaların toplamından farklı bir anlam ifade eder. Algı, algı yanılmaları, pragnanz yasaları üzerinde durmuşlardır. Bir notanın tek başına anlamı yoktur fakat notaların birleşmesi güzel bir melodi olur. Bireyin davranışları bir bütün olarak incelenmelidir. Hindistan'da dokuz körü filin yanına götürmüşler her biri fil için, hortum, ağaç, yelpaze, duvar demişler. Oysa fil ayrı bir anlam ifade eder.

- Hem bilişsel, gestalt hem de hümanist ekoller bireyi aktif bir varlık olarak görürler. Birey, uyarıcıları zihinsel süreçlerden geçirerek yorumlama ve farklı tepkiler verme yetisine sahiptir.

KPSS: İnsan gördüklerini **bütün** olarak algılar. Bütün onu oluşturan parçaların toplamından fazladır. (**Gestalt**)

KPSS: Öğretmen konuyu önce genel kavramlardan **bütün** olarak görmelerini sağlayacak şekilde özel kavramlara doğru sıralar. (**Gestalt**)

Olgunlaşma Kuramı: A. Gessell.

Çocuğun gelişim sürecini olgunlaştırmaya dayandırır. Gelişimde tek faktör olgunlaşmadır. Çevrenin etkisini kabul etmez.

KPSS: Çocuğun gelişimi, **önceden belirli bir plana göre oluşması** hangi kurama aittir? (**Olgunlaşma**)

Psikanalitik - Psikodinamik Ekol S. Freud - E. Erikson

İnsan davranışlarının temelinde cinsellik ve saldırganlık vardır. İnsan kötü niyet ve potansiyellerle dünyaya gelir. İnsan doğuştan cinsel yaşam enerjisiyle doğar (libido) . 0 - 6 yaşı kişiliğin temelini oluşturur. Bu yaş döneminde anne - baba tutumları çocuğun kişiliğinin temelini oluşturur. Bireyin davranışlarını incelerken çocukluk yılları önemlidir. Bu dönemde olumlu kazanımlar yanında saplantılar da oluşabilir. Bireyin davranışları bilinçdışı olarak ele alınır. Kişilik ergenlik dönemine kadar gelişir. **Erikson**'a göre, birey toplumsal bir varlıktır. Kişiliğin oluşmasında kişilerarası ilişkiler daha önemlidir. (Psikososyal) insan davranışları, hipnoz, transferans, rüya analizleri ve serbest çağrışım yoluyla incelenir.

KPSS: Psikososyal gelişim kuramına göre kişilik gelişimi daha çok neye bağlıdır? (**Kişilerarası ilişkiler**)

Hümanist - İnsancıl Ekol A. Maslow - C. Rogers - Kohlberg

Davranışçı ve psikoanalitik ekolleri eleştirir. İnsan doğuştan iyi niyet ve potansiyellerle dünyaya gelir ve kendini gerçekleştirmek ister. Her birey biricik ve değerlidir, kendi yaşamını yönetebilecek güce sahiptir. Her birey ayrı bir fenomen (algısı farklı olan özel) dir.

Benlik algısı, özbenlik - ideal benlik benlik tasarımı önemlidir. **Maslow'**a göre İnsan davranışları güdü ve ihtiyaçlara dayanır.

KPSS: Benlik tasarımı kişiliğin temelidir görüşü hangi ekolle ilgilidir? (**İnsancıl - Varoluşçu**)

Nörobiyolojik Ekol: W. James - Hebb, A. Meyer

İnsan davranışları karmaşık bir nöronlar ve sinapslar sistemidir. İnsanı anlamak için beyin yapısını incelemek gerekir. İnsanı etkileyen fiziksel çevre, kimyasalların, iklimin, gezegenlerin davranışlara etkisi önemlidir. Karasal iklimde yaşayanlar ile deniz ikliminde yaşayanların davranışları farklıdır. Astroloji - gezegen hareketleri - dolunay - yükselti davranışlarımızı etkiler. Havanın bulutlu olduğu zamanlara insanın içi sıkılır, mutsuzluk hisseder, durgunlaşır.

Ekolojik Ekol Bronfenbrenner

İnsan sosyal sistemler içinde yaşar ve bundan etkilenir. Bireyin ailesi, arkadaşları, komşuları, işyeri statüsü, medya, siyaset, devlet ve dünyadaki gelişmelerden etkilenir. Mikro sistem - mezosistem - Ekzosistem - Makro sistem

Eklektik Ekol:

Tek başına bir ekol değildir. Yeri ve zamanı gelince bütün ekollerden faydalanarak insan davranışları açıklanmalıdır. (Bütün ekollerin teknikleri bir arada kullanılır)

- En çok soru davranışçı, gestalt, hümanist, psikodinamik ekolden sorulmuştur.

Eğitim Psikolojisinde Araştırma Yöntemleri

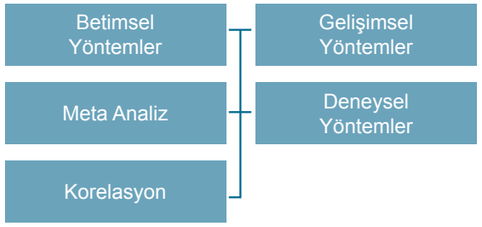

Betimsel Yöntemler: Bireyi tanımak için kullanılan gözlem, görüşme, testler, anketler, etnografik inceleme yöntemleridir.

Etnografik İnceleme: Bireyi, içinde yaşadığı sosyal kültürel çevre ile ilişkilendirerek tanımak.

Gelişimsel Yöntemler: Amaç, bireyin farklı yaşlardaki davranış değişimini incelemektir.

Boylamsal Yöntem: Aynı bireyleri uzun yıllar izlemeye dayanır. Örneğin Ali'nin kişilerarası ilişkileri 25 yaşlarına kadar izlenir. Sonuçları güvenilir fakat kullanışlı olmayan bir yöntemdir. Aynı birey uzun yıllar boyunca izlenir.

Kesitsel Yöntem: Farklı yaşlardaki bireyler aynı anda incelenir. Örneğin: 5, 10,15 yaşlarındaki çocukların kişilerarası ilişkiler anlayışı aynı anda gözlenir. Sonuçlara kısa sürede ulaşılır, fakat bilgiler yeterince güvenilir olmayabilir.

KPSS: Bir araştırmada çocukların yaşa bağlı konuşma gelişimi incelenmek istenir. Bu amaçla **2 - 4 - 6 yaşlarında** ellişer çocuğun rast gele örneklemle ile seçerek 150 çocuktan **tek seferde veri** toplanır. Daha sonra veriler çözümlenecek farklı yaşlarda dil gelişimine ilişkin genellenebilir sonuçlara ulaşılır bu yöntem hangisidir? (**Kesitsel**)

Sırasal (Ardışık): Kesitsel ve boylamsal yöntemlerin birleştirilmiş halidir. Amaç kesitsel ve boylamsal yöntemlerin sınırlılıklarını ortadan kaldırmaktır. Farklı yaş grubundaki bireyleri belirli zaman aralıklarında incelenmesi ve araştırmaya yeni grupların eklenmesi, kontrol edilmesi yöntemidir.

Meta - Analiz: Birden fazla araştırma sonuçlarının ilişkilendirilmesidir. Farklı zamanlarda ve farklı araştırmacıların elde ettiği değerler veya önceki

araştırma sonuçlarının incelenmesidir. Örneğin zamanlarda yapılmış araştırma sonuçlarını birleştirerek yorumlamak. Aynı konuyla ilgili farklı araştırma sonuçlarını bir araya getirerek çözümlemek.

Deneysel Yöntemler: Davranışların **neden - sonuç** anlayışı içinde açıklayan yöntem.

Değişken, değişik değerler alan deney öğeleridir.

Bağımsız Değişken: Bir araştırmada etkisi incelenmek istenen değişkendir. Araştırmanın amacı - sebebidir. Şartları araştırmacı tarafından değiştirilebilir (manipüle) edilebilir, değişkendir. kontrol edilebilendir.

- Bağımsız değişken sorularını çözerken " Neyin etkisini incelemek istiyorsun" sorusu yöneltilir. Cevap alınmazsa araştırmada değiştirilen, azaltılan, eklenen farklılaştırılan **her zaman bağımsız** değişkendir.

Bağımlı Değişken: Araştırmanın sonunda ortaya çıkan sonuç, üründür. Kontrol edilemez. sonuç olumlu veya olumsuz olabilir. Fakat sonuçlar her koşulda bağımlı değişkendir. (düzey - sayı - miktar)

KPSS: Bir araştırmada evden **10 kilometre** uzaklığa bırakılan hayvanların eve geri döndüğü **50 kilometre** uzaklığa bırakılan hayvanların eve dönmediği görülmüştür.

Çözüm: Değiştirilen ne?: **10 kilometre 50 kilometre**. O zaman **uzaklık** (mesafe) bağımsız değişken sonuç, eve dönmek ise bağımlı değişkendir.

KPSS: Öğretmen bir sınıfta **anlatım** diğer sınıfta **tartışma yöntemi** kullanır. Tartışma yöntemi kullandığı sınıf derse daha fazla katılmıştır.

Çözüm: Ne değiştirilmiş? Yöntem (**anlatım - tartışma**) bağımsız değişkendir. **Sonuç;** derse katılma **düzeyi**. o da bağımlı değişkendir.

Korelasyon (ilişkisel) Yöntem: İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü gösteren yöntemdir. Korelasyon katsayısı - 1.00, +1.00 arasında değer alır.

- 1. 00 ⟷ 0.00 ⟷ +1. 00 = Korelasyon, **0. 70** ve üzeri ise iki değişken arasında yüksek ilişki vardır.

artar - azalır azalır - artar

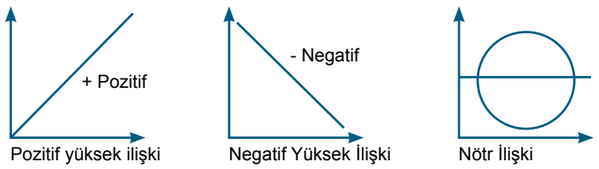

Değişkenlerin aynı anda artması veya azalmasıdır.	Değişkenlerden biri artarken diğeri azalır (zıt yönlü)	Değişkenler arasında ilişki bulunamaz
Zeka - Başarı	Yorgunluk - Dikkat	Doğum yılı - Cinsiyet
Etkili çalışma - Not	Sigara - Sağlık	Zeka - Saç uzunluğu
Para - Alım gücü	Enflasyon - Para değeri	

- Korelasyonda tablolarıyla ilgili sorularda not, başarı, ortalama, sınıf başarısı yoktur.
- Korelasyon sorularında neden sonuç ilişkisi yoktur.

Örnek: Etkili çalıştığı için yüksek not aldı. Korelasyon için yanlış deneysel yöntem için doğrudur (**Neden - sonuç**) Doğru olan: Etkili çalışma ile yüksek not alma arasında güçlü bir ilişki vardır.

KPSS: Bazı değişkenler arasında sıfıra (nötr) yakın bir ilişki vardır.

Aşağıdakilerden hangisi arasındaki ilişki yukarıda söylenen gibidir? (**Doğum yılı - doğum yeri**)

Gelişim: Organizmanın döllenmeden ölüme kadar zihinsel bedensel ve sosyal yönlerden değişmesi sürecidir.

Gelişim sürekli, ardışık, sıralı, aşamalı düzenli, olumlu ve ileriye dönük bir süreçtir.

Gelişme: Gelişim süreci sonunda ortaya çıkan ürünlerdir. Büyüme, olgunlaşma, hazırbulunuşluk ve öğrenme etkileşiminin ortaklaşa ürünüdür.

Örnek: Çocuğun dili kazanması, dil gelişimi bir süreçtir birden bire olmaz. (**gelişim**)

Çocuğun agulama, heceleme, tek sözcük üründür. (**gelişme**)

Örnek: Zihinsel gelişim bir süreçtir (**gelişim**) Çocuğun tümevarımsal akıl yürütmesi üründür (**gelişme**)

Değişim: Farklılaşmadır, bir durumdan diğerine geçmektir. Değişim olumlu veya olumsuz olabilir ileriye veya geriye doğru olabilir.

- Her gelişim bir değişimdir, fakat her değişim bir gelişim değildir.

GELİŞİMİN TEMEL KAVRAMLARI

KALITIM		ÇEVRE	
Büyüme	Olgunlaşma	Hazırbulunuşluk	Öğrenme
• Niceliksel artış, • Fiziksel artış, boy, kilo, hacim, ağırlık, irileşme, ebat • Organizmanın bedensel artışı fiziksel özelliklerin değişimi	• Kaslarımızın kendisinden beklenen görevleri yapabilecek düzeye gelmesi. • Niceliksel + Niteliksel • Genetik yapı tarafından önceden belirlenmiş bir plan dahilinde zamanı gelince kendiliğinden oluşan biyolojik değişim • Birçok davranışımızın altında yatan temel yapıdır. Olgunlaşma olmadan öğrenme olmaz. • Yaşı gelmeyen öğrenemez • Olgunlaşma kalıtım ağırlıklıdır. • Olgunlaşmada çevrenin etkisi çok azdır. (bazı yönler) ergenliğe giriş yaşı gibi. • Olgunlaşma öğrenmenin ön koşuludur. Fakat tek başına yeterli değildir. Yaşantıya ihtiyaç vardır. • Olgunlaşma sonucu ortaya çıkan davranışlar öğrenme sayılmazlar. (dik durma - yürüme - ergenliğe girme - ses çıkarma)	• Bireyin bir konuyu tam olarak öğrenebilmesi için gerekli olan olgunlaşma önbilgi (deneyim) ilgi ve güdülenmişlik düzeyini ifade eder. • Tecrübe deneyim önbilgi - ilgi - istek - güdülenme	• Tekrar veya yaşantı sonucu davranışta meydana gelen nispetten kalıcı izli davranış değişikliğidir. Okuma - yazma, bisiklet sürmek

KPSS: Fatma Hanım birkaç yıldır görmediği yeğenine kazak alır. **Kazak** yeğenine **tam olarak** uyar. Bu hangi gelişim kavramıyla ilgilidir? (**büyüme**) (ebat, dar - geniş)

KPSS: Bir anne 2 yaşındaki çocuğuna 100 kadar saymayı öğretmek istemekte fakat çocuk bunu **başaramamak**tadır. Niçin? (**olgunlaşma**)

KPSS: Ali, gömleğini giyebilmekte fakat düğmelerini **ilikleyememek**tedir. Bu en iyi nasıl açıklanır? (**Küçük kas gelişiminin yeterince tamamlanmamış olması**) - olgunlaşma

KPSS: Bireyin bir konuyu tam olarak öğrenebilmesi için o konunun gerektirdiği gelişim ve **güdülenme düzeyine** ulaşmış olması gerekir? **(hazırbulunuşluk**)

KPSS: 4 yaşındaki kızını resim kursuna yazdırmak isteyen anneye, öğretmen 7 yaşından önce kursa kayıt **almadık**larını söyler, Niçin? (**çocuğun küçük kas gelişiminin yeterince gelişmemiş olması**) **KPSS:** Bir matematik öğretmeni 5 yaşındaki oğluna matematik problemi çözmeyi öğretmeye çalışmış fakat **başarılı olamamıştır** Niçin? (**olgunlaşma**)

KPSS: Bir anne 1 yaşındaki çocuğun tuvalet eğitimi vermeye çalışmış fakat çocuk bunu 2 yaşında ancak başarabilmiştir Niçin? (**olgunlaşma**)

KPSS: Genetik yapı önceden belirlenmiş bir plan zamanı gelince kendiliğinden oluşan biyolojik yapı (**olgunlaşma**)

KPSS: Bir anaokulu öğretmeni çocuklara okuma yazma öğretmeye çalışmaktadır fakat çocuklar bunu birinci sınıfta öğrenebilmişlerdir. (**olgunlaşma**)

- **Olgunlaşma**, her yıl sorulan bir soru olmuştur!

GELİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

KALITIM

ÇEVRE

KRİTİK DÖNEM

TARİHSEL ZAMAN

Kalıtım

Genler yoluyla anne babadan gelen özelliklerin bireye geçmesidir. Kalıtımla bireye anne babadan gelen alt üst sınırlar geçmektedir. **Kalıtım = Benzerlik = Potansiyeller**

Kalıtımla bireye geçen özellikler: Fiziksel benzerlikler göz, saç, ten rengi, cinsiyet, boy uzunluğu, alt üst sınırlar, yetenek, zeka kapasitesi, mizaç (huy) bazı hastalıklar, kan grubu

Genotip: Anne babadan kalıtımla geçen özellikler **Fenotip**: Genotipin dışarıdan gözlenebilen şekilleri

Mutasyon: Genler üzerinde kalıcı değişiklikler genotipe ilgilidir. Genlerle nesilden nesile geçer.

Modifikasyon: Genlerdeki geçici değişikliklerdir. Fenotiple ilgilidir, çevresel etkilidir, sadece kişiyi ilgilendirir. Nesilden nesile geçmez.

- Kalıtımla geçen özellikler döllenme ile geçer. Sonrakiler çevre ile ilgilidir. Annenin hamileyken etkilendiği durumlar çevre faktörleridir.

KPSS: Yapılan araştırmalarda bireylere bazı davranışların daha kolay öğretilebildiği gözlenmiştir. Örneğin yükseklik korkusu gibi. Çünkü insanın buna **yatkın olduğu** gözlenmiştir (**Kalıtım**)

KPSS: Aileler üzerindeki araştırmalarda **anne babası ressam olan** çocukların da resim yapmaya daha **yatkın olduğu** gözlenmiştir. (**Kalıtım**) Yetenek=Ressam

KPSS: Özdeş ikizler ve ayrı yumurta ikizleri üzerinde yapılan bir araştırmada her iki gruptakiler bir eğitime tabi tutulacaklardır.

Eğitimden önceki korelasyon katsayıları ve eğitimden sonraki korelasyonu aşağıdaki gibidir. Ayrı yetiştirilen tek yumurta ikizleri: r = 0,77 birlikte yetiştirilen tek yumurta ikizleri: r =0,76

Ayrı yetiştirilen çift yumurta ikizleri: r = 0,52Birlikte yetiştirilen çift yumurta ikizleri: r = 0,54

Bu araştırma sonucunda gelişimi etkileyen hangi faktörün daha etkili olduğu söylenebilir?

Çözüm: Korelasyon (r) katsayıları incelendiğinde katsayıların

Ayrı yumurta ikizlerinde r= 0,77 - 0,76 yani benzer

Çift yumurta ikizlerinde r= 0,52 - 0,54 yani benzer olduğu görülmektedir. Bu da benzerlik = Kalıtımın etkili olduğunu çevrenin sınırlı kaldığını gösterir. (**Kalıtım**)

Çevre

Döllenmeden sonra bireyi etkileyen her şey onun çevresini de oluşturur. **Çevre=farklılaşma - düzey**. Bebeğin anne karnındaki beslenmesi, gelişimi annenin sigara, alkol, dış çevre vb…. üç çevremiz vardır.

- Doğum öncesi Çevre - Doğum anı - Doğum sonrası - çevre
- Çevre var olan potansiyellerin kullanılma düzeyini etkiler. Örneğin: resim yeteneği olan bir çocuk hiçbir yaşantı ile karşılaşmaz ise o yeteneği ortaya çıkmaz, gelişmez.
- Çevre faktörü - yaşantı - deneyim ve zengin uyarıcılarla desteklenmeyi içerir.
- Potansiyeller üzerinde **kalıtım** (benzerlik) doğuştancı anlayış Potansiyelleri kullanım düzeyi üzerinde ise **çevre** = yaşantı, farklılaşma rol oynar.
- Gelişim kalıtım ve çevrenin ortaklaşa ürünüdür. Bazı özelliklerde kalıtım bazılarında ise çevre etkili olsa da gelişimde ikisi de benzer oranda etkili olduğu doğrudur.
- Mizaç (huy) = Kalıtım, karakter = Çevre= (Kişilik)

Kural: Özdeş ikizlerle ilgili olarak sorulan sorularda **Değişim varsa=Çevre**. Pek bir şey değişmemiş, **benzerlik varsa =kalıtım**, cevaptır **İlginç tesadüf**: Sınavda özdeş ikizlerle ilgili sorulan soruları cevabı kalıtım istenmiştir Sizce bu bir tesadüf müdür? (hiç sanmam)

KPSS: Yapılan boylamsal araştırmada ikiz erkek kardeşlerin 5 yaşındaki ilgi alanları korelasyonu **0,80** aynı kardeşlerin 18. Yaşındaki ilgi alanları korelasyonu **0,60** olduğu gözlenmiştir. Bunu en iyi ne ile açıklarız? **(Yaşantı**)

Çözüm: r = 0,80 - 0,60 = **farklılaşma fazla** = çevre = yaşantı

KPSS: Bebekliklerinden itibaren ayrı büyütülmüş bir grup yetişkin ikiz üzerinde yapılan araştırmada ayrı ve tek yumurta ikizlerin davranış farklılıkları incelenmiştir. Bu araştırmada aşağıdakilerden hangisine varılmaz? (**tek yumurta ikizlerindeki gelişimin çeşitli alanlardaki etkileşim çift yumurta ikizlerinden daha fazladır.)**

Kritik Dönem

Duyarlı Zaman Aralığı:

Çevresel uyarıcıların çocuğun öğrenme ve gelişimi üzerinde en etkili olduğu zaman dilimidir. Organizmanın çevresel uyarıcıları almaya en açık olduğu zaman dilimidir. Bireyin bu dönemde yaşantı geçirmesi diğer zamanlara göre daha önemlidir. Ağaç yaşken eğilir, demir tavında dövülür. Kritik dönemde kazanılmayan bir davranışın sonraki dönemlerde kazanılması çok zordur. Çocuk yaşıtlarından geri kalır. Birey belirli zamanlarda öğrenmeye daha duyarlı olur. Başlıca kritik dönemler; doğum öncesi dönemin ilk üç ayı, 0 - 1 yaş temel güven 1 - 1, 5 yaş dil gelişimi 2 yaş tuvalet eğitimi 6 yaş okuma yazma 6 - 11 yabancı dil ergenlik dönemi (12 - 18) kimlik kazanımı için kritik zamandır.

KPSS: Doğduktan sonra **ilk üç ay** gözleri bağlı olan kediler sonradan yatay çizgileri göremeyecekleridir. Niçin? (**Kritik Dönem**)

KPSS: Yaşamın ilk yıllarında bebeklerin deneyimine bağlı bir gelişme olur, **eğer bu dönemde** duyuşsal motor alanda kapsamlı bir gelişme olmazsa ilerde zorlanmalara sebep olur. (**Kritik dönem**)

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi kritik dönemdir? (Hamileliğin ilk üç ayında "x" ilacı kullanan Fatma'nın kolsuz bebeği)

KPSS: Hangisi kritik dönem kavramını açıklar? **Çevresel uyarıcı ve olayların çocuğun gelişim ve öğrenmesi üzerinde daha kuvvetli ve kalıcı etki göstermesi.**

KPSS: Bir uzman 10 aylık çocuğun annesine "bu olaylardan sonra onunla sık sık konuşmalısınız. Bu **dönem onun ilk sözcüğü üretmesi açısından önemli** dönemdir" demiştir? (**Kritik dönem**)

KPSS: Gözlerinde kataraktla doğan ve **yedi yaşına kadar tedavi olmayan** çocuklardan sonra tedavi olsalar da görme sorunları yaşayabilirler? (**Kritik dönem**)

KPSS: Doğuştan görme engelli bir yetişkin ameliyat sonrası görme yetisi kazansa da **diğer bireyler kadar görme düzeyini kullanamayacaktır**. (Kritik dönem)

KPSS: Zihinsel gelişim açısından kritik dönem nedir?

- (**Öğrenme üzerinde çevresel uyarıcıların en etkili olduğu dönem)**

KPSS: Özdeş ikizlerden biri **doğuştan işitme kaybıyla dünyaya gelir**. Diğer kardeş iki yaşında geçirdiği bir hastalık nedeniyle işitme kaybı yaşar. İkisi 9 yaşında ameliyat olur. Fakat doğuştan işitme kaybı yaşayan kardeşi diğer kardeşten, dili kullanma konusunda geri kalmıştır. (**Kritik dönem**)

- Soruda Kritik dönem sorulmuş ve seçeneklerde yoksa cevap olarak **Yaşantı** tercih edilir. Sınavda farklı yıllarda iki soru aynı şekilde sorulup cevabı birinde kritik dönem diğerinde yaşantı olarak istenmiştir.
- **Kritik dönem**, her yıl sorulan bir soru olmuştur!

Tarihsel Zaman

Bireyin içinde yaşadığı toplumda o zaman da meydana gelen olaylardan etkilenmesidir. Kuşaklar arası fark, çatışma, bizim zamanımızda, günümüzde, eskiden çağımızda… Aynı tarihsel olayları yaşadıkları halde yaş ve gelişim dönemi farklı olduğu için bunlardan farklı etkilenen gruplara "**bölük**" denir. Örneğin; savaştan çocuklar yetişkinler ve yaşlılar farklı etkilenir.

KPSS: **11 Eylül saldırılarından sonra** bazı çocukların oyun ve oyuncaklarının uçakların kulelere çarpması olmuştur. (**Tarihsel zaman**)

KPSS: **Günümüzde ergenler** internet kullanma, mesajlaşma ve iletişimde cep telefonu kullanımı yaygınlaşmıştır. (**Tarihsel zaman**) Kuşak farkı - eskiden

Gelişimin temel ilkeleri

1. **Gelişim sürekli aşamalı, sıralı, olumlu ilerleyen bir süreçtir**. Gelişim döllenmeden başlayarak bebeklik, ilk çocukluk, son çocukluk, ergenlik, genç yetişkinlik, olgunluk, yaşlılık şeklinde ilerler. Gelişim durmadan ilerleyen birikimli bir süreçtir. Her dönem bir önceki döneme dayanır ve sonraki dönemi etkiler.
2. **Gelişim nöbetleşe devam eder**: Gelişimin **hızı** her dönemde aynı değildir. Gelişim özellikleri bazı dönemlerde hızlanırken bazı dönemlerde yavaşlar. (**Bazı yönler öne çıkarken bazı yönler geride kalmaktadır**) Örnek: Çocukluk döneminde dil gelişimi hızlı, bedensel gelişim yavaştır. Bebeklik döneminde bedensel gelişim hızlı, sosyal gelişim yavaştır. Bebek yürüdüğünde dil gelişimi yavaşlar.
3. **Gelişim kalıtım ve çevrenin ortaklaşa ürünüdür**: Kalıtım, potansiyeller alt - üst sınır, çevre ise yaşantı ve düzey ile ilgilidir. Tek başına kalıtım veya çevre gelişim için yeterli değildir.
4. **Gelişim yordanabilir bir sıra izler**: Gelişim önceden belirlenmiş bir sıra izler. Buna bağlı kişinin şimdiki kazanımları ile gelecekte olabileceği tahmin etmek mümkündür. **Verilen kazanım ile tahmin edilen kazanım arasında yıl farkı var.**
5. **Gelişimde kural ödünleme (telafi) değil, ilişkiliktir**: Gelişim alanları birbiriyle ilişkilidir. Fakat bir gelişim alanı diğerinin yerine geçmez, onu telafi etmez. Örneğin boy uzaması, dil gelişimini sağlamaz.
6. **Gelişim baştan ayağa doğrudur.**
7. **Gelişim içten dışa doğrudur:** Önce beyin sonra kalp sindirim sistemi oluşur. Önce iç organlar sonra dış yapı oluşur, gittikçe merkezden çevreye doğru gelişir.
8. **Gelişim genelden - özele doğrudur**: Çocuk önce genel (kaba) kaslarını kullanır. Sonra ince motor kaslarını kullanır. Çocuk bir nesneyi önce avucuyla sonra parmaklarıyla kontrol eder. Küçük çocuklar büyük oyuncaklarla, büyük çocuklar ise küçük oyuncaklarla oynarlar. Bu ilke **devinsel (psikomotor)** gelişimle ilgilidir.
9. **Gelişim bir bütündür: Gelişim alanları birbiriyle ilişkilidir**. Gelişimde yönler birbirini etkiler, dil gelişimi iyi olan çocuğun sosyal ve duygusal yönü de olumlu gelişir. Ergenliğe geç giren kızların sosyal ve duygusal yönü olumlu gelişir. Gelişim alanları birbirinden bağımsız değildir bir gelişim alanı diğer gelişim alanlarını etkiler.
10. **Gelişimde bireysel farklılıklar vardır**, her bireyin genel gelişimi yanında özellikle çevresel faktörlerden kaynaklı kendine özel bir gelişim seyri vardır. Bireylerin kalıtımsal özellikleri ve çevre ile ilgili etkileşimleri farklı olduğu için gelişim bireylere göre farklılıklar gösterebilir. Gelişimde bireysel farklılıklar önemsenmeli geliştirilmeli ve her bireyin özel olduğu dikkate alınmalı. Bireysel farklılıkları azaltmak herkesten aynı davranışı beklemek doğru değildir. Aynı yaştaki çocuklar benzer davranışı aynı zamanda göstermeyebilir.
11. **Gelişimde kritik dönemler vardır:** Gelişimde öğrenmeye duyarlı zamanlar vardır çevresel uyarıcılara çocuğun gelişimi ve öğrenmesinde bu dönemler çok daha önemlidir. Örneğin bir çocuk 6 yaşında okuma yazma öğrenirse daha etkili olur 60 yaşında okursan da okuma yazma öğrenilir. Fakat 6 yaşında öğrenene göre etkisiz olur, kaliteli olmayabilir.

KPSS: Erikson **0 - 1 yaşlarında** temel güven duygusunun kazanılacağını savunur. Bu görüş hangi gelişim ilkesidir? (**Gelişimde kritik dönemler vardır**)

KPSS: Gelişim birbirini izleyen ayırt edilebilir dönemler halinde gerçekleştiğini öne süren kuramcılara göre içinde yaşanılan çevrenin niceliği bu devreleri nasıl etkileyebilir? (**Hangi yaşta ortaya çıktıklarını etkileyebilir, ama sıralarını değiştiremez**) dönemlerin yaşanma hızlarını etkileyebilir ergenliğe erken girme.

KPSS: Anasınıfına devam eden Sude'nin ilköğretim beşinci sınıfa giden ablasına **kullandığı materyallere göre daha büyük** olması hangi ilke ile açıklanır? (**Genelden özele) küçük kas gelişimi tamamlanmamış**.

KPSS: **Oynadığı topu** önceleri **gövdesi** sonra **kollarıyla** daha sonra ise parmakları ile kontrol eden çocuk gelişiminin hangi ilkesi ile ilgilidir? (**Gelişim genelden özele doğrudur**)

KPSS: Gelişimle ilgili araştırmalar akranlarına göre konuşmayı geç öğrenen çocukların okumayı da geç öğrendiklerini göstermektedir. Bu durum hangi ilke ile açıklanır? (**Gelişim yordanabilir bir sıra izler**) dil, 1 yaşında, okuma 6 yaşında gerçekleşir iki kazanım arasında zaman farkı var. yordama

KPSS: Fiziksel büyüme, temelde……. bağlı olarak gerçekleşen bir süreç olmakla birlikte…… yetersizliği bu süreci olumsuz etkileyebilir? (**Kalıtım - Beslenme**)

KPSS: Bir öğretmen sınıf arkadaşlarına göre uzun boylu kilolu öğrencisine "dev adam gel buraya" diye seslenmektedir. Öğretmenin bu davranışı gelişim açısından neden sakıncalıdır? (**Bireysel farklılığı öğrenciyi incitebilecek şekilde öne çıkarması**)

KPSS: **Yağız ve Mert 5 yaşındaki** iki çocuktur. Yağız sözel olarak kendisini çok iyi ifade etmekte başkaları ile rahat iletişim kurmaktadır. Mert ise henüz kendisine sözel olarak ifade edememekten ve çekingen davranmaktadır. Bu hangi gelişim ilkesi ile açıklanır? (**Gelişimde bireysel farklılıklar vardır**)

Gelişim Görevleri Modeli:

Gelişim görevi, bireylerin içinde bulunduğu yaşta (dönem) kazanması gereken, yerine getirmesi gereken bilgi ve becerileridir. (Havighurst), gelişimin dönemler halinde olduğu ve her dönemde kazanılması gereken bilgi ve becerilerin gelişimi destekleyerek tamamlandığını belirtmektedir. Havighurst, gelişim görevlerini kritik dönem kavramından hareketle oluşturmuştur. Bir dönemdeki gelişim görevi diğer dönemleri etkilemektedir. Gelişim görevleri, büyüme, olgunlaşma, fiziksel ve toplumsal çevre beklentileri ve bireysel beklentilere dayanır.

Gelişim Görevleri Modeli (Havighurst)

Bebeklik (0 - 2)	İlk Çocukluk (2 - 6)	Son çocukluk (7 - 11)	Ergenlik (12 - 18)	Genç yetişkinlik (18 - 30)	Olgunluk (30 - 65)	Yaşlılık (65 - …)
Sosyal çevreyle ilişki kurma (ana - baba)	Sosyal çevreyle ilişki kurma (ana - baba)	Sosyal çevreyle ilişki kurma (ana - baba)	Sosyal çevreyle ilişki kurma (ana - baba)	Sosyal çevreyle ilişki kurma (ana - baba)	Sosyal çevreyle ilişki kurma (ana - baba)	Sosyal çevreyle ilişki kurma (ana - baba)
Dışkı kontrolü	Dışkı kontrolü	Dışkı kontrolü	Dışkı kontrolü	Dışkı kontrolü	Dışkı kontrolü	Dışkı kontrolü
Konuşma - Yürüme	Konuşma - Yürüme	Konuşma - Yürüme	Konuşma - Yürüme	Konuşma - Yürüme	Konuşma - Yürüme	Konuşma - Yürüme
Uyuma - uyanma	Uyuma - uyanma	Uyuma - uyanma	Uyuma - uyanma	Uyuma - uyanma	Uyuma - uyanma	Uyuma - uyanma
Katı yiyecekler yeme	Katı yiyecekler yeme	Katı yiyecekler yeme	Katı yiyecekler yeme	Katı yiyecekler yeme	Katı yiyecekler yeme	Katı yiyecekler yeme
Nefes alma - emme - tutma - yutkunma	Nefes alma - emme - tutma - yutkunma	Nefes alma - emme - tutma - yutkunma	Nefes alma - emme - tutma - yutkunma	Nefes alma - emme - tutma - yutkunma	Nefes alma - emme - tutma - yutkunma	Nefes alma - emme - tutma - yutkunma
Okuma yazmaya hazır hale gelir	Okuma yazmaya hazır hale gelir	Okuma yazmaya hazır hale gelir	Okuma yazmaya hazır hale gelir	Okuma yazmaya hazır hale gelir	Okuma yazmaya hazır hale gelir	Okuma yazmaya hazır hale gelir
Cinsel kimlik gelişmeye başlar	Cinsel kimlik gelişmeye başlar	Cinsel kimlik gelişmeye başlar	Cinsel kimlik gelişmeye başlar	Cinsel kimlik gelişmeye başlar	Cinsel kimlik gelişmeye başlar	Cinsel kimlik gelişmeye başlar
Merak hayaller gelişir	Merak hayaller gelişir	Merak hayaller gelişir	Merak hayaller gelişir	Merak hayaller gelişir	Merak hayaller gelişir	Merak hayaller gelişir
Kaba ve ince motor kaslar gelişir	Kaba ve ince motor kaslar gelişir	Kaba ve ince motor kaslar gelişir	Kaba ve ince motor kaslar gelişir	Kaba ve ince motor kaslar gelişir	Kaba ve ince motor kaslar gelişir	Kaba ve ince motor kaslar gelişir
Cinsiyet farklılıklarını bilir	Cinsiyet farklılıklarını bilir	Cinsiyet farklılıklarını bilir	Cinsiyet farklılıklarını bilir	Cinsiyet farklılıklarını bilir	Cinsiyet farklılıklarını bilir	Cinsiyet farklılıklarını bilir
Doğru yanlış davranışı öğrenme	Doğru yanlış davranışı öğrenme	Doğru yanlış davranışı öğrenme	Doğru yanlış davranışı öğrenme	Doğru yanlış davranışı öğrenme	Doğru yanlış davranışı öğrenme	Doğru yanlış davranışı öğrenme
El göz uyumu başlar	El göz uyumu başlar	El göz uyumu başlar	El göz uyumu başlar	El göz uyumu başlar	El göz uyumu başlar	El göz uyumu başlar
Özbakım becerileri	Özbakım becerileri	Özbakım becerileri	Özbakım becerileri	Özbakım becerileri	Özbakım becerileri	Özbakım becerileri
Anlamlı konuşma	Anlamlı konuşma	Anlamlı konuşma	Anlamlı konuşma	Anlamlı konuşma	Anlamlı konuşma	Anlamlı konuşma
		Somut - mantıklı düşünme	Somut - mantıklı düşünme	Somut - mantıklı düşünme	Somut - mantıklı düşünme	Somut - mantıklı düşünme
		Cinsiyet rollerini örnek alır (özdeşim)	Cinsiyet rollerini örnek alır (özdeşim)	Cinsiyet rollerini örnek alır (özdeşim)	Cinsiyet rollerini örnek alır (özdeşim)	Cinsiyet rollerini örnek alır (özdeşim)
		Başarma öğrenme içgüdüsü gelişir	Başarma öğrenme içgüdüsü gelişir	Başarma öğrenme içgüdüsü gelişir	Başarma öğrenme içgüdüsü gelişir	Başarma öğrenme içgüdüsü gelişir
		Kendine karşı olumlu tutum	Kendine karşı olumlu tutum	Kendine karşı olumlu tutum	Kendine karşı olumlu tutum	Kendine karşı olumlu tutum
		Vicdan gelişir	Vicdan gelişir	Vicdan gelişir	Vicdan gelişir	Vicdan gelişir
		Kişisel bağımsızlığını kazanır	Kişisel bağımsızlığını kazanır	Kişisel bağımsızlığını kazanır	Kişisel bağımsızlığını kazanır	Kişisel bağımsızlığını kazanır
		Kişisel sorumluluk alır	Kişisel sorumluluk alır	Kişisel sorumluluk alır	Kişisel sorumluluk alır	Kişisel sorumluluk alır
		El göz koordinasyonu tamamlanır	El göz koordinasyonu tamamlanır	El göz koordinasyonu tamamlanır	El göz koordinasyonu tamamlanır	El göz koordinasyonu tamamlanır
		Okuma - yazma hesaplama -	Okuma - yazma hesaplama -	Okuma - yazma hesaplama -	Okuma - yazma hesaplama -	Okuma - yazma hesaplama -
			Androjen kimlik özellikleri kazanımı	Androjen kimlik özellikleri kazanımı	Androjen kimlik özellikleri kazanımı	Androjen kimlik özellikleri kazanımı
			Soyut düşünme yeteneği	Soyut düşünme yeteneği	Soyut düşünme yeteneği	Soyut düşünme yeteneği
			Evlilik ve aile fikrinin oluşması	Evlilik ve aile fikrinin oluşması	Evlilik ve aile fikrinin oluşması	Evlilik ve aile fikrinin oluşması
			Meslek seçme fikrinin oluşması	Meslek seçme fikrinin oluşması	Meslek seçme fikrinin oluşması	Meslek seçme fikrinin oluşması
			Karşı cinse ilgi	Karşı cinse ilgi	Karşı cinse ilgi	Karşı cinse ilgi
			Kadın - erkek sosyal rollerini öğrenme, oynama	Kadın - erkek sosyal rollerini öğrenme, oynama	Kadın - erkek sosyal rollerini öğrenme, oynama	Kadın - erkek sosyal rollerini öğrenme, oynama
			Birincil ikincil cinsiyet özelliği kazanma	Birincil ikincil cinsiyet özelliği kazanma	Birincil ikincil cinsiyet özelliği kazanma	Birincil ikincil cinsiyet özelliği kazanma
			Yaşam felsefesi ve değerler sistemi kurma	Yaşam felsefesi ve değerler sistemi kurma	Yaşam felsefesi ve değerler sistemi kurma	Yaşam felsefesi ve değerler sistemi kurma
			Toplumsal sorumluluk almada istekliliik	Toplumsal sorumluluk almada istekliliik	Toplumsal sorumluluk almada istekliliik	Toplumsal sorumluluk almada istekliliik
			Bedeni kabul ve etkin kullanma	Bedeni kabul ve etkin kullanma	Bedeni kabul ve etkin kullanma	Bedeni kabul ve etkin kullanma
			Duygusal bağımsızlık	Duygusal bağımsızlık	Duygusal bağımsızlık	Duygusal bağımsızlık
			Kimlik kazanımı	Kimlik kazanımı	Kimlik kazanımı	Kimlik kazanımı
				Aile sorumluluğu üstlenme	Aile sorumluluğu üstlenme	Aile sorumluluğu üstlenme
				Yakın ilişki kurabileceği gruplara girme	Yakın ilişki kurabileceği gruplara girme	Yakın ilişki kurabileceği gruplara girme
				Vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme	Vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme	Vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme
				Eş seçme aile kurma	Eş seçme aile kurma	Eş seçme aile kurma
				Bir işe başlama	Bir işe başlama	Bir işe başlama
					Yaşlı anne babaya uyum	Yaşlı anne babaya uyum
					Hobiler edinme	Hobiler edinme
					Çocuklarına rehberlik yapma	Çocuklarına rehberlik yapma
					Ulusal ve uluslararası sorumluluk alma	Ulusal ve uluslararası sorumluluk alma
					Mal mülk edinme	Mal mülk edinme
					Kendisini eşiyle ilişkilendirme	Kendisini eşiyle ilişkilendirme
						Eşini kaybetme
						Gelişim azalması
						Hafızanın zayıflığına alışma
						Fiziksel gücün azalması

Fiziksel ve Psikomotor (Devinsel) Gelişim

Gelişimin en hızlı olduğu üç dönem vardır.

1. Doğum öncesi
2. Bebeklik (0 - 2)
3. Ergenlik (12 - 18)

- Kızlar 3 kilo - 48 cm, Erkekler 3.250 gr - 50 cm olarak doğarlar
- Erkekler erinlik (okul dönemine) kadar daha uzun ve ağırdırlar. Okul döneminde kızlar da uzar ve kilo olarak erkeklere yetişir.

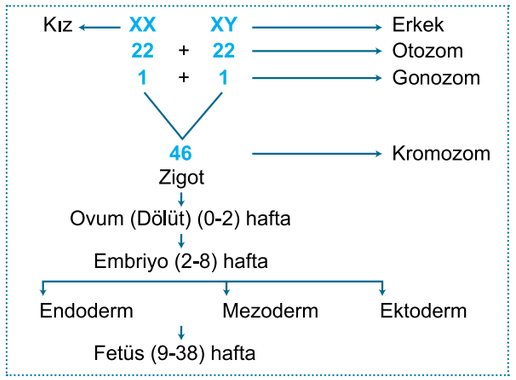

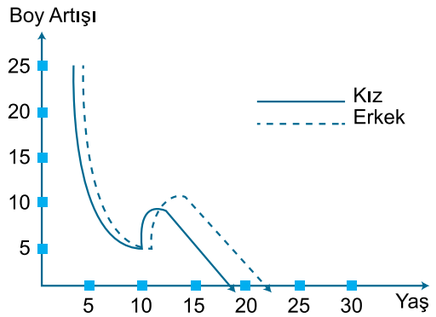

- Kızlar 18, erkekler 22 yaşına kadar uzayabilirler.
- Psikomotor gelişimin en hızlı olduğu yaşlar (2 - 6) yaş. İlk çocukluk
- Fiziksel gelişim, çocuğun boy, kilo artışını ifade eder büyüme ve olgunlaşmayı ifade eder.
- Bebek dış uyarıcılara fetüs döneminde tepki verir
- Bebek doğduğunda baş diğer organlara göre büyüktür. (Baştan ayağa)
- Bebeklerde nabız, solunum, kalp atışı hızlıdır, beden organları asimetriktir. Beş yaşından itibaren başın büyümesi yavaşlar. Diğer organlar gelişir ve beden organları arasında simetriklik başlar, nabız, kalp atışı düzelir, sinir sistemi gelişir.

Psikomotor (Devinsel) Gelişim; Kasların kullanılması, vücudun kontrolü ve hareketleri ile ilgilidir. Güç, hız, denge, eşgüdüm ve tepki hızıdır. Çocuk önce kaba kaslarını sonra da olgunlaşmaya bağlı olarak ince motor kaslarını kullanacak düzeye gelir. Kızlar, ince motor kaslarını daha etkili kullanabilirler.

KPSS: 3 yaşındaki çocuğun gelişimine yardımcı olmak isteyen anne babanın hangisini yapması en uygundur? **(Çocuğun yiyeceği et - tavuk gibi besinleri küçük parçalara ayırıp tabağına koymak)** genelden özele ilkesi

KPSS: Ergenlik döneminde görülen hızlı bedensel büyümenin temel sonucu nedir? (**Ergenlerin sakar davranışlar göstermesi**)

KPSS: Okula yeni başlayan Ali, okuma yazmayı öğrenmiş fakat **düzgün çizgi çizememiştir**. Bunun temel sebebi nedir? (**Küçük kaslarının yeterince gelişmemiş olması**)

Erinlik (Ön ergenlik): Ergenliğe girmeden önceki iki yılı ifade eder. Bu dönemde ikincil cinsiyet özellikleri gelişir. (ses kalınlaşması, kıllanma, yağlanma, kasların gelişmesi, kadın erkek fiziksel dış yapı)

- Kızlar erkeklerden önce erinliğe ve ergenliğe girerler

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (**Bazı erkekler yaşıtları kızlardan önce ergenliğe girerler**) bazı kelimesini çıkarırsak soru yanlış olur.

- Eğitim bilimlerinde genel doğru kavramlar: **Bazen, bazı, birkaç, zaman zaman, ara sıra, bir kısım**
- Eğitim bilimlerinde yanlış kavramlar: **Her zaman, hiçbir zaman, kesinlikle, sadece, tümüyle, sık sık (Eğitim bilimlerinde yasa olmadığı teori düzeyinde doğru olduğu için)**

Ergenlik: Üreme organlarının işlevsellik kazanarak faaliyete geçmesi dönemidir. Bu dönemde birincil cinsiyet özellikleri ortaya çıkar. Birincil cinsiyet (cinsel organlar ve yapısı, işlevi)

- Ergenlik döneminin en temel kazanımı **kimlik** kazanımıdır (ben kimim?)
- Ergenlik döneminin başında hızlı bedensel büyümeden kaynaklanan sakarlıklar görülür.
- Ergenliğe erken giren erkekler, lider, sosyal ve uyumlu olurken ergenliğe geç giren erkekler sıkıntılı olurlar. Özgüvenleri düşüktür.
- Ergenliğe erken giren kızlar, güvensiz ve uyumsuz olurken, ergenliğe geç giren kızlar uyumlu ve sosyal olurlar, özgüvenleri yüksek olur.

KPSS: Ergenlikle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? (**Ergenliğe erken giren kızların özgüvenleri daha yüksektir**)

BİLİŞSEL (ZİHİNSEL - KOGNİTİF) GELİŞİM

Bilişsel gelişim, düşünme, zekâ, akıl yürütme, problem çözme, dil, bellek yapısının gelişimiyle ilgilidir. Bilişsel gelişimde en önemli kavram zekâdır. Zekâ, iyi düşünme akıl yürütme, problem çözme ve çevreye uyma süreçleridir.

KPSS: J. Piaget' e göre zekâ nedir? (**çevreye uyma yeteneğidir**.)

PiAGET'İN BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMI

J. Piaget bilişsel gelişimi biyolojik ilkelere göre açıklamış ve temeline de olgunlaşma kavramını yerleştirmiştir. Piaget'e göre zeka, çevreye uyma yeteneğidir ve bireyin çevreye uyumunu sağlayan doğuştan gelen iki fonksiyonel değişmez vardır.

1. **Örgütleme** (ilişkilendirme - bütünleştirme - birleştirme)
2. **Adaptasyon** (uyma)
   - Piaget'e göre çocuklar yapılandırmacı anlayışla yetiştirilmelidir.
   - Çocuklar büyüklerin minyatürü değil, düşünen, araştıran küçük birer bilim adamıdır.
   - Birey bilgi kazanma sürecinde aktiftir.
   - Çocukların ve yetişkinlerin algı ve bilişsel yapıları farklıdır.
   - Bilişsel gelişim olgunlaşma ve yaşantı etkileşiminin ürünüdür.
   - Çocuklar bilgi küpleri olarak değil, keşfeden, araştıran aktif olarak bilginin doğasını anlayan olarak düşünülmeli
   - Eğitimde çocukların ilgi ihtiyaçları, bireysel farklılıkları önemsenmelidir.

KPSS: Beş yaşındaki çocuk kraliçeye ilişkin şemasını taç takan bir kadın arıya ilişkin şemasını ise kanatları ve iğnesi olan bir böcek olarak oluşturup, daha sonraki iki şemayı **birleştirerek** çizmesi neyle açıklanır? (**Örgütleme**)

Piagete göre bilişsel gelişimi etkileyen faktörler (süreç öğeleri)

1. **Olgunlaşma:** Genetik yapı tarafından önceden belirlenmiş plana göre zamanı gelince ortaya çıkan biyolojik değişim. Olgunlaşma olmadan zeka gelişimi ve kullanımı sınırlıdır. Bilişsel gelişim beyin ve sinir sisteminin olgunlaşmasına bağlı gelişir.
2. **Yaşantı (Deneyim):** Bilişsel gelişim kişinin yaşantı zenginliğiyle ilişkilidir. Ne kadar zengin yaşantılar (yaparak - yaşayarak) geçirirsek zihinsel gelişim o kadar iyi gelişir. Yaşantı nesne, eşya ve olaylarla doğrudan etkileşim içinde olmaktır. Çocukların çevreyle etkileşimleri bilişsel yapıyı etkiler.

KPSS: Piaget, bilişsel gelişim kuramında uyaran çevresinin zenginliğinin, çocukların bilişsel gelişimlerini desteklediğini vurgulamıştır. Buna göre hangisi bilişsel gelişime doğrudan katkı sağlamaz? (**Çocuklara öz bakım becerileri kazandırmak**)

KPSS: Zihin gelişiminde aynı yaşta oldukları halde ilkel kabile çocukları hacim korunumunu tam olarak kavrayamamışlardır. Bunun en önemli nedeni nedir? (**Yaşantı eksikliği**)

3. **Sosyal etkileşim (Toplumsal geçiş):** Birey sosyal olarak anne - baba öğretmen ve akranlarından çok şey öğrenir. Her toplumda bireyin geliştirilmesi için birtakım çalışmalar yapar.
4. **Dengeleme:** Bireyin bilişsel dengesini özümleme - uyumsama yaparak dengede tutmasıdır. Zihin dengeleme eğilimindedir. Birey yeni bir uyarıcıyla karşılaştığında bilişsel dengesizlik yaşar sonra denge yeniden sağlanır.
5. **Örgütleme:** Bireyin bilgi ve olayları ilişkilendirmesi birleştirmesi, bütünleştirmesi ve anlamlandırmasıdır. Zihnin, bilgi olay ve süreçleri sistematik ve tutarlı hale getirmek için birleştirme eğilimidir.

Piagete göre bilişsel gelişimin kavramları

Adaptasyon (Uyma)

Şema ➔ Yeni uyarıcı ➔ Dengesizlik ➔ **Özümleme** ➔ **Uyumsama** ➔ Yeniden denge

Özümleme ⟶	**Uyumsama**
Asimilasyon	Akamadasyon
Eritme - İçine alma	Düzenleme
Genelleme	Farklılıkları görme
Benzetme	Gerçeği Kavrayabilme
	Semayı değiştirme - geliştirme
	➔ Dengesizlik - Ayırt etme

Şema: En temel algı çerçeveleridir. Çocuğun çevreyle etkileşimi sonucunda oluşan organize olmuş ve tekrar edilebilen davranış kalıplarıdır. Şema, bireyde var olan bütün bilgi ve davranışlardır. İlk şemalarımız reflekslerdir, sonra gittikçe amaçlı davranışlara doğru şemalar gelişir.

Birey, şemalarla çevresini tanımaya ve uymaya çalışır. Yeni uyarıcılar organizmada bilişsel dengesizlik oluşturur. Zihin dengeleme eğiliminde olduğu için hemen doğuştan getirdiği fonksiyonel değişmezleri kullanarak özümleme - uyumsama - örgütleme yapar ve dengeyi yeniden kurar. Şemalar, yaşantıyla zenginleşir, ilk şema reflekstir (parmak emme)

Özümleme (Asimilasyon): Yeni karşılaşılan uyarıcıların bireyde var olan şemalarla aynı kabul edilmesidir. Bireyin yeni bir nesne, durumla karşılaştığında, önceden var olan şemaların içine yerleştirmesi, içselleştirmesi ya da sindirmesi eritmesidir. Örneğin, kediyi tanıyan çocuk için bütün dört ayaklı hayvanlar kedidir. Kediyi tanıyan çocuk, hayvanat bahçesindeki aslanı görünce büyümüş kedi demiştir.

KPSS: Sayı sayarken 99 dan sonra 100 geleceğini öğrenen çocuk, 199 dan sonra 100. 100 demiştir. (**Özümleme**)

KPSS: Dört yaşındaki Ayşe annesiyle yürürken bir cüceye rastlarlar. Ayşe annesine " şu çocuğa bak" der Annesi bazı yetişkinlerin büyümediğini cüce kaldığını açıklasa da Ayşe, annesine evet anne o bir çocuk der. (**Özümleme)** bilgi değişmemiştir.

KPSS: Otomobil nedir? Araba Araba ne işe yarar? Bineriz. Bindiğimiz arabalara taşıt denir. O halde otomobil de bir taşıttır **(Özümleme)**

KPSS: Televizyon kumandasını mikrofon olarak kullanan Defne'nin bu davranışı Piaget'e göre nedir? (**Özümleme**) benzetme - aynı kabul etme

KPSS: Beyaz önlüklü hemşirenin kendisine iğne yaptıktan sonra canı yanan çocuğun, başka bir hemşirenin yanağını okşamasını canının yanmasıyla açıklaması Piaget'e göre nedir? (**Özümleme**)

Uyumsama (Akamodasyon): Yeni şemaların oluşturulması, var olan şemaların farklılaştırılmasıdır. Gerçeği, farklılığı, yeniliği öğrenmek ve şemaları yeniden düzenlemektir. Mevcut şemaları yeni durumlara göre biçimlendirmektir.

KPSS: Bütün basketbolcuların uzun boylu olduğunu düşünen Ferhat, bir gün sahada kısa boylu kişilerin basketbol oynadığını görünce önce şaşırır, sonra düşüncesini uzun boylular gibi kısa boylular da basketbol oynayabilir şeklinde değiştirir (**Uyumsama**)

Örnek: Köyde gölü tanıyan Hasan denizi görünce önce şaşırır (bilişsel dengesizlik) ve ona büyük göl der. (**Özümleme**) sonra buranın deniz olduğunu öğrenir ve şemasını değiştirir (**uyumsama**)

Örnek: Çocuk ablasının boş deftere yazı yazdığını görünce o da odanın boş duvarlarına yazı yazar (**özümleme**) sonra duvara yazı yazılmayacağını öğrenir (**uyumsama**)

- Özümleme = Genelleme, Uyumsama = Ayırt etme, farklılaştırmaktır. Soru çözerken bunlar dikkate alınmalı fakat Piaget'in, genelleme ve ayırt etme kavramlarını kullanmadığı unutulmamalıdır.

PİAGET'İN BİLİŞSEL GELİŞİM DÖNEMLERİ

Duyusal (Sensori) Motor Dönem (0 - 2)

- Bebek bu dönemde çevreyi keşfetmek için duyuları ve psikomotor becerilerini kullanır.
- Davranışları **refleks** ağırlıklıdır.
- **Döngüsel tepkiler gelişir**. Bebek tesadüfen keşfettiği bir davranışı bilinçsizce tekrar eder. Üç döngüsel tepki vardır. Birincisi, çocuğun bedenini tanıması (parmak emme) ikincisi bir eşyaya uzanıp alması üçüncüsü ise eşya ile eşya arasında bağ kurmasıdır (kaşığı alıp masaya vurur)
- **Devresel tepki**, bebeğin tesadüfen keşfettiği bir hareketi bilinçli olarak istekli tekrarıdır. Döngüsel ve devresel tepki genel olarak aynı kabul edilir. Devresel tepki döngüsel tepkinin gelişmiş, bilinçli halidir.

KPSS: Demet, 8 aylıkken beşiğin üzerinde asılı olan müzik kutusunun ipini tesadüfen çekmiştir. 1, 5 yaşına gelen Demet müzik kutusunun ipini **isteyerek** çekmekte ve bu hoşuna gitmektedir? **(Devresel Tepki)**

- **Taklit:** Altı aylık bir bebek basit hareketleri model alır, taklit eder, bu özellik ilerde sembolik oyunu destekler.
- **Ses Buluşması**: Bebek ağladığında yanındaki bebek de ağlar bu empatinin ilk işareti olarak açıklanır ya da bebek kendisi mi yoksa karşısındakinin mi ağladığını ayırt edemez ve ağlar.
- **Nesne sürekliliğini kazanır**, dönemin en önemli bilişsel kazanımıdır. 9. Aydan itibaren çocuk, göz önünden kaybolan bir nesnenin bitmediğini anlaması ve aramasıdır. Belleği kullanmanın başlangıcı.

- **Ertelenmiş taklit** özelliği kazanır. Çocuk öğrendiği, gözlediği hareketleri farklı yer ve zamanlarda tekrarlar. Çocuk annesinin kardeşinin altını değiştirdiğini izler sonra oyun oynadığında oyuncak bebeğin altını değiştirir.
- **Doğadan Ayrışma** - çocuk kendisini dış dünyadan ve nesnelerden ayırt eder.
- **İlk deneme yanılma davranışı gözlenir.**
- **İlk amaçlı davranış gözlenir.**

KPSS: Damla - kardeşi 6 aylıkken oyuncağını alıp sakladığında kardeşi tepki vermezken 10 aylıkken oyuncağını aldığında ağladığını ve aramaya çalıştığını görür. (**Nesne sürekliliğini kazanmak**)

KPSS: Nesne sürekliliğinin kazanıldığının temel göstergesi nedir? (**Belleği kullanmaya başlangıç**)

- **Piaget, çocuğun zeka, bilişsel yapısı üzerinde durmuştur. Anne bebek ilişkisi, kişilik - duygusal gelişimiyle doğrudan ilgilenmemiştir.**

KPSS: İki yaşındaki Ayşe, annesi dışarı çıktığında ağlamakta geldiğinde ise susmaktadır. Bu neyle açıklanır? (**Bu yaştaki çocuklar ayrılık kaygısından dolayı böyle davranırlar**)

İşlem Öncesi Dönem (2 - 6)

Piaget, işlem öncesi dönemi kazanımların olmadığı dönem olarak nitelendirmiştir.

KPSS: Çocuk bir davranışı yapamıyorsa cevap genellikle işlem öncesi dönem olduğu görülür.

Sembolik Dönem (2 - 4) Sezgisel dönem (4 - 6)

- Dil gelişimi hızlanır.
- Sembolik zeka, gelişir
- **Sembolik oyunlar oynanır, sopa at gibi koşturulur vb.**
- **Toplu (kollektif) oyun -** çocuklar bir arada oynarken karşılıklı kurallar paylaşmazlar herkes kendisi oynar (paralel oyun)
- **Paralel - toplu konuşma** (monolog) çocuklar bir arada oyun oynarken karşılıklı olmayan konuşmalar yaparlar ama birbirlerini dinleyip cevap vermezler. Melis yemek yaptığını söylerken. Nehir, bebeğinin çok güzel olduğunu söylemektedir.

KPSS: Damla annesi yanında yokken, yanındaymış gibi onunla konuşmaktadır? (**Monolog**)

- Çocuklar oyunlarında hayali arkadaşlıklar edinir. Sinirli düşünceye sahiptir.
- **Animizm (canlıcılık**): Çocuk, canlı cansız ayırımı yapamaz. Düştüğünde kalkıp sandalyeyi döver o da onu acıtmış olur.

KPSS: Rüzgar, oyuncak bebeğini düşürünce ondan defalarca özür diler. (**Canlandırmacılık**)

KPSS: Oyuncak bebeğini balkonda unutan Özden, bebeğinin hasta olacağını, üşütüp hasta olacağını söylemektedir? (**Canlandırmacılık**)

- **Yapaycılık (Antifikalizm):** Nesneleri oyuncak ve oyun gibi algılar arabaları oyuncak görür, evleri kibrit kutusu gibi, elini uzatıp televizyonun içindekileri almaya çalışır. Doğa olaylarını insan yapımıymış gibi düşünür. Güneşi kim tutuşturdu. Yıldızları yapıştırmışlar, yağmur yağdığında yukarıdakiler su döküyor.
- Kişi sürekliliğini kazanır. Nesne sürekliliğinin gelişmiş şeklidir. Çocuk, tanıdığı kişilerin dış şekli değişse de onların aynı kişi olduğunu bilir. Abisi bıyık taksa da babası gibi taklit yapsa da o yine abidir, tanınır.
- Devresel tepki bu dönemde de devam eder, çocuk öğrendiği bir şakayı, nakaratı tekrar eder durur.
- **Odaktan uzaklaşamama (odaklanma - merkezleme):** Çocuklar dikkatlerini sadece bir yöne verebilmektedir. Çocuğun önüne aynı sayıda üç topun ilk sırasını sık ikinci sırayı da seyrek yerleştirdiğimizde çocuk sadece genişliğe yönelir ve alt sıranın daha çok olduğunu söyler. Odaktan uzaklaşamama bilişsel yetersizliktir. Çocuk birçok yönü gördüğü halde algılayamaz sadece bir yönü görebilir.
- Odaktan uzaklaşamama soruların madde kökünde genellikle çocuk neyi kazanamadığı hangi bilişsel becerisinin tam olarak **gelişmediği** için böyle düşünmüştür? Şeklinde sorulduğuna dikkat edilmelidir.

KPSS: Beş yaşındaki Ayşe ailesiyle tatilde farklı yöreleri gezmişlerdir. Birçok yere gittikleri halde kendisine soranlara sadece en son gittikleri iki yeri söyleyebilmiştir. Bu durum Ayşe'nin hangi bilişsel becerisinin tam olarak **gelişmediğini** gösterir? (**Odaktan uzaklaşma**)

KPSS: Buğra, bir teyze vardı. O, Arda'nın anneannesi, mi yoksa babaannesi mi? Ebru, o anneannesi, senin babaannen onun da babaannesi. Buğra benim iki tane babaannem yok ki der. Bu hangi bilişsel yapının tam olarak **gelişmediğini** gösterir? (**Odaktan uzaklaşma**)

KPSS: Babası bir kağıda 2+3 =? yazar ve Banu'ya sonucunu sorar. Banu parmaklarını sayarak beş olduğunu söyler ve soru işaretinin yerine yazar. Sonra babası tekrar 2 + 3 =? kaç diye sorar, Banu karşısında yazdığı halde ona bakmaz tekrar parmaklarını sayar. Bu durum, Banu'nun hangi bilişsel yapısının tam **gelişmediğini** gösterir? (**Odaktan uzaklaşma**)

KPSS: Annesi üç yaşındaki Murat'ın her zaman giydiği yağmur çizmelerinin içine sıcak tutması için bir kılıf koyar. Murat annesine bu çizmeler güzel olmuş, diğer çizmelerim nerede demiş. Bu durum neyle açıklanır? (**Odaklanma**)

Özelden - Özele Akıl Yürütme (Ortaklık): Çocuk bir özelden, diğer özele akıl yürütür. Her sabah kahvaltıda yumurta yiyen çocuk, kahvaltıda yumurta yemediyse kahvaltı yapmadık. der. Okul - önlük, çay - kahvaltı, süt içmek, uyku vakti…

- **Öğretmeni çocuğa bir sayfa A harfi yazmasını söyler. Çocuk sadece sayfaya büyük bir A harfi çizer.**
- Özelden özele akıl yürütme düzenli, mantıklı bir akıl yürütme sayılmaz. Sürekli tekrar eden durumlar arasında bağ kurulur ve sadece iki özel arasında düşünülür.
- Özelden özele akıl yürütme özümlemeden farklıdır. Özelden özele akıl, sadece işlem öncesi dönemdedir. Oysa özümleme yaşam boyu devam eder. Özümleme, özelden özele akıl yürütmeye göre çoğu kez daha mantıklı ve düzenlidir. Ya da soruda önceki bilinenle yeni öğrenilecek eş kabul edilmiştir.
- *Boş deftere yazı yazılacağını öğrenen çocuk, kitabın boş yerlerini de karalar (**Özümleme**) oysa aynı çocuk hayır sadece defter karalanır kitap olmaz derse (**Özelden özele akıl yürütme**)
- Kahvaltıda süt içen bir çocuk, süt olmadığı için meyve suyu içtiğinde tatlı süt içtik derse (**özümleme**) kendisine kahvaltıda süt içtin mi diye sorulduğunda meyve suyu içen çocuk hayır kahvaltı yapmadık der. (**Özelden özele akıl**)
- Özelden özele akıl yürütme iki durum arasında tek bir düşünce geliştirir ve daralan bir düşünce biçimidir.
- Özelden özele akıl yürütme komik ve saçma bir bilişsel yetersizlik anlayışıdır.
- Özelden özele akıl yürütme bazen de odaktan uzaklaşma ile karıştırılır. Bu durumu örnekleyelim. Çocuk kahvaltıda yumurta, peynir, zeytin, reçel yediği halde kendisine sorulduğunda sadece yumurta yedik demesi (**Odaklaşma**) kahvaltıda yumurta yemediği için kahvaltı yapmadık demesi (**özelden özele akıl yürütme**) dir.

KPSS: Barış, ilk okuma yazma öğrendiğinde evde dedesiyle aralarında şöyle diyalog geçer. Dede: A ile başlayan kelimeleri söyle Barış. Araba, At, Ali der. Dede B ile başlayan kelimeler yazalım dediğinde Barış, (Be) değil (Bı) diyecektin der. Bu nasıl açıklanır? (**Özelden özele akıl yürütme**)

Çözüm: Çocuk, özelden özele akıl yürütmede iki özelle ilgili fikir yürütür. Üçüncü bir durum söz konusu olduğunda çocuk bunu kabul eder ve mantıklı yorumlarsa bu özelden özele akıl yürütme değildir. Örnek, çocuk kahvaltıda süt yoksa meyve suyu içtiyse kendisi kahvaltı yapmadık demeyi (**özelden özele**) fakat çocuk süt yoktu o nedenle meyve suyu içtim demesi buda faydalı derse bu kesinlikle özelden özele akıl yürütme olmaz.

KPSS: Büyükannesinin evinde kalan Fulya sabah izlediği çizgi film akşam tekrar gösterildiğinde "keşke bu çizgi film bizim televizyonda olsaydı" der. (**Özelden özele akıl yürütme**)

KPSS: Ali ile Ayşe kaç yaşında oldukları konusunda tartışırlar. Ali 5 yaşında olduğunu söyler Ayşe ise 6 yaşında olduğunu iddia eder. Teyzeleri ise ikisinin de 5 yaşında olduğunu söyler. Ayşe "sen nereden biliyorsun ki hem sen benim doğum günümde yoktun" der. (**özelden özele akıl yürütme**)

KPSS: Her sabah kahvaltıda yumurta yiyen çocuk yumurta yemediğinde kahvaltı yapmadık demesi

(**Özelden özele akıl yürütme**)

KPSS: Ali, İngilizce öğrenirken defter - notbook olduğunu öğrenir. Öğretmeni book nedir diye sorduğunda "ter" der. (**özelden özele akıl yürütme**) eşleştirme - karşılaştırma

- Özelden özele bazen bir karşılaştırma - eşleştirme olarak da açıklanır. Not = def book = ter gibi.

Benmerkezcilik (Egosantrizm - Beniçinci) düşünme: Çocuk kendisini dünyanın merkezinde görür, her şey benim için annem, babam, kardeş benim için vardır. Dünyayı başkaları açısından algılayamazlar. Sadece kendi algılarını bilir, herkesinde böyle düşündüğünü varsayar. Perspektif almada yetersizlik görülür.

- Meyve suyunu döker, ben sevmiyorsam kimsek sevmez.
- Annesinin doğum günü için hem tatlı hem de tuzlu pasta yaptığı çocuk, neden tuzlu yaptın kimse yemez ki demesi.
- Çocuk gördüğü rüyaları gerçek gibi anlatır.
- Sokakta oyun oynayan çocuk arkadaşının oyuncağını alıp kaçtığını görünce eve gelip annesine " aldı kaçtı" der. Annesi ne diyorsun sen dediğinde çocuk annesinin neden gidip çocuktan oyuncağını almadığına bir anlam veremez. Ben biliyorsam o da biliyor niye böyle davranıyor ki.

KPSS: Piaget'e göre benmerkezcilik - çocuğun sevmediği yemekleri kimse sevmez demesi

- Babaannesiyle telefonda konuşan Cemil "Bak babam ne güzel oyuncak aldı" der. (**Benmerkezcilik**) ben görüyorsam karşımdaki de görüyor.

KPSS: Anaokuluna giden Ayşe, anne babasının boşanmasını **benim** yüzümden oldu, **ben** yaramazlık yaptım bu yüzden boşandılar demesi (**Benmerkezcilik**)

KPSS: Dört yaşındaki Lale, babasıyla telefonda konuşurken elinde tuttuğu resmi sallayarak "Baba bak ev resmi yaptım" der. (**Benmerkezcilik**) ben görüyorsam karşımdaki de görüyor.

KPSS: Dört yaşındaki Beste, babasına kitap okuyayım mı der ve bir hafta önce aldıkları masal kitabının resimlerine bakarak masalı okur, daha sonra masalın bazı bölümlerini unuttuğunda babası hatırlatma yaptığında ise kendinden emin " sen bu masalı bilmiyorsun" der. (**Benmerkezcilik**)

- **Korunum kazanılmamıştır**. Bu dönemdeki çocuklara farklı uzunlukta nesneler verildiğinde ve bunların büyükten, küçükten sıralaması istendiğinde ilk ve son nesneleri doğru aradakileri ise yanlış sıralar.
- **Tersine çeviremezler**. A= B ise B =? Bakkala gider geri dönemez. Ali senin kardeşindir. Sen Ali'nin nesi oluyorsun? Cevap veremez.
- Çok yönlü sınıflama, sıralama yapamaz.
- **Parça bütün ilişkisini kavrayamaz**. Sınıf içerme becerisi kazanamaz.

KPSS: Şehirlerarası seyahat esnasında dört yaşındaki Merve ile yan koltukta oturan Hatice Teyze konuşurlar. H. Teyze: Nerede oturuyorsunuz? - Ankara'da H. Teyze: Ankara Türkiye'de mi? - Evet H. Teyze: Ankara'da oturanlar Türkiyeli mi? - Hayır Ankaralılar H. Teyze: Hiç Türkiyeli tanıdın mı? - Tanıdım ama çok değil H. Teyze: Nerede oturuyorlar - Bilmem….

Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre Merve'nin sorulara yanlış cevap vermesi nedendir? (**Parça bütün ilişkisini kavrayamama**) Türkler - Ankaralılar - Türkiyeliler sınıflama yapamaz.

KPSS: Masanın üzerindeki kalemlerin yeri değiştiğinde kalem sayısının da değiştiğini düşünen çocuk hangi dönemdedir. (**İşlem öncesi**)

KPSS: Birey işlem öncesi dönemde birçok şeyin başkaları tarafından da kendisinin algıladığı gibi algıladığını düşünür. (**Benmerkezcilik**)

- Senkretik Düşünme (Yanlış Bağdaştırma) vardır, çocuk aralarında mantıklı bağ kuramayacak durumlarda ilişkiliymiş gibi açıklanır. Çocuk yağmur yağdı, ben çok acıktım, televizyonda çizgi film vardı ya. der
- Çocukta kalıp yargılar vardır, sadece erkekler doktor olur.

Somut İşlemler Dönemi (7 - 11)

- Somut düşünme gerçekleşir. Çocuk somut nesnelerle öğrenir.
- Mantıklı düşünme gelişir. Somut nitelikteki problemler çözülür.
- **İşlemler tersine çevrilebilir**. A=B ise B=A dır.

KPSS: Çocuk okula gittiği yoldan eve dönebilmektedir bu neyle açıklanır? (**tersine çevirme**)

- **Odaktan uzaklaşma kazanılır**. (Somut işlemler döneminin kazanımlarının altında yatan temel **odaktan uzaklaşmadır**)
- Dönüşümsel düşünmeyi kavrar, önceki olayları hatırlar, canlandırır.
- Parça - bütün ilişkisini kavrar, Çoklu sınıflama, sıralama yapar.
- Dolaylı gerçeği kavrar. Çocuğun gözü önünde portakalı beyaz kağıtla sardığınızda çocuk onun altındaki gerçek renginin turuncu olduğunu anlar.
- **Tümevarımsal düşünme başlar**. Çocuk öğrendiği bilgiden hareketle genelleme yapar, bir özelden genelleme yapmaya çalışır.

KPSS: Betül annesine "Anne, kendini öldürenler hapishaneye mi gömülür? diye sorar. Bu durum neyle açıklanır? (**Somut işlemler - Tümevarımsal düşünme**)

Çözüm: Çocuğun olayların bakış açısını şöyle düşünür. Katiller hapishaneye atılır, her türlü katil hapse gider, hasta ise hapishanede tedavi edilir, ölür ise oraya gömülür. Çocuk bir özelden genelleme yapmıştır. Cevap özelden özele olmaz çünkü;özelden özele akıl yürütme sadece katil - hapishane vardır gömülmek yani üçüncü bir durum söz konusu değildir.

- **Korunum İlkesi kazanılmıştır**. Çocuk bir nesnenin yeri, konumu, görünümü, rengi, uzaklığı değişse de özde aynı kaldığını bilir. Maddelerin görünüşleri değişse de özü değişmez. Korunum görünüşteki değişikliklerine rağmen bir şey eklenip çıkarılmadıkça nesnelerin niteliklerinin aynı kalacağının anlaşılmasıdır. Korunumda özdeşlik / ayniyet ve telafi / Ödünleme önemlidir.
- Çocuğa ne sorulursa sorulsun korunumu kazanmış çocuk her zaman doğruyu, olanı söyler. Örneğin bir kilo pamuk mu bir kilo demir mi daha ağır diye sorarsan ikisi de **aynı** derse korunumu kazanmış demektir. Farklı cevaplar verirse, korunumu kazanamamıştır. İşlem öncesi dönemdedir.
- Çocuğun önünde biri geniş diğeri uzun olan bir bardağı aynı miktar su eklenirse çocuk ikisinin de **aynı** olduğunu söyler.
- Korunum sırayla kazanılır. Miktar - uzunluk - sayı - alan - ağırlık - hacim (yatay dekalaj)

KPSS: Piaget'e göre aşağıdakilerden hangisi somut işlem dönemindeki çocuklar için uygun bir kazanım değildir? (**Uzay yolculuğunu anlatmak için, öğrencilerin kendileri bir uzay kapsülünün içindeymiş gibi hayal etmelerini istemek**)

KPSS: Emre babasına, öğretmenlerinin okullarının kapanmasına aşağı yukarı iki hafta kaldığını söylediğini belirtir. Babasına "Aşağı - yukarı ne demek" diye sorar. Aşağıdakilerden hangisi buna uygun örnektir? (**Birbirine yakın büyüklükteki iki nesneyi göstermesi**) çünkü, Emre somut dönemdedir. o nedenle **büyüklük - nesne**

- Birçok soruda çocuk kendisine sorulan soruya doğru cevap verememesinin sebebi sorulmuş (Korunum kazanamama) veya bu çocuk özelliği kazanamadıysa hangi dönemdedir. (**İşlem öncesi**) cevapları istenmiştir.

Soyut (Formel) İşlemler Dönemi: (12 - 18)

- **Soyut düşünme başlar**, mecaz anlamlı sözcükler, p, q, r, s ve semboller anlaşılır. Soyut problemler kurgulanır ve çözülür.
- **Üst düzey düşünme becerileri gelişir**.

TümEvarım (Endüksiyon): Özelden genele varma akıl yürütme biçimidir. Altın, demir, bakır sıcakta genleşir. O halde bütün metaller sıcakta genleşir. Tek tek özelden genele varma (tümevarım) yöntemidir. Tümevarım yaşantı, deneyim, deney, gözlem yaparak yaşayarak elde edilen bir genellemeye varma yöntemidir.

TümDengelim: (Dedüksiyon): Akıl yürütme, düşünme yöntemiyle var olan genel bir ilkeden özel bir sonuca ulaşmaktır. Bütün metaller sıcakta genleşir. Krom da bir maddedir o halde o da sıcakta genleşir. Tümdengelimde **sonuçta bir tane özel vardır** ve bu **sonuca düşünerek akıl yürütme** ulaşmak ağırlıklıdır. Tümevarımda ise sonuca daha çok deney - gözlem - yaşantıyla ulaşılır.

Örnek: Bütün çalışanlar kazanır, Ali'de çalışıyor o halde Ali de kazanır (**Tümdengelim**)

Ayşe çalıştı kazandı, Veli çalıştı kazandı, Buse çalıştı kazandı, Ali çalıştı kazandı. O halde bütün çalışanlar kazanır (**Tümevarım**)

Soru: Bütün Türk filmleri güzeldir. Çünkü bu yaz izlediğim bütün Türk filmleri güzeldi. Nasıl bir akıl yürütme biçimidir? (**Tümevarım**)

Çözüm: Bu sonuca nasıl varıldı? Çünkü bu yaz **izlediğim** filmler (tümevarım) **yaşantı**, gözlem olduğu için ya da hani bir tane Türk filminin adı var mı? (özel) olsaydı Tümdengelim olabilirdi.

KPSS: Derste, Cumhuriyet döneminde edinilen kadın hakları konusundaki tartışmada Nazan söz alarak "Atatürk kadınlara erkeklere eşit haklar verilmesini sağlamasaydı **ben** sınıf arkadaşım Kemal ile aynı sırada oturamazdım" der. Bu hangi düşünme biçimidir? (**Tümdengelim**)

Çözüm: Bu sonuca nasıl varıldı, **düşünerek ve bir özel** davranışa varıldı. Ben oturamazdım gibi (**Tümdengelim**)

Analoji: Benzerliklerden hareketle akıl yürütme biçimidir. Olasılıklı bir akıl yürütmedir. Kan dolaşımının trafik akışına benzetmesi, damarların karayollarına benzetilmesi

Örnek: İstanbul kalabalıktır ve trafik sorunu vardır. Ankara da kalabalıktır o halde Ankara'da da trafik sorunu olabilir.

Göreceli Düşünme: Zaman ve duruma göre düşünebilme yeteneğidir. Ergenin yer ve zaman değiştiğinde sonucun da değişebileceğini anlamasıdır. Kişiye göre anlayışın yorumlanabilmesi yön bulmak bir resme bakıldığında kişinin kendisinin sağda mı solda mı olduğunu bilmesi

Hipotetik Düşünme: Varsayımsal düşünmek **analiz** etmek olayın birden fazla yönünü görebilmek, hipotez kurmak - olasılıklı düşünmek gibi.

Birleştirici (Kombinasyonel) Düşünme: Sentez yapmak, bir problemin çözümünün birden fazla çözüm yolunun birleştirilmesiyle **sentez**lenebileceği düşüncesi yeni - orijinal - özgünlük

- Metabiliş (üst biliş) Yeteneği gelişir.
- **Ergen Benmerkezciliği** ortaya çıkar. Ergenler bu dönemde her şeyin en iyisinin kendisinin bileceğini düşünürler. Bütün olumsuzluklar benim başıma geliyor, kimse beni anlamıyor, herkes beni izliyor (hayali İzleyici) - Ergenler evlenemeyeceğini, terk edileceğini yalnız kalacağını, iş bulamayacağını mutsuz olacağını düşünürler. Ergenler "Benim gücüm her şeye yeter" anlayışındadırlar. (**Omnipotent düşünme**)
- Bana bir şey olmaz, kimse benim gibi sevemez (**Kişisel Efsane**)
- Ergenler hayali dramatik senaryolar oluşturabilirler.
- Soyut işlemler dönemindeki benmerkezcilik, işlem öncesinden farklıdır, Ergen benmerkezciliğinde empati vardır. İşlem öncesinde herkes benim gibi düşünüyor, benim bildiğimi biliyor yerine en iyi ben düşünebilirim her şeyin en iyisini ben bilirim düşüncesi alır.

KPSS: Lise 2. Sınıf öğrencisi Deniz, herkes bana bakıyor beni izliyorlar diyerek hayali seyircilerinin olduğunu söylemektedir. (**Ergen - benmerkezciliği**)

KPSS: Piaget'e göre zihinsel gelişim ne zamana kadar gelişir? (**Ergenlik sonu yetişkinliğin başı**)

- Piaget'e göre **herkes soyut işlemler dönemine giremeyebilir**. Soyut döneme girmek için sadece olgunlaşma yetmez yaşantı (Deneyim) da gereklidir.

KPSS: Yapılan araştırmalarda aynı yaşta olan çocuklardan ilkel kabile çocuklarının hacim korunumunu kazanmada başarılı olamamalarının sebebi Piaget'in bilişsel kuramına göre neyle açıklanır? (**Yaşantı eksikliği**)

J - BRUNER'İN BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMI

- Bruner de Piaget gibi bilişsel gelişimi olgunlaşma genetik yapı ve bireysel psikolojik faktörlere bağlı olarak açıklar.
- Bilişsel gelişim bilgi işlem sürecine bağlıdır.
- Bilişsel gelişim, çocuğun nesnelerden bağımsız düşünebildiğinde başlar.
- Bilişsel gelişim yaşam boyu devam eder.
- Bilişsel gelişimde dil gelişimi önemlidir.
- Bruner'e göre merak, araştırma, başarılı olma ve birlikte çalışma güdüsü öğrenmeyi harekete geçirir.
- Sarmal içerik düzenleme - buluş yoluyla keşfederek öğrenme aktif, yapılandıran öğrenci anlayışını savunur.

BRUNER'IN BİLİŞSEL GELİŞİM DÖNEMLERİ

Eylemsel (Enaktive) (0 - 3)	İmgesel (İkonik) (3 - 6)	Sembolik Dönem (7….)
• Çocuk duyularını kullanarak çevreyi tanır, dokunur, ısırır, vurur, kullanır. • Çocuk çevreyi eylemleriyle anlar. • Yaparak yaşayarak öğrenme önemlidir. • Biberon süt içtiği araçtır, terlik giydiğidir. • Duyu devinsel zeka etkilidir. • Piaget'in duyusal motor döneme denk gelir • Çocuk kitabı açıyor, karalıyor, yırtıyor	• Görsel algı gelişim ve zihinde temsiller oluşur. • Dil gelişmiştir • Bilgi sözcük ve kavramlar yoluyla kazanılır • Görsel bellek gelişmiş • Çocuk arabanın resmini çizebilir, • Zihinde canlandırabilir. • Çocuk oturma odasının resmini görmeden de çizebilir • Görsel uzamsal zekaya uygundur • Piaget'in işlem öncesi dönemine denk gelir. • Çocuk kitaptaki resimlere bakıyor	• Çocuk sembolleri tanır ve kullanılır. • P, q, r, s mecazlar atasözlerini bilir. • Notaları, formülleri kullanır • Dil - matematik ve müzik sembollerini kullanır • Somut soyut döneme denk gelir. • Mantıksal - matematiksel zeka ile ilgilidir. • Çocuk kitaptaki işaret ve formülleri inceliyor

L. Vygotsky - SOSYAL / Kültürel Bilişsel Kuram

- L. Vygotsky, bilişsel gelişimin temelinde **sosyal kültürel faktörler** vardır görünüşü savunur.
- 0 - 2 yaşına kadar çocuklar doğal çizgide gelişirler, bilişsel gelişim iki yaşından sonra başlar (kültürel çizgi) bilişsel gelişimde dil gelişimi önemlidir. Sosyal çevre etkileşimi dil gelişimiyle sağlanır.
- Öğrenme sosyal kültürel alanda gerçekleşir.

Yakınsak gelişim alanı bireyin bilişsel yapısını geliştirir. Bireyin tek başına gelebileceği düzey ile çevresinden yardım alarak gelebileceği düzey arasında kalan fark **gelişime açık alan**, yani yakınsak gelişim alanıdır.

Örneğin; çocuğun tek başına çalışarak okuma yazma ve basit problem çözümünü öğrenebilir. Fakat okul ve çevresinden yardım alarak daha etkili öğrenmeler gerçekleştirebilir.

KPSS: Babası Buğra'ya ayakkabı bağlamanın kolay bir yolunu öğretir, daha sonra Buğra ayakkabılarını kolayca bağlayıp, çözer. Bu neyle açıklanır? (**Yakınsak gelişim alanı**)

KPSS: Hasan, matematik problemlerini çözmede zorlanır. Öğretmeni Hasan'ın matematiği iyi bilen Hüseyin'le çalışmasını önerir. Daha sonra Hasan'ın matematikte başarısı artmaya başlamıştır. Bu neyle açıklanır? (**Vygotsky - Yakınsak gelişim alanı**)

KPSS: Annesi örgü örerken gören Duru, "Ben de örmek istiyorum bana öğret" der. Annesi küçük olduğunu birkaç yıl sonra öğretebileceğini söyler. Fakat bir zaman sonra Duru'yu örgü örerken gören annesi bunu nereden öğrendin der. Duru bunu büyük ablasından öğrendiğini söyler. (**Yakınsak gelişim**)

- Vygotsky'e göre bilişsel gelişimin kaynağı kişisel psikolojik faktörler değil sosyal çevredir.
- Vygotsky, Piaget'in bilişsel gelişimin kaynağı olgunlaşmadır ve bu neredeyse tek başına bilişsel gelişimi sağlar görüşünü eleştirir. Ona göre kaynak sosyal çevredir ve bilişsel gelişim sosyal çevre etkileşimiyle gerçekleşir.
- Piaget'e göre aynı yaştaki çocuklar aynı bilişsel yapıyı gösterirler. Vygotsky ise aynı yaşta olsalar bile çevre etkileşimleri farklıdır.
- Piaget'e göre dil gelişimi içten dışa doğrudur. Benmerkezci dil anlayışından sosyalleşmiş dile doğru.
- Vygotsky ise dil gelişiminin dıştan içe doğru olduğunu savunur. Özel konuşma içsel konuşmaya doğru.
- Vygotsky'e göre bilişsel gelişim yedi yaşına kadar dört dönemden oluşur. İlkel dönem (0 - 2) Naif psikoloji (2 - 3) Özel konuşma (3 - 6) içeriye büyüme (dönemi (6 - 7)
- Vygotsky'e göre bilişsel gelişim dil - sosyal kültürel çevre. Çocuk yetişkin ilişkisi, öğretmen öğrenci ilişkisi, somut yaşantılar gibi faktörlerden etkilenir.

Yapı iskelesi: Çocuğun bir öğretici ile etkileşimi sonucunda öğrenmeyi geliştirmesidir. Öğretmen davranışı basitten karmaşığa doğru aşamalarla öğretir ve her aşamada öğrenciye dönüt verir destek olur.

KPSS: Arda bir bilgisayar oyunundaki tüm seviyeleri geçerek oyunu bitirmek ister. Oyunu bitirmek için yönerge ve ipuçlarını takip eder. Sonlara doğru artık yardım almadan oyunu tamamlar (Yapı iskelesi)

Özel konuşma: Çocuğun bir problemi çözmek için yaptığı **sesli konuşmadır**. (2 - 6) yaş. Çocuk kendi düşüncelerine rehberlik eder, problemin çözümünü kolaylaştırır.

İçsel konuşma: Çocuk, 7 yaşından sonra sessizce içinden sözcüklerle düşünebilir. Vygotsky'e göre içsel konuşma dil gelişiminin son evresidir.

- Vygotsky'e göre dışsal konuşma, düşüncenin sözcüklere dönüştürülmesi, maddeleştirilmesidir. İçsel konuşma ise içsel düşünceye dayanır sessiz konuşma, düşünme.
- Vygotsky'e göre benmerkezci konuşma kaybolmaz yerini içsel konuşmaya bırakır. Piaget'e göre kaybolur.
- İçsel konuşma üst düzey konuşma becerisini geliştirir.
- Piagette dil gelişimi bireysellikten - sosyalliğe doğrudur. Vygotsky'de ise sosyallikten bireyselliğe doğrudur.
- Çocuk problem çözerken yapacaklarını sessizce düşünür ve içinden konuşur.
- İçsel konuşma kavramını İlkçağ Yunan filozofları da düşünmek, felsefe yapmak, hayatın anlamı ve amacını irdelemek olarak kullanmışlardır.

Kavram Gelişimi: Vygotsky kavramların iki tür edinildiğini belirtir.

1. Kendiliğinden edinilen kavramlar, günlük yaşamda kullanılan kavramlar, **Tümdengelim** yoluyla edinilir.
2. Öğretilen kavramlar bilimsel kavram ve yasalar okullarda öğretilen kavramlar olarak açıklanır. Bu da **Tümevarım** yoluyla edinilir.

- Vygotsky'e göre kavram gelişimi zihinsel gelişimle ilişkilidir.
- Kavram gelişimi, nesne ve olayların zihinsel tasarımlara dönüştürülmesi sürecidir.
- Vygotsky'e göre dil düşünmenin aracıdır.

YETİŞKİN BİLİŞSEL GELİŞİMİ

Yetişkinlerde bilişsel gelişimle ilgili çalışmayı **William Perry** yapmıştır. Peryy araştırmalarını üniversite öğrencileri üzerinde yapmıştır ve Epistomolojik bir anlayışla bilgiye yaklaşmıştır, öğrencilerine "Gerçeklik nedir" Bilgi nereden elde edilir?" sorularını yöneltmiştir. Araştırmalarını 10 yıl arayla tekrarlamış ve benzer sonuçlara ulaşmıştır. Üniversite eğitiminin bireyin bilişsel yapısı üzerinde ne kadar etkili olduğunu incelemiştir. Perry'e göre yetişkinlerde bilişsel gelişim dört aşamadan oluşmaktadır.

1. **Temel ikilemcilik**: Üniversiteye yeni başlayan öğrenci için bilgi mutlaktır, bir şey ya siyahtır ya beyaz başka renk yoktur. Bilginin otoritesi üniversite hocalarıdır görüşündedir. Fakat birinci sınıfın sonlarına doğru hocalarının bazı sorulara düzenli, doyurucu cevap verememesinden dolayı öğrenciler hocalarının otoriteleri konusunda şüpheye düşerler ve ikilem yaşarlar. Yine bu dönemde farklı etnik kökenlere karşı da hoşgörü öğrenirler.
2. **Çoğunluk**: Çoklu bakış açılarının farkına varılır. Farklı renkler vardır, sadece siyah - beyaz yoktur. Sadece hocaları değil farklı bilgi otoritelerinin varlığı kabul edilir.
3. **Görelilik**: Bu dönem uzlaşı dönemidir. Hem hocalar hem de diğer bilgi kaynaklarının kendine göre doğruyu bulabildikleri kabul edilir. Bilgi mutlak değil bireye göre değişebilir. Bilgi objektif bir şekilde ele alınır.
4. **Görelilikte Kalıcılık**: En üst düzeydedir, birey bazı düşüncelerin daha güçlü olduğunu kavrar ve kendine göre doğruyu oluşturabilecek kararlar alır.

P. MCGHEE - MİZAH GELİŞİMİ

- Paul Mcghee Piaget'in bilişsel gelişimini dikkate alarak mizah gelişimini açıklamıştır.
- Mcghee göre mizahın temeli acayiplik, tutarsızlık ve uygunsuzluktur.
- Mizah gelişimi çocuğun bilişsel gelişimine bağlıdır.
- Üç yaşındaki çocuk, babasını gözlük taktığını, kocaman burun taktığını görünce korkar ağlar 8 yaşındaki abisi güler.
- Mizah gelişimi kalıtımla hormonlarla da ilgilidir (Mizaç)
- Meghee göre mizah duygusu en gelişmiş çocuklar çatışma dolu ailelerin çocuklarıdır. Bu psikanalitik ekole göre şakaya vurma savunma mekanizmasıyla ilgilidir.
- Model alma ve Pekiştirme de mizah gelişiminde etkilidir.

OYUN GELİŞİMİ - M. B. PARTEN

Oyun çocukların dünyayı tanıma ve keşfetme etkinliğidir. Bruner oyun çocuğun temel görevidir. Piaget'e göre oyun çocuğun gerçek dünyayı kendi ihtiyaçlarına uyarlamayı öğrenir. Oyun çocuğun bilişsel gelişimini, dünyayı algılayışını, nesneleri tanımayı ve hayatı keşfetmelerini dil ve sosyal gelişimini desteklediği savunulur. Parten, oyun kuramını Piaget'in bilişsel gelişim kuramına bağlı olarak oluşturmuştur ve altı oyun türü ortaya koymuştur.

1. **Uğraşısız Oyun**: Çocuk çevresini gözler, parmağıyla oynar, sandalyeye çıkar, iner. Bedeniyle oynar.
2. **Seyirci**: Çocuk diğer çocukları gözler, sık soru sorar tam olarak oyuna dahil değildir.
3. **Bağımsız Oyun**: Çocuk tek başına oyuncaklarıyla oynar.
4. **Paralel Etkinlik**: Çocuklar birarada olsalar da kendi kendine oynar, kuralları paylaşmaz, bu Piaget'in paralel oyunuyla aynıdır.
5. **Birlikte oyun**: Çocuk diğer çocuklarla oynar. Karşılıklı konuşulur ancak henüz işbölümü oluşmamıştır.
6. **İşbirlikli - Kurucu - Tamamlayıcı**: En üst düzey örgütlü oyundur. Çocuklar takım ruhuyla hareket ederler. Kurallara uyar yeni kurallar oluştururlar. Çocuklarda gruba ait olma duygusu vardır.

STS: Genellikle 2 - 4 yaşındaki çocukların aynı ortam ve oyuncaklarla yan yana oynamalarına rağmen birbirinden etkilenmeden bağımsız davrandığı ve sosyal iletişimin çok az olduğu oyun türü hangisidir? (**Paralel oyun**)

DİL GELİŞİMİ

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan, duygu ve düşüncelerin aktarımının temel aygıtıdır.

- Dil gelişimi bilişsel gelişime paralel temel alandır. Dil düşünceyi yapılandırır ve bireyi sosyalleştirir.
- Dil gelişimi olgunlaşma ve öğrenmeye bağlıdır.
- Dil, bedensel ve bilişsel gelişime paraleldir.
- Dil, düşünme, bellek, problem çözme ve bilişsel süreçleri de içerir.

Dil Gelişim Kuramları

Davranışçı Yaklaşım: Dil, çocuğun tesadüfen çıkardığı seslerin pekiştirilmesi ve tekrarıyla ortaya çıkar. Çocuk kendisini istendik sonuçlara götüren sesleri tekrar eder. Pekiştirilen sesler yerleşir.

Sosyal Öğrenme Yaklaşımı: Dil, sosyalleşme sürecinde gerçekleşir. Dil model alma ve pekiştirmeye dayanır. Çocuk duyduğu sesleri taklit eder. Gözlem - model alma - taklit ve ödüllendirme

Psikolinguistik (Biyolojik) Yaklaşım: Naom Chomsky - McNeill, Lenneberg

- Dil gelişimi biyolojik psikolojik temellere dayanır. Bu görüş daha çok biyolojik ağırlıklıdır. Chomsky'e göre insan dil öğrenme yapısıyla dünyaya gelir. Doğuştan donanım olgunlaşmasıyla ortaya çıkar. Bütün insanlar iletişim yetisiyle doğar bu seslerle olmasa bile farklı işaretlerle gerçekleşecek iletişim yetisi.
- Dil gelişiminde kalıtım etkilidir, çevre ise dilin konuşulup konuşulmayacağını değil, hangi dilin konuşulacağını belirler.
- Beyinde özel konuşma merkezleri vardır. Önce isimler, fiiller sonra sıfatlar öğrenilir.
- Chomsky'e göre dil kazanma aygıtı çevreden bağımsızdır. Ancak etkili bir işlerlik için sosyal ortama ihtiyaç vardır.
- Chomsky'e göre önce Temel yapı (anlam) sonra da yüzeysel yapı (sesler) oluşur.
- Chomsky'e göre dil öğrenmek, yürümeyi öğrenmeye benzer.

KPSS: Doğuştan işitme kaybıyla doğan çocuklarına, konuşma dilini öğrenebilirler ümidiyle **işaret dilini öğretmeyen** anne - baba birkaç zaman sonra çocukların kendilerine özgü bir iletişim tam kurduklarını gözlemişlerdir. Bu hangi yaklaşımdır? (**Biyolojik altyapı**) öğretme yoksa kalıtım baskın.

Sapir - Whorf Yaklaşım: Antropologların dilin etimolojik kökeni ile ilgili yaptığı araştırmaya göre dil düşünceyi belirler. Varsayımdır fakat bu tamamıyla doğrulanmış bir veri değildir.

Dil Gelişiminde Temel Kavramlar:

- Fonem - Dildeki temel sesler, en küçük sesler
- Morfem - biçim - birim fonemlerin birleşmesiyle oluşan anlamlı heceler
- Semantik - Anlam bilgisi kelimelerle yüklenen anlamlardır
- Pragmatik, Amaç; dilin amaca uygun faydacı anlayışla kullanılması. Bana çay ver yerine, çay alabilir miyim lütfen gibi

Alıcı Dil: Çocuğun, konuşanları anlama becerisidir. Çocuk söylenenleri anlar fakat konuşamaz. Çocuğun yeni sözcükler üretmek için dinleme, bekleme dönemidir. Çocukların merak edip sürekli soru sormaları da alıcı dile örnektir.

İfade edici dil: çocuğun düşüncelerini anlatabilme becerisidir. Önce alıcı dil gelişir (algılama) sonra da bunun seslere dönüşümü ifadesi gelişir. İfade edici dil ilk gramer aşamasında daha da gelişmiş olur.

Aşırı Kurallaştırma: Çocuğun öğrendiği kavramı ilgili - ilgisiz bütün durumlar için kullanması genelleme yapması. Manavcı, kasapçı, berberci, çaysadım, kolasadım, ci - cu ekleriyle çoğullaştırılır.

KPSS: Ulaş mahallesindeki berbere " **berberci**" demesi hangi kavramla açıklanır (**Aşırı kurallaştırma**) genelleme

Eksik kurallaştırma: Çocuğun öğrendiklerini yalnızca belirli örneklerle sınırlandırarak kullanmasıdır. Eve gelen Ayşe Teyzeye misafir demeyi öğrenen çocuk Fatma Teyzeyi misafir olarak kabul etmez.

Monolog: Çocuk yanında biri varmış gibi konuşur. Bazen de çocuklar bir arada oyun oynarken birbirlerini karşılıklı olarak dinlemeden herkes kendi düşüncelerini aktarır, sanki karşılıklı konuşuyorlarmış gibi buna da kollektif monolog denir.

KPSS: Hasan odasında arabalarıyla oynarken "şimdi" sarı araba öne geçiyor, şimdi mavi araba öne geçiyor" diye konuşur. Bu dil gelişiminde neyle açıklanır? (**Monolog**) yanında biri varmış gibi konuşuyor.

KPSS: Leyla annesiyle resim yaparken bir ara annesi odadan ayrılır, Leyla annesi yanında olmadığı halde, annesiyle konuşuyormuş gibi cümleler kurar. Dil gelişiminde bu nedir? (**Monolog**)

Yansıtıcı konuşma: karşısındaki kişiyi dinlemek, anlamak, empatik bir dil kullanmaktır.

Benmerkezci dil: işlem öncesi dönemde görülür, özellikle sembolik oyunlarda gözlenir. Çocuk bildiklerini, karşısındakinin de bildiğini varsayarak konuşur, benmerkezci düşünceye dayanır. Benmerkezci konuşma yapan çocuklar çevredeki kişilerin çeşitli sorular sormasını isterler. Benmerkezci dil genellikle karşılıklı - biriyle konuşmaya dayanır. Monolog da ise çocuk kendi kendine konuşur.

KPSS: Gülce ve annesi oyun oynarken

Gülce: "Anne kızım ne yapıyorsun" diye sor

Anne: Kızım ne yapıyorsun

Gülce: Gemi yüzdürüyorum

Gülce: "Şimdi nereye gidiyorsun" diye sor

Anne: Nereye gidiyorsun

Gülce: Anneanneme gidiyorum der. Bu konuşma dil gelişimi açısından neyle açıklanır? (**Benmerkezci dil**)

Tümce Söz: 12 - 18 aylık çocukların ilk sözcüklerini söylemeden önce jest ve beden dillerini kullanmalarıdır. Örneğin çocuk önce gülümser sonra da "anne" der. Dilde jest ve sözcük birleşimi tümce söz olarak adlandırılır.

Hızlı Haritalama: Çocuğa veriler sözcük üzerine hızlı bir şekilde hipotez oluşturması istenir. Çocuk oluşturduğu hipotezi test etmek için sözcüğü kullanır, böylece onu test eder, okul öncesinde yaygındır.

Tekrarlama: Çocuk çevresinde konuşulanları sürekli tekrarlar.

Piaget'e Göre Dil Gelişimi Aşamaları

Agulama - Babıldama evresi (0 - 6 ay): Bebekler olgunlaşmaya bağlı sesler çıkarırlar bunlar öğrenilmemişlerdir. Bütün çocuklar işitme özürlüler de dahil, evrensel sesler çıkarırlar.

Heceleme evresi (6 - 12 ay): Bebek olgunlaştığı için çağıldar hecelemeye başlar. Ba - ba ma - ma…

Tek Sözcük evresi (12 - 18 ay) - (**Morgem**): Çocuk tek sözcükle iletişim kurar. "Anne" sözcüğüyle "anne geldi gitti" anlamını verir. Dilde, **kritik** dönemdir. Bu dönemde **alıcı dil** ortaya çıkar. İfade edici dil de başlar, ifade edici dil iki yaşından sonra gelişmeye başlar. Kavram gelişiminin de başlangıcı kabul edilir.

KPSS'de bu dönemle - morgem - tek sözcükle ilgili kritik dönem soruları tercih edilmiştir. Örneğin:

KPSS: Bir anne 1 yaşındaki çocuğunu doktora götürdüğünde doktor anneye "bu yaşta çocuğunuzla sürekli konuşunuz bu dönem onun dili kazanması açısından önemlidir" der. Bu neyle açıklanır? (**Kritik Dönem**)

Telegrafik Evre (18 - 24 ay): Çocuk iletişimde iki kelimeyi bir araya getirir. Özne, yüklem veya bağlaçların olmadığı cümleler kurar. " Anne mama" "Baba gitti" vb eksiltili cümleleri yetişkinler de ekonomik olarak kullanırız "çay lütfen" gibi kısaltmalar mesajlar vb.

KPSS: Çocuk annesinden su isterken "Anne su" diyor. Bu dil gelişimi açısından hangi kavramla açıklanır? (**telegrafik sözcük**)

İlk gramer evresi (24 - 60 ay): Çocuk dil kurallarına uygun konuşmaya başlar. Kelime haznesi gelişmiştir.

Piaget → Otistik (0 - 2) → Monolog (2 - 4) → Benmerkezci (3 - 6) → Sosyalleşmiş Konuşma (7.- ...)

Vygotsky → Özel konuşma (2 - 6) → İçsel konuşma (7. - …)

- Piaget, dil gelişimini - içten dışa, bireysellikten sosyalliğe doğru geliştiğini açıklar.
- Vygotsky, dil gelişimini - dıştan içe, sosyallikten bireysellikte doğru geliştiğini açıklar.
- Piagete göre benmerkezci konuşma ortadan kalkar ve yerine sosyalleşmiş konuşma gelir. Vygotsky ise bunun aksine benmerkezci konuşmanın ortadan kalkmadığı yerini içsel konuşmaya bıraktığını savunur.

Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler: Kalıtım - Çevre (genellikle çevre) olgunlaşma - cinsiyet - ailenin sosyo ekonomik düzeyi - kitle iletişim araçları - aile içi ortam - oyun

- Dil gelişimi açısından çocuklarla, bebeksi konuşmalar, kekeleyerek konuşmalar olumsuz sonuçlar doğurur.

AHLAK GELİŞİMİ

Ahlak (Moral - törel - etik) davranışlarımızın doğru yanlış anlayışını öğrenmek ve buna uygun davranmak ve yorumlamaktır. Toplumda bireylerin benimsedikleri, uymak zorunda kaldıkları davranış biçimleri kurallar bütünüdür.

- Ahlaki gelişim yaşa bağlı değişen evreler içinde gerçekleşir.
- Çocukların akıl yürütme biçimleri bir davranışı doğru veya yanlış olarak nitelendirilebilmeleri bilişsel gelişime bağlıdır.
- Ahlaki gelişim bireyin bilişsel ve kişilik gelişiminin bir olaya dönük akıl yürütme biçiminde birleşmesidir.
- Psikanalitik kurama göre (Freud) ahlaki yargılar fallik dönemindeki özdeşimle ortaya çıkar. Süper ego ahlaki temsilcidir. Süper ego vicdan ve ego idealidir. Freud'a göre kişinin vicdanının sesini dinlemesi, suçluluk utanç gibi olumsuzdan kurtulmak içindir. Erikson ise suçluluk ve utanç kavramlarına bir de gururu ekler.

KPSS: Yaşları 5 - 10 - 15 olan üç kardeş izledikleri bir televizyon programını farklı şekillerde yorumlarlar. Bunun temel sebebi nedir? (**Ahlaki gelişim dönemlerinin farklı olması**)

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (**Üst düzey ahlaki davranışlar soyut düşünmeyi gerektirir ancak tersi doğru değildir**)

Çözüm: Çocuğun evrensel ahlak düzeyinde düşünebilmesi için en az 16 yaşına gelmiş olması gerekir. Ancak her 16 yaş üstündekiler evrensel ahlak evresindedirler denemez. Üst düzey bilişsel gelişime ulaşmış herkes üst düzey ahlaki yapıya sahip değildir. Fakat üst düzey ahlaki yapı sergileyen herkes üst düzey bilişsel yapıya sahiptir.

PİAGET'İN AHLAK GELİŞİM KURAMI

- Piaget'e göre ahlaki gelişim bilişsel gelişime paralel ilerler.
- Çocukların doğru yanlış kararları ve yorumlamaları farklı evrelerde farklı şekilde olur
- Çocukların bir olayı nasıl yorumladıkları önemlidir. Ahlaki gelişim de çocuğun bir davranışı yorumlarken onun altında yatanı iyi tanımak önemlidir.

1. **Piaget'e göre 0 - 5 yaş ahlak öncesi dönemidir**. Bu dönem aynı zamanda ahlak dışı dönem olarak ele alınır. Bu dönemde çocuklar benmerkezci düşünceden dolayı kendileri dışındaki görüşleri dikkate alamazlar empati kuramazlar. Çocuklar bu dönemde kuralları tam olarak algılayamazlar taklit ederler. Kurallardan habersizdirler.

2. **Ahlaki gerçekçilik - dışa bağlı** (Heteronom dönem 6 - 10) Çocuklar oyun ve akran etkileşimi sayesinde kuralları tanımaya ve anlamaya başlarlar. Kurallar değişmez, çoğunluğa boyun eğilir, kurallara körü körüne bağlılık vardır, otoriteye kayıtsız uyma vardır. Çocuklar objektif olarak davranışın sonucunda ortaya çıkan fiziksel sonucun büyüklüğüne yönelirler. Niyetleri dikkate alınmaz. Sonuç ne kadar büyük zararla sonuçlanmışsa, suç o kadar büyüktür. Çok tabak kıran daha çok suçludur. Amaç ;ödüle gitmek ve cezadan kaçmaktır.

3. **Ahlaki görecelik - Özerklik - Otonom** (11 yaş ve üzeri) Çocuk kuralların niçin konulduğunu bilir ve empati kurarak uyma yoluna gider. Niyetleri ön plana çıkarır. Çocukta kuralların değişebileceği algısı gelişir. Subjektif bakış kişiye göre farklı yorumlama gerçekleşir. Davranışın iyi kötü olması altında yatan niyete bağlıdır. Kaynaklar eşit dağıtılmalı, insan hakları, özgürlük önemlidir. Kurallar sorgulanır değiştirilebilir.

KPSS: Özgür annelerine sürpriz bir doğum günü pastası yapmak isterken 10 yaşındaki ağabeyinin mutfağı çok fazla kirlettiğini ablasının ise pastadan yerken küçük bir parça düşürdüğünü görür. Özgür "ahlaki gerçekçilik" döneminde ise aşağıdakilerden hangisini söyler? (**Mutfağı daha fazla kirlettiği için ağabeyini daha çok suçlu bulması**) ahlaki gerçekçilik=somut sonuç

L. KOHLBERG'IN AHLAKİ GELİŞİM KURAMI

- Kohlberg, Piaget'in ahlaki gelişim kuramını dikkate alarak kuramı geliştirir.
- Kohlberg, birçok ülkede araştırma yapmıştır. Araştırmalarında ahlaki ikilem oluşturan hikayeler kullanmıştır.
- Kohlberg, göre çocukların ikilemlere verdiği doğru yanlış cevapları değil, bu cevaplara yapılan açıklamalar önemlidir.
- Kohlberg'e, göre ahlaki dönem ve evreleri evrensel bir sıra izler.
- Piaget'deki gibi üst düzey ahlaka ulaşmak için üst düzey bilişsel gelişim zorunludur. Ancak tersi doğru değildir.
- Ahlaki gelişim herhangi bir evrede sona erebilir.
- Bireyin ahlaki yargı anlayışı arada alt aradan üst evrelere yönelse de temelde baskın olan evrede yoğunluk kazanır.
- Birey baskın evresinden bir üst evreye yöneltilebilir. Ancak alt evreye yöneltilemez.
- Yaş, her zaman ahlaki gelişimin göstergesi değildir.
- Bilişsel gelişim ve empati ahlaki gelişim için gerekli fakat yeterli değildir.
- Kohlberg, ahlaki gelişimi hak ve adalet duygusunu nasıl algılandığı üzerinde yoğunlaştırır.
- Kohlberg, ahlaki gelişimi 3 temel dönem ve 6 evreden oluşturmuştur.
- Kohlberg, bireylerin ikilimler ilgili bilişsel yorumlamalarını önemsemiş oysa duyuşsal ve davranışlarını tam olarak incelememiştir. (Eleştirilen yönlerinden biri)
- Kohlberg, daha çok erkekler üzerinde çalışması, kadınlarla ilgili olarak daha çok iyi çocuk evresinde kalırlar. Görüşünden dolayı da eleştirilmiştir.

A - Gelenek Öncesi Düzey
• İtaat ve ceza • Saf çıkar (araçsal ilişki)
B - Geleneksel Düzey
• İyi Çocuk (kişilerarası Uyum) • Kanun - Nizam
C - Gelenek Sonrası Üstü
• Sosyal sözleşme • Evrensel ahlak

A - Gelenek öncesi düzey: (5 - 9)

Bencillik ve cezadan kurtulma otoritenin üstünlüğü boyun eğme vardır. Çıkarcılık egemendir. Piaget'in ahlaki gerçeklik dönemine yakındır. İyi kötü değerlerini, ceza - ödül anlayışına göre değerlendirir. Birey benmerkezcidir, olayları sonuçlara bağlar otoriteden korkma, uyum, boyun eğme esastır.

1. İtaat - Ceza Eğilimi: Cezadan kaçınma boyun eğme.

- Birey, otoritenin gücünden çekinir. Cezadan kaçmak esastır.
- Ceza almamak için boyun eğmek vardır.
- Otorite varsa kurallara uymalısın yoksa ceza alırsın.
- Ceza getiren davranış kötü, ödül getiren davranış iyidir.
- Güçlü olan kazanır.

- Kurallara inanıldığı için değil, cezalandırılmamak için uyulur.
- Davranışın sonucunda oluşan fiziksel zarar ne kadar çoksa o kadar suçlusun.
- Yakalanmadığın, ceza almadığın, davranışı yapabilirsin.
- Olaylara otoritenin bakış açısıyla bakar, birey kendine ve otoriteye ait perspektifi birbirine karıştırır.
- Ceza, korku egemendir, empatik düşünce yoktur.

KPSS: Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre, aşağıdakilerden hangisi **gelenek öncesi** ahlak anlayışını yansıtır? (**Kopya çekmedim çünkü yakalanırsam okuldan atılırım**) korku - itaat - ceza

KPSS: 5 yaşındaki Emre evde annesinin uyarılarını dinlememektedir. Ancak "öğretmenin sınıfta sizin evde ne yaptığınızdan da haberim oluyor" demesi üzerine Emre evdeki kurallara daha fazla uymaya başlamıştır. Emre Kohlberg'in ahlak gelişimi kuramının hangi evresindedir? (**ceza itaat**) korku=itaat - tehdit=uyma

KPSS: Bir öğretmen öğretim etkinlikleri aracılığıyla öğrencilerini ahlaki değerler kazandırmak isterse ne yapmalıdır? (**Kuralların yaşanarak öğrenileceği bir ortam hazırlamalıdır**)

2. Saf - çıkar - Araçsal ilişkiler - Pazar ahlakı:

- Birey bu evrede ilk kez diğer insanların da ihtiyaçları olduğunu anlar fakat kendisi önceliklidir.
- Çıkar sağlayan doğrudur. Tek yönlü veya karşılıklı çıkar.
- Al gülüm ver gülüm anlayışı vardır.
- Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.
- Ne ekersen onu biçersin.
- Kurallara uymada beklenti alışveriş - karşılıklılık vardır.
- Kısasa kısas vardır, sen beni üzdün bende seni üzeceğim.
- Miktar karşılaştırma vardır. Azlık çokluk.
- Ben sana borç vereyim ilerde sende bana verirsin.
- Bireyin kendi çıkar beklenti ve pragmatik alışveriş anlayışındadır.
- Birey ceza gerektiren davranışlarla karşılaştığında ödül daha ağır basıyorsa, ceza alsa da o davranışı yapar.
- Ayşe pastasının en büyük dilimini kendine ayırır fakat hangi dilimin kendisine denk geleceğini bilmediğinden dilimleri eşit kesmeye çalışır.

Kural: Bireyin davranışından çok altında yatan nedenleri incelemek gerekir. Öz niyet

KPSS: Otobüs durağında bekleyen yaşlı kadın sigara içen gencin dumanından rahatsız olur. Yaşlı kadın gence astım hastası olduğunu söyler, genç üzgünüm ama burası açık alan burada sigara içmek yasak değil der. Teyzenin uyarısıyla birkaç adım öteye giden genç dumanı teyzeyi rahatsız ettiği halde sigara içmeye devam etmiştir. Kohlberg'e göre genç hangi ahlaki gelişim evresinde? (**Saf çıkarcı**) sen beni uyaramazsın. önemli olan benim sigara içmem devam ediyor=çıkar

KPSS: Suç ve ceza romanın da **maddi sebeplerle** üniversite eğitimini yarıda bırakan kişi iş bulamaz ve çok kimseye borçlanır. Sonunda **borcunu affetmediği gerekçesiyle** tefeciyi ve onu gören Lizavetayı öldürür. Sonra vicdan azabı çeker ve suçunu itiraf eder. Tefeciye zulme uğrayanları kurtarmak için öldürdüğünü savunur. Kohlberg'e göre Raskalnikov hangi ahlaki gelişim evresindedir? (**saf çıkarcı**) temel niyet borçtan kurtulmaktır=çıkar

KPSS: Bir memur kendisinden borç isteyen arkadaşı için karısına " biz ona **borç verelim** ilerde biz de ondan **borç isteriz**" ders. Kohlberg'e göre memur hangi ahlaki gelişim evresindedir? (**saf çıkarcı**)

STS - Hasan ve Fatih yakın arkadaştırlar. Hasan bu "x" sanatçısının son albümü değil mi? Nereden buldun?

Fatih - Bir internet sitesinden indirdim.

Hasan - Yasak değil mi?

Fatih - Yasak ama istersen sitenin adresini sana da verebilirim.

Hasan - Yeni yasayla cezalar çok ağırlaştırıldı. Eskiden olsa indirirdim şimdi indirmem.

Kohlberge göre Hasan ve Fatih hangi evrededir? (**saf çıkar**) Fatih: beni şikayet etme ben sana adresi vereyim: Karşılklılık Hasan: Cezalar ağırlaştı=Miktar=saf çıkar

B - Geleneksel dönem (9 - 15) Empati

Birey bu dönemde çevresindekilerin ihtiyaçları için kendi ihtiyaçlarını ikinci plana atar. Empati yetisi gelişmiştir. Başka kişilerin grupların görüş ve ihtiyaçları dikkate alınır.

- Bireyin içinde yaşadığı grubun beklenti ve kararlarına uyar. Kişiler arası ilişkileri önemser.
- Birey davranışlarının topluma etkisini önemser.
- Kişiler arası ilişkiler ve toplumsal düzenin korunması esastır.

1 - İyi çocuk - kişiler arası uyum evresi

- Bireyin içinde bulunduğu çevrenin ilişkilerini dikkate alır ve akran grubu ile işbirliğine girer.
- Bireyin davranışlarının altında kendisi değil içinde yaşadığı sosyal çevre yatar.
- Temel güdü bireyin grup tarafından kabulüdür.
- Eş dost tanıdık, hemşehri, akrabalardan onay almak ve takdir edilmek önemlidir.
- Bireyin tanıdıklarının, yakınlarının beklentilerini gerçekleştirme iyi niyetli olma düşüncesindedir.
- İyi insan, iyi arkadaş, iyi anne baba, kardeş, komşu, iyi vatandaş, iyi öğrenci olmak önemlidir.
- Bireyin kendisini diğer insanların yerine koyar ve insan olmak kuralını benimser.
- İyi olmak başkaları ile ilgilenmek empati kurmak dürüst güvenilir olmak önemlidir.
- İnsanların birbirine güvenmesi, saygılı davranması, sadakat, minnettarlık göstermesi önemlidir.
- İyi öğrenci ödevlerini yapar, iyi vatandaş vergisini yatırır, iyi arkadaş fedakârlık yapar, iyi komşu yardımcı olur…
- Birey grubu mutlu etmeye çalışır. Dışlanmak ve ayıplanmaktan korkar.

KPSS: Arkadaşına gitmek isteyen Seher annesi ile tartışmıştır. Bu olayı gören babaannesi " **hanım kız ol**, öfkeni kontrol et ve **annene saygılı ol**" demişti. Babaannenin tavsiyesinde hangi ahlaki gelişim özelliği vurgulanmaktadır? (**iyi çocuk olma**)

KPSS: Burak oyunbozan hareketli bir öğrencidir. Öğretmenlerinden sık sık şikayet alan rehber öğretmen onunla bir sözleşme yapar. Sözleşmeden 1 hafta sonra Burak kavga eder dişi kırılır. Ailesinin ısrarına rağmen kendisine saldıran öğrencinin adını vermez. Burak'ın rehber öğretmenle yaptığı sözleşmeye uyduğu için dişini kıran öğrencinin adını gizlemesi Kohlberg'in ahlaki gelişim evrelerinden hangisine girmektedir? (**İyi çocuk eğilimi**) Rehber öğretmene söz verdim= iyi öğrenci

KPSS: Bir hasta bakıcı hastalarda bir yandan sıranızı bekleyin içerde hastam var deyip hastaları doktorlarla görüştürmemekte diğer yandan da fark ettirmeden **tanıdıklarını öncelikle** muayene ettirmeye çalışmaktadır. Hasta bakıcının **tanıdıklarına** ayrıcalığı Kohlberg'in ahlaki gelişim evrelerinde hangisinde olduğunu gösterir? (**iyi çocuk**)

2 - Kanun - Nizam Eğilimi:

- Akran, aile kuralları yerini toplumsal kural ve kanunlara bırakır.
- Temel güdü toplumsal düzeni korumaktır.
- Herkes kurallara uymak zorundadır.
- Kurallara isteyerek uyulur, şeriatın kestiği parmak acımaz.
- Askerliğini yap, vergini ver, büyüklerine saygı göster yoksa bu düzen bozulur.
- Genel bakış açısı, toplumu kuralları korumak, yasalara uymaktır.
- Sosyal sistem sürsün, vicdan rahatlasın.
- Kanunlar tartışılmaz, sorgulanmadan uygulanır.
- Birey iş yaşamında kuralları aynen yerine getirir.
- Bir anne çocuğunun hırsızlığını polise bildirir.
- İyi çocuk çevresinde bir şey tanıdıklarının bildiklerinin mutlu etmeye çalışırken kanun nizam evresinde toplumun mutluluğunu önemser.

C - Gelenek Üstü - Sonrası düzey (16…)

Toplumsal değer ve kurallar sorgulanabilir, değiştirilebilir. Kurallar sosyal refahı korumak için değiştirilir. Birey ahlaki ilkelerin seçebilir, kendi değerler sistemini oluşturabilir.

- Kohlberge göre insanların büyük bir kısmı geleneksel düzeydedir. Gelenek üstü düzeye çok az insan çıkar. (Piaget'e göre de herkes soyut işlemler dönemine geçemez, yaşantıya ihtiyaç vardır)
- İnsan hakları ve evrensel değerler önemsenir.
- Birey, toplum ve değerlerini aşmış üst düzey bir kişiliğe sahip olmuştur.

- Kişisel seçimler, bireysel ilkeler vardır, göreceli düşünme gelişmiştir.
- Bireyin kendine özgü değerler oluşturması için soyut işlemler dönemine girmiş olması gerekir. Fakat her soyut işlemler dönemine giren üst düzey ahlaki gelişim gösterir denemez.
- Kurallar birlikte belirlenir, geçerliğini yitirmiş kurallar yine oybirliği ile değiştirilir.

1. Sosyal Sözleşme Eğilimi

- Yasalar toplum yararına çoğunluk tarafından konulmalıdır.
- Kurallar toplum yararına demokratik yollarla değiştirilebilmelidir.
- Bireyler bir arada yaşamanın gereği kurallara uyma ve sosyal bir uzlaşı anlayışı içindedir. Kişi konuşurken sözü kesilmez, özel eşyaları izinsiz alınmaz.
- Toplumsal kanunla değerler görelidir, topluma özgüdür.
- Kanunların birey tarafından kabul görmese dahi, birey kanunların gereğini yapar aynı zamanda sendika kurar, dilekçe verir, o kanunu değiştirmek için gerekli mücadelelerini sürdürür.
- Vergisini çok bulan vatandaş, vergisini öder aynı zamanda bununla ilgili gerekli mücadelesini sürdürür ve itiraz hakkını kullanır, kanun nizamda ise vergisini verir itiraz etmezdi.
- Bir avukat halen yürürlükte olan bir yasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu belirterek değiştirilmesi için mahkemeye başvurmuştur. Aynı avukat, kanun nizam döneminde olsaydı koşulsuz kabul eder girişimde bulunmazdı.

2. Evrensel Ahlak Eğilimi:

- Koşullar ne olursa olsun, insan yaşamı her şeyden önemlidir.
- Bütün insanlar eşittir, hiçbir ayrım yapılamaz.
- Zor durumdaki kişilere koşulsuz yardımcı olmak esastır.
- Hak, adalet özgürlük çerçevesinde bireyler doğru ve yanlışı belirlerler, işkence yapılamaz insanlar açlığa mahkum edilemez.
- İnsan hakları ve evrensel değerler ön plandadır.
- Kohlberge göre çok az insan bu evrededir üst kimlik, filozoflar, büyük liderler, peygamberler …
- Evrensel ahlak düzeyindeki insan, başka bir insanın canını kurtarabilmek için gerekirse kendi yaşamını riske atar.
- Evrensel ahlak düzeyine ulaşmış bireyler "Açık Alıcılık" anlayışına sahiptirler. Bir yandan ideallerine bağlı diğer yandan onları sorgulamaya açıktırlar.
- İyilik yap denize at, balık bilmezse halik bilir.
- Bir afette, kazada önce yaşam riski en fazla olan kurtarılır.

KPSS: Savaş her koşulda insanlık suçudur görüşü Kohlberg'in hangi ahlaki gelişim evresinin özelliğidir? (**Evrensel ahlak**)

KPSS: Bir kazada kurtarılacak kişinin sosyal statüsüne bakmadan hayati tehlike derecesini göz önüne alan kişi hangi ahlaki gelişim dönemindedir? (**Evrensel ahlak**)

KPSS: Bir işyerinde ilk yardım kursuna çağrılan personelin aşağıdakilerden hangisini söylerse Kohlberg'in evrensel ahlak anlayışına uygun davranmış olur? (**Bu kursa gideceğim çünkü öğreneceklerim sayesinde bir insanın yaşama şansını artırabilirim**.)

KPSS: Marmara depreminde önce kendi akrabalarının oturduğu semte yönelen ambulans şoförünü eleştiren bir birey Kohlberg'e göre hangi evrededir? (**Evrensel ahlak**)

GILLIGAN'IN AHLAK GELİŞİMİ

Kohlbergin öğrencisidir. Araştırmalarını çoğunlukla erkekler üzerinde yapılmasına karşı çıkar ve kadınlar üzerinde araştırma yapar. "Farklı Bir Sesten" eserinde görüşlerini belirtir.

- Kadın ve erkekler farklı eğilim ve yapılara sahiptir bundan dolayı ikilemlerde cinsiyetin önemine bakmak gerekir.
- Kadın erkek yargı farklılığı cinsiyetten değil çocukluktaki yetiştirilme, ilişki ve eğitimdir.
- Ahlak sevgisi ahlaki gelişimin temelidir.
- Okul, anne - baba, öğretmen, sosyal çevre, doğru davranışlarla model olmalı ve iyi davranışı sevdirmelidir.
- Erkekler, hak - hukuk - adalet, kadınlar, duygusallık - şefkat - merhamet koruma üzerinde yoğunlaşır.

Gilligan'ın ahlaki gelişim dönemleri

1. **Bencillik - uyum - gelenek öncesi evre**: Bu evrede kadın bencillik - sorumluluk ikilemini yaşarlar ve bencilliği seçerler. İstenmeyen bir hamilelik yaşayan kadın, gizlice çocuğu aldırır ve kurtulur. Bu çocuk bana ayakbağı olur, ilerde evlenemem engel olur diyerek onu aldırır. Kendini düşünür.
2. **Fedakarlık geleneksel evre**: Bu evrede ikinci geçiş yaşanır. İyilikten doğrula geçiş vardır ve iyilik ağır basar. Sevgilisi ile ilgili sıkıntılar yaşayan kadın çocuğu için evlenmeyi kabul eder. Annelik duygusu ağır basar, karşısındakini düşünür.
3. **Pasif Direniş - İlkeli Ahlaksallık** - Gelenek Sonrası Evre: Objektif bakış açısı ortaya çıkar kadın yaşam sorumluluğunu üstlenir. Bencillik ve sorumluluk dengesi kurar. Hem kendisi hem karşısındakini düşünür.

- Gilligan, ahlaki gelişimde bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönleri incelemiştir. Kolberg ise bilişsel yönüyle ilgilenmiştir.

J. Dewey - Ahlak Anlayışı

- Dewey'e göre bireyin ahlaki gelişimi, onun aldığı eğitimle paraleldir.
- Birey, aldığı eğitimle gelişir ve değerler sistemini geliştirir.
- Birey iyi bir eğitim alırsa ahlaki yönden de gelişmiş olur.

Dewey'e Göre Ahlaki Gelişim Dönemleri

1. **Gelenek öncesi düzey:** Biyolojik ve sosyal dürtüler ön plandadır
2. **Geleneksel düzey**: Toplumsal değerler ön plandadır
3. **Özerk düzey**: Birey akıl ve mantığını en üst düzeyde kullanır.

KİŞİLİK GELİŞİMİ

Kişilik: Bireyi kendisi yapan, onu başkalarından ayıran duygu, düşünce ve davranışlarının bütünüdür. Kişiliği oluşturan iki yapı vardır. Mizaç (huy) ve karakter. **Mizaç** (huy); bireyin doğuştan getirdiği kişiliğin fizyolojik yönüdür. İç salgı bezlerine bağlı olarak bireyin duygularının düzeyini gösterir. Sinirli - güler yüzlü - sıcak kanlı - tez canlı - soğukkanlı olmak - şen şakrak - içe dönük - dışa dönük olmak

Karakter: Bireyin sonradan kazandığı sosyal değerlere uygun davranış gösterme yönüdür. Yalancı, dürüst, adam gibi adam olmak, hırsız, sahtekar olmak…

- Can çıkmadan huy çıkmaz, mizaç kalıtımla ilgili yapıyı ifade eder, karakter ise bireyin aldığı eğitim ve çevre yaşantısı ile farklılaşabilir.
- Kişiliği etkileyen temel faktörlerden biri kalıtım diğeri ise çevredir. Çağdaş kuramcılar çevrenin daha baskın olduğunu savunurlar.

Kişiliği Bedensel Biyo - Fizyolojik Yapıya Bağlayanlar

İç salgı bezleri, kişinin beden yapısı ile kişilik arasında bağ kuran görüşlerdir. Bu konuda Hipokrat, Sherdon, Kretschmer görüş ileri sürmüşlerdir. Sherdon, 3 tip kişilik kategorisi ortaya koymuştur.

Ektomorf (endişeli, içe dönük, çekingen, gergin, uzun boylu, zayıf)

Mezomorf (lider, girişken, atik, bağımsız, orta boy, kilo)

Endomorf (uykucu, tembel, neşeli, duygusal, kısa boylu, şişman)

Krestchmer'e göre 4 kişilik tipi vardır

1. **Piknik tip**: kısa boylu, şişman, güler yüzlü, sıcakkanlı
2. **Astenik tip**: zayıf, uzun boylu, içine kapanık, sinsi, tehlikeli, gergin
3. **Atletik tip**: Beden yapısı gelişmiş iriyarı, kaslı, ilişkilerinde bedenini kullanan, kaba davranışlı
4. **Dysplastik**: Diğer tiplerin karması herhangi bir tipe girmeyen.

GELENEKSEL PSİKANALİTİK (PSİKANALİZ) KİŞİLİK KURAMI

- Sigmund Freud'a göre davranışlarımızın temelinde doğuştan getirilen cinsellik ve saldırganlık yapısı yatar (Libido)
- Kişiliğin temelinde 0 - 6 yaşına kadar olan yaşantılar etkilidir.
- 0 - 6 yaşı anne baba bakıcı tutumları kişiliğin oluşumunu etkileyen en önemli zaman dilimidir.
- Yeterli bir kişilik için ilk çocukluk döneminde bireyin temel ihtiyaçlarının yerinde zamanında ve yeterince karşılanması önemlidir.
- 0 - 6 yaş çocuğun kişilik gelişiminin kritik dönemidir.
- Bütün insanlar doğuştan kötü niyet ve potansiyellerle dünyaya gelir.
- Freud'a göre 0 - 6 yaşlarındaki olumsuzluklar saplantılara sebep olur ve bunlar bireyi ileriki yıllarda da rahatsız eder.

- Freud'a göre birey kaç yaşında olursa olsun, sorunlarının kaynağı çocukluk yıllarında aranmalıdır. (0 - 6)
- Freud'a göre insan davranışlarının temelinde hazza (mutluluk) yönelmek acıdan kaçınmaktır.

Freud'un görüşleri üç kısımda incelenir.

1 - Topoğrafik Kişilik

(Bilinç Sınıflaması):

Bu yapıya göre davranışlarımızın temelinde bilinç dışı düşünceler vardır. Ruhsal yapımız üç kısımdan oluşur. Bilinç - bilinç öncesi - bilinçdışı. Freud bu yapıyı bir buzdağına benzetir. Buzdağının görünen kısmı bilinç, biraz bulanık görürse de hatırlanabilen alan bilinç öncesi, ancak özel tekniklerle fark edilen işe görünmeyen en alt tabaka, davranışlarımızın temel kaynağı olan bilinçdışı yer alır.

Bilinç (Ego): Bireyin farkında olduğu algı ve düşüncelerdir. Kontrol edilen, bilerek ve istenerek yapılan davranış alanı. Birey, çevresinden kendisine gelen uyarıcıları algılar ve yorumlanır.

Bilinç öncesi: Önbilinçtir. Bireyin o anda hatırlayamadığı, fakat biraz düşününce hatırlayabileceği alandır. Hatırlayabildiğimiz anılar buradadır. Freud'a göre bilinç öncesi bilinç ve bilinçdışı arasındaki köprüdür.

Bilinçdışı: Kişiliğin en büyük bölümü ve davranışlarımızın temel kaynağıdır. Farkında olmadığımız istenmeyen duygu düşünce ve bastırılmış duygularımızın olduğu alandır. Bilinçdışındaki yaşantılar doğrudan hatırlanamazlar, hipnoz, serbest çağrışım rüya analizleri dil sürçmeleriyle bilince çıkarılabilir hatırlanabilirler. Freud göre davranışlarımızı yönlendiren güçler bilinçdışındadır. Bilinçdışını oluşturan yaşantılar 0 - 6 yaş yani okul öncesi yıllarıdır.

KPSS: Geleneksel psikanalitik görüşe göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? (**Davranışlarımızı yöneten güçler bilinç düzeyindedir.)** bilinçdışıdır.

2 - Yapısal Kişilik Sınıflaması:

Üç kısımdan oluşur. Freud topoğrafik kuramı yetersiz bularak yapısal sınıflamayı geliştirir.

1. **İD**: İlkel benlik, cinsellik, saldırganlık - haz peşinden koşar, isteklerinin hemen yerine getirilmesi istenir, ertelenemez, birincil süreçlerle çalışır. Doğuştan gelir, içgüdü ve psişik enerjinin kaynağıdır. İd bilinçdışına bağlıdır, hapşıran, göz kırpan refleksi ve rüya gibi süreçlerdir. İd ego'ya sürekli baskı yapar. İsteklerinin hemen gerçekleşmesini ister, sınır tanımaz, iki alt yapıdan oluşur. Eros (aşk), Thanatos (yıkıcılık - ölüm)

2. **EGO:** Benlik - bilinç, akıl mantık gerçeklik, ertelemeyebilme becerisi Ego, kişiliğin kontrol noktasıdır. İd'in isteklerini ertelemeye çalışırken süperego ve id arasında dengeleme görevini yerine getirir. Ego ikincil süreçlerle çalışır, planlama, erteleme, karar verme ve dengeyi sağlayamadığı zamanda savunma mekanizmalarına başvurma.

3. **SÜPER EGO**: Üst benlik, toplum, vicdan, değerler yönüdür. Kişiliğin ahlaki yönüdür. Süper ego, ego'yu toplumun istediği mükemmel bir birey olmaya yöneltir. Yoksa vicdan azabı ile cezalandırır. Süper ego, vicdan ve ego ideal bölümlerine ayrılır. Vicdan, kişinin davranışlarına yaptığı öz değerlendirme, ego ideal, çevremizin onayladığı değer verdiği davranışlardır.

- Gelişim sırası id (doğuştan) ego (6 - 24 ay) süper ego (4 - 5 yaş)
- Freud'a göre bu üç yapı (id - ego - süperego) birlikte çalışırsa sağlıklı bir kişilik yapısı gelişir. Aksine bunlar çarpışırsa o zaman sorunlar ortaya çıkar ve bireyin ruh sağlığı bozulmaya başlar çatışma ve gerginlikler artar.

KPSS: Mehmet Rauf'un Eylül romanından özet, buradaki karakterlerden Suad'ın davranışlarını süperegonun yönettiğini kesinlikle destekler? (**Başkaları onaylamayacağı için sevgilisiyle birlikte gitmemesi**) toplumsal değerler

3 - Psikoseksüel Gelişim Dönemleri

1. **Oral Dönem (0 - 1):** Haz kaynağı ağızdır. Annenin bu dönemde bebeği doyurması, sıcaklık hissi önemlidir. Bu dönem iyi geçerse çocuk güven duygusu kazanır. Oral dönem sıkıntılı yaşayanlar ilerde oral saplantılar geliştirirler, güvensizlik, oburluk, gevezelik, sigara, alkole düşkünlük, tırnak yeme, parmak emme, dedikoducu….

2. **Anal Dönem (1 - 3):** Tuvalet kontrolü kazanma önemlidir. Çocuğa karşı katı bir tuvalet eğitimi vermek sıkıntı oluşturur. Anal dönemi iyi atlatan bireyler. Özerk, bağımsız, uyumlu, düzenli, hoşgörülü olurken olumsuz atlatanlar ; inatçı, katı, saldırgan, cimri, aşırı titiz, disiplinli, uyumsuz, düzensiz, dağınık, dik kafalı, önyargılı olabilirler.

KPSS: Kemal Bey çok disiplinli, otoriter biridir. Evdeki kuralları kendisi koyar ve tartışmasız kabul ettirir. Kemal Bey'in katı kuralcı ve taviz vermeyen kişiliği hangi dönemden kaynaklıdır? (**Anal dönem**)

3. **Fallik Dönem (3 - 6):** Haz kaynağı çocuğun kendi bedenidir. Çocuk bedenini tanır. Cinsiyet farklılıklarını öğrenir. Çocuklar bu dönemde meraklıdır ve cinsellikle ilgili farklı sorular sorarlar. Anne babanın çocuğa yaklaşımları olumlu olursa, lider, girişimci, bir işi başlatan ve sürdüren, anne babayla uyumlu geçinen, sağlıklı bir cinsel kimlik geliştiren çocuklar olurken, olumsuz davranışlarla karşılaşan çocuklar ise pasif, içine kapanık, anne babadan nefret ya da aşırı bağlılık gösteren, anne - babaya benzer eşler seçme eğiliminde olanlar olabilirler. Bu dönemde kastrasyon (iğdişlik) korkusu yaşarlar, erkekler, kızları tanıdıkça cinsel organlarının yok olacağının kaygısını yaşarlar. Kızlar da erkekleri tanıdıkça onların üstün olacağını düşünürler.

Oedius kompleksi: Erkek çocuğu anneye bilinçsiz bir cinsellikle bağlanır.

Elektra kompleksi: Kız çocuğu babaya bilinçsiz bir cinsellikle bağlanır.

- Her iki kompleks de bu dönemdeki **özdeşim kurma** savunma mekanizmasıyla ortadan kalkar.
- Oral dönem duygusal sorunlar, Anal dönem davranış bozuklukları, Fallik dönem ise cinsellik ile ilgili sorunlarla ilgilidir.
- Freuda göre 0 - 6 yaş önemlidir. Fakat en önemlisi fallik dönemdir.

4. **Latens - Gizil dönem (7 - 11):** Çocuklar bu dönemde cinsellikten uzaklaşır. Okul, arkadaşlık, oyun, başarıya yönelirler. Çocuklar hem cinsleriyle oynamayı tercih eder. Cinsellikle ilgili şakalara dahi kızarlar. Cinsellik bastırılır geçiş dönemidir.

5. **Genital - Ergenlik Dönemi (12 - 18):** Cinsel gelişim hızlanır, cinsel dürtüler artar. Karşı cins ile yakın ilişkiler kurulur. Cinsel olgunluk gelişir. Bu dönemde birey kim olduğunu, rollerini, hayatın anlamını ve amacını sorgular, kimlik kazanır.

Engellenme: Organizmanın hedefe ulaşamadığı durumlarda içine girdiği gerilim kaygı durumudur. Organizma bu durumda saldırgan davranış gösterebilir. Engellenme, herhangi bir davranışın içten veya dıştan gelen faktörlerin etkisiyle bloke edilmesidir.

Çatışma: Karar verememe durumundaki huzursuzluğu ifade eder. Birey kendisi için aynı önem derecesinde olan farklı istek karşısında hangisini seçeceği ile ilgili karar verememesi durumuna **çatışma** denir. Organizma, içinden gelen bir şeyi aynı zamanda birbirine zıt iki ayrı yöne çeken güdülerin birbiriyle savaşması çatışmadır. Üç tür çatışma vardır.

1. **Yaklaşma - Yaklaşma**: istenilen durumlardan birini seçmek durumudur. Örneğin üniversite sınavından yüksek puan alan öğrenci istediği birçok bölümden birini tercih edebilir. Aynı anda hem tiyatroya hemde sinemaya gitmek isteyen kişinin durumu.
2. **Yaklaşma - Kaçınma**: İstenen durumun aynı zamanda da istenmeyen yönleri de beraberinde getirmesi durumudur. Hem çok yemek isteyen hem de kilo almaktan korkan kişinin durumu. Hem yüksek puan almak aynı zamanda ders çalışmak istemeyen öğrenci.
3. **Kaçınma Kaçınma**: İstenmeyen durumlardan birini seçmek durumu. Aşağı tükürsem sakal yukarı tükürsem bıyık

KPSS: Fatma öğretmen lüks bir tatil köyünde yaz tatili geçirmek istemesi (yaklaşma) ancak bunun için yüksek bir fatura ödemekten korkması (kaçınma) . Bu durumun en iyi ifadesi aşağıdakilerden hangisidir? (**Tatile çok varsa Fatma öğretmen tatil planları yapar (yaklaşma) ancak tatil faturasını pek düşünmez. (kaçınma)**

SAVUNMA MEKANİZMALARI

Savunma mekanizmaları, egonun engellenme ve çatışmaların etkisini azaltmak kaygıyla başa çıkmak için başvurduğu düşünce tutum ve davranış biçimidir. Ego, engellenme ve saldırılar, id'in istekleri süperegonun cezalandırmalarını dengelemek için uyum mekanizmalarına başvurur.

- Savunma mekanizmaları id'in oluşturduğu kaygıyı yok etmek için ego tarafından bilinç dışında oluşturulur.
- Savunma mekanizması farkında olmadan bilinçsiz olarak kaygıdan kurtulmayı amaçlar.

- Savunma mekanizmaları bireyi geçici olarak rahatlatır fakat sıkça başvurmak kişiyi gerçeklerden uzaklaştırır hayalci ve tembel yapar.
- Kendini gerçekleştiren bireyler de zaman zaman savunma mekanizmasına başvurabilirler.

Mantığa bürünme - Bahane bulma - Neden bulma - Rasyonalizasyon: Bireyin olumsuz gülünç durumdan kurtulmak için durumu akla mantığa uyarlamasıdır. Yaptım ama bir sebebi var ne yapayım gibi.

- Sınavı kazanamamışsın - zaten kazansam da gitmeyecektim.
- İşten kovulmuşsun - hayır istifa ettim
- Kopya çekmişsin - hayır pekiştirme yaptım
- Çok içiyorsun - atın ölümü arpadan olsun
- Çok borçlanıyorsun - borç yiğidin kamçısıdır.
- Sınav puanın çok kötü - Kaydırma yapmışım
- Kedi uzanamadığı ciğere mundar der.
- Öğrenciyi döven öğretmen - onun iyeliği için yapıyorum
- Rüşvet alıyorsun - hediye alıyorum - insanları kırmıyorum.

Yansıtma - Projeksiyon: birey kendisindeki bir suçu başkasına yükleyerek kurtulmak, gerginliği azaltmak ister. Mantığa bürünme de suç var birey bunu kabul eder ve geçiştirmek ister. Yansıtmada ise birey kendi suçunu kabul etmez ve suçunu başkasına yükleyerek rahatlamak ister. Yansıtmada ikinci kişi vardır ve suçludur.

- Sarhoşun eşine, senin yüzünden içiyorum demesi.
- Başarısız işadamının ortaklarını başarısız olarak anlatması.
- Gol yiyen kalecinin defansa bağırması
- Dedikoducu kişinin başkalarını dedikoducu olarak nitelemesi.
- Siteye yeni taşınan erkeğe ilgi duyan evli bayan, bu sitede herkes eşini aldatıyor demesi
- Sınavlar kötü çünkü öğretmenler hiçbir şey bilmiyor.
- Yansıtmada birey eline lambayı almış başkasına yansıtmaktadır, oysa kaynak bireyin kendisidir.

Bastırma - Unutma: Freud'a göre bütün savunma mekanizmalarının temelinde bastırma mekanizması vardır. Bastırma psikolojinin temel taşıdır. Birey rahatsızlık veren istenmeyen duygu ve düşüncelerini bilinç dışına atarak unutur. Bastırılan duygu ve düşünceler dil sürçmeleri, rüyalarla bilinç düzeyine çıkarlar. (**Güdüsel unutma**)

- Dişçiyle olan randevunun unutulması
- Sevmediğiniz kişinin adını unutmak
- Başımızdan geçen kötü olayları hatırlayamamak
- Çocuğunu kaybeden babanın kendini işine vermesi
- Yaşlıların para biriktirmesi ölüm korkusunu bastırmaya çalışması
- Misafirine hoş geldin yerine güle güle demek.
- Başın sağ olsun yerine gözün aydın demek

Karşıt Tepki Geliştirme: Birey bazı durumlarda gerçek duygularını değil, bunun tam tersini göstermek zorunda kalır.

- Müdürünü hiç sevmeyen memur - onu çok seviyormuş gibi davranır
- Kardeşini kıskanan çocuğun - ona çok iyi davranması
- Cinselliğe karşı aşırı istekli olan kişinin - abartılı namuslu davranması
- Babaların evlatlarına karşı bazen somurtmaları - aslında onları çok seviyorlar
- Bireyin cinsiyet güdüsünü yenmek için karşı cinse düşmanca davranmak
- Yenilen takımın diğer takımı tebrik etmesi

Yer Yön Değiştirme: Birey, gücü yetmediği durumlarda kızgınlığını gücünün yettiği başka bir kişi veya eşyaya yöneltmesidir.

- İşyerinden azar işiten işçi - evde eşine bağırması
- Sevgilisine kızan genç elindeki telefonu yere atar.
- Öğretmene kızan öğrenci arabasını çizer.
- Kızım sana söylüyorum gelinim sen işit.
- Gol yiyen kalecinin kale direklerini tekmelemesi.
- Dedikodu yapmak - küfretme - yıkıcı eleştirilerde bulunmak

Yüceltme: Kaynağı id'den gelen cinsellik ve saldırgan güdülerin toplumsal bir kılıfla geçiştirilmesidir. Böylece hoş olmayan ve kabul edilmeyen davranışlar, toplum tarafından kabul edilebilir yapıya kavuşturulur.

- Saldırgan bireylerin boksör olması, dövüş sporları ile uğraşması.

- Çocuğu olmayan kadının kreşte çalışması.
- Saldırgan bireylerin cerrah olması, kasap olması.
- Babasına düşmanca duygular besleyen şair, romanda babasına öldürür.
- Cinsel dürtülerini bastırmayan kişinin yazar, ressam olması.

Ödünleme - Telafi Etme: Bireyin eksik olan zayıf olan yönünü güçlü yönüyle telafi etmesi *Kekeme olan birinin sanatçı olması.

- Evde huzuru olmayan kişinin, işyerindeki performansının yükselmesi.
- Okulda başarısız olan öğrencinin, spordan başarılı olması
- Okumamış anne babanın çocuğunu okutmak ısrarı.
- Çirkin birinin yüksek lisans yapması.
- Kısa boylu kişinin bilek güreşinde başarılı olması

Özdeşim kurma: Bireyin başarısızlığını, eksikliklerini çevresinde takdir edilen başarılı kişileri örnek alması.

- Zenginin parası fakirin çenesini yorar.
- Tembel öğrencinin sınıftaki çalışkan öğrenci gibi espriler yapması
- Fakirlerin güçlü takımların taraftarı olması
- Okumamış anne babanın okumuş çocuklarıyla övünüp durması
- Ali'nin babası gibi giyinmesi

Gerileme: İlkele dönme, çocuklaşma, yaşına uygun davranmama.

- 5 yaşındaki Ayşe'nin kardeşi doğduktan sonra, kekeler, altını ıslatır
- Yetişkinlerin küsmesi, ağlaması.
- 50 yaşındaki birinin 20 yaşında gibi davranması
- Sevgilisine kur yapan gencin bebeksi konuşması

Polyannacılık: Tatlı limon, olumsuz bir olaydan olumlu bir yön bulmak, şükürcü olmak, kadere bağlamak.

- Kaza yapan kişi cana geleceğine mala gelsin
- Sınavı kazanamayan bu bana ders oldu seneye daha iyi çalışırım.
- Kolu kırılan çocuk iyi ki bacağım kırılmadı. demesi
- Bardağın dolu tarafını görebilmek

Çarpıtma: Birey olayları durumları işine geldiği gibi anlar. Olayları işine geldiği gibi yorumlar.

- Genç kendisine gülümseyen kasiyere benden hoşlanıyor demesi
- Dersten zayıf alan öğrencinin bunu fakir olmasına bağlaması.

Yadsıma (inkar): Birey, işine gelmeyen durumları inkar eder, yok sayar.

- Kişi işine gelmeyen sözleri söylemediğini iddia eder.
- Beklenmedik durumlar karşısında birey bunu inkar eder.
- Eşi ölen bayan sofraya bir tabak daha koyar.
- *Kötü haber alan kişinin hayır olamaz anlayışı.

Bedenselleştirme - organlaştırma: Sıkıntıların, bedende ortaya çıkması, uçuklar, karın ağrısı baş ağrısı, mide bulantıları, sivilceler, deri döküntüleri, vb.

Diğerkamlık (Özgeçlik): Diğer insanlara aşırı derecede maddi manevi destek olmaktır. Kişi kendinden önce başkalarının faydasını abartılı düşünür.

Bölünme: Birey, insanların iyi ve kötü yönleri olduğunu düşünememesidir. Çevresindeki insanları bazen iyi bazen de kötü algısıdır.

İlkel İdealleştirme: Yalnız kalmamak, çıkar sağlamak için çevremizdeki insanları önce aşırı övmek, aksi durumda ise yermek.

Düşünceleştirme (Entellektüelleştirme): Bireyin işine gelmeyen durumları sosyolojik siyasi ve bilimsel anlayışa yönelterek açıklaması. Sevgilisine hediye almak istemeyen cimri birisinin sevgililer gününün kapitalizmin oyunu olduğunu söylemesi.

Duygusal Soyutlanma - Yalıtım: Duygulara yer vermemek, sevgi merhamete yer vermemek. Doktor ve hemşirelerin hastayı kaybedince bunu normal karşılaması… savaşta insan öldüren askerler…

Ketlenme: Şoka girme, donup kalma

Yapma - Bozma: Batıl davranışlar, tahtaya vurma - büyüsel - törensel davranışlar - nazar boncuğu takma - bez bağlama

KPSS: Geleneksel psikanalitik kurama göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (**Yer değiştirme savunma mekanizmasına örnek - dedikodu yapmak)**

KPSS: Yaşlı annesine baktığı için evlenemeyen genç kız bundan dolayı annesine çok kızmakta fakat onun bakımını iyi yapmaktadır (**Karşıt Tepki Geliştirme**)

KPSS: Amirinden azar işiten memurun evde eşine çocuğuna bağırması (**Yer yön değiştirme**)

KPSS: Hasan internette tanıştığı kıza itici, saldırgan davranır. Bundan dolayı arkadaşlığını kabul etmez. Hasan ise bu durumu kendisinin kısa boylu ve şişman olmasına bağlar. (**Çarpıtma**)

KPSS: Raskolnikov, borcunu affetmeyen kişiyi öldürür kişinin zaten iyi bir insan olmadığını söyler. (**Mantığa bürünme**)

KPSS: Arda matematik dersinde başarısızdır oda daha fazla resim yaparak zaman geçirir (**Ödünleme - Telafi**)

KPSS: Çocuğun yeni kardeşi doğduktan sonra tekrar altını ıslatması ne ile açıklanır? (**Gerileme**)

KPSS: Arkadaşlarıyla istemeden söz verip gezmeye gidecek olan Ali, randevu saatini unutur (**Bastırma**)

KPSS: Babası gibi doktor olmak isteyen 6 yaşındaki Ali oyunlarında beyaz önlük giyer ve onun gibi davranır. (**Özdeşim**)

PSİKOSOSYAL GELİŞİM

ERİK ERİKSON

- Erik Erikson'a göre kişiliğin oluşumunda biyolojik etkenlerle birlikte sosyal çevreyi, (kişiler arası ilişkiler) de önemlidir

  KPSS: Erikson psikososyal teorisini neye göre açıklar (**kişiler arası ilişkiler**)

- Erikson Freud'un anormal davranış anlayışı yerine normal davranışlarla ilgilenmiştir.
- Kişilik gelişimi yaşam boyu devam eder, dinamik bir süreçtir. Freudta kişilik gelişimi ergenlik döneminde tamamlanır.
- Freud'a göre 6 yaşında ortaya çıkan sorunlar yaşam boyu devam eder. Erikson da ise saplantı yok her dönemde olumlu kazanımlar veya krizler olabilir. Bu krizler yaşam boyu sürmez, sonraki dönemlerde atlatılabilir.
- Freud'ta bireyin yaşı kaç olursa olsun sorular çözülürken çocukluk yılları 0 - 6 yaşlarında cevap aramak gerekir.
- **Eriksonla ilgili sorularda ise genel kural bireyin içinde bulunduğu yaş veya en fazla bir alt döneminde cevap aramak daha doğrudur. Çünkü; Eriksonda saplantı yoktur**. **(Epigenetik ilke)**
- Erikson'a göre kişilik gelişimi, belirli biyolojik temelleri aşamada dönemler halinde olur. (biyolojik - aşamalılık - **Epigenetik ilke**)
- Erikson'a göre her yaş grubunda olumlu kazanımlar ve krizler vardır. Olumlu sosyal ilişkiler olumlu gelişim görevlerini kazanıma yardımcı olur. Olumsuz sosyal ilişkiler krizlere sebep olur. Krizler atlatılabilir olumsuz yapılardır.
- Erikson'a göre gelişim dönemler halinde gerçekleşir (epigenetik) her dönemin uyum, kriz ve çatışmaları vardır. Krizler başarı ile çözümlendiğinde, birey toplumun sağlıklı bir üyesi olur.
- Erikson'a göre uygun zamanda kazanılmış olumlu yapı sonraki dönemleri olumlu etkiler aynı zamanda bu olumlu yapı sonraki dönemlerde olumsuz çevre koşullarında kaybedilebilir.

Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri

1. **Temel güvene karşı güvensizlik (0 - 1):** Annenin bebeğin ihtiyaçlarını yeterince karşılaması krizin başarıyla atlatılmasına yardımcı olur. Anne hem niceliksel olarak bebeğin ihtiyaçlarını zamanında karşılayacak hem de niteliksel olarak bebek ve anne arasında sevgi, duygusal içtenlik önemlidir. Anne davranışlarını sürekli, tutarlı ve aynı olması önemlidir. Bu dönemde inanç duygusu da gelişir. "Ben bana verilenim!"

   KPSS: Anne 10 aylık bebeğini doktora götürür, doktor anneye bu yaşlarda çocuklarla ilgilenin, ihtiyaçlarını karşılayın, çocuğun güven duygusu kazanması önemlidir. Doktor önerisi Erikson'un kuramına uygun hangi kavramlardan söz etmiştir? (**Kritik dönem**)

2. **Özerkliğe karşı kuşku ve utanç (1 - 3):** Çocuk yürümeye başlar ve özgürce davranmak, bağımsız davranışlarda bulunmaktan hoşlanır. Kendisi yürümek, koşmak, atlamak ister. Bu davranışları engellenirse saldırgan davranışa yönelir. "Ben ne olacaksam oyum" anlayışındadır. Bu dönemde çocuk bağımsız davranmaktan haz alır. Güven duygusu içinde kendi işini yapmaya çalışır, genellikle devinimsel (psikomotor) davranışlar yapmak ister., yemek yeme, sallanma vb.

   Bu dönemde anne babanın her işi çocuk adına kendilerinin yapmaları veya aşırı koruyucu davranmaları, engellenme duygusu oluşturur. Çocuk kendisinden utanır ve kuşku duyar, ilerde bağımlı kişilik oluştururlar.

   KPSS: Birgül' ün annesi bazen ona bir zarar gelir diye bazen de yapamaz beceremez diye Birgül'ün yapacağı birçok işi kendisi yapar ve onun yapmasına izin vermez. Annenin bu koruyucu tavrı Birgül'ün öncelikle hangi kişilik özelliğini engeller? (**Özerklik**)

   KPSS: 3 yaşındaki Can, annesinden omlet yapmasını ister. Can bu arada tabureye çıkar ve yumurtaları ben kıracağım der Erikson'a göre Can'ın bu davranışı hangi kavramla açıklanır? (**Özerklik**)

   KPSS: 2 yaşındaki çocuk kaydıraktan kaymak istemekte ve kendisini tutan annesinin ellerini itmektedir. (**özerklik)**

   KPSS: 3 yaşındaki Ayşe, annesi hamur yaparken o da elini hamura sokup oynamak istemiştir. Ayşe annesi kızdığı halde buna bir süre daha devam etmiştir. Bu neyle açıklanır? (**Özerklik**)

3. **Girişimciliğe Karşı Suçluluk (3 - 6):** Merak, soru sorma, hayal etme, düşleme. "Ben olmayı hayal ettiğim gibiyim" Çocuk bu dönemde merak eder, soru sorar, girişimde bulunur. Bu dönemde çocuğun sorularına uygun cevap vermemek, azarlamak, ilgilenmemek, çocuk pasifleşir, çekingen olur, geri durur. Suçluluk duygusu yaşar, olumlu davranışlar çocukta bireysel hedefler koyma, amaçlı olma özelliğini kazandırır.

4. **Başarı - Aşağılık, yetersizlik (7 - 11):** Çocuk okulda düzeyine uygun başarılı olursa desteklenirse yeterlilik duygusu yaşar. Anne baba, öğretmen - ders - sınav - kıyaslamalar yüksek beklentiler çocukta, öğrencide yetersizlik duygusu yerleştirir. Öğrenciye yetenekleri ölçüsünde sorumluluklar verilmeli, bireysel farklılıkları önemsenmeli, başarıları desteklenmelidir.

   KPSS: Lise birinci sınıfa giden Arda **matematik** öğretmeninin kendisinin yapamayacağı düzeyde zor sorular sorduğunu ve yapamadığı anda kendisini azarladığını, küçümsediğini söyler. Bu durum karşısında derste resim yapmaya başladığını, dersten vazgeçtiğini anlatır öğretmenin bu tavrı Arda'nın hangi duygusu geliştirmesini desteklemiştir? (**Yetersizlik**)

   KPSS: **1. sınıf öğretmeni** öğrencilerin görsel sanatlar dersinde bazı araç gereçleri kullanarak bir şeyler oluşturma girişimlerini desteklemektedir. Erikson›un psikososyal gelişim açısından öğretmenin bu desteği hangi gelişimsel çatışmayı olumlu etkiler? (**Başarıya karşı aşağılık duygusu**)

   KPSS: Psikososyal gelişim kuramına göre ilköğretim düzeyindeki çocukların, çalışkanlık (başarı) duygusunu geliştirmek için izlenecek yol **değildir**? (**Çok iyi örnekler gösterip onlarla kıyaslamak**)

- Eriksonla ilgili sorular çözülürken o yaşın özelliği dikkate alınırsa, çözüm apaçık ortada olacaktır. Yukarıdaki sorulardan **okul, ders başarı, öğretmen= (Başarı - yetersizlik)**

5. **Kimlik kazanmaya karşı - Rol Karmaşası (12 - 18):** "Ben kimim?" sorusunu sorar. Kimlik kazanmanın kritik dönemidir. Ergen, kimlik arayışındadır, bu arayışı çevre tarafından desteklenir ise kimlik daha kolay kazanılacaktır, aksi durumda ise bu durum gecikir, kimlik geliştirmede karmaşalar yaşanır.

- Ergenler bu dönemde akran grubunun etkisinde daha çok kalırlar. Ergenin sağlıklı bir kimlik gelişimi için çevresindeki model olabileceği, özdeşim kuracağı bireylerin varlığı önemlidir. Kimlik duygusu, ergenin cinsiyet, mesleki ve sosyal rollerinin düzenli bir örüntüye ulaşması ve karar verebilme gücüdür.
- Erikson, ergenlik döneminin bir tür deneme yanılma dönemi olduğunu savunur.

Kimlik Bunalımı: Ergenin kimlik oluşturma sürecinde yaşadığı çaresizlik duygusudur. Bu durum yetişkinliğin ilk yıllarında da devam eder.

Kimlik Kargaşası: Ergenin kimlik arayışı sürecinin ağırlaşması, istenmeyen durumlar ise kargaşadır.

- Kimlik gelişimi, bireyin kendine ait duygu düşünce ve değerlerin bütünüdür.
- Olumlu bir kimlik anlayışı için ergenlerin özerk davranan, anlayışı desteklenecek güven ve kabul ortamı oluşturulacak ergenlere karşı sabırlı ve hoşgörülü olunacak, yanlışları üzerine sıklıkla gidilmeyecek, olumlu davranışları pekiştirilecek, ergenler yetenekleri doğrultusunda, sosyal kültürel etkinliklere yöneltilecek ve bu dönemin sağlıklı geçmesine destek olunacaktır.

KPSS: Lise son sınıf öğrencisi Ayşe çocukluğumdan beri mühendis olmayı düşünmekte, babası ise mühendisliğin kadınlara uygun bir meslek olmadığını, öğretmen olmasının daha uygun olacağını savunmaktadır. Ayşe bu durumda hangi mesleği seçeceği konusunda kararsızlık yaşar. Erikson'a göre Ayşe'nin kararsızlığa düşmesi neye örnektir? (**Rol karmaşası**)

Çözüm: Ayşe'nin kararsızlığı, mesleki açıdan kimliğini tanımlayamama rol karmaşasıdır. Ergenin problemlere çözüm üretememesi durumunda yaşadığı kararsızlık durumun rol karmaşasına yol açar.

Rol çatışması kavramı, rol karmaşasından farklıdır. Rol çatışması bireyin birden fazla statüsü vardır, bazen birey bu statünün gerektirdiği rolleri tam olarak yerine getiremez. Örneğin bir öğretmenin çocuğu, öğrencisi olduğunda bazen ona bir baba veya öğretmen olarak yaklaşımda çelişkiler yaşayabilir.

Erikson ve Marcia'nın kimlik statüleri

Başarılı (olumlu) kimlik: Hem kimlik bunalımı süreci vardır, hem de uygun karar alabilme becerisi vardır. Ergenler her şeye rağmen hata yapsalar dahi, onları inceleme, düşünme, hatasını görme ve uygun kararı verip, hatalarını telafi edebilme kararlılığı mevcuttur. Olumlu kimlikte bireyin kendini arayışı vardır, çatışma vardır, aynı zamanda olumlu karar alabilme de söz konusudur.

- Kimlik bunalımı yaşayan ergenler, geniş çaplı araştırmaya girerler ve sonunda istediği kimliğe ulaşırlar.
- Başarılı kimlikte, ergen bunalımı başarıyla atlatmış, kendine özgü değerler sistemi geliştirmiş, planlar yapmış ve kararlı - tutarlı ve gerçekçi tutumlar sergilemiştir.
- Ergenler olumlu karar alabilmek için, anne - baba, öğretmen ve çevre ile sürekli çatışmalar yaşayabilir.

KPSS: Gelişim psikolojisi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (**Kimlik arayışı statüsünde bulunan ve anne babalarıyla aralarında sorun bulunan gençler, olumlu bir kimlik statüsüne sahiptirler**)

KPSS: Bir okla yaralı kalbin, boyacının sandığında, güvercinin kağıt helvasında, sevgilinin kayığında, burnumda, yarısı balık yarısı insan. İn miyim cin miyim **ben neyim**? (**Kimlik arama**)

KPSS: Ailenin tek çocuğu olan Doğukan'ın babası, bir şirkette genel müdür. Annesi ise avukattır. Doğukan küçüklüğünden beri okul öncesi öğretmeni olmak ister ailesi ise onun avukat olmasını ister. Sonuçta Doğukan hangi mesleği seçeceği konusunda kararsızlığa düşer. (**Kimlik karmaşası**)

KPSS: Fen bilgisi öğretmenliğini ailesinin isteğiyle tercih eden Hasan, ikinci sınıfa geçince kendi isteği olan sınıf öğretmenliği için tekrar sınava girmeye karar vermiştir. (**Olumlu kimlik**)

İpotekli - Erken bağlanmış kimlik: Birey, benlik arayışına girmez, çevresindeki otoritenin önerdiği kararları onaylar. İpotekli ergenler kendilerine özgü bir kişilik geliştiremezler, sürekli çevresindekilerin yardımı ve onayına yönelirler. Ailem, öğretmenim benim için uygun olanı seçmiştir düşüncesini benimserler ve bundan da mutlu olurlar. Birey çevresindekilerin belirlediği kimliğe girerler.

KPSS: Bir problem karşısında karar verirken bağımlı hareket eden bireylerden hangi tipik davranış beklenir? (**Bu konuda deneyimli kişilerin önerilerini benimseme**)

Moratoryum Kimlik Psikososyal Moratoryum: Ergenler başarısızlık durumunda, erteleme, bekletme, gözden geçirme, kendilerini dinlendirme gibi davranışlara yönelirler. Moratoryum, kimlik bunalımı yaşayan ergenlerin içine düştüğü geçici boşluk durumudur. Ergenlik dönemindeki geçici umursamaz, boş vermişlik, vurdumduymazlık hedef belirleyememe anlayışıdır. Bu durumlar geçicidir, ergenlere sabırlı, hoşgörülü davranılır ise onlar kendilerini bulacaklardır. Bu dönemde ergenlere daha az çaba gerektiren hedefler koyması önerilmelidir. Moratoryum anlayışındaki ergen, üzerinde aşırı sosyal baskı bir yalnızlık hissi yaşar.

KPSS: Üniversite sınavlarına hazırlanma konusunda kararsızlığa düşen genç, bir süre bu konu üzerinde durmamaya karar verir. (**Psikososyal moratoryum**)

KPSS: Ayşe doktor olmak istemekte ailesi ise mühendis olmasını istemektedir. Hangi mesleği seçeceğine karar veremeyen Ayşe, meslek seçme fikrini bir süreliğine ertelemiştir. (**Psikososyal moratoryum)**

Dağınık (Kargaşalı kimlik): Bir kimliğe bağlanmazlar, kaçınırlar, kimlik arayışında değildirler. Ne kimlik arayışları ne de kimlik krizleri yoktur. Kimlik bunalımları yok, buna rağmen kararsızlık yaşarlar. Kararlarını durumdan duruma değiştirirler. Bazı araştırmalar yapsalar da belirli bir yönelimleri yoktur. Bir öyle bir böyle tepkiler gösterirler. Bu statüdeki ergenlerin tercihleri gerçekçi temele dayanmaz, duruma göre değişir. Dağınık kimlikte bireyin çevre ile sosyal iletişimi düşük, kısa sürelidir. İçinde bulundukları grupların sık değiştirirler, hayattan beklentileri de düşüktür.

KPSS: Hasan lise son sınıfta okumasına rağmen, halen ne yapacağına karar verememiştir. Henüz kendisine özgü bir dünya görüşüne ve geleceği ile ilgili bir plana sahip olmadığı gibi bunun için bir şeyler yapmaya da çalışmamaktadır. (**Dağınık kimlik**)

KPSS: Lise birinci sınıfta sevdiği arkadaşının sayısal bölümü tercihinden etkilenerek, sayısal alanı seçen Suna lise son sınıfa geçtiğinde eşit ağırlık alanını tercih etmiştir. Bunu yaz tatilinde izlediği bir filmden sonra, bankacı olmanın tam kendisine göre olduğu şeklinde açıklamıştır. (**Dağınık kimlik**) - (**Suna'nın mesleki olgunluk düzeyi düşük olduğundan özdeşime dayalı alan seçmektedir**) .

KPSS: Küçük bir kasabada doğan Fatma, babasından sürekli dayak yemektedir. Hangi üniversiteyi seçeceği konusundaki temel düşüncesi, ailesinden uzaklaşmaktır. İstanbul'u seçer ve okula gider. Burada birbirine zıt görüşlü, çeşitli dinsel ve politik gruplara girip çıkar. Sınıf arkadaşıyla eve çıkar anlaşamaz ayrılır. Fatma hangi kimlik statüsüne sahiptir? (**Dağınık kimlik**)

Gölgelenmiş Kimlik: Ergenler kendilerine uygun karar vermeye çalışırken, ailelerinin baskıları yüzünden başarılı olamazlar. Kendi kararlarını yerine ailelerin kararını kabullenmek zorunda kalırlar.

- İpotekli kimlikte, ergen alınan karardan memnundur ve ailesini mutlu etmek için onların istediği kararı alırken, gölgelenmiş kimlikte birey ailesinin baskısı ile seçim yapmak zorunda kalır. Kendi isteklerine rağmen ailesinin zoruyla karar alır.

Ters (olumsuz) kimlik: Hiç kimse olmaktansa kötü birisi olmak tercih edilir. Ailesi ve çevresi tarafından kabul görmeyen ergenler onların istedikleri kişiliklerin tam tersini benimserler. Bu aslında ergenin, beni fark edin bende varım başkaldırısı da olabilir. Ters kimlik benimsenmesi yaşanan sorunların da derinleştiğini göstermektedir. Yüksek beklentisi olan aileler, çocuklarına abartılı ders çalışma ve başarılı olma konusundaki taleplerini karşılayamayan ergen, müzik grubuna katılır ve okulu bırakabilir. Ailesi, savcı, hakim olan gencin hırsızlık yapması veya aşırı uç politik dini gruplara girmesi.

KPSS: Erikson'un kuramına göre ergenlik döneminde köyden kente göç edenler üzerinde göçlerle ortaya çıkan toplumsal sorunların nasıl bir etki yapması beklenir. (**Toplum içindeki rolleri konusunda karmaşa yaşamalarına yol açması)**

KPSS: Akran ve arkadaş gruplarının birey üzerindeki etkilerinin ve baskılarının en yoğun olduğu okul dönemi (**Ortaöğretim**)

6 - Yakınlığa Karşı - Uzaklık Yalıtılmışlık) (18 - 30) Birey, çevresindeki kişilerle yakın ilişkiler kurma eğilimi artar. Karşı cinsle arkadaşlık, flört, evlilik düşüncesi yoğundur. Genç bu ilişkinin de olumlu davranışlarla karşılaşırsa yakınlık, yoksa insanlardan uzaklaşma eğilimi gösterirler.

KPSS: 20 yaşındaki Ayşe, kimsenin samimiyetine inanmadığı için karşı cinsle yakın ilişki kurmakta zorlanmaktadır. Erikson'a göre hangi dönemin aksamasından kaynaklanmadan söz edilir. (**Yakınlık - uzaklık)**

7 - Üretkenliğe karşı durgunluk (30 - 65): Orta yaş döneminde birey çalışır kariyer yapar, uzmanlaşır çocuklarına rehberlik eder, üretken olur, topluma faydalı olur. Bireyler yeni fikirler üretme, yaratıcılık, mal - hizmet üretme hızlanır. Birey, mesleğinde profesyonelleşir, çocuklarını iyi yetiştirir.

KPSS: Öğretmenler, "**yeni nesil sizin eseriniz** olacaktır" Kemal Atatürk'ün bu özdeyişi Erikson'un hangi psikososyal gelişim döneminin önemine vurgu yapmıştır? (**Üretkenlik durgunluk**)

KPSS: 50 yaşındaki İsmail Bey çocuklarıyla ve yeğenlerimle birlikte zaman geçirmekten hoşlanan, **onların gelişimine olumlu katkılar yapan** biridir. İsmail Beyin bu davranışı Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre ne ile açıklanır? (**Üretkenlik**)

KPSS: Berrin Hanım 30 yaşında karşısına çıkan Mehmet Beyi son şans olarak görür ve evlenir. Çocukları olur, çocuklarını okutur iş güç sahibi yapar. 60 yaşına gelen Berrin Hanım, evliliğin bir anlamı kalmadığını düşünür, ayrılmaya karar verir fakat tedirgindir. Erikson'a göre Berrin Hanımla ilgili ne söylenebilir? (**Çocuklarının iyi yetişmesini sağlamış, üretkenlik duygusu kazanmıştır**) .

Çözüm: Eriksonla ilgili sorularda, kişinin içinde bulunduğu yaş çok önemlidir veya bir alt dönem olabilir. İlk yıllara geri dönmek Freud'la ilgilidir.

8 - Benlik bütünlüğüne karşı - umutsuzluk (65. - ….): Birey geçmişini sorgular, muhasebesini yapar. Birey her türlü olumsuzluğa rağmen yine de geçmişi ile barışık huzurlu ise düzenli ilişkiler içerisinde ise mutludur. Benlik bütünlüğü kazanmıştır. Eğer birey keşke, pişmanlık yaşıyorsa o zaman ümitsizliğe kapılır, mutsuz olur ve çevresindeki insanları da üzer. Bu yaştaki bireyler içinde bulundukları dönemi kabullenir ve buna uygun yaşarsa krizi aşabilirler.

KPSS: 70 yaşındaki Hüseyin Dede, **sinirli, huysuz, hırçın** biridir. Evdekilere bağırır, çağırır hiçbir şeyden memnun olmaz. Psikososyal gelişim kuramına göre Hüseyin Dede'nin psikolojik durumu ne ile açıklanır? (**Umutsuzluk**)

KPSS: Yaşamının son döneminde geçmişine dönüp baktığında, keşke sözcüğünü çok kullanan ve yaptığı seçimlerden memnuniyet duymayan birey Erikson'a göre aşağıdaki krizlerden hangisini yaşamaktadır? (**Umutsuzluk**)

KPSS: Emekli olduktan sonra yaşamını değerlendiren, bugüne kadar yaptıklarının anlamlı, hedeflerine ulaşmış bulan, mutlu olan, 65 yaşındaki bir yetişkin Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre aşağıdaki özelliklerden hangisini kazanmıştır? (**Benlik bütünlüğü)**

- Erikson ve Freud'un dönemleri karşılaştırılırken benzer özelliklerde olduğu görülür. Sadece Freud cinselliğin Erikson ise kişiler arası ilişkileri ön plana çıkarır.
- Freud kişiliği ergenlik döneminde sonlandırır, ilk 6 yıl temeldir, bütün sorunların kaynağı, 0 - 6 yaşlarıdır. Erikson kişiliği yaşam boyu devam eden bir yapıyla açıklar ve her dönem kendi içinde önemlidir, saplantı yoktur, biyolojik aşamalılık (**Epigenetik İlke**)

ÇAĞDAŞ PSİKANALİTİKÇİLER

Alfred Adler (Bireysel psikoloji) Freud'un insan davranışlarının temelinde cinsellik ve saldırganlık yatar anlayışı yerine, insan davranışlarını sosyal belirleyiciler etkiler. (Toplumsal güdü) görüşünü savunur. İnsan bilinçlidir ve eylemlerini buna göre düzenler, bilinçdışı değil bireyin toplumsal ilişkiler ve etmenlerle güdülenir. Bireyin davranışlarını arkasındaki temel güç, "üstünlük başatlıktır." Eğer insan bunu başarabilirse iyi bir kişilik geliştirir, aksi takdirde yetersizlik aşağılık duygusu yaşar. İnsan var oluşunda yetersizlik duygusu yaşar, yetersizlik eksiklik karmaşasından kurtulmak için, üstünlüğe - mükemmelliği ulaşmak ister. Adler'e göre, çocuğun kişiliği ailedeki doğuş sırasından da etkilenir.

C. Jung: İnsan zihni evrim anlayışına uygun düşünsel değişime açıktır. Kişi geçmişi ile bağlantılıdır, bu geçmiş sadece çocukluk yılları değil, atadan soydan gelen yaşantılar, genler yoluyla nesilden nesile geçer. (**Kolektif bilinçdışı)** Bireyin çocukluk yılları ile ilgili yaşantıları, kişisel bilinçdışı olarak açıklanır. Kolektif bilinçdışı insana atalarından gelir. Jung, insanı içe dönük dışa dönük olarak 2 kısımda inceler. Person'a: İnsan kişiliğini değil, toplumda verilmiş rolleri oynar hale gelir.

Erich Fromm: İnsan doğuştan iyidir, toplum hastadır. İnsan ilişkilerini - üretim - yönetim anlayışı ile açıklar. Her yönetim insanı kendi beklentileriyle davranışta bulunmasını ister. Birey özgürce sorumluluğunu üstlenmez ve özgürlükten kaçar. Birey ya toplumun istediğini yapacak boyun eğecek, ya da karşı çıkacaktır. Günümüz toplumları insanı "şeyleştirmek" anlayışındadır. Böylece insan kendi öz benliğini değil, yönetimlerin istediği insan tipine yönelteceklerdir. Ürettiğin kadar varsın.

Hümanist İnsancıl Yaklaşım: A. Maslow - C. Rogers - Combs

- İnsan doğuştan iyi niyet ve potansiyelleri ile doğarlar.
- Her insan biriciktir ve özeldir.
- Her biri ayrı bir değer ve dünyadır, bireysel farklılıklar önemlidir.
- Birey, empatik anlayış saygı ve değerlilikle algılanmalıdır.
- Davranışçı ve psikanalitik ekollerin insan anlayışı doğru değildir.

A. Maslow: İnsan davranışlarının temelinde güdü ve ihtiyaçlar vardır. Bu ihtiyaçlar evrenseldir ve hiyerarşiktir. Bütün insanlar nötr olarak doğar (ne iyi ne de kötü) Maslow'a göre, bir alt ihtiyaç belirli doyuma ulaşmadan bir üst ihtiyaç ortaya çıkmaz, en sonunda her birey belirli bir düzeyde kendini gerçekleştirecektir.

KPSS: Bireyin davranışlarının temelinde güdü ve ihtiyaçlar vardır görüşü hangi ekolle ilişkilidir? (**Hümanist - Maslow**)

- Her insan belirli bir düzeyde kendini gerçekleştirecektir. Sahip olduğu potansiyelleri geliştirebilecektir.
- İçinde bulunulan basamak tam olarak doyurucu olması için bir üst basamak feda edilebilir.
- İlk basamaklar temel ihtiyaçlar, son basamaklar ise gelişimsel ihtiyaçları dile getirir.
- Basamaklardaki doyum düzeyi bireye göre değişir.
- Bireyin içinde yaşadığı sosyal çevre hangi ihtiyaçların ne düzeyde belirgin olacağında etkilidir.

Fizyolojik ihtiyaçlar: Organizmanın yaşamı sürdürmek ile ilgilidir. Yeme, içme, uyuma, dinlenme, oksijen, ısınma, cinsellik (I. Güdüler) Fizyolojik ihtiyaçlar giderilmediğinde organizmaya baskı yapar, diğer ihtiyaçları güdüleri kısıtlar.

Güvenlik ihtiyacı: Tehlike ve tehditlerin olmaması, gelecekten emin olmak, emniyette olmak. Birey hem bedensel hem sosyal ve ekonomik güvenliği ister.

KPSS: Ali Bey çok zengindir. Fakat hala eski fakirlik günlerindeki gibi para biriktirmeye devam etmektedir. Maslow'a göre Ali Bey hangi ihtiyaç basamağında yer almaktadır? (**güvenlik)**

Sevgi (Ait olma): Arkadaş ilişkileri, bir gruba ait olma, aile ilişkileri, sevgili, evlilik, çocuk sahibi olmak, bir millete, aileye, meslek grubuna ait olmak, bireyin sevilme ihtiyacını karşılar.

KPSS: İlkokul üçüncü sınıf öğrencisi Ali rehber öğretmenine "Öğretmenimiz sınıfta daha çok belirli arkadaşlarımızla ilgileniyor beni görmezden geliyor, okula gitmek istemiyorum" der. Maslow›un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre Ali hangi ihtiyaç basamağından söz etmektedir? (**Sevgi - ait olma**)

Saygı (statü): Bireyin takdir görmesi, nam, şan, şöhret, prestij toplum tarafından kabullenmiş, anılmak. Birey yaptıklarından haz alır aynı zamanda toplumdan da takdir almak, değer görmek, anılmak ister.

KPSS: Üniversitede biyoloji bölümünden emekli olacak olan öğretim görevlisi, kitap yayınlar ve kendisine, bunu niye yaptın zaten emekli oluyorsun diyenlere "benden sonra gelenler beni böyle biri olarak ansınlar" cevabını verir (**Saygı - Statü**)

Bilme anlama: Okumak, merak etmek, araştırmak, din - felsefe - yaşam, kendini bilime adamak ve geliştirme içsel güdüsüdür.

Estetik: Müzik - sanat - resim alanında hobiler edinmek ve uğraşı alanı haline getirme ihtiyacıdır. Tiyatroya, sergiye, sinemaya, konsere gitmek

KPSS: Oya Hanım **tiyatro**yu çok sevmektedir. Fırsat bulduğunda gitmektedir, işlerinin yoğunluğundan son zamanlarda bazı oyunlara gidemediği için üzülmektir. Maslow'a göre bu hangi ihtiyaçtır? (**Estetik)**

Kendini Gerçekleştirme: En üst düzey ihtiyaçtır. Maslow'a göre her insan değerli, kendine özgü, duyarlı ve ilgiye yönelik bir öz bene sahiptir, olanaklar sağlandığında bireyler kendilerini gerçekleştireceklerdir. Bireyin yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilme, istediği düzeyi yakalama, hedeflerine ulaşma, istek ve çabası kendini gerçekleştirmedir. Birey, yeterlik ve olgunluğunu arttırmaya çalışır. Kendini gerçekleyen insanlar:

- Doğaldırlar - (spontane) kendisini ve çevresini olduğu gibi kabullenir.
- Demokratiktirler - mizahi bir anlayışları vardır (nüktedanlık)
- Eksik ve hatalı yönlerini görür ve düzeltme eğilimi gösterirler.
- Risk alabilir, yalnız kalabilir, Derin dostluklar kurabilirler.
- Yaşantılara açık, yeniliğe ve değişime yöneliktirler.
- Doruk yaşantılar yaşarlar.
- Özerk yapıya sahiptirler, Çevreden bağımsız davranabilirler
- Hatalarına takılıp kalmaz, onlardan ders çıkarırlar. Amaç ve araçları birbirinden ayırabilirler
- Varoluşsal biçimde yaşarlar, olayları objektif olarak algılar ve empati kurabilirler.
- Zaman zaman mutsuz olabilir, giriştikleri bütün işlerde başarılı olamayabilirler
- Kendini gerçekleştiren bireyler zaman zaman savunma mekanizmalarına başvurabilirler.

KPSS: Maslow'a göre enson ortaya çıkacak ihtiyaç hangisidir? (**Yeteneklerini geliştirme**)

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi kendini gerçekleştirmiş bireyin özelliklerindendir? (**İnsanlar ve yaşadığı çevreyle ilişkili olma**)

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi kendini gerçekleştirmiş bireyin özelliklerindendir? (**Zamanı iyi kullanma, geçmişten çok geleceğe dönük olma**)

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi kendini gerçekleştirmiş bireyin özelliklerinden değildir? (**Sadece kendi mutluluğuyla ilgilenme**)

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi kendini gerçekleştirmiş bireyin özelliklerinden değildir? (**Barış'ın olayları değerlendirirken kendi deneyimlerini ön plana çıkarması**)

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi kendini gerçekleştirmiş bireyin özelliklerindendir? (**Erişilebilir mesleki hedefler belirleme**)

C. ROGERS - Benlik gelişimi

- Rogers kişilik gelişimini, benlik gelişimiyle açıklar. Birey biricik, değerli ve özeldir. Her birey kendisinin merkezde yer aldığı dinamik bir yaşam - algı dünyası vardır (Fenomenal alan)

KPSS: İnsanı sadece dış davranışlarıyla değil, aynı zamanda onun duygu, düşünce ve sezgilerini de incelemek gerekir görüşü neyle açıklanır? (Fenomenolojik alan)

- Benlik bireyin kendini algılayış biçimidir, kendisini değerlendirme sürecidir.
- İnsan doğuştan kendini gerçekleştirme gizil gücüyle dünyaya gelir, birey çevresinin değil, kendisinin ilgi - ihtiyaç ve yeteneklerine göre eğitim almalıdır.
- Rogers, kendini gerçekleştirmeyi''**Tam verimlilik** '' olarak tanımlar.

Özbenlik (Gerçek benlik): Bireyin doğuştan getirdiği iyi niyet ve potansiyellerin bütünüdür. Bireyde var olan her şey.

İdeal Benlik: Bireyin olmak istediği benlik imgesi, birey olumsuz, beğenmediği özelliklerinden kurtulup istediği - istenilen yapıya ulaşma isteğidir.

Ayna Benlik: Çevresindekilerin bireyi nasıl algıladığı bireyin kendisini algılarını etkiler. Birine kırk defa deli dersen deli olur. Davranışınızla karşınızdakini ayna tutuyorsunuz. Olumlu bir benlik algısı oluşturmak için karşımızdakine koşulsuz kabulle saydamlıkla ve empatiyle karşılamalıyız, bu onun benlik algısını olumlu etkiler. Amaç yine bireyin olumlu bir benlik algısı oluşturmasının destelenmesidir.

- Bireyin benliği ve ideal benliği arasındaki fark arttıkça, özsaygısı düşer.
- Özsaygı: Bireyin kendine değer vermesi, benimsemesi, kabul etmesi
- Benlik ve ideal benlik arasındaki fark azaldıkça, bireyin özsaygısı yükselir.
- Rogers'e göre benlik bedensel, sosyal, bilisel, reflektif ve akademiktir.

BAĞLANMA - ÖZERKLİK KURAMI

Bağlanma, bebekle ona bakan kişi arasında oluşan güçlü duygusal ilişkidir. Bebek belirli kişilere yakın olmanın verdiği güven duygusunu yaşar (bağlanma) Bağlanma hem insan hem de hayvanlar için vardır. Bebeklerde gelişen **ilk sosyal ilişkiler** bağlanma ve özerkliktir.

KPSS: Gelişim psikolojisinde "bağlanma" kavramı nasıl açıklanır? (**çocuk ve bakım veren kişi arasında karşılıklı duygulanımı içeren fiziksel yakınları sürdürme isteği**)

Ayrılık Kaygısı: Çocuğun bağlı olduğu yetişkinden fiziksel olarak uzaklaştığında yaşadığı korku kaygıdır. Bütün bebeklerde ayrılık kaygısı, biraz da olsa vardır.

KPSS: 2 yaşındaki Ayşe, annesi diğer odaya gidince ağlamakta, gelince susmaktadır. Bu durum en iyi neyle açıklanır? (**Bu yaştaki çocuklarda ayrılık kaygısından kaynaklanan davranışlar**)

KPSS: Ayrılık kaygısı nedir? (**Çocuğun bağlı olduğu yetişkinden fiziksel olarak uzaklaştığında üzülmesi ağlaması)**

Ainsworth ve Bowlby'ye göre çocuklarda bağlanma türleri

Güvenli bağlanma: Çocuk anneden ayrıldığında üzülür kavuştuğunda sevinir. Çocuk anneden ayrılmak istemez, ağlar, abartmaz, gördüğünde koşarak sarılır (**düzenli duygusal tepki**)

KPSS: Annesi 3 yaşındaki Buse'yi kreşe bıraktığında Buse**, annesini öper** ve koşarak arkadaşlarıyla oynamaya gider. Bu ne tür bir bağlanmadır? (**güvenli**)

Güvensiz - çelişkili - İkircikli - Dirençli bağlanma: Çocuk anneden ayrılmak istemez, abartır, ağlar, anneye kavuştuğunda ise onu istemez, iter, döver bazen de anneye ilgi göstermeyen çocuk, yabancı bir ortamda anneye aşırı ilgi gösterir, bacağına yapışır, kafasını hiç kaldırmaz.

Güvensiz kaçınan: Çocuk anneye bağlanmaz, annenin evden gidişi gelişi çocukta bir şeyi değiştirmez. Çocuk tepkisizdir. Annemin varlığı veya yokluğuna takılmaz. Bu bağlanmada ayrılık kaygısı en azdır.

KPSS: Yasemin Hanım ve Aslan Bey bir süre önce boşanırlar. Küçük kızları Azra okula gitmek istemez ve kendisini suçlar. Rehber öğretmen anne babasından Azra ile görüşmelerini ister. Azra istemese de okula gönderin, sabrınızı taşırsa da cezalandırmayın. Babası evden **ayrıldığında** Azra'nın hissettiği duygu nedir? (**ayrılık kaygısı**)

KPSS: Yapılan bir araştırmada, bakım evine getirilen, terk edilmiş, yeni doğmuş bebeklerin bakıcılar tarafından her türlü ihtiyaçları karşılanmadığında, bazılarının yaşamadığı görülmüştür. Bu durumun en temel nedeni nedir? (**sevgi, ilgi görme ihtiyacı da hayatta kalma ihtiyaçlarındandır**)

Horowitz - Yetişkinlerde bağlanma:

Güvenli bağlanma: Kişi hem kendisine hem de çevresine güvenir. Kişi kendisi ve çevresiyle dengeli uyumlu bir iletişim kurar. Özgüveni yüksektir, kendilerini ve çevresindekileri sevilmeye değer olarak algılar. Saygı güven temelli bir uyum içerisindedirler, terk edilmekten korkmazlar.

Saplantılı - Kaygılı: Kişi kendisine güvenmez, çevresindekilere güvenir kendisinin başarısız olacağını, başaramayacağını, başkalarının başarılı olacağını düşünür. Kendisini olumsuz ve değersiz hisseder, çevresindekileri ise olumlu ve değerli görür, özgüvenleri düşüktür. Terk edilmekten korkarlar.

Kayıtsız bağlanma: Kişi çevresindekilerin değil kendisinin her şeyi yapabileceğini, başarabileceğini düşünür ancak en iyisini ben yaparım anlayışı egemendir. Kendisini olumlu, değerli, çevresindekileri ise olumsuz değersiz algılar. Bağlanmak zayıflıktır, yakın, sosyal ilişkilerden kaçarlar. Yöneticiler - patronlar tek adamlar anlayışı. Bunlar sosyal hayatın sorunlarını çalışma hayatında telafi edenler grubunda yer alır.

Korkulu bağlanma: Birey hem kendisine hem de çevresindekilere güvenmez. Kendisine ve çevresine karşı olumsuz düşüncelere sahiptir. Yakın ilişkilerden uzak durur, sosyal yakınlık isterler, fakat başkalarına karşı güvensizlik ve reddedilme korkusu yaşarlar. Sosyal onay almaya dönük ilişkiler geliştirirler. Kendileri ve çevreleri ile düzenli bir iletişim kuramazlar, barışık değildirler.

Cinsiyet Rolleri Yaklaşımı - Sandra Bem

Cinsiyet rolü: Kadın ve erkeğe özgü tutumlar ve davranışlardır. Birey kendisini kadın veya erkek olarak algılaması ve cinsiyetine göre davranmasıdır.

Erkeksi cinsiyet rolü: Erkeksi özellikler yüksek, kadınsı düşüktür. Lider, atılgan, atletik, yarışmacı, bağımsız risk alabilen, kendine yeten, bireyci, koruyucu.

Kadınsı Cinsiyet Rolü: Kadınsı özellikleri yüksek, erkeksi düşüktür. Şefkat, merhamet duygusal, çocuksu, nazik, sadık, üretici, sıcak.

Androjen cinsiyet Rolü: Hem erkeksi hem de kadınsı özellikleri yüksek. Androjen birey hem kadınsı hem de erkeksi rolleri dengeli bir yapıyla oynar. Bu anlayış olumlu bir cinsiyet rolüdür. Ali'nin duygusal film izlediğinde gözyaşı dökmesi, Ayşe'nin balıkçılık yapması.

Bilirsiz - Ayrışmamış cinsiyet rolü: Erkeksi ve kadınsı özellikler düşük. Kadın erkek rollerinin genellikle olumsuz yönlerini taşırlar.

Örneğin Ayşe'nin işyerinde lider olması (androjen) herkesle kavga etmesi, küsmesi - saldırması (belirsiz) cinsiyet rolüdür. Belirsiz cinsiyet rolü dağınık kimlik gibidir.

> **KPSS:** Küçük bir kasabada büyüyen Fatma otoriter bir ailede yaşamakta, baba şiddetinden uzaklaşmak için İstanbul'da bir üniversiteyi tercih etmiştir. Burada çeşitli gruplara girip çıkmış, arkadaşıyla eve çıkmış ayrılmış, kendine güvenmeyen, çevresi ile düzenli iletişim kuramayan ve çevresine de güvenmeyen bir yapısı vardır. Aslında duygusal ama bunu göstermeyen bir yapısı vardır. Horowitz - Bem - kimlik türü hangisidir? (**Korkulu bağlanma - Belirsiz cinsiyet - Dağınık Kimlik**)

Anne Baba Tutumları

Demokratik aile: Kararlar ortak alınır, anlayış, sorumluluk, güven ilişkisi ile yaşam sevgi ile paylaşılır. Hiç kimse için sınırsız özgürlük yoktur. Çocuklar gerektiğinde cezalandırılır (II. tip) seçme özgürlüğü vardır, bireyler kendi kararlarını verirler, ailede, kuralların mantıklı açıklamaları vardır.

Otoriter Baskıcı Aile: Çocukların ihtiyaçları giderilir, fakat karar vermelerine izin verilmez. Korkuya dayalı bir yapı vardır. Çocuklar kontrol edilir, fakat düşünceleri dinlenmez. Çocuklar, çekingen, korkak ve bağımlı olurlar. Kuralları anne baba koyar, çocuklarda uyar, uyulmadığında da ceza, şiddete başvurulabilir.

Mükemmeliyetçi Yetkinci Aile: Çocuklardan beklentiler çok yüksektir, çocuk her zaman en iyisi olmak zorundadır. Başarısız olmaları mümkün değildir, hep en önde olmaları gerekir. Hatalar hoş karşılanmaz, yanlışa yer yoktur. Bu ailenin çocukları yetersizlik yaşarlar. Anne baba ideallerini, çocuklarında gerçekleştirmeye çalışırlar. Rekabet, yarışma, kıyaslama, hırs ve bireysellik egemendir.

İzin Verici Aile: Çocuk aşırı boş verilmiştir, denetim ve kural yoktur. Çocuğun bütün davranışları anlayışla karşılanır, bırak yapsın tavrı vardır. Çocuk istediği kararı alır, bu da çocuklarda olumsuz sonuçlara sebep olabilir.

Tutarsız Aile: Anne baba çocuğa karşı ikilik, görüş ayrılığı anlayışı içindedirler. Birinin doğrusu diğerinin yanlışıdır. Bazen de anne önce hoş görür sonra aynı davranışa kızar, yasaklar, çocuk nasıl davranacağını şaşırır. Bu çelişkili tutumlar bireyi kararsızlığa sürükler.

Koruyucu Aile: Her işi çocuklar adına kendileri yaparlar. Esirgemeci davranırlar, bazen çocuk başaramaz bazen de ya bir şey olursa anlayışıyla davranırlar. Çocuklar anne babaya bağımlı ipotekli olurlar. Ailenin gözetimindeler. Aile çocuk adına karar verir.

İtici - Dışlayıcı Aile: Çocuk istemeyendir, çocuğa itici davranılır. Bunun birçok nedeni olabilir, evlilik dışı doğan çocuk, engelli çocuk. Çocuğa karşı önyargılılık, çocuğun aile de sevilmeyen birisine benzemesi…

> **KPSS:** Ayşe Hanım kızına hiçbir kısıtlama getirmemekte ve her türlü davranışını anlayışla karşılamakta, uygunsuz davranışlarında ceza uygulamamaktadır. Kızının hiçbir şeyine karışmamaktadır. (**Çocuk yetiştirmede izin verici tutumu benimsemiştir**.)

KPSS / EĞİTİM BİLİMLERİ

ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ

ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ

Öğrenme: Tekrar - Yaşantı sonucu davranışta meydana gelen nispeten kalıcı izli değişikliktir. Bir davranışın öğrenme sayılmasının temel koşulu **yaşantı ürünü** olmasıdır. Davranışta değişim ve nispeten kalıcılık sayılır.

- Öğrenme, davranışta değişimi gerektirir.
- Davranış değişikliği yaşantı ürünü - çevre etkileşimiyle olmalı.
- Öğrenme de birey aktiftir. Öğrenme gerçekleşmişse transfer de sağlanmış olur. Bireyin sonraki karşılaşacağı durumlara farklı yaklaşımlar sergilemesini etkiler.
- Öğrenmenin ön koşulu olgunlaşmadır. Fakat olgunlaşmaya bağlı davranış değişiklikleri öğrenme değildir.

Yaşantı (Deneyim): Bireyin çevreyle etkileşimi sonucunda onda kalan iz, muhteva içerik. Öğrenme yaşantı sonucu oluşur.

Davranış: İçten veya dıştan gelen etkilere karşı organizmanın gösterdiği bütün hal ve hareketleridir. Organizmanın bilinçli veya bilinçsiz gerçekleştirdiği her türlü etkinliktir. Davranış hem doğrudan gözlenen hem de dolaylı olarak gözlenebilen içsel duygu düşünce ve rüyalardır.

DAVRANIŞ

- Doğuştan gelen davranışlar
- Büyüme - Olgunlaşmaya bağlı davranışlar
- Geçici Davranışlar
- Alışma ve Duyarsızlaşma

Öğrenilmemiş Davranışlar

1. İçgüdü
2. Refleks
3. Homeostatik denge

Doğuştan Gelen Davranışlar:

İç güdü: Doğuştan gelen niçin yapıldığı bilinmeyen türe özgü karmaşık davranışlardır. Belirli bir uyarıcısı yoktur aktarılmaz, geliştirilmez, sonradan yaşantıyla kazandırılmış davranışlar hariç bütün hayvan davranışları içgüdüdür. İnsanda içgüdü yoktur. İçgüdüsel davranışlar vardır, ertelenemez. Kuşların göç etmesi, örümceğin ağ örmesi…

Refleks: İstem dışı kas hareketleridir, **belirli bir uyarıcısı vardır**. Ertelenebilir, engellenemez. Bebeklerin ilk aylardaki davranışları rekleksifdir. Ani gürültüyle irkilmek, tozdan hapşırmak, rüzgarda göz kırpmak, ağza yiyecek alınca ağzın sulanması, soğukta titremek, iğne batırıldığında sıçramak, bebek davranışları. (yüzme, emme, yakalama)

Homeostatik Denge: Organizmanın yaşamını sürdürmesi için otonom olarak çevreye uymasıdır. Soğukta tüyler dikleşir, yağ tabakası artar. Hamamda terlemek. İçsel biyolojik denge.

- Büyüme ve olgunlaşma öğrenilmiş davranışlar değil fizyolojik, zamanı gelince ortaya çıkan biyolojik değişimlerdir. Uzamak, kilo almak, ergenliğe girmek öğrenilmemiştir.
- Olgunlaşma öğrenmenin ön koşuludur. Fakat yeterli değildir. Öğrenme için yaşantıya (deneyim) ihtiyaç vardır. 100 yaşına gelmiş kişi okuma yazma bilmiyorsa bu onun olgunlaşmadığı anlamına gelmez, yeterli yaşantı geçirmemiş olarak açıklanır.
- Olgunlaşma öğrenmenin ön koşuludur fakat olgunlaşmaya bağlı olarak ortaya çıkan dik durma, yürüme, sesler çıkarma öğrenilmemiştir.

Geçici Davranışlar: Alkol, ilaç, uyuşturucu madde, yorgunluk, hastalık sakatlanma sonucunda oluşan davranış değişiklikleri kalıcı olmadığı için öğrenilmiş sayılmazlar. Alkol, ilaç almak öğrenilmiştir. Alkol ve ilaca bağlı ortaya çıkan davranış değişiklikleri öğrenme değildir.

- Alışma ve duyarsızlaşma davranışları da öğrenme değildir. İlaç fabrikasında çalışan işçiler bir süre sonra bu kokuları artık almazlar. (alışma)

KPSS: Hangisi öğrenmenin en uygun tanımıdır? **(Yaşantılar yoluyla meydana gelen nispeten kalıcı izler davranış değişikliği)**

KPSS: Bir davranışın "Öğrenilmiş davranış" olarak nitelenebilmesi için hangi özelliklere sahip olması gerekir? **(Belirli bir yaşantıdan sonra görülme - nispeten kalıcı olma - bedensel bir değişikliğe bağlı olmadan ortaya çıkma)**

KPSS: Hangisi öğrenilmiş davranış değildir? **(Gök gürültüsü karşısında irkilmek)**

KPSS: Hangisi öğrenilmiş değildir? **(Yayanın, klakson sesiyle irkilmesi)**

KPSS: Hangisi öğrenme değildir? **(Bisikletten düşen çocuğun ayağını incitmesi)**

KPSS: Hangisi öğrenilmiş davranıştır? **(Bebeğin, elini ayağını ısırarak seven bir yetişkini görünce ağlamaya başlaması)**

KPSS: Hangisi öğrenilmiş davranış olarak nitelendirilemez? **(Çocuğun hastalanıp ateşi çıktığında huysuzlanması)**

KPSS: Hangi davranış öğrenilmiştir? **(Bir köpeğin sahibini görünce sevinç sesleri çıkarması)**

KPSS: Hangi davranış öğrenme yoluyla kazanılmamıştır? **(İşine vaktinde giden birisinin çalar saati bozulduğu için işe geç kalması)**

Koşulsuz tepkiler öğrenilmemiş: *koşullu tepkiler ise öğrenilmiştir*. Limon yiyen kişinin yüzünü gözünü buruşturması öğrenilmemiş, limon kelimesini duyan kişinin yüzünü buruşturması öğrenilmiştir.

- Sıcaktan kızarmak, terlemek öğrenilmemiş. Utancından kızaran terleyen kişinin davranışı öğrenilmiştir.

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler		
Öğrenenle ilgili faktörler	**Öğrenme Yöntemi**	**Öğrenme malzemesi**
• Türe özgü hazır oluş	• Konunun yapısı	• Algısal ayırtedilebilirlik
• Olgunlaşma	• Zaman	• Anlamsal Çağrışım
• Genel uyarılmışlık hali ve kaygı	• Dönüt (Geri Bildirim)	• Kavramsal gruplandırma
• Yaş	• Etkin Katılım	• Telaffuz edilebilirlik
• Zeka		
• Dikkat		
• Güdülenme		
• Transfer (Aktarım)		

Öğrenenle İlgili Faktörler

Türe Özgü Hazır oluş: Organizmanın bir davranışı yapabilecek biyolojik donanıma sahip olmasıdır.

KPSS: Papağana konuşmayı öğretebiliriz fakat serçeye öğretemeyiz? **(Türe özgü hazır oluş)**

KPSS: Bir rakunla bir köpeğe kumbaraya para atma davranışı öğretilmeye çalışılıyor. Köpek bunu başaramıyor bunun temel nedeni öğrenmeyi etkileyen hangi faktörle açıklanır? **(Türe özgü hazır oluş)**

KPSS: Bir baba üç yaşındaki oğlu ile altı yaşındaki kızına tenis oynamayı öğretmeye çalışıyor. Üç yaşındaki oğlu bunu bir türlü öğrenemiyor. Bunun sebebi ne olamaz.? **(Türe özgü hazır oluş)**

Olgunlaşma: Beden ve zihin kaslarımızın kendisinden beklenen görevleri yapabilecek düzeye gelmeleridir.

KPSS: Genetik yapı tarafından önceden hazırlanmış bir plan dahilinde zamanı gelince kendiliğinden ortaya çıkan biyolojik değişim nedir? **(Olgunlaşma)**

KPSS: Matematik Öğretmeni: Arif Bey 4 yaşındaki kızına bazı formülleri öğretmeye çalışır, bütün çabalarına rağmen başarılı olamaz. Çocuğun matematiği başaramamasının temel nedeni nedir? **(Çocuğun yeterli bilişsel gelişim düzeyine ulaşmamış olması)**

Genel Uyarılmışlık Hali ve Kaygı: Genel uyarılmışlık hali organizmanın uyarıcıları almaya açık olma derecesidir. Farkında oluş yapısı, Bireyin sağlık durumu, yorgunluk, açlık, oturma pozisyonu (yatarak - ders çalışmak) gibi durumlar genel uyarılmışlık halini etkiler. Öğrenmenin sağlanması için en uygun olan **orta düzey uyarılmışlık** halidir. Aşırı ve yetersiz uyarılma öğrenmeyi olumsuz etkiler.

KPSS: Genel uyarılmışlık hali ve öğrenme arasında çan eğrisi biçiminde bir ilişki vardır. Bunu en iyi açıklayan ifade nedir? **(Genel uyarılmışlık düzeyinin artması, öğrenme hızını bir noktaya kadar olumlu bir noktadan sonra olumsuz etkilemektedir.)**

KPSS: Bir eğitim uzmanı velilere '' Çocuklarınızı okula aç göndermeyin ve uzanarak değil bir masa başında ders çalışmalarını sağlayın'' önerisinde bulunur. **(Genel uyarılmışlık hali)**

Yaş: Bazı öğrenmelerin etkili olduğu zaman dilimleri vardır. **Kritik dönem** gibi, ağaç yaşken eğilir.

Zeka: Zeka düzeyi yüksek bireylerin öğrenme hızları ve düzeyleri de artacaktır. Zeka ve başarı arasında pozitif korelasyon vardır.

Dikkat: Psikofizik enerjinin bir noktada yoğunlaşmasıdır. Dikkati etkileyen iç ve dış faktörler vardır. Çocuğun, yetişkinin dikkati toplama süreleri farklıdır, ders ve teneffüs aralıkları düzenlenirken bunlar önemli.

Güdülenme: Organizmayı harekete geçiren güdüdür, güdülenen organizma davranışta bulunur. Öğrencinin güdülenmesi yüksekse öğrenmeye istekliyse daha kısa sürede ve etkili öğrenir. Güdülenen organizma harekete geçer, yorulur, hedefe yönelir, doyum sağlar. Bu süreç döngüseldir ve devam edip giden bir süreçtir.

- İhtiyaç >Dürtü >Güdü >Davranış şeklinde devam eder.
- Öğretmenler, öğrenciyi güdülemek için derse ilginç ve şaşırtıcı ve merak uyandırıcı sorularla başlamalı, dersi öğrencinin ilgi ihtiyaçlarını dikkate alarak konuları öğrencilerin hoşlandıkları etkinliklerle ilişkilendirip, görsel ve işitsel materyal kullanarak işlemelidir.

KPSS: Güdülenmenin önemine inanan bir öğretmen ne yaparsa öğrenciyi derse karşı güdülememiş olur. **(Derse gündemdeki konudan bahsederek başlaması.)**

- Öğretmenin, öğrencilere dersin çok önemli olduğunu söylemesi
- Öğretmenin öğrencilere derse katılmalarını beklediğini söylemesi
- Öğretmenin öğrencilere sık sık uyarıda bulunması
- Öğrenciye katılmazlarsa ceza alacaklarını söylemek gibi öneriler öğrenciyi güdülemez.

Birincil Güdüler (Fizyolojik Güdüler): Öğrenilmemiş güdülerdir, doğuştan gelen ve yaşamsal değeri olan güdülerdir. Yeme, içme, uyku, cinsellik, sevgi ısıyı koruma v. s. birincil pekiştireçlerle pekiştirilirler.

İkincil Güdüler (Sosyal - psikolojik güdüler): Öğrenilmiş güdülerdir. Yaşamsal değeri olmayan ancak bireyi yönelten güdülerdir. Para, not, tablet, kitap, statü, başarılı olma gibi. İkincil pekiştireçlerle pekiştirilirler.

İçten Güdülenme: Bireyin kendini yönlendirmesi, merak araştırma keşfetme kendini geliştirme isteği. Çocuğun bir konuyu merak ettiği için kitap okuması.

Dıştan Güdülenme: Bireyin harekete geçmesini dışsal faktörler etkiler. Ödül almak için ders çalışmak, kitap okumak.

- İçten güdülenme bireyi öğrenmeye karşı daha çok güdüler. Davranışçı psikologlar dıştan güdülenmeyi etkili bulur.

Kural: Madde kökünde açıkça geçen bir ifade, anahtarlanmış cevap olamaz. Örneğin, Ayşe konuları, merak ettiği için çalışan ve içten gelen güdülenmeyle başarılı olan bir öğrencidir sorusunda Ayşe nasıl güdülenmiştir. (İçten güdülenmiştir) cevabı olmaz. O zaman soruda açıkça ipucu verilmiş olacağı için soru kaliteli olmaz.

Kural: Seçeneklerde geçen **sık sık, hiç bir zaman, her zaman, tümüyle, kesinlikle, sadece ifadeleri eğitim bilimleri için genellikle yanlıştır**. Onun yerine *zaman zaman, bazen, bir kısım, ara sıra, bazı bireyler gibi esnek ifadeler genellikle doğrudur*. Bunun sebebi eğitim bilimlerinde kanun değil teorilerin olmasıdır.

KPSS: Başarı güdüsü düşük bir öğrencide gözlenebilecek özellik hangisidir? **(Dışsal faktörlere yükleme yapması)**

KPSS: Başarı güdüsü yüksek bir öğrencide gözlenebilecek davranış nedir? **(Karşılaştığı güçlüklerden yılmama)**

Transfer - Aktarım: Öğrenmede önceki öğrenmelerin etkisi önemlidir. Bu olumlu - olumsuz olabilir. Yeni öğrenilecek bilgiler eski bilgilerle ilişkili ve onun üzerine inşa edilecekse öğrenme kolaylaşır.

Olumlu Transfer: Öğrenilen bilgilerin yeni öğrenilecek olan bilgiyi veya eski bilgileri güçlendirmesi, desteklemesidir. Matematiği bilen, Fizikteki soruları daha kolay çözer. Bisiklet süren motosikleti daha kolay öğrenir.

KPSS: Matematik dersinde başarılı olan öğrenci, fizik çalışmadığı halde fizikteki problemleri de rahatça çözmüştür. **(Olumlu aktarım)**

KPSS: Betül, çalışma sistemi önceki telefondan farklı olan bir cep telefonu alır, sistem farklılığına rağmen yeni telefonu kısa sürede öğrenmiştir**. (Öğrenmenin aktarılması)**

Olumsuz Transfer: Önceki öğrenmelerin yeni öğrenmeleri zorlaştırmasıdır, bozucu, engelleyici etki, alışkanlık çatışması. Olumsuz transferde aktarım vardır. Fakat olumsuz yöndedir.

Kural: Olumsuz transfer, daha çok devinimseldir, Psikomotor davranışlarla ilgilidir. Olumsuz transfer=Eşya - Kullanma - Psikomotor

Kural: Olumsuz transfer sorularının çoğunluğu bir eşyanın kullanımı veya sökme, takma, el - kol becerileri psikomotor öğrenmeler vardır.

KPSS: Günlük kullandığı çayı **kapağı çekilerek açılan** bir kavanozda saklayan Ayşe Hanım **kavanozu** kırıldıktan sonra kapağı çevrilerek açılan bir kavanoz alır ve her seferinde önce kapağı çeker. **(Olumsuz aktarım)**

Çözüm: Kavanoz - (eşya) Çevirme - çekme (devinsel)

KPSS: Nazlı Hanım **banyosu küçük** dairede oturmaktadır. Banyo **kapısı içeriye doğru açıldığı** için banyo küçük görünürmüş. Nazlı Hanım **kapıyı dışa doğru** açılacak şekilde yapar fakat her banyoya gittiğinde kapıyı önce içe doğru açmaya zorlamakta sonra dışa doğru açmaktadır. Bu durum hangi kavramla açıklanır. **(Olumsuz Transfer)**

Çözüm: Banyo kapısı = araç, kapıyı içe veya dışarı doğru açmak = devinsel beceri = Olumsuz transfer (araç - devinselliktir)

KPSS: Q, **klavye kullanan** birisinin F klavye kullanırken zorlanması şaşırması neyle açıklanır. **(olumsuz transfer)**

Çözüm: Aynı araç kullanılırken hata (klavye = araç) yazı yazmak (devinsel)

KPSS: Hangisinde öğrenmenin aktarılması söz konusudur?

(Bilgisayarda iki parmakla yazmaya alışmış birisi, on parmakla yazmaya yeni başlayan birine göre daha güç öğrenmesi) (olumsuz transfer)

KPSS: Bir işçi **açma düğmesi sağdan** olan bir **makineyi çalıştırırken** yeni alınan ve **açma düğmesi soldan** olan makineyi çalıştırmakta zorlanmaktadır. (**olumsuz transfer**)

Çözüm: Açma düğmesi (araç) sağ, sol düğmeye basmak (devinseldir)

KPSS: Selda Hanım yeni taşındığı evde mutfak küçük olduğu için **buzdolabının kapısını sola** doğru **çevirmiştir**. Ancak, **kapağı açması** gerektiğinde önce sağa doğru çevirmiştir. (**olumsuz transfer**)

Çözüm: Buzdolabının kapağı (araç) sağa sola açmak - çevirmek (devinsel)

Ket Vurma (Unutma):Öğrenilen bilgilerin birbirini unutturmasıdır. Ket vurma **bilişsel**dir, hatırlayamama, ezberleyememe, unutma şiir, ezber, ad, soyad, adres, numaralar… ket vurma ikiye ayrılır.

İleriye Ket Vurma: Eski bilgilerin yeni bilgileri unutturmasıdır. (**Yeniyi unutma**)

- Soruya neyi kullanamadığı, neyi hatırlayamadığı sorularak cevap aranır.

KPSS: Yeni yılın ilk günlerinde tarih atarken eski tarihi yazmak nedir? **(İleriye ket vurma)**

Çözüm: Neyi kullanamadın = yeni tarihi atamadın yeniyi unutmak = İleriye ket vurmak.

KPSS: 23 Nisan töreninde şiir okuyan öğrenci eskiden okuduğu şiirlerin aklına gelmesinden dolayı şiirini okuyamaması nedir? **(İleriye ket vurma)**

Çözüm: Neyi kullanamadın: Yeni şiiri = İleriyi (yeniyi) unutmadır.

Kural 1: Sorularda yeni yılın ilk gününde tarihi doğru atsaydı soru veya cevap ne olurdu acaba düşündünüz mü? Diyelim ki tarihi doğru attı soru ne olabilirdi o zaman, soru sorulamazdı peki ya cevabın yeni yılda tarihi doğru atsaydı; böyle birine ne denirdi, bravo, süper, sağol vb…. olurdu.

- 23 Nisan da öğrenci şiirini doğru okusaydı soru olmazdı o yüzden okuyamayacak ve **yeniyi unutmak** cevap olacaktır.

KPSS: Bir üniversitenin su ürünleri bölümünde öğrenim gören Pelin bir derste balık isimlerini **önce İngilizce** sonra da aynı isimleri **Latince öğrenir**. Öğretmen, Pelin'e balık ürünlerinin **Latince ismini sorduğunda** İngilizce karşılığını vermiştir? **(İleriye ket vurma)**

Çözüm: Eskisi İngilizce (x) yenisi latince (y) neyi kullanamamış. Latinceyi yani yeni (son) öğrendiğini söyleyememiş. yeniyi=ileriye ket vurma

Geriye Ket Vurma: Öğrenilen bilgilerin eski bilgileri unutturmasıdır. Eskiyi kullanamama, hatırlayamamaktır. Ayşe'nin evlendikten sonra kızlık soyadını soranlara, yeni soyadını söylemiştir. Ali sabah çalıştığı dersler yerine öğleden sonra çalıştığı dersleri hatırlaması.

KPSS: Bir tiyatro oyuncusu **yıllar önce** oynadığı bir oyunda yeniden rol almak istemiştir. Aradan geçen zamanlarda oynadığı oyunlardan dolayı rolünü bir türlü oynayamamıştır. **(Geriye ket vurma)**

Çözüm: Yıllar önceki rolünü oynasaydı soru ne olurdu? (olmazdı) Yıllar öncesini unutacak, neyi kullanamamıştır? Yıllar öncesi rolünü (geriyi, eskiyi) unutmuş.

Kural: Verilen soruda şimdiyi mi önceki öğrendiklerini mi? Hangisini kullanamayan sorusuna cevap almak önemlidir.

Kural: Eskiden - önceden - ilk önce öğrendiği, çalıştığı gibi - geriye ket vurma

KPSS: Katılımcılara bir dizi kelime verilmiş ve **ezberlemeleri istenmiş** aradan birkaç gün geçtikten sonra başka bir kelime dizisi verilmiş ezberlemeleri istenmiş. Sonra **ilk gün** öğrendikleri kelimeler sorulduğunda bunları hatırlamada güçlük çektikleri gözlenmiştir. **(Geriye ket vurma)**

Çözüm: İlk önce ezberlediklerini kullanamamışlar yani eskiyi hatırlamada zorlanmışlardır.

Kural: Ket vurma ile olumsuz transfer soruları birbirine karıştırılabilir.

- Ket vurma bilişseldir. (ezber, unutma, hatırlama, ad, soyad, kelime ezberleme)
- Olumsuz transfer ise daha çok bir aracı kullanamama ve devirsel yapılar, becerilerdir. (araç - devinsellik)
- Olumsuz aktarımda mutlak bir geçiş vardır ve bu geçiş olumsuzdur fakat, ket vurmada geçiş yoktur.

Kural: Transfer, öğrenme öncesinde, ket vurma ise öğrenmeden sonra gerçekleşir. Transfer öğrenmeyle, ket vurma ise hatırlama ile ilgilidir.

Öncelik - Sonralık Etkisi: Bir öğrenmede ilk öğrenilen kısmın hatırlanması öncelik etkisi, son kısımlarının hatırlanmasına ise sonralık etkisi denir. Örnek, öğrencilere anlamsız isimlerden oluşan bir liste verilir ve ezberlemeleri istenir. Bir kısım denek listenin ilk başındaki isimleri hatırlamış (öncelik) bir kısmı ise listenin sonundaki isimleri hatırlamıştır (sonralık) etkisi.

- Örneğin bir şiirin ilk dizelerini hatırlayıp, son dizelerini hatırlamamak öncelik etkisi, son dizeyi hatırlamak sonralık etkisidir.
- Bir şiiri okurken başka şiirlerle ilişkilendirildiği için unutmak hatırlayamamak veya okuyamamak da ket vurmayla ilgilidir.
- Öncelik, sonralık etkisi bir metin, şiirle ilgiliyken (Aynı şiir - metin), ket vurma başka şiir veya metinler arasındadır.

Öğrenme Yöntemi ile İlgili Faktörler

Konunun Yapısı: Konu önce bütün, sonra parçalara bölerek ve bütünle ilişkilendirilerek çalışılması önemlidir. Bütün - Parça - bütün ilişkisi. Bilişsel öğrenmelerde en etkili öğrenme biçimidir.

KPSS: Öğrencilere istiklal marşının tüm kıtalarını ezberletmek isteyen öğretmen onlara hangi çalışma stratejisini önerebilir? **(Bütün - Parça - bütün)**

Zaman: Öğrenme zamanının planlanması iki türlüdür, birincisi ;**Aralıklı Çalışma:** Zamanı bölmek, günde belirli bir saat ders çalışmak. Etkili ve kalıcı öğrenmeler için önerilir. **Toplu Çalışma:** Bir günde ders çalışıp sınava girmek, hatırlama düzeyinde öğrenmelerdir, kalıcı değil, yüksek not almak için toplu çalışma yapılır.

KPSS: Öğretmenler, genellikle öğrencilerine sınav öncesinde yoğun bir biçimde çalışma yerine dönem boyunca bir iki saat çalışmalarını tavsiye etmelerinin temel nedeni nedir? **(Aralıklı öğrenmenin daha anlamlı ve kalıcı olması)**

Dönüt (Geri Bildirim): Öğrencinin, ne düzeyde öğrendiği doğru, yanlışı zamanında öğrenmesi etkili öğretim için gereklidir. Anında dönüt vermek öğrenmeyi kolaylaştırır.

Etkin Katılım: Öğrenci ne kadar yaparak yaşayarak öğrenirse etkili öğrenme gerçekleşir. Öğrenci merkezli yöntemler kullanılmalı, düzeyine uygun görev ve sorumluluklar verilmeli.

Öğrenme Malzemesi ile ilgili Faktörler

Algısal Ayırtedebilirlik: Öğrenme malzemesinin diğer uyarıcılardan ayırt edilmesidir, algıda seçiciliktir. Dikkatin yoğunlaşmasıdır. Koyu - İtalik yazılar, altını çizme renklendirme sayfayı ikiye ayırma algısal ayırt edilebilirliği artırır. Öğretmenin ses tonu dikkat çekmesi de önemlidir.

KPSS: Ders kitaplarında bazı cümlelerin altının çizilmesi, koyu veya italik yazılması cümlenin önemini işaret etmekte ve öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. **(algısal ayırtedebilirlik)**

KPSS: Bir öğretmen öğrencilerden çalıştıkları notların önemli kısımlarını renkli kalemle çizmelerini istemiştir. Bunun temel sebebi nedir? **(Önemli kısımların algısal ayırtedebilirliğini artırmak, böylece ilgili kısımların öğrenilmesini de kolaylaştırmak)**

Anlamsal Çağrışım - Çağrışımsal Anlam: Bilgilerin önceki bilgilerle ilişkisi olması, birbiri arasında çağrışım yapan kavram ve konular daha kolay öğrenilir. Tepkisel koşullanmadaki **bitişiklik** gibi düşünülebilir. Denizin - tatili, kitabın - okulu, elmanın - Amasya'yı hatırlatması. Bireyin **önceki bilgileri de öznel yapı anlayışı** yeni öğrenilecek bilgileri etkiler. Öğretmen sınıfta trafik kurallarını işlerken, kurallara uymadığı için kaza yapan öğrenci konuyu daha etkili öğrenecektir. **Benzerlik - yakınlık - zıtlık**

KPSS: İngilizce öğretmeni kelime öğrenmede güçlük çektiğinden yakınan öğrencisine, öğrenmesi gereken her kelimeyi geçmişte yaşadığı bir olayla ilişkilendirmesini tavsiye eder. **(Çağrışımsal anlam)**

KPSS: Yemek masasının yemeği, tren düdüğünün ayrılığı **hatırlatması** neyle açıklanır. **(Çağrışımsal anlam)**

Kavramsal Gruplandırma: Kavramları sınıflama, gruplama, kategorilemedir. Benzer kavramları listelemedir. Kütüphane de kitaplar roman, güncel hikaye, din gibi ayrı ayrı gruplandırılır. Elimizdeki listeyi meyveler, temizlik malzemeleri, kırtasiye malzemeleri şeklinde listelemek gibi.

Telaffuz Edilebilirlik: Yazı veya materyalin okunaklı, anlaşılır bir dille yazılmış olmasıdır. Bizim için Çince yazılı bir kitap anlamlı değildir. Doktor yazısı okunmaz telaffuz edilebilirliği düşüktür. İçinde eski kelimelerin geçtiği bir kitabın da anlaşılırlığı düşüktür.

KPSS: Sözel bir içerik aşağıdakilerden hangisine sahip olursa öğrenilmesi zorlaşır**? (Algısal ayırt edilebilirliği düşük olması)**

KPSS: Bir Öğretmen öğrencisine sınava çalışırken konuları yüksek sesle bir arkadaşına anlatmasını ve arkadaşının konuyu kitaptan ya da notlardan izleyerek nerede hata yaptığını hemen kendisine söylemesini tavsiye eder. Bunun temel nedeni nedir? **(Sözel bir malzemenin öğrenilmesini kolaylaştıran sonuçlar hakkında bilgi edinme stratejisinden yararlanmasınısağlamak)**

KPSS: Öğrencilere çok sayıda olumsuz dönütün verildiği sınıf ortamında hangi durum ortaya çıkar? **(Öğrencilerin derse karşı ilgilerini kaybetmeleri)**

KPSS: Bir Öğretmen öğrencisine " Her gün yarım saatini ayırıp çalışman sınavdan bir gün önce 15 saat çalışmandan daha yararlı olur" önerisinde bulunur hangi kavramın öneminden söz edilebilir. **(Aralıklı ya da toplu öğrenmenin)**

KPSS: Atatürk'ün Gençliğe Hitabesini öğrenmiş bir kişi yıllar sonra hitabeyi tekrar hatırlamaya çalıştığında sadece ilk birkaç cümlesini hatırlamış gerisini hatırlayamamıştır. Bu neyle açıklanır? **(Öncelik etkisi)**

Çözüm: Aynı metnin ilk veya son kısımlarını hatırlamak (Öncelik - Sonralık etkisi) Aynı parçayı başka bir metinle karıştırmak ise ket vurmaktır.

ÖĞRENME KURAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI DAVRANIŞÇI YAKLAŞIMLAR

- Watson, Pavlov, Thorndike, Skinner, J. Locke
- Öğrenme basit bir uyarıcı tepki bağıdır.
- Ölçülebilir, gözlenebilir davranışlar incelenir.
- Deneme yanılma - tesadüfen öğrenme
- Ürün - sonuç ağırlıklıdır.
- Bilgi nesneldir ve öğrenenin dışında vardır.
- İnsan zihni doğuştan boş bir levhadır, doğuştan hiçbir şey yoktur.
- Öğrenmede çevre önemlidir.
- Davranış öğrenilir ve gözlenir.
- İnsan kişiliği çevreyle değiştirilir. Dışsal pekiştireç güdüler
- Birey aktif dir.

BİLİŞSEL YAKLAŞIMLAR

- Piaget, Vygotsky, Gagne, Gestalt, Bruner
- Öğrenme zihinsel yapıdaki değişimler içsel süreçler ve bilgi işleme tarzıdır.
- Doğrudan ölçülemeyen zihinsel süreçler de incelenir. (algı - zihin - düşünme)
- Keşfetme problem çözme öğreniş.
- Süreç ağırlıklıdır.
- Bilgi nesneldir öğrenenle de ilişkilidir. (Ön bilgi - zihinsel süreçler)
- İnsan doğuştan bir donanımla dünyaya gelir.
- Hem kalıtım hem çevre önemlidir.
- Bilgi öğrenilir davranışa yansır.
- Birey çevre etkileşim halindedir.
- İçsel pekiştireç güdüler.
- Birey aktifdir.

Davranışçı Ekol:

- Davranışçı yaklaşımda süreç değil ürün önemlidir.
- Çevre değişikliğinde, davranışlar da değişir.
- Nedensellik (neden - sonuç) determinizm ilkesini benimserler.
- Öğrenmenin temeli deney - gözlem - yaşantıdır.
- Pragmatist felsefeye dayanır.
- Gözlenebilen - ölçülebilen davranışlar incelenir.
- Yaparak yaşayarak öğrenme vardır.
- Tekrar - alıştırma yapma - deneme - yanılma öğrenmesi vardır.
- Öğrenciyi güdülemede pekiştireç önemlidir.

KPSS: Canlı organizmalar sürekli etkinlik içindeler, insan davranışını anlamak için **gözlenebilir davranışlar incelenmelidir**. Ne kadar karmaşık olursa olsun davranışlarda basit bir **uyarıcı - tepki** bağı vardır. **(Davranışçı ekol)**

KPSS: Hangisi bilişsel öğrenmenin temel sayıltısıdır**? (Bilgi işleme tarzında bir değişmeyi içermesi)**

KPSS: Hangisi bilişsel öğrenme yaklaşımının temel sayıltılarından biri değildir?

(Öğrenmenin ortaya çıkması için pekiştireç gereklidir.)

KPSS: Bir oyuncu, oyun esnasında rolünü unutur, yönetmene ise çok çalıştım, prova yaptım fakat heyecanlandığım için rolümü unuttum. Ben senin ne söylediğine değil, ne yaptığına bakarım der. Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle açıklanır? **Çözüm: Öğrenme, doğrudan gözlenemeyen ancak dış davranışlardan vardanabilen içsel bir süreçtir. Aynı cevabı isteyen beş tane kpss sorusu çıkmıştır.**

KLASİK - TEPKİSEL KOŞULLANMA - İ. Pavlov

Klasik (Tepkisel) koşullanma önce aralarında bağlantı (ilişki) bulunmayan bir uyarıcı ile tepki arasında bağ kurulmasıdır. Başlangıçta nötr (ilişkisiz) bir uyarıcının geçirilen yaşantılar sonucu koşullu uyarıcı haline gelmesi klasik (tepkisel) koşullanmadır.

- Organizmanın doğal uyarıcıya gösterdiği tepkiyi onun yerine geçen nötr uyarıcıya da göstermeyi öğrenmesidir.
- Klasik koşullanma bedensel tepkilerdir. Mide bulantısı, göz yaşı - acı, terleme - titreme - ağlama - hapşırma ve duygusal tepkilerdir.

Fobi, Tutum, Önyargı, Sevgi - öfke - nefret - hoşlanma - korku - mutsuzluk - saygı klasik koşullanma, basit sıradan ve tekdüze davranışlarla ilgilidir. (**Bedensel veya duygusal tepkiler**den söz ediliyorsa = Klasik koşullanma)

1. Et (doğal - koşulsuz uyarıcı) → Salya (doğal - koşulsuz tepki)
2. Zil (Nötr uyarıcı) ilişkisizdir tek başına verildiğinde organizmada her hangi bir davranışa sebep olmaz.
3. Zil (Nötr uyarıcı)

   5 - 10 sn → Et → Salya
   ---------- Koşulsuz Uyarıcı — Koşulsuz Tepki
   Bitişiklik

4. Zil (koşullu uyarıcı) → SALYA (koşullu tepki)

- **Nötr uyarıcı**, tek başına verildiğinde organizmada tepkiye yol açmayan ilişkisiz uyarıcı
- **Koşulsuz uyarıcı**, doğal uyarıcı öğrenilmemiş doğuştan getirilen organizmanın doğal tepki göstereceği uyarıcılardır. Organizma koşulsuz uyarıcıya koşulsuz tepki gösterir. Yüksek frekanslı ses, parlak ışık, sıcak, soğuk, elektirik şok, acı biber, ağza alınan yiyecek, göze kaçan sabun (Bedeni doğrudan etkileyen her şey)
- **Koşullu uyarıcı**, önce nötr uyarıcı sonra koşulsuz uyarıcı verilir ve birkaç kez durum tekrarlanınca organizma başta tepki göstermediği nötr uyarıcıya tepki göstermeye başlar nötr uyarıcı koşullu (öğrenilmiş) uyarıcı olur, ona gösterilen tepki de koşullu tepki olur.
- Islık sesi (nötr uyarıcı) başta titremeye sebep olmaz. ıslık sesinden sonra el soğuk suya sokulursa (koşulsuz uyarıcı) ve bu birkaç kez tekrar ederse ıslık sesi kişide titreme tepkisine sebep olur. Islık (koşullu uyarıcı) ıslık sesinden sonra titreme (koşullu tepki)
- Işıkların yanıp sönmesi göz kırpmaya sebep olmaz (ışığın yanıp sönmesi = nötr uyarıcı) ışık yanıp sönerken göze hava üflenirse (koşulsuz uyarıcı) ve bu durum birkaç kez tekrar ederse ışık yanıp söndüğünde de göz kırpma tepkisini ortaya çıkaracaktır. Işık (koşullu uyarıcı) ışığa göz kırpma (koşullu tepki)
- Hapşırma, gözyaşı, ısı, yiyecek, gök gürültüsü bedenle doğrudan temasla oluşan tepkiler. (koşulsuzdur)
- Klasik koşullanma soruları (bedensellik mi, duygusallık mı) düşünülerek daha kolay çözülür.

KPSS: Hangisi koşulsuz tepkidir? **(sıcak havada terleme)**

KPSS: Meral kazada yaralanır (1) otomobil kullanma korkusu oluşur (2) ve bu korku zamanla kaybolur (3) hangi kavramlarla açıklanır?

(1 - Koşulsuz uyarıcı 2 - Koşullu tepki 3 - Sönme)

KPSS: Hangisi koşullu tepki örneğidir? **(Kar yağdığını görünce ürperme)**

- Limon yemek (koşulsuz uyarıcı) yüzü gözü buruşturma (Koşulsuz tepki)
- Limon görünce, limon denince (koşullu uyarıcı) yüzü gözü buruşturma (koşullu tepki)
- Koşulsuz uyarıcı **öğrenilmemiş**. Koşullu uyarıcılar **öğrenilmiştir**.

KPSS: Annesi 11 aylık Ceren'i uyuması için her seferinde çiçekli battaniyesini üstüne örtmüştür. Ceren uyku saati olmasa da **çiçekli battaniyesini görünce** uyumak istemiştir. Bu durum neyle açıklanır? **(Koşullanma)**

KPSS: Bir restoranda yediği yemekten zehirlendiği için **midesi yıkanan** Remzi ne zaman bu restoranın önünden geçse **midesinin bulandığını** hissetmiştir. **Restoran hangi işlevi** yerine getirir? **(Koşullu uyarıcı)**

Koşullanma İlkeleri:

Bitişiklik: Nötr uyarıcı ile koşulsuz uyarıcı arasında 5 - 30 sn içerisinde bağ kurulmasıdır. Uyarıcılar arasında bağ kurulmasıdır. Uyarıcılar arasında bağ kurulmazsa koşullanmanın gerçekleşmesi zordur. Klasik koşullanmanın özüdür.

KPSS: Klasik (tepkisel) koşullanmanın temel yapısı nasıl açıklanır? **(Nötr bir uyarıcının yakın zamanda koşulsuz uyarıcı ile bitiştirilmesi)**

KPSS: Ali araba kullanırken acı bir fren sesi duymuş ve araba öndeki araca çarpmıştır. Ali, daha sonra fren sesi duyduğunda korku tepkisi vermiştir. Ali'nin **fren sesi duyunca** korku tepkisi vermesi neyin sonucudur**? (Fren sesi ve kaza bitişikliği nedeniyle tepkisel koşullanma)**

KPSS: Bir Öğretmen çarpım tablosunu ezberleyemeyen öğrencisine çarpma işlemini sırayla ezberlemesini istemiştir. Öğrenci böylece çarpım tablosunu daha kolay öğrenebilmiştir. **(bitişiklik)**

Çözüm: Sayıların ardışık sıralı olması birbirini **çağrıştırır** ve aralarında bağ kurmayı kolaylaştırır. (bitişiklik)

Eş Zamanlı Koşullanma: Işık ve et aynı zamanda verilir.

Gecikmeli Koşullanma: Işık yanar hemen et verilmez, ışık yanmaya devam eder 5 - 30 sn sonra et verilir. **İze Koşullanma:** Işık yanar, söner sonra et verilir.

Geçici - Zamana - Temporel koşullanma: Koşulsuz uyarıcı belirli zaman aralıklarıyla verilirse organizma zamana koşullanır. Zil çalmasa da öğrenciler **40 dakika** geçtiği için tenefüse çıkmaya çalışır. **Her sabah** erken kalkıp işe giden kişi yaz tatilinde de erken kalkar. Köpeğe **her akşam üstü** yemek verilirse köpek akşam üstü olunca evin etrafına gelir.

Habercilik: Koşullu uyarıcının önce veya sonrasında gelecek uyarıcıyı haber vermesidir. **Olumlu Habercilik (ileriye koşullanma):** (*Başlangıç*) Koşullu uyarıcının koşulsuz uyarıcının geleceğine başlayacağına haber vermesidir. Örneğin zilin sesi etin geleceğine işarettir. Kaşık sesi yemek yeneceğine işarettir. Zil sesi elektrik şok'unun geleceğine habercidir.

Olumsuz Habercilik (Geriye koşullanma): (*Bitiş)* Uyarıcının etkinliğin biteceğini sonlandığını haber vermesidir. Dersteyken çalan zil dersin bittiğine sona erdiğine işarettir.

- Olumlu haber - **başlangıç -** olumsuz haber ise **bitişdir.** (son)
- Trende seyahat edenler için düdük sesi istasyona yaklaşıldığını yolculuğun **biteceğini** işaret eder. (olumsuz habercilik) Aynı düdük sesi istasyonda tren bekleyenler için ise tren geliyor yolculuk **başlayacak** (olumlu habercilik)

Kural: Olumlu veya olumsuz habercilikte sadece başlangıç ve bitiş dikkate alınırsa sorular doğru çözülür. İçerikte başlayan veya biten durumun ne olduğu önemli değil. Örneğin, zil sesi et'in veya elektrik şokunun başlangıcı olabilir. (olumlu habercilik) İçeriğe bakarsak elektrik çok olumlu değildir. Fakat cevap her zaman başlangıç=olumlu habercilik Bitiş =olumsuz habercilik

Sönme: (Deneysel Çözülme) Koşullu tepkinin ortadan kaybolmasıdır. Koşullanmadan sonra uzun süre koşulsuz uyarıcı kullanılmazsa koşullu tepki zayıflar ve ortadan kalkar. Koşullu uyarıcının uzun süre tek başına kullanılması şartlı refleksin bitmesine yol açar. Davranış pekiştirilmediği için ortadan kalkar. Fakat sönme davranışın tümden ortadan kalkacağı anlamına gelmez. Organizma, sönmeden sonra koşullu uyarıcıyı çağrıştıran herhangi bir uyarıcıyla karşılaşırsa koşullu tepki tekrar ortaya çıkar buna **kendiliğinden geri gelme** denir. Örneğin, köpeğe uzun süre et verilmediğinde (pekiştirilmediğinde) köpek zil sesine artık salya salgılamaz. Aradan birkaç zaman geçtikten sonra köpek kapı zili çalınca salya salgılamaya başlar buna kendiliğinden geri gelme denir.

KPSS: Sokakta oynarken arkadaşları isteklerini yerine getirmeyince hemen abisine şikayete giden Bahar okula başladığında da tartıştığı arkadaşlarını hemen öğretmenine şikayet etmiştir. Ancak öğretmeni abisi gibi arkadaşlarına kızmamıştır. Bahar bunu görünce bir süre sonra artık hiç kimseyi şikayet etmemeye başlamıştır. **(sönme)**

Çözüm: Pekiştirilmeyen davranışlar söner öğretmeni davranışı pekiştirmemiştir. Bahar da şikayet etmeyi bırakmıştır.

KPSS: Bindiği uçağın düşmekten kıl payı kurtulması nedeniyle Mehmet Bey'de uçma korkusu gelişmiştir. Görevi gereği sık sık seyahat etmek zorunda olan Mehmet Bey'in uçma korkusu sonraki uçuşlarında herhangi bir **korkutucu durum yaşanmaması** nedeniyle giderek zayıflamış ve ortadan kaybolmuştur. Bu durum hangi kavramlarla açıklanır? **(Tepkisel koşullanma - sönme)**

Çözüm: Korku, klasik (tepkisel) koşullanma, korkunun yavaş yavaş pekişmediği için (uçağın kaza tehlikesi atlatmaması) ortadan kalkması **sönme**dir.

Kural: Klasik (Tepkisel) koşullanma - bedeni doğrudan etkileyen veya duygusal davranışlar - basit sıradan tek düze davranışlar aranmalıdır.

KPSS: Arkadaşlarıyla top oynarken istedikleri olmayınca topumu alıp giderim diyen çocuğa arkadaşları kızar ve al git derler, çocuk bu davranışını bırakır. Sömestri tatilinden sonra tekrar top oynarken kızdığında, bak topumu alır giderim demeye başlamıştır**. (Kendiliğinden geri gelme)**

KPSS: Bakıcısı yemeğini yedirdikten sonra iki yaşındaki bebeğin ağzını sabunlu bezle sert bir şekilde silmektedir. Bir süre sonra bebek sabunlu bezi görünce ağlamaya başlar. Bunun farkına varan bakıcı sadece mama iskemlesini siler ve bir iki gün içinde bebek artık ağlamayı bırakır. Ancak bakıcısını görmediği hafta sonu tatilinin ardından bebek bakıcısının elinde sabunlu bezi görünce tekrar ağlama tepkisi verir. **(Kendiliğinden geri gelme)**

Alışma: Aynı uyarıcının sürekli verilmesi, veya sürekli aynı pekiştirecin verilmesi organizmada o pekiştirece karşı tepkisizlik oluşur. Ödev yapan çocuğa öğretmen sürekli aferin dediği halde çocuk ödev yapma davranışını bırakır.

- Sönme ve alışma ikisi de tepkisizliktir. Fakat sönmede pekiştirilmediği için, alışmada sürekli aynı pekiştireç kullanıldığı için tepkisizlik oluşur.
- Sönmede uyarıcı ortamdan çekilmiştir. Alışmada ise uyarıcı ortamdadır.
- Alışma ve duyarsızlaşma kavramları birbirine yakın anlamda kullanılsa da farklıdır. Alışma bedenseldir, duyu organlarının tepkisizliğidir. Örneğin boya fabrikasında çalışan işçi artık boya kokusu almaz. Gürültülü atölyede çalışan işçi bir süre sonra gürültü duymaz olur. (**alışma**) . Duyarsızlaşma ise duygusal tepkisizlik olarak kabul edilir.

Örneğin bir doktor veya hemşire mesleğin ilk yıllarında hastasını kaybedince çok üzülmekte ve ağlamakta iken sonraki zamanlarda normal karşılar. *Alışma, duyu organları, duyarsızlaşma duygularla ilgilidir.

KPSS: Koşullu bir tepkiyi ortaya çıkaran bir uyarıcının tekrar tekrar verilmesi sonucunda bu uyarıcının söz konusu tepkiyi ortaya çıkarma gücünün azalması ne ile açıklanır. **(alışma)**

Genelleme: Bir tepkinin diğerine aktarılmasıdır. Organizmanın koşullu uyarıcıya benzer uyarıcılara da benzer tepkiler gösterir. Köpek tarafından ısırılan çocuk bütün köpeklerden korkar. İğne yapıldığı için hemşirelerden korkan çocuk bütün beyaz önlüklülerden korkar. Sonra sadece iğne yapanlardan korkar buna **ayırt etme** denir. Çocuk önce bütün kedilerden korkar (genelleme) sonra **sadece** sokak kedilerinden korkar. (ayırt etme)

Ayırt etme: Organizmanın, koşullu uyarıcıya benzer uyarıcılardan sadece koşullu uyarıcıyı seçip ona tepkide bulunmasıdır. Ayırt etme genellemenin tersidir, organizma, uyarıcılar birbirine benzese de aradaki farklılıkları anlar ve ona göre davranır.

- Köpek, önce bütün zil seslerine salya tepkisi verir (genelleme) sonra sadece zil sesine salya salgılar. (ayırt etme)

KPSS: Babası tarafından sık sık cezalandırılan çocuk sonradan yanına yaklaşan **bütün erkeklerden korkması** neyle açıklanır. **(genelleme)**

KPSS: Bir sürücü trafikte kurallara uymayan sürücülere **korna çalıp** küfür etmiştir. Bu sırada arabada bulunan üç yaşındaki kızı bu olaya tanık olmuştur, daha sonra babasının her **korna çalışına küfür etmiştir.** Korna sesi küçük kız için nasıl bir uyarıcıdır. **(Ayırt edici)**

KPSS: Çocukların yanında sigara içmemek için mutfakta sigara içen Ali Bey, sonraki zamanlarda mutfağa su içmek için gittiğinde sigara yaktığını fark etmiştir. Burada mutfak ne tür bir uyarıcıdır? **(Ayırt edici)**

KPSS: Aşağıdakilerden hangisi davranışın ayırt edici bir uyarıcı tarafından kontrol edildiğine örnektir?

A) Mehmet test usulü yapılan sınavlarda daha başarılıdır.

B) Ayşe, sinemadan çok tiyatroya gitmeyi tercih etmektedir.

C) Ali, kedilerden çok köpekleri sevmektedir.

D) Ahmet, ne zaman fotoğraf çekilecek olsa saçını düzeltmektedir.

E) Soner, erken kalktığında kendisini daha dinç hissetmektedir.

Çözüm:

A) Mehmet diğer sınavlarda başarılı ama test usulünde daha başarılı yani sadece testte değil.

B) Ayşe sinemadan çok yani sadece tiyatro değil sinemayı da seviyor.

C) Ali köpekleri daha çok seviyor ama kedileri de seviyor yani sadece köpekleri sevmiyor.
D) Ahmet fotoğraf çektireceği zaman saçlarını düzeltmektedir. Yani başka zaman değil, sadece fotoğraf çektireceği zaman, cevap (**Ayırt edici uyarıcı**)

E) Soner erken kalktığında kendisini daha dinç hissediyor yani sadece erken kalktığında değil, normalde de kendini dinç hissediyor.

Uyarıcı Genellemesi: Farklı uyarıcılara benzer tepkiler göstermektir. Koşullu uyarıcıya benzer uyarıcılara aynı tepkiyi göstermektedir. Uyarıcı genellemesinde uyarıcılar çok tepki tektir. (**Uyarıcıların çokluğu**) Uyarıcı genellemesi daha çok klasik (tepkisel) koşullanma ile ilgilidir. Taksi ile kaza yapan kişi minibüs, otobüs ve kamyondan da korkar.

KPSS: "Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer" neyle açıklanır? **Uyarıcı genellemesi,** basit ve tek düze davranıştır, bu da klasik koşullanma = uyarıcı genellemesi, uyarıcılar çok (**süt - yoğurt) tepki tektir. (Üflemek**)

KPSS: Oğuz Öğretmenin okuttuğu bir derste zorlanan öğrenciler onun verdiği diğer derslerden de ürkmeye başlamışlardır bu neyle açıklanır? **(Derslere karşı uyarıcı genellemesi oluşmuştur)**

Çözüm: Uyarıcı genellemesi = Farklı dersler benzer tepki = korku = klasik - uyarıcılara aynı tepki*Uyarıcı genellemesinde uyarıcılar sayılabilir örneğin Oğuz Öğretmenin okuttuğu tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi tepki = korku (tek) veya klasik (tepkisel) koşullanma aranabilir.

KPSS: Evdeki köpeğe "kuçu kuçu" demeyi öğrenen Can bir gün bahçeye giren kuzuya da "kuçu kuçu" demiştir. Can'ın bu davranışı neyle açıklanır? **(Uyarıcı genellemesi)**

- Uyarıcı genellemesi gelişim psikolojisindeki özümleme ile de (aynı kabul etmeyle) açıklanabilir.

KPSS: Bir çalışan işverenden zam istemeye karar verir ancak o sırada işverenin telefonda öfkeyle birini azarladığını görünce zam istemekten vazgeçer. Burada davranışı kontrol eden uyarıcı ne tür bir uyarıcıdır? **(Ayırt edici)**

- Her gün babasından oyuncak isteyen çocuk, babasının asık suratlı olduğunu görünce bu davranışı yapmaz. (Ayırt edici)
- Her hafta sonu ailesiyle pikniğe gitmek isteyen çocuk, havanın bulutlu olduğunu görünce piknikten vazgeçer. (Ayırt edici)

STS: Bineceği trenin anons sesini duyamadığı için iş görüşmesine geciken kişi bundan sonra anons seslerini daha dikkatli dinlemektedir. Burada anons sesi nasıl bir uyarıcıdır? **(Ayırt edici)**

Tepki Genellemesi: Uyarıcı tek, tepkiler çoktur. (**Tepkilerin çokluğudur**) Aynı uyarıcıya çeşitli tepkiler göstermektedir. Ödevlerini yaptığı için Öğretmenden övgü alan öğrenci, okuldaki kulüplerde görev alma, okulu temsil etme ve sınavlara da daha çok çalışmaya başlar.

- Tepki genellemesi, daha çok edimseldir (**karmaşık beceriler, övgü, ödül, pekiştirme**) ve organizma aktifdir.
- Uyarıcı genellemesi, daha çok klasiktir (duygu, korku, basit, tekdüze davranışlar)

KPSS: Edimsel psikoloji yaklaşımına göre hangisi tepki genellemesine örnektir?

(Uzmanlık alanı olan sinema konusunda yaptığı açıklama nedeniyle övgü alan bir film eleştirmeninin bundan sonra her konuda görüş belirtmeye başlaması)

KPSS: Çalışma saatinde önce dükkana gelip temizlik yaptığı için ustasında **övgü** alan çırağın, ertesi gün **erken gelip ortalığı temizleyip çay demleyip** ustasını beklemesi nasıl açıklanır. **(Tepki genellemesi)**

- Her iki soru da ortak yön övgü almak ve farklı alanlar veya tepkilere yönelik karmaşık farklı tepkiler = edimsel = tepki genellemesidir.

KPSS: Notaları sırasıyla eksiksiz okuyabildiği için müzik öğretmeninden övgü alan bir öğrenci daha sonra girdiği derste öğretmenine alfabedeki harfleri sırasıyla söyleyebileceği göstermeye çalışmıştır. **(tepki genellemesi)**

Çözüm: Notaları okumak, alfabe okumak edimseldir. Övgü edimseldir

Duyusal Ön Koşullanma: Koşullanma yaşanmadan önce sürekli yan yana bir arada bulunan uyarıcılardan biri, koşullanma anında ortamda olmadığı halde organizmanın sonraki zamanlarda ona da aynı tepkiyi göstermesidir. Örneğin, her sabah karşı komşusunun köpeğini gezdirirken karşılaşan Ali, sahibinin olmadığı bir gün köpeğin kendisine saldırmasından sonraki zamanlarda karşı komşusundan da korkmaya başlamıştır.

Okulda sürekli birlikte dolaşan Ali, Veli iyi arkadaştırlar, sınıf öğretmeni Veli'nin gelmediği bir gün Ali'nin yere çöp atmasına çok kızar, sonraki gün Veli'ye karşı da kızgın davranır. Aynanın önünde makyaj malzemeleri bulunur, saçına toka takan Sude, tokanın kafasına batmasından canı yanar, sonraki zamanda saçını taramak için tarak gördüğünde de kafasında acı hisseder.

- Ön koşullanmada, koşullanmadan önce uyarıcıların bir arada olması vardır. (Her gün sürekli komşular, Sınıf veya sıra arkadaşı gibi)

Üst Düzey - İkinci Dereceden Koşullanma: Bir koşullu uyarıcının yanında onu kullanarak yeni bir koşullanma daha oluşturmaktır.

- Tarih öğretmenini sevmeyen öğrenci, Tarih öğretmeninin gittiği marketi de sevmez.
- Ali, Ayşe'yi seviyor aynı zamanda Ayşe'nin yanındaki arkadaşına da sempatik davranıyor.
- X markasından nefret ediyorum. X markasını kullanan kişiye karşı olumsuz düşüncelere kapılıyorum.
- X partisinin mitinginde gördüğümüz hiç tanımadığımız birine de sevgiyle bakmamız.
- Sanatçıların reklam yapmaları bizim o ürüne karşı olan güvenimizi artırır.

Organizmaya koşullu tepki yerleştikten sonra aynı sistem içerisinde nötr uyarıcı ile koşullu uyarıcıyı kullanarak yeni bir koşullanmanın sağlanmasıdır. Zile karşı salya tepkisi veren köpeğe zilden önce ışık verilir (ışık + zil) bir süre sonra köpek ışığa karşı da salya tepkisi vermeye başlar.

- Okulu sevmeyen öğrenci okulun müdürünü de sevmez.

Kural: Duyusal ön koşullanmada ön yaşantı vardır, sürekli her zaman birlikte olan gibi. Üst düzey koşullanmada ise önce bir koşullanma vardır, sonra o koşullanmaya bağlı yeni bir koşullanmanın oluşması vardır.

KPSS: Kendisini **ısıran köpekle her karşılaştığında korku** tepkisi veren çocuk birkaç kez bu **köpeği sahibiyle birlikte görünce korku** tepkisi vermeye başlar. **(ikinci dereceden koşullanma)**

KPSS: Halk müziğinden hoşlanan Ertan Bey, gittiği konserlerde gözüne ilişen bir kişiye sokakta rastlar ve **tanımadığı halde bu kişiye karşı** sempatisi olduğunu fark eder. **(Üst düzey koşullanma)**

KPSS: Bazı anne babalar çocukları büyüdükçe onların hatalarından ve başarısızlıklarından dolayı daha fazla eleştirirler, çocuklarda başarısızlık kaygıya neden olur. Başarısızlık kaygısı olan çocuklar da sınav salonuna giderken kaygı yaşamaya başlar. **(Üst düzey koşullanma)**

Birleşik Koşullanma: Organizmanın aynı anda verilen birden fazla uyarıcıya koşullanmasıdır. Köpeğe zil ve ışık aynı anda verilir sonra et verilirse köpek hem zil hem de ışığa karşı koşullanır. (salya)

Öğrenilmiş Çaresizlik: Organizma birkaç kez başarısızlıkla sonuçlanan davranıştan sonra, pasifleşir, boyun eğer, sonuç ne olursa olsun durumu kabullenir, mücadeleyi bırakır ve pes eder.

KPSS: Tıp fakültesini bitiren Ayşe birkaç kez girdiği uzmanlık sınavından başarısız olunca hayalini kurduğu çocuk doktorluğunu **hiçbir zaman kazanamayacağını** düşünmektedir. **(Öğrenilmiş çaresizlik)**

KPSS: Önceki yıl gelişim ve öğrenme dersinde başarısız olan bu yıl aynı derslerin ara sınavdan da kötü not alan bir öğrenci **ne kadar çalışırsa çalışsın** bu derslerde **başarılı olamayacağını düşünerek** genel sınava çalışmaktan vazgeçmiştir. **(Öğrenilmiş çaresizlik)**

- Öğrenilmiş çaresizlik **duygusaldır**, korku, vazgeçme, pasif, pes etmek, vazgeçmek, mücadele etmemektir. (klasik koşullanma)

Kendini Gerçekleştiren Kehanet: Öğrenilmiş çaresizliğin doğrulanması davranışa dönüşmesidir. Korktuğum şeyin başıma gelmesidir. Ben sınavı kazanamıyacam diye korkuyorum diyen öğrenci (öğrenilmiş çaresizlik) sınava girip zayıf not alması (kendini gerçekleyen kehanet) **korkuların gerçekleşmesi - davranışa dönüşmesi - pekişmesidir**. (edimsel koşullanma) =sonuç

KPSS: Kızlar beni beğenmez diyen Osman, kızlardan **uzak durmaktadır**, bunun **sonucu**nda kızlar onu beğenmemiş böylece Osman'ın düşüncesi de **pekişmiştir**. **(Kendini gerçekleştiren kehanet)**

- Bir deneyde bir grup köpek kapalı bir kafese konulmuş ve elektrik şoku verilmiştir. Köpekler kaçmaya çalışsa da bunu başaramamışlardır. Bu durum birkaç kez tekrarlandıktan sonra aynı köpekler üstü açık bir kafese konulmuş ve tekrar elektrik şok verilmiştir. Köpeklerin kaçıp kurtulma imkanı olduğu halde pes edip, duruma boyun eğip kafeste kalmaya devam ettikleri gözlenmiştir. (**Öğrenilmiş çaresizlik**)
- Köpek balıkları akvaryumdaki diğer balıkları yemesin diye ortaya bir cam bölme konur, köpek balığı her denemesinde cama çarpar belirli bir süre sonra cam çıkarıldığı halde köpek balığı diğer balıkların olduğu tarafa geçmemiştir. (**öğrenilmiş çaresizlik**)

Gölgeleme: Organizmanın karşısına çıkan uyarıcılardan birini seçmesi iki veya daha fazla koşullu uyarıcı aynı anda verildiğinde biri baskın gelir ve organizma diğer uyarıcılar dan vazgeçer. Hem Zil hem de ışığa koşullanan köpek, zil çalar çalmaz harekete geçer zil ışığı gölgelenmiş olur. Hem Q hem Y hem de Z yayınlarını aynı anda gören öğrenci Q yayınlarını tercih eder.

KPSS: Trenle yolculuk yapmayı seven Ali bey, çok fazla gürültü yapan bir grupla tartışır. kavga eder ve bir daha trene binmez. Seyahatlerini otobüsle devam eder. Bir kış günü yolların kaza riskini artıracağından hareketle trene binmeyi tercih eder. **(Gölgeleme)**

- Gölgeleme bazen psikanalitik kurumdaki yaklaşma yaklaşma veya kaçınma kaçınma çatışmasıyla da karşımıza çıkabilir.
- Denize düşen yılana sarılır.
- Hem köpekten hem de asansöre binmekten korkan kişi, binada köpekle karşılaşınca asansöre binmeyi tercih etmesi.

Engelleme (Bloklama): Var olan koşullanmadan dolayı yeni bir uyarıcıya koşullanamama durumudur.

- Uyarıcıların yanlış sırada verilmesinden dolayı koşullanma gerçekleşmemesi durumu. Önce Nötr uyarıcı sonra koşulsuz uyarıcı yerine önce koşulsuz uyarıcı sonra nötr uyarıcı verilirse koşullanma gerçekleşmez.
- Annesinin yemeklerini çok beğenen çocuğun teyzesi de çok güzel yemekler yapmasına karşın teyzesinin yemeklerini bir türlü sevememektedir. (var olan koşullanma yeni koşullanmanın oluşmasını engeller)
- Babası parka götürürken çok sevinen Ayşe, abisi götürdüğünde sevinmez.
- Bir markayı beğenen tüketici için çok cazip olduğu veya aynı niteliklere sahip diğer bir markayı satın almak çok zordur.
- Engelleme, yeni bir koşullanmanın oluşmaması durumudur.
- Gölgelemede iki uyarıcı aynı anda verilir. Engelleme de ise uyarıcılar ardışık verilir.

Garcia etkisi (olumsuz tat koşullanması): John Garcia görüşleri ile klasik koşullanmanın temel varsayımlarına karşı çıkmıştır. Farelere plastik kapta radyasyonlu su içermiştir, Fareler bundan dolayı rahatsızlanmışlar, sonra aynı plastik kapaklarda (8 saat sonra) süt vermiştir.

Fareler sütü içmemişlerdir. Garcia etkisini şöyle özetleyebiliriz:

- Bitişiklik ilkesinde zaman aralığı 5 - 30 saniye değil 3 - 5 saat bile olabilir.
- Organizmaya her türlü davranış koşullanma yoluyla öğretilemez. Garcia, çalışmalarında daha çok olumsuz tat koşullanması üzerinde durmuştur.

KPSS: Ayşe**, öğlen yemeği**nde mayonez yemiştir **akşam üstü midesi bulandığında** bunu öğlen yediği mayoneze bağlamıştır. **(olumsuz tat koşullanması)**

KPSS: Garcia'nın olumsuz tat kaçınması konusunda yaptığı deneyler tepkisel koşullanmanın daha önce doğru olarak kabul edilen hangi ilkesinin aslında doğru olmayabileceğini göstermiştir? **(koşullanmanın gerçekleşmesi için koşulsuz uyarıcı koşullu uyarıcının hemen ardından gelmelidir)**

Klasik Koşullanma Yoluyla Öğrenilen Davranışların Ortadan Kaldırılması Yöntemleri

Davranışın sönmesini bekleme: Yerleşmiş olan koşullanmalar pekiştirilmeyince zayıflar ve ortadan kalkar. Uzun süre koşullu uyarıcı tek başına verildiğinde koşullanma ortadan kalkar. Zil sesinden sonra et verilmezse tekrarında salya tepkisi kaybolur. Zil salya tepkisi oluşturmaz

Karşı Koşullanma (karşıt koşullama): **Duygu - tutum değişikliğidir**. **Hoşlanma - hoşlanmama** sevgi - nefret gibi istenmeyen uyarıcının zayıflatılması onun yerine tam tersi olan davranışın ortaya çıkarılmasıdır.

- Okulu **sevmeyen** çocuğa okula gidince iyi davranılır ve bu birkaç kez tekrar ederse çocuk okulu **sevmeye başlar**. (Duygu değişimi)
- Matematik dersini başaramayan öğrenciye basit sorular sorulur ve matematik sevdirilirse matematik korkusu yerini başarı duygusuna bırakır.

KPSS: Bireyin **tutumları** öğrenme yoluyla oluşur. Bu öğrenme bazen sadece tutum nesnesinin isminin olumsuz duygusal anlamları olan kelimelerle eşleşmesi sonucu gerçekleşir. Olumsuz **bir tutumu değiştirmek isteyen** bir psikolog hangi yöntemi kullanmalıdır? **(karşıt koşullama)**

KPSS: Sınav kaygısından yakınan bir öğrenciye ne söylenirse karşıt koşullanma sağlanabilir? **(Kaygı duyduğun anda sınavla ilgili geçmişteki hoş yaşantılarını düşünmelisin)**

- Karşıt koşullama, karşıt tepki geliştirmeyle karıştırılmamalıdır. Karşıt tepki geliştirme, gelişim psikolojisindeki savunma mekanizmalarından biridir.

Sistematik Duyarsızlaştırma: Watson'un yöntemidir. **Korku koşullamasının** pekiştirme yapmadan adım adım ortadan kaldırılmasıdır. Organizma **pasiftir, sadece korkusu ortadan kalkar,** bu yöntemde organizma korkudan kurtulmak için çaba sarf etmez. Sistematik duyarsızlaştırma klasik koşullamayla oluşmuş korkuların yok edilmesi yöntemidir.

KPSS: Milli Eğitim Bakanlığı İlkokula yeni başlayan öğrencilerin **okul korkusu oluşmaması** için onları 1 hafta önce okula başlatıp alışmalarını sağlama çalışması yaptırmaktadır, bunu en iyi açıklayan yöntem hangisidir? **(Sistematik duyarsızlaştırma)**

KPSS: Bir anne **köpek korkusu** olan çocuğunun bu **korkusunu ortadan kaldırmak** için önce köpek resimleri göstermiş, köpek filmleri izletmiş sonra köpekleri uzaktan göstererek bu korkusunu ortadan kaldırmaya çalışmıştır. **(sistematik duyarsızlaştırma)**

- Sistematik duyarsızlaştırma adım adım bir korkuyu yok etme, duygusal değişim yöntemidir. Organizma pasiftir. Pekiştirme yoktur, klasik koşullanmayla ilgilidir.
- Kademeli yaklaşım ise bir beceriyi pekiştirerek kazandırmaktır, organizma aktiftir edimsel koşullanma ile ilgilidir. Yok etme değil kazandırma vardır. (küçük adımlar ilkesi)

İtici uyarıcıya koşullama: Organizma için çekici olan bir uyarıcıyı itici hale getirmektir. Örneğin, alkol bağımlısı kişinin yemeğine ilaç katılması gibi. İlaçtan sonra alkol mide bulandıracağı için bağımlı alkolden tiksinir, böylece alkol çekici iken itici uyarıcı olur.

KPSS: Aşırı kilolu Ayşe hanım diyetisyenin önerisi ile kalorili yiyecekleri düşük miktarda **elektrik şok** verilen bir metal tabağa koyar canı **yemek istediğinde** kaba yönelen Ayşe hanım şokla uyarıldığı için yiyecekleri almaz ve kilo vermeye başlar. Bu hangi tekniktir? **(itici uyarıcı ile davranış kontrolü)**

Karşı karşıya getirme (Maruz bırakma): Organizmanın korktuğu uyarıcı ile uzun süre bir arada bulundurarak korkusunun ortadan kaldırılmaya çalışılmasıdır. Oyuncak bebeklerden korkan çocuk, bebeklerle dolu bir odaya konur ve bir süre bekletilirse korkusu azalır.

Klasik (tepkisel) koşullanmanın temel nitelikleri:

- Klasik koşullanma refleksif doğuştan getirilen ve otonom sinir sistemi ile kontrol edilen öğrenmelerdir.
- Klasik koşullanmada organizma pasiftir. Çevre etkinliği başlatır.
- Pekiştireç alma işlemi organizmanın davranışına bağlı değildir.

- Davranışlar **bedensel (fizyolojik) veya duygusal** nitelik taşır.
- Uyarıcı belirgindir (zil den sonra et gelecektir)
- Tekrar ve alıştırma öğrenmede etkilidir.
- Basit ve tekdüze davranışların öğretiminde etkilidir.

EDİMSEL (OPERANT - VASITALI) KOŞULLANMA

- Edimsel koşullanma, organizmaya ödüle giden ve cezadan kaçınan davranışın öğretilmesidir. Organizmanın gösterdiği davranışın pekiştirilerek tekrar gösterilme ihtimalini artırmak amaçlanır.
- Edimsel koşullanma ile ilgili ilk çalışma Thorndike nin etki kanunu dur.
- Edimsel koşullanmanın kurucusu F - B Skinner'dir.
- Edimsel koşullanma, **davranışın sonuç tarafından yönlendirilmesidir**.
- Davranış kendisini ortaya çıkaran **sonuçtan** etkilenir. Sonuç olumlu olursa yerleşir olumsuz sonuç ortaya çıktığında terk edilir.
- Organizma aktiftir ve davranışta bulunmaya isteklidir.
- Uyarıcısı belirgin, belirsizdir.
- Tesadüfen ortaya çıkan davranışın pekiştirilmesi ile davranış yerleşir.
- Pekiştireç alma işlemi organizmaya bağlıdır. Organizma istenen davranışı yaparsa ödül yapmazsa ceza alır.
- Pekiştireç davranışın sonucuna bağlıdır.
- Edimsel koşullanma **karmaşık devimsel beceriler**le ilgilidir
- Pekiştirilen davranışlar yerleşir, pekiştirilmeyen davranışlar söner.
- Edimsel koşullanmada birey amaçlıdır ve çevreyi, davranışı değiştirme çabasındadır.
- Tesadüf - övgü, pekiştirme, ödül - sonuç - alışkanlık - beceri ve düzenli devinimsel (psikomotor) davranışlar edimseldir.
- Arabaya binmekten korkma (klasik) yürüyerek işe gitmek (edimsel)
- Limon görünce tiksinme (klasik) limon almama (edimsel)
- Para görünce sevinme (klasik) para kazanmak için çalışma (edimsel)
- Kedi - Köpek sevmek (klasik) kedi - köpek beslemek (edimsel)
- Okulu - dersi sevmek (klasik) düzenli ders çalışmak (edimsel)
- Klasik koşullanmada (U - T) edimsel koşullanmada (T - U) ilişkisi vardır.
- Asansöre binmekten korkmak (klasik) merdivenleri kullanarak çıkmak (edimsel)
- Davranış **ayırt edici uyarıcı tarafından kontrol** edilir.
- Edimsel koşullanmanın **olması için davranışın tesadüfen de olsa en az bir kez ortaya çıkmış olması gerekir.**

KPSS: Hangisi edimsel koşullanmanın özelliklerinden biri değildir? **(pekiştireç alma işlemi, tamamen öğrenenin denetimi dışındadır.)**

KPSS: Normalde yalan söylemeyen çocuk derse geç kaldığında hasta olduğunu söyleyerek öğretmeninden azar işitmek den kurtulur. Bu **olaydan sonra** öğrenci evde - okulda zorda kaldığında yalana başvurmuştur? **(edimsel koşullanma)**

KPSS: Hangi davranış edimsel koşullanma kuramına göre davranışın kazanılmasına örnektir? **(Türkçe dersinde yazdığı şiir nedeniyle öğretmeninden övgü alan bir öğrencinin şiire ilgi duyması ve şiir yazmaya devam etmesi)**

KPSS: Bir çocuğun **odasını toplama düzenli tutma ve anne babasına ev işlerinde yardımcı olmak** davranışların **alışkanlık** haline getirilmesi hangi öğrenmedir? **(edimsel koşullanma) =**düzenli beceriler

KPSS: Bir öğretmen odasını toplarken kütüphanesinde aynı kitaptan 2 tane olduğunu görür ve birini öğrencisine verir öğrenci ise çok mutlu olur **daha sonra** eline kitap geçen öğretmen öğrencisine hediye eder **(edimsel koşullanma)**

KPSS: Emre okula başladığı ilk gün canı sıkıldığı için sınıftan çıkmak ister öğretmen izin vermez o da ağlar tepinir olmaz sonra hastayım, tuvaletim var der öğretmen izin vermez en sonunda zil çalmadan sınıftan çıkamayacağını öğrenir. **(edimsel koşullanma)**

KPSS: Edimsel koşullanmanın özünde ne yatar**? (davranışın onu ortaya çıkaran sonuç tarafından kontrolü)**

Pekiştireç: Organizmayı harekete geçiren uyarıcı, bu uyarıcının kullanılması ise pekiştirme işlemidir. Pekiştireçler, organizmada olumlu etki oluşturarak davranışın ortaya çıkma olasılığını artırır, davranışını güçlendirir.

Pekiştireç türleri:

Olumlu pekiştireç: Davranışın yapılma olasılığını artıran organizmaya haz veren uyarıcılardır. İkiye ayrılır.

Birincil (koşulsuz) olumlu pekiştireç: Organizmanın fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayan yaşamsal değeri olan pekiştireçlerdir. (Yeme içme - cinsellik - uyku, korunma, sevgi)

İkincil (koşullu) olumlu pekiştireç: Yaşamsal değeri olmayan öğrenilmiş pekiştireçler. Birincil pekiştireçlerle ilişkilendirildiğinde pekiştireç değeri kazanır. (not, para, statü, yıldız, tablet, güleryüz)

Olumsuz pekiştireç: Ortamdan çıkarıldığında (uzaklaştırıldığında) davranışın yapılma sıklığını artıran hoş olmayan uyarıcılardır. İkiye ayrılır.

Birincil (koşulsuz) olumsuz pekiştireç: Organizmanın yaşamını tehdit eden zararlı uyarıcılardır. (Elektrik şoku, aşırı soğuk - sıcak su, fiziksel şiddet, tokat, dayak, şiddetli gürültü, ışık, acı biber)

İkincil (koşullu) olumsuz pekiştireç: Azarlama, hakaret, küfür asık surat, zayıf not..

Maddi pekiştireç: Kalem, tablet, kitap, para.. (nesnel pekiştireç)

Manevi pekiştireç: Sevgi, saygı, güler yüz

Faaliyet pekiştireçleri: Kişinin sevdiği hoşuna giden etkinliklere izin verilmesi (oyun, sinema boyama, bilgisayar, arkadaşına gitme)

Genellenmiş pekiştireç: Birden çok pekiştiricin yerine geçen pekiştireçlerdir. (para gibi)

KPSS: Bir deneyde şempanzeye tavanda bulunan kırmızı ışık yandığında bir düğmeye bastığı takdirde bir kart elde edilebileceği ve bu kartı muzla değiştirilebileceği öğretilmiştir. Bu deneyde **kart ne tür işlev** görür? **(ikincil pekiştireç)**

KPSS: 2 yaşındaki çocuğuna tuvalet eğitimi kazandırmak isteyen anne çocuk kendi başına her tuvalete gidişinde **çikolata** ile ödüllendirmiştir. Burada çikolata hangi işlevi yerine getirir? **(birincil pekiştireç) =**fizyolojik

Pekiştirme: Davranışın tekrarını sağlamak ve güçlendirmek için pekiştireç (uyarıcı) kullanılmasıdır. Örneğin not bir pekiştireçdir. Öğrenciye not vermek pekiştirmedir. Pekiştireç uyarıcıdır onu kullanmak (edim) ise pekiştirmedir. Pekiştirme işlemi davranışı güçlendirir ve ortaya çıkma sıklığını artırır edimsel koşullanmada pekiştirme organizmanın davranışının sonucuna bağlıdır organizmaya bağlıdır.

Olumlu pekiştirme: Ortama istenen, hoşa giden uyarıcının eklenmesidir. Davranış güçlenir, tekrarlanır. Yüksek not, aferin, güler yüz, para, yıldız, tablet, tatil, çikolata, sinema, oyun ehliyet, diploma verilmesi

Olumsuz pekiştirme: Ortamdan istenmeyen hoşa gitmeyen uyarıcının uzaklaştırılması çıkarılmasıdır. İstenmeyen uyarıcıdan kurtulmak (Oh bee) organizmayı rahatlatır, davranış devam eder.

- Hem olumlu hem de olumsuz pekiştirme de davranış güçlenir ve devam eder.
- Olumsuz pekiştirme de olumsuz bir durumdan kurtulma söz konusudur. Sorularda olumsuz bir durum varsa, genelde organizma bu olumsuzdan kurtulma eğilimindedir. Dersten kalmamak için düzenli çalışmak, ayakkabı vurmasın diye altına bez koymak, baş ağrısından **kurtulmak için** ilaç almak, ceza almamak için hız yapmamak, küslerin barışması, gürültüyü azaltmak, kesik parmağa yara bandı yapıştırmak, futbolcunun yedek olmaması için iyi performans göstermesi, güneş gözlüğü takmak, çocuğun arkadaşlarına öğretmeni şikayet etmesi, mahkumun erken tahliye için iyi hal göstermesi, sıcakta klima açma, kışın kalın giyinmek...

KPSS: Bir teknik direktör, başarıyı artırmak için en iyi performans gösteren sporcusuna **spor malzemesi** hediye eder. **(Olumlu pekiştirme)**

KPSS: Çok kısa boylu olduğu için bundan **rahatsız olan Ayşe** işe yüksek topuklu ayakkabı ile gider. Arkadaşları hoş ve uzun boylu gördüğünü söylerler. Bundan sonra Ayşe sürekli yüksek topuklu ayakkabı giyer. **(olumsuz pekiştirme)**

Çözüm: Kısa boyluluk Ayşe için istenmeyendir, Böylece bu olumsuzluktan kurtulmuş olacaktır.

KPSS: Yaşadığı küçük kasabada herkese selam veren biri, Büyükşehir'e taşındığında yine selam verir fakat selamına cevap veren olmadığı için o da selam vermeyi **bırakmıştır.** Öğrenme psikolojisi açısından bir **davranışın sürdürülmesinde** hangisi önemli bir rol oynar? **(pekiştirme)**

KPSS: Bir ayı **ayağına batan dikeni çıkarmak** için ayağını sağa sola sürüyerek yürümüş ve dikeni çıkarmayı başarmıştır. Bu ne ile açıklanır? **(olumsuz pekiştirme)**

Çözüm: Diken batması istenmeyendir, ayı bundan kurtulmuştur.

KPSS: Anne babası **sürekli tartışan** çocuğun bu huzursuzluktan **kurtulmak için** çeşitli bahanelerle okulda kalma süresini uzatması ne ile açıklanır? **(olumsuz pekiştirme)**

KPSS: Arkadaşı Ali'ye o gün derse giremeyeceğini ve yerine imza atmasını ister ve ısrar eder Ali de bundan **kurtulmak için** imza atmayı kabul eder. I. Ali'nin imza atması arkadaşı için nedir? II. Ali'nin arkadaşının ısrarından kurtulmak için imza atması nedir? **(I. Olumlu pekiştirme - II. Olumsuz pekiştirme)**

Çözüm: Ali'nin imza atması arkadaşı için ödüldür, arkadaşı istediği bir uyarıcıyı almıştır, olumlu pekişmiştir. Ali için arkadaşının ısrarı istenmeyen durumdur ve Ali imza atarak bu olumsuz durumdan kurtulmuş olur. Olumsuz pekiştirme

KPSS: Bir anne çocuğunun herkesin içinde ağlayarak bir şey istemesinden **rahatsız olmamak için ç**ocuğun istediği oyuncağı almış böylece çocuğun ağlamasından da kurtulmuştur. Bu neyle açıklanır? **(Çocuğun davranışı olumlu, annenin davranışı olumsuz pekiştirmiştir.)**

Çözüm: Çocuk için oyuncak ortama konulmuştur olumlu pekiştirme, anne de rahatsızlık veren ağlama davranışından kurtulmuştur. Olumsuz pekiştirme.

Pekiştirme ilkeleri: Pekiştireçle istenen davranış arasında bağ kurulması için pekiştirme olumlu davranıştan hemen sonra yapılmalıdır.

- Pekiştireçler önce her doğru davranış için sonra gittikçe daha üst düzey davranışlar için kullanılmalı.
- Pekiştireçler öğrencinin ilgi - ihtiyaç yaş ve gelişim döneminin özelliklerine uygun olmalıdır.
- Pekiştirecin büyüklüğü etkisi istenen davranışı ortaya çıkarabilecek güce (büyüklüğe) uygun olmalıdır. (**Crespi etkisi**)
- Bir davranış öğretilirken önce sürekli pekiştirme, davranışın yerleştiğinden emin olduktan sonra da aralıklı pekiştirme tariflerine geçilmelidir.
- Sürekli aynı pekiştireci kullanmak, organizmada alışmaya sebep olur ve uyarıcı pekiştireç olma etkisini kaybeder. (**alışma**)
- Pekiştireçleri çok sık kullanma (her davranışa, pekiştireç) öğrenmeyi olumsuz etkiler.

KPSS: Hangi uygulama öğrenmenin kalıcılığında en az etkilidir? **(pekiştireçleri çok sık kullanma)**

KPSS:Öğrencilerine yemekten sonra el yıkama alışkanlığı kazandırmak isteyen bir anaokulu öğretmeni öğrencilerin el yıkama davranışını her yıkamada pekiştirmiş, öğrenciler alışkanlığı kazandıktan sonra yıkama davranışını birkaç seferde bir pekiştirmiştir. Bunun temel sebebi nedir? **(Davranışa süreklilik kazandırmada aralıklı pekiştirmenin daha etkili olduğunu bilmesi)**

KPSS: Bir anne oğlunun her fırsatta küçük kardeşini hırpalamasından bıkmış ve bir psikoloğa başvurmuştur. Psikolog anneye kardeşini her hırpaladığında onu sevdiği bir oyuncakla oynamasını yasaklayarak cezalandırmasını, kardeşine gösterdiği her olumlu davranışı ise bir şekilde ödüllendirmesini ancak **sürekli aynı ödülü kullanmamaya** özen göstermesini tavsiye eder. Psikoloğun temel nedeni nedir? **(Sürekli aynı ödülün kullanılma sının bir süre sonra bu ödülün pekiştirme gücünün azalmasına yol açabileceğini bilmesi)**

KPSS: Bir öğrenci öğretmenin dikkatini çekmek için sınıfta sürekli espri yapmakta öğretmen bunlardan **bazılarına gülerken Bazılarını duymazdan gelmektedir**. Bu durum öğrenci davranışı üzerinde nasıl bir etki oluşturur**? (değişken aralıklı pekiştirildiği için sönmeye karşı dirençli olacaktır.)**

KPSS: Sude ve Ekin okula yeni başlayan iki arkadaştır. Sude okulda her türlü yaramazlığı yapar, mızmızlanır öğretmeni Sude'nin bu davranışını bazen görüp ilgilenmekte bazen de görmezden gelmektedir. Ekin de benzer yaramazlıklar yapar, öğretmeni Ekin'nin bu davranışlarıyla hiç ilgilenmez. Sonuçta Sude ve Ekin'in davranışlarında ne gibi bir farklılaşma meydana gelir? **(Sude'nin yaramazlık davranışlarında benzer şekilde artış, Ekin'in yaramazlık davranışında azalma gözlenecektir.)**

PEKİŞTİRME TARİFELERİ - TÜRLERİ

Sürekli pekiştirme: Bir davranış ilk kez öğretilecek ise çocuğun her davranışına pekiştireç verilir (her davranışa pekiştireç) Her diş fırçalamaya, her ödev yapmaya, her odasını toplamaya pekiştireç vermek. Davranış yerleştikten sonra diğer pekiştirme tarifelerine geçilir. Sürekli aynı pekiştireci kullanmak doğru değildir, **alışma** ortaya çıkar. Sürekli pekiştirme en zayıf pekiştirme tarifesidir.

KPSS: Çocuğuna odasını toplama alışkanlığı kazandırmak isteyen bir anne 1 hafta boyunca odasını her toplamasını çikolata ile ödüllendirmiştir. 1 hafta sonra artık yatağını hergün toplayan oğlunun bu alışkanlığı kazandığını düşünerek ödül vermemiştir. Çocukta odasını toplamayı bırakmıştır. Bu ne ile açıklanır? **(bazı davranışların alışkanlık haline gelmesi için çok uzun süre pekiştirilmesi gerekir.)**

- Davranış yerleşmeden pekiştireç kesilirse alışkanlık da ortadan kalkar.

KPSS: "Her gün baklava börek yerse bıkılır" atasözü öğrenmeyle ilgili nasıl açıklanır? **(sürekli olarak aynı pekiştireçlerin kullanılmasının bir süre sonra bu pekiştirici pekiştirme gücünün azalmasına yol açması)**

Aralıklı pekiştirme

Sabit aralıklı pekiştirme: Pekiştirecin geleceği zaman bellidir ve organizma o zaman yaklaştıkça aktivitesini artırır. (her sabah, akşam, Salı, Cuma, ayın 15'i doğum günü, yılbaşı, sevgililer günü, haftada bir v. s*İşyeri sahibinin her gün saat 10' da şirkete gelmesi

- Öğretmenin yapacağı vize, final ve sınavları belirli zamanlarda yapması
- Trafik polisinin her salı hız kontrolü yapmaları

KPSS: Ali bey her sabah kalktığında kapısında gazetesini bulmuştur. Burada hangi pekiştirme tarifesi vardır? **(sabit aralıklı)**

Çözüm: Her sabah zamandır. Bu nedenle cevap sabit aralıklı tarifedir. (Her kavramı çoğunlukla sürekli pekiştirmeyi çağrıştırır. Fakat sürekli davranış da vardır. Sabit aralıkta ise (her sabah) zaman vardır. Her kapıyı açmaya olsaydı =sürekli olurdu

KPSS: Gürültü yapmadan ders dinlemelerini öğretmek isteyen öğretmen öğrencilerine sessiz oturdukları **her 10 dakika** sonrasında ödül vermiştir. **(sabit zamanlı - 10 dakika)**

Değişken aralıklı pekiştirme: Organizma pekiştirecin ne zaman geleceğini bilmez, sürprizdir. Her an pekiştireç gelebilir. Organizma dikkatli olmak durumundadır. Trafik kontrolleri ne zaman olacağı belli değilse, patronun ne zaman geleceği belli değilse her zaman dikkatli olunur. Öğretmenin ne zaman ödev kontrolünü yapacağı belli değil.

KPSS: Öğretmen öğrencilerin derse çalışmalarını sağlamak için önceden **belirli olmayan zamanlarda sınav** yapmaktadır. Bu hangi pekiştirme tarifesi ile ilgilidir? **(değişken aralıklı)**

- Öğretmen öğrencilerin doğru davranışlarını her defasında sabit bir miktarda artırmada her 10 dakika ders çalışmalı sonra 20 sonra 30 dakika ders çalışmaya ödül vermesi **artan zaman aralıklı pekiştirmeye örnektir.**

Sabit oranlı pekiştirme: Pekiştirecin **kaç davranıştan sonra** geleceği bellidir 3. ödeve not 5 kapağa tabak, 30 kupona kitap verilmesi parça başına üretim her 100 TL. Alışverişe 10 TL indirim, günde 3 defa diş fırçalayan çocuğa çikolata verilmesi.

Değişken oranlı pekiştirme: Pekiştireçin kaç davranıştan sonra geleceği belirli değildir. Öğretmen öğrencilere bazen bir ödev bazen de üç ödev yaptıklarında not vermektedir.

- Çekilişler, şans oyunları, piyango, 1000. müşteriye hediyelerin hepsi değişken oranlıdır.
- **Değişken oranlı pekiştirme tarifesi sönmeye karşı en dirençli olandır.**

KPSS: Dersi soru - cevap yöntemi ile işleyen öğretmen, sorulara doğru cevap veren öğrencilere bazen beş soruda bazen de üç soruda bir puan vermektedir. **(değişken oranlı)**

KPSS:Kızına oyundan, sonra elini yüzünü yıkama alışkanlığı kazandırmak isteyen bir anne kızı oyundan gelip her elini yüzünü yıkayışında davranışını değişik şekilde pekiştirmiş, kızına bu alışkanlığı kazandırmıştır. Annenin kızının bu davranışına süreklilik kazandırmak için **sönmeye karşı dirençli olma olasılığı en yüksek olan pekiştirme tarifesi**nin hangisini kullanması en uygundur? **(Değişken oranlı)**

Kural: Pekiştirme tarifesi sorularını çözerken: " Bana pekiştireci getiren nedir? Sınav sorularında pekiştirecin ne olduğu, büyüklüğü önemli değildir. Örnek, öğretmenin öğrencinin her üç ödev yapmasına ödül vermesi sabit oranlı pekiştirmedir. Burada bana pekiştireci getiren nedir? **Üç ödev** öğretmen ister + isterse not, isterse çikolata versin cevap değişmez.

- Bana pekiştireci ne getiriyor? Her davranış mı, her sabah mı her 3 ödev mi? Her ayın 15'i mi? 100 müşteri mi? cevap daha kolay bulunur.

Artan oranlı pekiştirme: Organizma pekiştireci almak için gerekli olan davranışın oranını her seferinde artırmak zorundadır. Örnek, işçiler ilk aylarda 10 müşteri fazladan sigortaladığı için prim alıyorsa sonradan aynı primi alması için 20,sonraki aylarda 30 müşteri sigortalamak zorunda olması.

KPSS: Seviye belirleme sınavına hazırlanan oğlunun ne kadar test çözerse çikolatayla ödüllendireceğini şöyle açıklar. Oğluna önce 10 test çözersen çikolata alacağını daha sonra çikolata isterse 20 test sonra isterse 40 test çözeceksin der.

(Artan oranlı pekiştirme tarifesi) Katışık (birleşik) pekiştirme: Organizmanın iki veya daha fazla tarifenin gereğini yerine getirdikten sonra pekiştireç alabilmesidir.

KPSS: Ahmet bey bir sigorta şirketinde çalışmaya başlar, patronu ona maaş yanında sigortaladığı 30 kişi için de ayrıca prim vereceğini söylemiş Ahmet bey ilk hafta içinde 30 kişiyi sigortalayıp patronuna prim için gittiğinde patronu, aynı zamanda ayın 15' ini beklemen gerekir der.

(Katışık birleşik) pekiştirme tarifesi hem sabit aralık hem de sabit oranlı tarifelerin birarada olmasıdır.

Premack (büyükanne) ilkesi: Organizmanın davranışlarının önem derecesi, bazıları çok önemli bazıları ise sonda yer alır.

- Davranışın davranışla pekiştirme kuralına göre öncelikle bireyin davranışları önem derecesine göre sıralanır. Sonra - önce yapılma olasılığı en düşük olan davranış, yaptırılmak istenen davranışlara ön koşul olarak sunulur.
- Çorbanı içersen - köfteni yiyebilirsin, ödevini yaparsan oyun oynayabilirsin, odanı toplarsan dışarı çıkabilirsin v. b.

Kural: Yaparsan - yaparsın bunun tersi yanlıştır. Yani git oyun oyna gelince ödevlerini yap. Köfteni ye sonra da çorbanı içersin yanlış sıralamadır.

KPSS: Hangisi premack ilkesi ne uygun örnektir? **(Bir annenin ödevlerini yapmak yerine arkadaşlarıyla oyun oynamayı tercih eden oğluna ödevini bitirdiği takdirde arkadaşlarıyla oyun oynamasına izin vereceğini söylemesi.)**

KPSS: Bir fen ve teknoloji öğretmeni dersten sonra laboratuvarı temizlemek istemeyen öğrencilerine temizlik yaparlarsa bir sonraki teneffüse çıkabileceklerini söylemiştir. **(Premack: Yaparsan - yaparsın)**

KPSS: Hangisi Premack ilkesine uygun örnektir? **(Çocuğun pek hoşlanmadığı sebze yemeğini bitirdikten sonra dondurma yemesine izin vermek.)**

KPSS: Hangisi premack ilkesine örnektir? **(Bir babanın çocuğuna ödevlerini bitir de gezmeye gidelim demesi)**

Koşullu anlaşma: Bireyin kendi kendisine söz vermesi, anlaşmasıdır. Örneğin, kilo verirsem tatile gideceğim, sınavı kazanırsam kendime araba alacağım, sigarayı bırakırsam kendime bilgisayar alacağım.

- Karşılıklı anlaşma da koşullu anlaşma olabilir. İki arkadaşın sen bana yardımcı olursan bende sana kalemini veririm demesi bir baba çocuğuna sınavı kazanırsan sana tablet alacağım demesi.
- Koşullu anlaşma bir yönüyle karşılıklılık - araçsal ilişkiler anlayışına dayanır.

Simgesel ödülle pekiştirme: İstenen davranışı yapan öğrenciye fiş, boncuk yıldız, güleryüz marka verilir. Bunlar belirli bir sayıya ulaşınca bir ödülle değiştirilmesine dayanır. Okul öncesi eğitimi, zihinsel engelliler ve öğrenme güçlüğü çeken bireylerin eğitiminde sıklıkla kullanılır.

- Biriktirmeye dayanan etkinlik simgesel ödül iken bir defa kullanılan ve manevi değeri olan pekiştirme işleri ise sembolik pekiştirme olarak kabul edilir. (diploma, plaket, kupa, takdir belgesi, forma, madalya) Bir defa verilir, biriktirip değiştirilmez.

KPSS: Öğrencilere ödev yapma alışkanlığı kazandırmak isteyen öğretmen her ödeve bir yıldız veren ve toplam 10 yıldız kazananlara bir kitap hediye etmiştir. Öğretmenin kullandığı teknik nedir? **(simgesel ödülle pekiştirme)**

Ayrımlaşmış Pekiştirme: İstenen davranış pekiştirilir. İstenmeyen davranış görmezden gelinerek pekiştirilmez. Örneğin, öğretmenin parmak kaldıran öğrenciye söz hakkı verirken parmak kaldırmayan öğrenciyi görmezden gelmesi.

Karşıt Pekiştirme: İstenmeyen davranışın pekiştirilmesidir. Davranış devam ediyorsa ortamda onu pekiştiren bir uyarıcı var sonucuna ulaşılır. Örneğin, çocuk ağladığında sussun diye şeker verilirse çocuk bundan sonra daha çok ağlayacaktır.

- Bazen istenmeyen davranışa ceza verilirken, bu istenmeyen davranışı güçlendirebilir. **(pekiştirme)**
- Öğretmen öğrencilere susun, durun, sessiz olun der fakat birkaç dakika sonra daha çok gürültü duyulur.
- Ergenlere, bu arkadaşların düzenli değil, onlarla gezme dendiğinde bazen daha çok gezmeye başlayabilirler.

Davranışta kontrast: Bir ortamda pekiştirilen davranış, başka bir ortamda cezalandırıldığında cezalandırıldığı ortamda azalır pekiştirilen ortamda daha da artarak devam eder.

Örneğin: Evde istediği gibi odasını dağıtan çocuk okulda bunu yapamayınca, evde daha dağınık olur. Belirli yollarda hız yapamayan sürücüler, trafik kontrolünün olmadığı yollarda daha fazla hız yaparlar.

KPSS: Hangisi davranışta kontrasta örnektir? **(Evde oldukça saldırgan olan okulda ise cezalandırıldığı için aynı davranışı yapamayan bir çocuğun evde bu davranışları yapma sıklık ve süresinin artması.)**

KPSS: Evde midesi bulanıyormuş gibi rol yaparak sevmediği yemekleri yemekten kurtulan Caner, aynı davranışı okulda da yapmış ancak, öğretmeninin taviz vermemesi nedeniyle okulda bu davranışı sönmeye başlamıştır. Bu durum Caner'in evdeki davranışında ne gibi değişme sebep olur?

(Davranışta kontrast süreci nedeniyle bu davranışın evdeki yoğunluğunda bir artış gözlenecektir.)

Psikolojik Tepkisellik: Bireyin özgürlüğünün kısıtlandığını hissettiği durumlarda direnç göstererek çevreyi kontrol etme davranışıdır. Örneğin, yasaklanmış bir yayını okumak için insanlar daha çok çaba gösterir.

Kademeli Yaklaşım: Edimsel koşullanmada istenen davranışı adım adım pekiştirerek kazandırmanın en temel yöntemidir. İki kısımda incelenir.

Biçimlendirme: İstenen davranışın yakın tepkiler pekiştirilerek beceri kazandırma yöntemidir. Aralarında ardışıklık ilişkisi bulunmayan davranışların - becerilerin kazandırılmasında kullanılır. kullanılır. Ödev yapmak istemeyen çocuk önce odasına gittiğinde ödüllendirilir. Sonra kitap açtığında sonra ödevlerini yaptığında ödül verilecek ödev yapma alışkanlığı kazandırılır.

Zincirleme: Kazandırılacak davranışlar arasında zorunlu ardışıklık yakın ilişkililik, aşamalılık özelliği varsa kullanılan yöntemdir. Örneğin, yemek yapma, çay demleme, araba kullanma vb.

KPSS: Kademeli yaklaşım tekniğiyle öğrencisine yeni bir davranış kazandırmak isteyen bir öğretmen hangi yolu izler?

(Hedef olarak belirlediği davranışa her seferinde, biraz daha benzer davranışları en sonunda da sadece hedef davranışı pekiştirecektir.)

- Kademeli yaklaşımda bir davranış birdenbire kazanılmaz davranış küçük parçalara ayrılır önce doğruya giden bütün davranışlar pekiştirilir davranış öğrenildikten sonra da sadece doğru davranışa pekiştireç verilir.

KPSS: Beş yaşındaki çocuğun gömleğini kendi başına giymeyi öğretmeye çalışan bir anne ona sırasıyla önce gömleğinin bir kolunu sonra iki kolunu birden giymeyi başardığında **ödül verir.** Çocuk gömleği giymeyi öğrendikten sonra anne, **onu iliklemeyi başardığı** her düğme için ödüllendirmeye devam eder. **(kademeli yaklaşım)**

KPSS: Davranışçı eğilime sahip öğretmenlerin daha çok tercih ettikleri ve **pekiştirme ilkelerini temel alan** bilgi parçacıklarını **adım adım** düzenleyerek benimseyecekleri Öğretim modeli hangisidir? **(Programlı öğretim)**

- Bir beceriyi, davranışı tersinden başlayarak kazandırmak ise tersine zincir olarak kabul edilir. Örneğin bir kompozisyonun önce sonuç sonra gelişme sonra giriş bölümü yazıp en son başlık yazmak gibi, alfabeyi Z'den A'ya öğretmek gibi.

Batıl Davranış - Tesadüfi Pekiştirme: Organizmanın bir davranışı yaparken o davranışla ilişkisi olmadığı halde pekiştireç alırsa bunu ilgili davranışla ilişkilendirir. Örneğin kırmızı kalemle girdiği sınavdan yüksek not alan öğrenci, kırmızı kalemin uğurlu olduğuna inanır ve daha sonraki sınavlarda kullanır. Ağaca bez bağlamalar, çivi çakmalar vb. Gerçekte kırmızı kalemin hiçbir etkisi yoktur. Tesadüfen yan yana gelen uyarıcılar arasında bağ kurulur.

KPSS: Üniversite öğrencisi Ahmet Bey **lacivert gömlek giydiği bir gün sınavdan düşük not** almış, mezun olduktan sonra lacivert gömlekle gittiği mülakat başarısız geçmiştir, lacivert gömlek giydiği gün kız arkadaşından olumsuz yanıt almıştır. Bu olaydan sonra başarı veya **başarısızlığını lacivert gömleğe bağlamıştır**? **(Batıl davranış)**

KPSS: Bir futbolcunun gol attığı bir maçta taktığı kolyeyi, daha sonraki maçlarda da mutlaka takması ve kolyeyi takmadan maça çıkmak istememesi neyle açıklanır? **(Batıl davranış)**

Kaçma - Kaçınma Koşullanması: Kaçma davranışı basit, tekdüze bir yapıyı ifade eder ve organizma mücadele etmez, ortamı terk eder bu da daha çok klasik (tepkisel) koşullanma ile ilgilidir. **Kaçınma** ise organizmanın önlem alması, ayırt etmesi, mücadele edip sorunla baş etmeye çalışmasıdır yani edimsel koşullanmadır. Kaçınma koşullanmasında organizma çevresine zarar verecek uyarıcıyı ayırt eder ve onu ortamdan uzaklaştıracak önlemler alır. (Olumsuz pekiştirme)

- Köpek görünce yolunu değiştirmek (kaçmak), köpeğin olduğu sokak yerine başka bir sokağı tercih etmek. (kaçınma) . Böylece hem köpeğin olduğu sokaktan geçmemek (Ayırt etme) hem de köpeğin olumsuzluğu ortamdan çıkarılmıştır. (Olumsuz pekiştirme)
- Trafik polisinin olduğu yerde kurallara uyma (kaçma) . Şehiriçi ve şehirlerarası yol kurallarına uygun olarak şehir içinde uyulacak kuralları dikkate alma (Ayırt etme) böylece kaza yapma riskini ortamdan çıkarma (Olumsuz pekiştirme) kaçınma koşullanmasıdır.

KPSS: Babası tarafından sürekli azarlanan Tolga, ne yaparsa yapsın bir bahaneyle eleştirilmektedir. Tolga, okuldaki başarısından söz ettiği bir akşam babasının kendisini azarlamadığını fark eder. Bundan sonra Tolga **azardan kurtulmak için** babasına okulda yaşadığı gerçek olmayan bir başarıdan söz eder. Bu neye örnektir? **(Azar işitmemeyi sağlamaya yönelik olduğu için kaçınma)**

KPSS: Kaçınma koşullanması hangi davranışları da içerir? **(Ayırt etme - Olumsuz pekiştirme)**

- Edimsel koşullanmada bir davranışı ortaya çıkaran ayırt edici uyarıcıdır.

Alışkanlık - kazanma: Bir davranışın sürekli olarak aynı şekilde yapılmasıdır. Organizma bir davranışı sürekli yapıyorsa bazı şartları değişse de benzer şekilde yapar. Alışkanlıklar organizmanın düşünmeden yaptığı otomatik davranışlardır.

- Alışma, tepkisizliktir, alışkanlık kazanma ise öğrenilmiş bir davranışın aynı şekilde yapılmasıdır. (Tepki göstermektir)

KPSS: Alışveriş merkezinde yürüyen merdivenlere binen kişi, elektriklerin kesik olduğu bir gün yine yürüyen merdivenlere bineceği zaman ilk basamağa merdiven çalışıyormuş gibi hafif zıplayıp binmektedir **(Alışkanlık kazanma)**

KPSS: Ayşegül Hanım akşam evdeyken elektrikler kesilir, o akşam dışarı çıkmayı planlayan Ayşegül Hanım, evden çıktığında lambaların açık olup olmadığı konusunda tereddüt yaşamıştır, o da hergün ki gibi içeri girip düğmelere basmış ve lambaların açık olup olmadığından emin olmuştur. **(Alışkanlık kazanma)**

KPSS: İşe gittiği yolda tamirat başladığı için daha uzun yolu kullanan bir işçi, yol trafiğe açıldığı halde hala uzun yoldan işe gitmektedir? **(Alışkanlık kazanma)**

CEZA

Ceza, organizmanın istenmeyen davranışlarının ortadan kaldırılması işlemidir. Ceza, organizmada bir davranışı tam olarak ortadan kaldırmaz ortaya çıkmasını engeller, geciktirir. Ceza ortadan kalktıktan sonra ilgili davranış yeniden ortaya çıkabilir. Eğitimde ceza önerilmez, çünkü **ceza istendik davranışı kazandırmada yetersizdir**.

I. Tip Ceza: Ortama istenmeyen bir uyarıcı eklemektir. Ortama olumsuz pekiştireç verilir. Tokat, azar, kötü söz, zayıf not, asık surat, elektrik şok öfkeli bakış, bağırma hakaret, kurala uymayan sürücüye korna çalmak, Dersine çalışmayan öğrencinin sınıfta kalması, ceza kesmek.

II. Tip Ceza: Ortamdaki olumluyu elinden almak, mahrum bırakmak, ders çalışmayan öğrenciye oyun oynatmamak, harçlığını düzenli kullanmayan çocuğun harçlığını kesmek hız ihlali yapan sürücünün ehliyetine el koymak, ödevini yapmayan çocuğa ilgi göstermemek borsada para kaybetmek, yaramazlık yapan öğrenciyi tenefüse çıkarmamak. Sınavı kazanamayan çocuğu tatile göndermemek.

- İster I. İsterse II. tip ceza olsun, amaç istenmeyen davranışın zayıflatılması, azaltılması ve söndürülmeye çalışılmasıdır.
- Eğitimde, ceza uygulaması istenen bir durum değildir.
- Ceza bir davranışı tam olarak ortadan kaldırmaz, baskı altına alır, ortaya çıkmasını geciktirir.
- Ceza, kişiliğe değil davranışa verilir, bekletilmeden uygulanır.
- Ceza gerektiren davranışlar açıkça belirtilmelidir. Korkutmak amaçlı olmamalıdır.
- İstendik davranışlar (ödev) ceza olarak verilmez.
- Ceza bazı durumlarda davranış üzerinde genellenmiş ketleyici etki yapabilir.
- Ceza, istenmeyen davranışı pekiştirebilir.

KPSS: Bir baba, bütün uyarılarına rağmen yaramazlık yapma davranışını sürdüren çocuğunu 15 dakikalığına banyoya kapatır. **(I. tip ceza)**

KPSS: Hangisinde olumsuz pekiştirme ile ceza arasındaki ilişki yanlış verilmiştir? **(Olumsuz pekiştirme istendik davranışların, ceza ise istenilen davranışların tekrarlanma olasılığını azaltır.)**

Çözüm: Ceza, istenmeyen davranışı azaltır. Olumsuz pekiştirme ise istenen davranışları güçlendirir. Ceza, istenmeyen davranışı zayıflatırken, olumsuz pekiştirme istenen davranışları güçlendirir, sıklığını artırır. *Ceza olarak verilen davranışın çocuk için ödül niteliği taşıyıp taşımadığına önem verilmelidir.

KPSS: Bir öğretmen ders sırasında konuşarak sınıfın düzenini bozan öğrencisinin bu davranışını bastırmak için onu sınıftan çıkartarak cezalandırmıştır. Ancak öğretmenin beklen - tisinin aksine öğrencinin derste konuşma davranışı artmıştır. Bu durumda ceza uygularken neye dikkat etmek gerekir? **(Ceza olarak niteledikleri bir eylemin öğrenci için aslında bir pekiştireç işlevi görüp görmediği)**

KPSS: Bir araştırma sonucunda aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? **(Ceza, olumsuz pekiştireçten daha etkilidir.)**

Çözüm:Olumsuz pekiştireci kullanmak cezadır. Ortamdan çıkarmak olumsuz pekiştirmedir.

KPSS: Bir basketbol okulu öğretmeni gösterdiği hareketleri iyi yapamayan öğrencilerine bağırmayı alışkanlık haline getirmiştir. Bunun bir sonucu olarak birçok öğrenci, hareketleri daha iyi yapmak için çalışmak yerine okulu terk etmiştir. Bu durum cezanın hangi sakıncasına örnektir? **(Ceza bazı durumlarda davranış üzerinde genellenmiş bir ketleyici etki yapabilir)** Ceza bazı durumlarda istendik davranış yerine istenmedik davranışları ortaya çıkarabilir.

KPSS: Eğitimde ceza kullanılmamasının temel sebebi nedir? **(Ceza, istendik davranışları kazandırmada yetersizdir.)**

KPSS: İlk kez gittiği lokantada yediği yemekten midesi bulanan kişi, bir daha bu lokantaya gitmez. Bu neyin sonucudur? **(Ceza)**

Kural: Bir davranış ilk kez yaşandığında olumsuz sonuç ortaya çıkarsa bu davranış terkedilir bu cezadır. Bir davranış pekiştirilmediği için terkedilir, ise bu sönmedir.

KPSS: Trenle seyahat eden birisi, trende **kavga çıkar, morali bozulur** bir sonraki seyahatlerini otobüsle yapmaya başlar, bu neyin sonucudur? **(Ceza)**

Cezaya Alternatif Durumlar

Sönme: İstenmeyen davranışı pekiştirmeyip azaltmak, ortadan kaldırmaktır, önceden pekiştirilen bir davranış artık pekiştirilmezse gösterilme sıklığı azalır ve kaybolur.

Sönme Patlaması: Davranış pekiştirilmediğinde organizma pekiştireç almak için ısrar eder abartır bu da davranışı söneceğine işarettir. İstediği oyuncak alınmayan çocuk önce ağlamanın dozunu artırır, tepinir, bağırır fakat bu geçici bir durumdur sönme patlaması, sönme sürecinde istenmeyen davranışın sıklığının artmasıdır.

Örtük sönme: Birey, önceden yaptığı bir davranışı, gözlemlediği bireylerin yapmadığını görünce. O da davranışı terk eder. Örneğin, geldiği okulda ödevlerin yapılıp yapılmadığı kontrol edildiği için ödevlerini aksatmayan öğrenci nakil geldiği okulda öğretmenlerin ödevlerini kontrol etmediğini ve çoğu arkadaşlarının da ödev yapmadığını görünce o da ödev yapmamaya başlamıştır. (Dolaylı öğrenme - sönme)

KPSS: Sınıfta sürekli konuşarak öğretmenin dikkatini çekmeyi başaran bir öğrencinin aynı yolu kullanarak bu amaca ulaşması engellendiğinde, ilk başlarda konuşma davranışında artma olur. Bu durum hangi sürecin başlangıcına işaret eder? **(Sönme)**

Görmezden Gelme: İstenmeyen davranışla ilgilenmeme, umursamama, karşılık vermeme gibi davranarak davranışın ortadan kaldırılmasıdır.

KPSS: Bir anne çocuğu doğduktan sonra 3 yaşındaki oğlu, kıskandığı için altını ıslatma kekeleme, emekleme davranışları göstermeye başlar. Anne - Baba ne yapsalar da çocuk bundan vazgeçmez, sonra bir psikoloğa başvururlar, Psikolog onlara " Çocuk sadece istendik davranışları gösterdiğinde ilgilenin, diğer davranışları görmezden gelin, ilgi göstermeyin önerisinde bulunur. Bu neyle açıklanır? **(Görmezden gelinerek, pekiştirilmeyen davranışlar zamanla söner.)**

KPSS: Gülce Hanım, bebeğinin ayakta sallanarak uyumak istediğini ve ayakta sağlanmadığı takdirde ağladığını psikoloğa anlatır. Psikolog ona bebeğini yatağına koymasını ve ağlaması - na aldırmadan kendi kendine uyumasını beklemeyi tavsiye eder. Gülce Hanım'ın bu tavsiyeye uyması durumunda olası durum hangisidir? **(Ağlama davranışı ilk günlerde artma gösterecek, ancak giderek azalıp ortadan kalkacaktır.)**

Görev ve Sorumluluk Verme:Öğretmen, öğrencinin ilgi - yetenek düzeyine uygun, bireysel farklılıklarını dikkate alan görevler ve sorumluluklar vermesi, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını azaltır.

Ara Vermek (Time Out): Bireye ceza vermektense onu 10 - 15 dakikalığına uyarıcılardan mahrum bir ortamda beklemesini isteme yöntemidir. Mola verme yönteminde birey, hatasını düşünür muhakeme

eder. Evde yaramazlık yapan çocuğu boş odaya göndermek 15 dakika düşünmesini istemek. Derste yaramazlık yapan çocuğun boş bir sınıfta kısa süreli beklemesini istemek.

KPSS: 5 yaşındaki Ali sofrada sürekli konuşur, herkesin sözünü keser, küçük kardeşine sataşır. Bunun üzerine annesi, Ali'yi ilgisini çekebilecek hiçbir nesnenin bulunmadığı bir odaya göndererek 10 dakika süreyle orada kalmasını söyler. Bu hangi yöntemdir? **(Ara Verme)**

Ortamı Değiştirme: Birey, bazen içinde bulunduğu yerden memnun değildir, bu durumda ortamı değiştirmek gerekir. Boyu kısa öğrenci sınıfta arkada göremediği için derste ayağa kalkacaktır, öğrenciyi ön sıraya almak gerekir. Çok konuşan öğrenciyi başka sıraya oturtmak kopya çekilmesin diye sıralara tek tek oturtmak.

- Çocuk evde oyun oynadığında bazı eşyalara zarar verebilir. Annenin bunu düşünerek odayı düzenlemesi, bazı kırılacak eşyaları kaldırmak, yerini değiştirmek suretiyle ortamı değiştirmesi.

İstenmeyen Davranışın Tersini Ödüllendirme: Bireyin olumsuz davranışlarının görmezden gelinerek, istenen davranışlarını ödüllendirmektir. Öğretmen ödev yapmayan öğrencilerle ilgilenmeyip, aldırmayıp ödev yapan öğrencilerle ilgilenmesi not vermesi.

KPSS: Öğrenmede cezanın rolüyle ilgili hangisi yanlıştır?

(Ceza ne kadar şiddetli olursa cezalandırılan davranış o kadar çabuk unutulur.)

BİTİŞİKÇİ KURAMLAR

John B. Watson:

- Öğrenme basit bir U - T bitişikliğidir.
- Öğrenmede pekiştirme, ödül ve ceza ya gerek yoktur uyarıcı - tepki bitişikliği yeterlidir.
- Bütün davranışlar koşullanma yoluyla öğretilebilir.
- İnsan zihni doğuştan boş bir kavramdır. J - Locke'nin görüşünü savunur ve her şeyi bize öğreten çevredir.
- Çevre bireyi istediği gibi şekillendirir.
- Öğrenmede, ölçülebilir, gözlenebilir davranışlar incelenmelidir. (Ne düşündüğün değil, ne yaptığın önemlidir.)
- **En son - En sık ilkesi**ni savunur. Davranışın sonunda ortaya çıkan sonuç, ne kadar sık tekrar ederse davranış o kadar iyi öğrenilir.
- Tekrar ve alıştırmalar önemlidir.
- Öğretmenin temel görevi öğrenme çevresini düzenlemektir.
- Bana bir çocuk verin onu ister mühendis, ressam, öğretmen veya dürüst, yalancı yapayım eğitimle. (Çevre - eğitim - koşullanma)
- Korku koşullanması üzerinde çalışılmıştır. Korkunun yok edilme yöntemi sistematik duyarsızlaştırmayı geliştirmiştir. Sistematik duyarsızlaştırma, korkunun adım adım yok edilmesi yöntemidir.
- Koşullu ve koşulsuz uyarıcılar birbirine yakın zamanda verilmelidir.
- Öğrenmenin temeli bitişikliktir, pekiştirme, etki, haz değildir.

E - R Gutrihe:

- Öğremenin tek kuralı, temeli bitişikliktir.
- Öğrenme için **tek deneme** yeterlidir, **tekrara gerek yok**tur.
- Öğrenmede pekiştirme ödül gereksizdir.
- Unutma, geriye ket vurmadır.
- Öğrenmede **sonunculuk etkisi** vardır, en son ortaya çıkan etki önemlidir fakat tekrara gerek yoktur.
- Öğrenmeye yön veren organizmanın hazır bulunuşluğudur.
- Ceza, istenmeyen davranışı yok eden bir etkinlik olarak kullanılabilir. Ceza, öç almak, karşılık vermek için değil, doğru davranışı öğretmek için kullanılırsa faydalı olur. Ceza organizmayı korkutmak, acı vermek için değil, belirli uyarıcılara yeni tepki gösterilmesini sağladığında etkili olur.

Kötü alışkanlıkları yok etme yöntemleri

Eşik - (Alıştırma) Yöntemi: Organizmanın istemediği uyarıcı, azar azar verilerek, istemeyen uyarıcıya karşı tepkisini azaltmak ve ortadan kaldırmaktır. İstenmeyen uyarıcı organizma tarafından hissedilmeyecek şekilde verilir. Yumurta sevmeyen çocuğa, böreğin, pastanın içine azar azar koyularak yumurta yemesi sağlanabilir. Kişiye kötü haber yavaş yavaş söylenir.

- Eşik yönteminde kişi yumurtayı sevmez ama yemiş olur. Birey kötü haberi aldığında onu içselleştirmez ama abartılı tepki göstermemeyi sağlar. **Sistematik duyarsızlaştırma ise korkuyu yok etme yöntemidir**, korku ortadan kalkar. Bireyin yüksekten atlama korkusu yok edilemeyebilir fakat yüksekten atlaması sağlanabilir. (Eşik)

KPSS: Öğrencilerin dikkat sürelerinin kısa olmasından dolayı eğitimde bir çok etkinlik 30 - 40 dk geçmez. İlkokul öğrencisinin dikkat süreleri daha kısadır, Aylin öğretmen bunu düşünerek etkinlikleri önceleri 15 - 20 dk sonraki haftalarda çalışma sürelerini kademeli olarak arttırmıştır. Bu yöntem nedir? **(Eşik yöntemi)**

Bıktırma (Yorma) yöntemi: Organizmaya istediği uyarıcı yoruluncaya, bıkıncaya kadar yaptırılır. TV izlemeyi seven ve bundan bir türlü vazgeçemeyen çocuğa, uykusu gelse de TV izlemeye devam ettirmek. Tavuklara saldırmaktan vazgeçmeyen köpeğin boynuna ölü tavuk asmak, binicisini kabul etmeyen atı pes edene kadar koşturmak, yük yüklemek vb.

KPSS: Küçük Şule pudingi çok sever ve sürekli yemek ister, annesi Şule'nin bu isteğini ortadan kaldırmak için koca bir kazan puding yapar ve kızın önüne koyar ve Şule bir daha puding istemez. Şule'ye uygulanan davranış kontrol tekniği hangisidir? **(Bıktırma)**

KPSS: Bir anne kibrit yakmaktan hoşlanan ve bundan bir türlü vazgeçmeyen çocuğunun önüne bir sürü kibrit yığarak yakmasını istemiştir. Annenin bu davranışı hangi yöntemle ilgilidir? **(Bıktırma)**

Zıt (Karşıt) Tepki Yöntemi: Bireyin yapmak istemediği bir davranış yapmak istediği bir durumla birlikte sunulur. Matematikten hoşlanmayan çocuğun sevdiği öğretmeniyle çalıştırılması. Asansöre binmekten korkan çocuğun, annesinin asansöre binmesi, sevdiğinin hatırına sevmediği davranışı da yapması.

- istenmeyen uyarıcı tam tersi davranışa sebep olacak diğer uyarıcıyla eşleştirilir. Çocuk denize girmekten korkar, babasının kucağında denize girmeyi kabul eder.

Alışkanlığı Bastırma Yöntemi: Birey, istenmeyen uyarıcılardan uzak durarak olumsuz alışkanlıklarından kurtulabilir. Kilo almaktan yakınan biri, mutfağına yüksek kalorili yiyecekler almaz. Sigaradan vazgeçemeyen kişi eve sigara almaz.

ÇAĞRIŞIMCI - BAĞLAŞIMCI KURAM (E - Thorndike)

- Öğrenme, uyarıcı - tepki arasında bağ kurma ve problem çözme yoludur.
- Temelde öğrenme deneme - yanılma (seçme - bağlanma) sürecidir. Birey karşılaştığı sorunu tesadüfen, rastgele, parçalar arası ilişkileri dikkate almadan, düşünmeden, denemelerde bulunur ve problemi çözer. Çocuk bozulan oyuncağını rastgele çevirir, söker ve tesadüfen tamir eder. Çarşıdan eve giderken yolunu bulamayan kişi bütün sokaklara sırasıyla girip evin yolunu bulması.

KPSS: Elinde bulunan bir deste anahtardan hangisinin babasının ofisine ait olduğunu bulmaya çalışan çocuğun problemi çözmesi için hangi öğrenme stratejisini kullanması en uygundur? **(Sınama - Yanılma)**

KPSS: Hangi durumda bireyin sınama - yanılma yoluyla öğrenme stratejisini benimsemesi en uygun olur? **(Elinde bulunan bir deste anahtardan hangisinin kilidi açacak doğru anahtar olduğunu öğrenmek isteyen birey)**

KPSS: Kendisine hediye olarak verilen yap boz oyuncağının birbirine uyan parçalarını **aralarındaki ilişkileri inceleyerek değil**, parçaları değişik biçimlerde, **rastgele** bir araya getirerek yapan 6 yaşındaki Furkan hangi öğrenme türünü kullanmıştır? **(Sınama - yanılma)**

KPSS: Altı yaşındaki bir çocuk bozulan oyuncaklarının parçalarını **gelişigüzel söküp** - takarak onarıyor**. (Çocuğun yaptığı şey, parçaları aradaki ilişkileri dikkate alarak birleştirmek değil, çeşitli durumları doğrusunu buluncaya kadar bir çok kez tekrarlamaktır.)**

Çözüm: Sınama - Yanılma sorularında ilişkileri dikkate alarak değil, rastgele tesadüfen değişik şekillerde tekrar, düşünerek değil gibi ifadeler kullanılır. Eğer parçalar arasındaki ilişkileri önemseme, düşünerek (biraz düşündükten sora) parçalar, incelenseydi o zaman cevap kavrama yoluyla öğrenme olurdu.

Thorndike'e Göre Öğrenmenin Üç Temel Kanunu:

1 - Etki Kanunu: Bir davranışın sonucu pekiştiriliyorsa davranış güçlenir. Cezalandırılıyorsa davranış söner görüşünü 1930'dan sonra değiştirir. Bir davranışın sonucu haz veriyorsa devam eder, cezalandırılıyor ise davranışta değişim olmaz. Yani ödülü kullan cezayı kullanma anlayışına getirir.

Kural: İçinde ödül - ceza kavramları geçen soruların içerikleri farklı bile olsa cevabı etki kanunudur çünkü; Thorndike'ye göre sadece ödül ve ceza etki ilkesiyle ilgilidir, diğer kanunlarında ödül - ceza yok.

Kural: KPSS - Thorndike ile ilgili sorularda 1930'dan sonraki görüşlerini dikkate alan sorular sormuştur yani en son görüşlerini.

KPSS: Öğretmen, ödev yapan öğrencileri çikolatayla ödüllendirmiş, ödev yapmayanları ise tenefüse çıkarmayarak cezalandırmıştır. Bu davranış Thorndike'in hangi ilkesiyle uyuşmamaktadır. **(Etki yasası)**

Çözüm: Ödül, istenen davranışın gücünü arttırır, ceza ise etkilemez.

- 1930'dan sonra Thorndike pekiştirmenin (ödül) davranışı güçlendirme etkisinin cezanın davranışı zayıflatma etkisinden daha güçlü olduğunu belirtir. Ödül, cezadan daha etkilidir.

2 - Hazırbulunuşluk Kanunu: Hazırbulunuşluk, gerekli olgunlaşma düzeyi ön bilgi ilgi, istek ve güdülenme düzeyini ifade eder. Thorndike'a göre, organizma istekliyse görev verilmeli bundan haz duyar, bu durumda fırsat verilmezse organizma kızgınlık duyar. Organizma hazır değilse etkinliğe zorlamak doğru değildir. Öğretmenler, ödev görev ve sorumluluk verirken öğrencinin hazırbulunuşluğunu dikkate almalıdırlar.

KPSS: Sınıf öğretmeni Rıza Bey, okuma yazmayı yeni öğrenen öğrencilerine haftada iki kitap okuyup özetlemelerini ödev olarak verir. Öğretmen Thorndike nin hangi ilkesine aykırı davranmıştır? **(Hazırbulunuşluk)**

3 - Tekrar Kanunu: Tekrar edilen bilgiler güçlenir, tekrar edilmeyenler zayıflar görüşünü 1930'dan sonra değiştirir. Tekrar öğrenmeyi güçlendirmediği gibi tekrarlamamak öğrenme bağını zayıflatmaz. **Tekrar yerine dönüt almak daha önemlidir**. Davranışın sonucunu görmek ve ona göre düzeltmek daha önemlidir.

4 - Küçük Adımlar: Öğrenmede davranış en küçük birimlerine ayrılır, gittikçe ilişkilendirilerek bütün beceri kazanılır. Konular zorunlu, ardışık önkoşul yakın ilişkili olarak düzenlenirse öğrenme daha kolay olur. Öğrenmede küçük adımlar etkilidir.

5 - Çağrışımsal Geçiş: Thorndike'ın klasik koşullanma deneyleridir. Kediye ayağa kalk komutuyla balık verilir, birkaç tekrardan sonra kediye ayağa kalk komutu öğretilir. (Soruda klasik koşullanma varsa Thorndike'e göre= Çağrışımsal geçiş)

6 - Tepki Analojisi (Transferde benzer öğeler): Benzer ortamlar ve benzer durumlarda yapılan tepkilerin aynı ortam ve durumlarda gösterilmesidir. Masa başında çalışmaya alışmış çocuğun uzanarak ders çalışmaması. Sınıftaki yeri değiştiğinde sınava adapte olamayan öğrenci Kemal Sunal'ın altılı ganyan tutturmadaki başarısı ile ilgili minibüse binme sahnesi buna örnektir. (minibüs olmazsa ilham gelmez.

7 - Etkinin Yayılması: Pekiştirilen davranışın yakınındaki diğer davranışların da pekiştirilmesidir. Bazen bir davranışı pekiştirirken, o davranışın yakınındaki davranışları da pekiştirmiş oluruz. Bir futbolcu gol attığında seyircinin coşkusuyla karşılaşır. Oyuncu karşı tribünlere dönerek onaylanmayan hareketlerde bulunur. Burada seyircinin onayladığı sadece gol atma davranışıdır fakat diğer olumsuz davranışları da pekiştirmiş olurlar. Öğretmen öğrencilerinin soruları çözüp dışarı çıkabileceklerini söyler, öğrenciler soruları dikkatsizce, okumadan işaretlerler ve dışarı çıkmak isterler. Öğretmen sınıfa soru sorar, Ali parmak kaldırarak söz alır, ayağa kalkar, tebessüm ederek doğru cevabı verir. Öğretmen de Ali'ye yüksek not verir. Bundan sonra Ali'nin parmak kaldırma ayağa kalkarak konuşma ve gülümseme davranışında da artış olacaktır, oysa öğretmen Ali'nin doğru cevabına not vermiştir.

8 - Çağrışımsal Zıtlık: Thorndike göre tersine zincir çağrışımı zorlaştırır. Örneğin alfabeyi Z'den A'ya ezberlemek zordur. Yazı tersten okunursa algılanması zorlaşır.

9 - Ait olma: Birbirini çağrıştıran uyarıcılar arasında bitişiklik - çağrışım kolay kurulur. Örneğin kedi miyavlar - köpek havlar. Miyavlamak deyince aklımıza köpek değil kedi gelir.

- Thorndike nin öğrenci özellikleri (bireysel farklılıklar), tepki çeşitliliği (deneme - yanılma) uyarıcıların gücü, tutum gibi kavramları da vardır.

Amaçlı - Davranışçılık - İŞARET - BEKLENTİ KURAMI - E - Tolman

- E. Tolman'a göre öğrenme organizmanın çevreyi keşfetme sürecidir.
- Organizma amaçlı olarak çevreyi keşfetmek ister.
- Bir uyarıcı bir davranışı işaret eder ve organizmayı amacına ulaştırırsa sonraki zamanda bu uyarıcı, davranışın olacağına bir işaret beklenti oluşturur. Zil çalması, dersin biteceğine, bazen de başlayacağına işaret eder. Bulutlar yağmurun yağacağına işaret oluşturur ve birey bulutlu havada yağmur yağacağı beklentisi oluşur.
- Öğrenme uyarıcı - uyarıcı ilişkisi olarak açıklanır.
- Öğrenme koşullanmayla değil, düşünme (bilişsel süreçler) ile olur.
- Pekiştirme değil, bitişiklik önemlidir.
- Davranışçı ve Gestalt ekollerini birleştirmiştir.
- Tolman, davranışı küçük parçalara ayırmaya karşı çıkarak bütüncül (Gestalt) bakış açısını benimser.

Yer - Öğrenme: Organizmanın çevreyi keşfetmesi, bilgi edinmesidir. Böylece amacına daha kolay ulaşır. Yer öğrenme bilinçli ve bilinçsiz olarak öğrenmeyle ilgilidir. Örneğin, okulun yerini arayan öğrenci acıktığında okulun yakınında bulunan marketin yerini de öğrenir ve acıktığında yiyecek almak için gider. Adres bilgisi, evdeki eşyaların yeri, mekan bilgisi gibi.

KPSS: Üniversiteye başlayan öğrenci üst sınıftaki bir arkadaşından oldukça büyük olan yerleşkeyi tanıtmasını ister. Arkadaşı yerleşkede birkaç önemli yeri gösterdikten sonra yerleşkedeki birçok yeri elinle koymuş gibi bulacaksın demiş. Arkadaşının söyledikleri aşağıdakilerden hangisini doğrular? **(Yer - öğrenmenin önemli bir bölümü farkına varılmadan gerçekleşir)**

Gizil (Örtük) Öğrenme: Organizmanın bilinçsizce öğrenme amacı olmadan edindiği öğrenmelerdir. Farkına varılmadan yapılan öğrenmelerdir. Yanınızda sürekli şarkı söylendiğinde, siz onu öğrenme amacında olmasanız da belirli bir süre sonra şarkıyı öğrendiğinizi fark edersiniz. Tholman, bu konuda fareler üzerinde labirent deneyi gerçekleştirir.

KPSS: Ev işi yaparken yüksek sesle psikoloji dersi çalışan kızının söylediklerini işiten anne birkaç gün sonra bir yarışma programında psikoloji ile ilgili sorulan soruyu doğru cevaplamıştır. **(Gizil öğrenme)**

KPSS: Üç yaşındaki Elif, babasıyla her akşam okudukları hikaye kitabının sayfalarını çevirip her sayfasında yazılanları okur gibi yaparak doğru bir sırayla anlatmaktadır. Elif'in **okuma yazma bilmeden** hikaye kitabında yazılanları bilmesi ne ile en iyi açıklanır? **(Gizil Öğrenme)**

KPSS: Turist olarak gittiği şehrin turistik yerlerini bir hafta boyunca toplu taşıma araçlarını kullanarak dolaşan bir kişi yıllar sonra bir soruşturma yürütmek için gittiği bu şehirde soruşturma yapılacak yerleri belirlerken kendisiyle beraber gelen diğer müfettişe göre daha kolay bulur. **(Gizil öğrenme)**

Kural: Yer öğrenme, eşyaların mekanların yerini bulmakla ilgiliyken gizil öğrenme bütün öğrenmelerle ilgilidir.

Kural: Gizil öğrenme bilinçsizken, yer öğrenme bilinçli veya bilinçsizdir. Gizil öğrenme daha geneldir.

KPSS: Bir anne sözlerini bilmediği bir şarkı için çocuklarının ısrarına dayanamaz ve şarkıya eşlik eder. Bu arada şarkının sözlerini tam olarak söylemiştir. Bu hangi öğrenmeyle oluşur? **(Gizil öğrenme)**

- Tolman'a göre organizma amacına en az çaba harcayarak ulaşmak ister. Bir yere gidecek olan birey kestirme yoldan amacına ulaşmak ister.

Kateksis Öğrenme: Organizmanın içinde bulunduğu kültür unsurlarına göre belirli dürtü durumlarını (ihtiyaç) belirli nesnelerle ilişkilendirerek giderebileceği veya kaçınmayı ilişkilendirerek öğrenmesidir. Örneğin Karadenizlilerin hamsi yemek istemesi (olumlu kateksisi) İtalyanların makarna yemesi gibi. Müslümanların domuz eti yememesi, Hinduların inek etini yememesi (olumsuz kateksi) gibi.

Eşdeğer İnançlar: Fizyolojik dürtüler, bazen sosyal dürtülerden önce gelebilir. Bazen alt amaç - üst amaçla aynı etkiye sahip olduğunda alt amaç eşdeğer inanç oluşturur. Örneğin markalı giyinmek lüks bir araca binmek, yüksek not almak bazen sevgi ve kabul görme yerine geçer.

- Tolman, Alan beklentileri, Dürtü ayrımları, Hareket biçimleri, Alan biliş yolları ve Açık öğrenme gibi öğrenme türlerinden söz etmektedir.

SOSYAL - MODEL - GÖZLEME - DOLAYLI ÖĞRENME MODELİ (Bilişsel Davranışçı Model)

- A. Bandura'ya göre insan sosyal bir varlıktır, içinde bulunduğu sosyal - kültürel çevreden etkileşim yoluyla çok şey öğrenir. Davranışçı ekole göre çevre, insanı istediği gibi şekillendirir. Sosyal kurama göre ise birey - çevre karşılıklı olarak birbirini etkiler. Birey toplumdan etkilenir, pasif bir alıcı değildir. Birey çevreden gördüklerini aynen alıp kullanmaz, onları düzenler, yargılar, içselleştirdikten sonra geliştirerek kullanır.
- Bandura, sosyal öğrenme kuramını öğrencinin bir **işi başaracağına olan inanç ve güven anlayışı** ile ilişkilendirir.
- Pekiştirme önemlidir fakat pekiştirilmeyen davranışlar da öğrenilir.
- Davranış öğrenilir fakat hemen gösterilmeyebilir.
- Gözlenen modelin davranışının sonucu onun model alınıp alınmayacağını belirlemede etkilidir. Gözlenen davranış olumluysa model alınma ihtimali yüksek, sonuç olumsuzsa model alınma ihtimali düşüktür.
- Sosyal öğrenmenin oluşması için gözlem gerekir.
- Sosyal öğrenmede, birey - çevre - davranış üçgeni vardır.
- Taklit basit bir tekrar iken model gözleme içselleştirilmiş düzenlenmiş, yargılanmış bir davranış öğrenmesidir.

KPSS: "Kıratın yanında yatan ya huyundan ya suyundan" atasözü hangi öğrenme ile ilgilidir? **(Dolaylı - sosyal - model alma)**

KPSS: Hiç yılan görmediği halde yılandan korkan kişinin bu öğrenme yolu hangisidir? **(Model - gözleme - sosyal - gözlem - dolaylı)**

KPSS: Hangisi sosyal öğrenme ile ilgili bir örnektir? **(Basketbolcunun antrenörü gibi basket atması)**

- Sosyal - dolaylı - öğrenme ekonomiktir. Birey gözlediği davranışlarda zararlı bir durum varsa bunu öğrenir, ayrıca aynı zararı edinmesine gerek yoktur.

KPSS: Hangisi sosyal öğrenme kuramına göre yanlıştır? **(Birey, modelden öğrendiğini hemen davranışa dönüştürür)**

KPSS: Türk Milli Eğitim ilkelerinden "Demokrasi eğitimi" doğrultusunda öğrencilerinde demokratik davranışlar geliştirmeyi benimseyen bir öğretmenin bu amacına ulaşması için hangi yeterliğe sahip olması işini kolaylaştıracaktır? **(Model olmak)**

Sosyal öğrenmenin basamakları

Dikkat: Algıda seçicilik, yönelme, gözleme, bireyin ilgi - ihtiyaçları model almada etkilidir. Modelden öğrenmenin ilk basamağı dikkattir, izleme, gözlemedir.

Hatırlama: Gözlemcinin gözlediği davranışı zihinde tutabilmesidir. Zihinde tutma, kodlama, uzun süre saklama (sembolleştirme kapasitesi) ne kadar güçlüyse sosyal öğrenmede o kadar iyidir.

Uygulama: Gözlenen davranışın kullanılması, tekrar edilmesidir. Gözlenen davranışa dönüştürülerek ortaya konur. Bireyin öz yeterlik algısı düşükse davranışı uygulamada zorlanır.

Güdülenme: Pekiştirilen davranışlar güçlenir. Bireyin, öğrenmeye güdülenme düzeyi onun öğrenmesini etkiler.

KPSS: Can, ablası oyun hamuru ile arabalar yaparken onu izler, ablası gibi önce arabanın tekerleklerini ve gövdesini yapmaya sonrada onları birleştirmeye çalışır. Ablası gibi arabaları yapmak ister, ancak arabalara sadece şekil verebilir. Can gözlem yoluyla öğrenmenin hangi aşamasında zorluk yaşamaktadır? **(Uygulama) arabaları yapmaya (Uygulama) çalışır fakat başarılı olamaz.**

KPSS: Aycan, öğretmenlerinden birinin derste yeterince istekli ve heyecanlı olmadığı halde öğrencilerinden bunu beklediğini söyler. Aycan'a göre öğretmenin hangi öğrenme kuramının öngörülerine uygun davranmadığı söylenebilir? **(Sosyal öğrenme kuramı)**

Sosyal Öğrenmede:

Gözlemcinin Özellikleri
• İlgi - İhtiyaç beklentisi • Dikkat ve sembolleştirme kapasitesi • Özyeterlilik - özdüzenleme öz yargılama kapasitesi • Dolaylı öğrenme kapasitesi • Yetenekleri, öngörüsü
Modelin Özellikleri
• Yaşı, statüsü, cinsiyeti saygınlığı (prestij), tutum • Gözleyen bireye benzerliği • Kişinin özellikleri • Modelin yeteneği
Davranışın Özellikleri
• Gözlemcinin ilgi - ihtiyaçlarına uygun • Sonucu pekiştirilen, ödülle biten • Açık, basit davranışlar işe yarayan, ödüle götüren, cezadan kurtaran

- Modelin statüsü, gözleyen kişiden yüksekse örnek alınır.
- Modelin statüsü, gözleyen kişiyle benzerse, modelin seçkin, özel davranışları örnek alınır.
- Modelin statüsü gözleyenden düşükse modelin davranışları örnek alınmaz.

KPSS: Reklam sektöründe; **modelin gözlemci tercihleri** üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak otomobil, gıda ve temizlik maddeleri gibi ürünlerin tanıtımında **beğenilen ve sevilen kişiler**in yer alması neyle açıklanır? **(Statü özellikleri)**

KPSS: Sosyal öğrenme kuramına göre çocukların gözledikleri modellerin davranışlarını taklit edip etmeyecekleri birçok etken tarafından belirlenir. Bu etkenlerde bir tanesi de modelin davranışlarının sonuçlarıdır. Hangisi buna uygun bir örnektir? **(Hasan, kendisine örnek aldığı abisinin sigara içtiği için hastalandığını duyunca sigara içmemeye karar vermiştir.**

KPSS: Sınıftaki tüm öğrencileri dersteki tartışmalara katılmaya özendirmek isteyen bir öğretmen sosyal öğrenme kuramına göre hangi yola başvurmalıdır? **(Tartışmaya katılan öğrencileri, diğer öğrenciler için model oluşturacak biçimde ödüllendirmek.)**

KPSS: Abisini model alan Yahya, onun birçok davranışının yanında sakal tıraşı olurken yaptığı davranışları da eline tıraş makinesine benzer bir cisim alıp aynanın karşısında taklit eder. Bir gün abisinin tıraş olurken **yüzünü çok kanattığını görünce bir daha onun gibi tıraş olmayı bırakmıştır.** Bu örnek sosyal öğrenme kuramının hangi sayıltısını doğrulamaktadır? **(Modelin sergilediği davranışların sonuçları, çocukların bu davranışları taklit edip etmeyeceklerini belirlemede önemli rol oynar.)**

KPSS: Bir baba sürekli ıspanak yemenin faydalarından söz edecek fakat kendisi ıspanak yemezse sosyal öğrenme kuramına göre nasıl bir sonuç ortaya çıkar? **(Ispanak yemenin faydalarından söz edecek fakat yemeyecektir.)**

Dolaylı Pekiştirme: Gözlemci, gözlenen davranışın sonucunda pekiştirmeyi görürse o da benzer davranışı yapacaktır. Gözlenen davranış ödüllendirilmişse taklit edilir.

KPSS: Yalçın, yeni aldığı kırmızı beresiyle okula gidince tüm dikkatleri üstüne toplamıştır. Arkadaşları beresinin çok güzel olduğunu söylemiştir. Bu durumu izleyen Altan da kırmızı bir bere almaya karar vermiştir? Bu durum en iyi nasıl açıklanır? **(Dolaylı pekiştirme)**

Dolaylı Ceza: Bireyin gözlediği davranışın sonucu olumsuz bitiyorsa birey o davranışı yapmaz. Birey, ceza almamak için olumsuz davranıştan kaçınır.

KPSS: Dördüncü sınıf fen teknoloji dersinde bir öğrenci dersin ortasında soru sorduğu için **öğretmen tarafından azarlanır**. **Bu duruma tanık olan zafer** bunun üzerine soru **sormayı dersin sonuna bırakır**. Bu davranış neyle açıklanır? **(Dolaylı Ceza)**

KPSS: Cemil otomobiliyle yol alırken kısa bir süre önce **kendisini sollayarak geçen sürücünün polis tarafından durdurularak ceza kesildiğine şahit olur**. Cemil Bey, yolun kalan kısmını hız kurallarına uyarak gider. Bu durum neyle açıklanır? **(Dolaylı Ceza)**

Dolaylı Duygusallık: Bireyin başkalarının davranışlarını gözleyip, korku, kaygı, sevgi gibi duyguları öğrenmesidir.

Dolaylı Güdülenme: Bireyin başkalarının davranışlarını gözleyip, sonucu olumlu bitenleri görünce güdülenmesi, isteklenmesidir.

Özyeterlik: Bireyin bir davranışı yapabileceğine, başarabileceğine olan inanç ve güvenini ifade eder. Birey, mücadele eder, pes etmez, zorluklara göğüs gerer ve kendine güvenir. Birey kendisini tanır, kapasitesini bilir ve bunu kullanarak başarılı olur. Özyeterliği yüksek olan birey kendine güvenir, problemleri çözebilir, başarıya odaklı ve içten denetimlidir.

KPSS: Deniz mantık dersinden korkmakta, başarısız olacağını düşünmektedir. **Buna rağmen dersi dinlemeye ve anlamaya çalışmaktadır**. Deniz bir gün öğretmeninin sorduğu birkaç soruya doğru cevap vermiş sonra ders zevkli hale gelmiş ve başarısı da artmıştır. Sosyal öğrenme kuramına göre bu durum neyle açıklanır? **(özyeterlik algısı değişmiştir)**

STS: Duygu beden eğitimi dersinde manşet vurmayı bir türlü başaramamaktadır. Buna rağmen başarısızlıktan yılmamakta, sürekli olarak hareketi doğru şekilde yapmaya çalışmaktadır. Bu durum sosyal öğrenme kuramına göre nasıl açıklanır? (Özyeterlik algısı yüksektir)

Öz düzenleme: Bireyin kendi davranışlarını kontrol etmesi, etkilemesi yönlendirmesidir. Birey, başkalarını gözler ve buna göre de **kendisine göre plan - program yapar.** Davranışlarını düzenler. Birey başkalarının davranış standartlarıyla kendisininkini karşılaştırır ve kendine özgü düzenlemeler yapar. (**Çalışma planı - yöntemi - programı - araçlarını düzenler**)

KPSS: Yasemin, coğrafya dersinin sınavlarından sürekli düşük not almaktadır. Başarılı arkadaşlarının bu dersi nasıl çalıştıklarını gözlemleyen **Yasemin, birkaç arkadaşını gözlemledikten sonra kendisi için uygun olan çalışma yöntemlerini, araçlarını ve uygun çalışma zamanını saptayarak** işe koyulur ve sonunda hedefine ulaşır. Sosyal öğrenme kuramına göre bu durum en iyi neyle açıklanır? **(öz düzenleme)**

KPSS: Yalçın üniversite sınavına **planlı - programlı çalışmıştır**. Bu plana göre belli zamanlarda ders çalışmış, haftada bir gün spor yapmış ve bazen sinemaya, tiyatroya gitmiştir. Üniversite sınav sonuçlarına göre de istediği programa yerleşmiştir. Sosyal öğrenme kuramına göre bu durum en iyi neyle açıklanır? **(öz düzenleme)**

Öngörü Kapasitesi: Bireyin geleceği düşünerek kararlar almasıdır. Gözlemlediği davranışı gelecekte kendisi de yapacak veya yapmayacak şeklindeki öngörüsünü ifade eder.

Öz yargılama kapasitesi: Bireyin davranışlarını sorgulaması eleştirmesi, değerlendirmesidir. Bireyin özeleştiri yapmasıdır. Birey kendisi üzerine düşünür doğru - yanlış davranışlarını muhakeme eder, kendisini yargılar.

GESTALT (BÜTÜNCÜL) KURAM

- Köhler - kavrama yolu öğrenmesi, Wertheimmer - Pragnanz yasası, Kurt Levin - alan kuramı Koffka - iz teorisini savunur.
- Bütün parçaların toplamından farklı bir anlam ifade eder. Algı ancak parçaların birleştirilmesiyle oluşan bütünlükle mümkündür.
- Algı - algı yanılmaları, ilkeleri üzerinde çalışırlar.
- Öğrenmede Tümdengelimsel yöntemi kullanırlar.
- Davranışçılardan farklı olarak, **zihin - düşünme, algılama** - anlayışını incelerler.

KPSS: Bir öğretmenin dönem başında dersin genel çerçevesini **bir bütün olarak sunması** daha sonra ayrıntılara inmesi ve üniteyi kendi içinde ve **diğer ünitelerle bir bütünlük** taşıyacak şekilde anlatması hangi öğrenme kavramıyla ilgilidir? **(Gestalt)**

KPSS: İnsan gördüklerini **bütün olarak** algılar. Bütün onu oluşturan parçaların toplamından fazladır görüşü hangi öğrenme kuramıyla ilişkilidir? **(Gestalt)**

KPSS: "Organizma kendisini oluşturan parçaların toplamından ötede bir bütündür. " Görüşü hangi öğrenme kuramına aittir? **(Gestalt)**

- **Gestalt** yaklaşımına göre bireyin davranışlarını belirleyen çevre değil, onun çevreyi algılaması, kavraması, içgüdüsüdür.

- İnsan çevreyi aktif olarak ilgi - inanç - tutum, değer ve ihtiyaçlarına göre algılar, anlamlandırır.

Wertheimmer'e göre iki tip düşünme vardır.

1. **A - tipi düşünme**, orijinal yaratıcı, içgörüsel kalıcı ve anlamlı üretici düşünme tipidir.
2. **B - tipi düşünme** ise ezbere dayalıdır ve kısa süre sonra unutulur. Öğrencileri üretici düşünmeye (A tipi) yöneltmek gerekir.

Algıda Seçicilik: Birey çevresindeki bütün uyarıcılara değil, ilgi ihtiyaç beklentilerine uygun olanları öncelikle algılamasıdır. Bir markete gidildiğinde, çocuklar oyuncakları daha önce görürler. Aç olan kişi, kalabalığın içinde simitçinin sesini herkesten önce algılar.

Algıda Değişmezlik: Bilinen bir nesne veya durumun değişik yer, renk ve şekline rağmen aynı (ilk öğrenildiği gibi) algılamasıdır. Bir nesnenin değişik şartlarda aynı biçimde algılanmasıdır. Uçak yüksekte küçük gözüktüğü halde gerçek büyüklüğüyle algılanır. Loş bir ışık ortamında portakal gri görüldüğü halde turuncu cevabı alınır.

İllüzyon: Var olan bir nesnenin yanlış algılanmasıdır, göz yanılgısı gibi. Suya batırılan kaşığın kırık görünmesi, tren raylarının ileride bitişiyor görünmesi, yürürken bulutlar arasındaki ayın bizi takip etmesi.

Hallisülasyon: Olmayan nesnelerin algılanmasıdır. Ateşli hastalık geçiren bireylerde, akıl hastalarında görülür.

Algıda Örgütlenme Yasaları

Şekil - Zemin (Figür - fon) ilişkisi: Şekil her zaman dikkat edilen zemin ise arka planda kalandır. Zemin, uyarıcıların bulunduğu ortam, şekil ise ortamda dikkat edilerek algılanandır. Kitap okurken hiçbir şeyi duymayan öğrenci için kitap (şekil) diğer sesler (zemin) dir. Kitap okurken, TV'deki bir habere yönelmek ise kitap (zemin) TV haberi ise (şekil) olur.

- Şekil algıda seçiciliktir. Zıtlıklar, zemin şekil ilişkisini etkiler. Karlı zemin üzerinde siyah nesne daha çok dikkat çeker.

Yakınlık ilkesi: Zaman ve mekan açısından birbirine yakın uyarıcılar gruplanarak algılanır. Birbirini çağrıştıran uyaranlar, **bitişiklik** anlayışı yakınlıktır. Yaz - tatil, Amasya - elma - Giresun - fındık, çay - Rize, park - oyun gibi.

Tamamlama ilkesi: Bireyin eksik - yarım olan uyarıcıları zihinde bütünleştirerek algılamasıdır. Önceden bilinen bir nesnenin bir kısmını da görse onun tam (bütün) olarak algılanmasıdır. Yazıdaki baş ve son harfler yerinde ise diğer harfler eksik veya yer değiştirilse de düzgün okunabilir. Zihin algıladığı nesnenin eksik olduğunu hissettiğinde parçalarını anlamlandırarak tamamlar. İnsanın yarım kalmış işleri tamamlanmış işlerden önce hatırlayıp bütünleştirme eğilimine **Zeigarnik etkisi** denir. Bir sınavda yapılan sorulardan çok yapamadığımız soruların öncelikle akla gelmesi.

KPSS: Sema Hanım'ın çok sevdiği bir televizyon dizisi vardır. Her seferinde diziyi zevkle seyredip bir sonraki hafta dizide neler olacağını merakla beklemektedir. Bu durum hangi algı yasasıyla açıklanır? **(Tamamlama)**

Çözüm: Yarım kalmış diziyi tamamlama eğilimi, **zeigarnik etkisi**

Benzerlik ilkesi: Birbirine benzer uyarıcıların gruplandırılarak algılanması ilkesidir. Farklı uyarıcıların olduğu ortamda, benzer uyarıcılar daha kolay algılanır.

Süreklilik (Devamlılık) ilkesi: Aynı yönde giden nesneler, çizgiler birbiriyle ilişkili olarak algılanır. Işıklı (yanıp - sönen) panolar, hareket algısı oluşturur.

Basitlik: Karmaşık olmayan sade, açık nesne ve uyarıcılar daha kolay algılanır.

Alan Kuramı - Kurt Lewin:

Bireyin içinde bulunduğu **yaşam alanları** onun algılarını etkiler. Bireyi yaşam alanları içerisinde bütün yönlerden ele almak gerekir. Birey yaşam alanlarındaki olumlu olumsuz değerlerden etkilenir. Yaşam alanı bireylerin davranışlarını etkileyen olgu ve gerçeklerin hepsidir. Bireylerin yaşam alanları olumlu, geliştirici, yaratıcı güvenli olarak düzenlenmelidir.

KPSS: Bireyi ve onun içinde bulunduğu durumu anlayabilmek için bütün durumu yani öğrencinin ailesini, okulunu ve doğal çevresini de göz önünde bulundurmak gerekir. Bu görüş hangi kuramla ilişkilidir? **(Alan kuramı) - yaşam alanı**

Kavrama (Sezgisel) yoluyla öğrenme:

- Köhler tarafından geliştirilmiştir.
- Bir problemin çözümünde düşünme, algılama, ilişkilendirme, inceleme bütünleştirmeye dayanır.
- Çözüm ani, hatasız ve tamdır.
- Öğrenme bir tür algılamadır. Birey, geçmişteki bilgileri de transfer ederek yeni, orijinal, özgün anlayış sergiler.
- Problemin çözümünde, önceki deneyimlerle beraber doğal ilişki zihinde birden bire belirlenir.
- Kavrama yoluyla kazanılan bilgi, beceriler, başka alanlara da aktarılır, kullanılır.
- Zeki yaratıcı bireylerin öğrenme yoludur.
- Kavrama yolu öğrenmesi, sınama - yanılma, geçmiş deneyimler, tekrar algılama, düzenleme, ilişkilendirme, transfer etme süreçlerini kapsar.
- Kavrama yolu öğrenme, hazırlık, kuluçka, sonuç aşamalarından oluşur.
- Sezgisel öğrenmede probleme odaklanılır, keşfedilen bilgiler uzun süre kullanılır, hatırlanır, transfer edilir.

KPSS: Bir problemin çözümünde geçmiş öğrenmelerin ve problemin bileşenleri arasındaki ilişkilerin görülmesinin en fazla önem taşıdığı öğrenme türü hangisidir? **(Kavrama yoluyla öğrenme)**

KPSS: Çözüm öncesinde **çözüme geçiş ani ve tamdır**. Kazanılan çözüm yolu uzun süre kullanılır, diğer problemlerin çözümünde kolayca uygulanır. Özellikleri verilen öğrenme türü hangisidir? **(İçgörüsel)**

KPSS: Bir eli alçıya alındığı için tek eliyle yüzeyi geniş olmayan diş fırçası üzerine macun sıkmakta zorlanan ve bu nedenle dişlerini fırçalayamayan çocuk **bir süre düşündükten** sonra macunu doğrudan ağzına sıkarak dişlerini fırçalamıştır. Çocuğun macunu doğrudan ağzına sıkmayı **keşfetmesi** hangi öğrenmeye örnektir? **(kavrama yoluyla öğrenme)**

Çözüm: (**Biraz düşündükten sonra**) birkaç denemede çözüme ulaşamayan çocuk, biraz düşündükten sonra probleme çözüm üretmiştir.

KPSS: Başarısız birkaç sınama yanılması takiben bir problemin tüm bileşenlerinin ya da bileşenleri arasındaki ilişkilerin anlaşılması sonucunda **aniden gerçekleşen** öğrenme türü hangisidir? **(Kavrayarak öğrenme)**

KPSS: Daha önce bilgisayarlarla herhangi bir yaşantısı olmayan bir kişinin aldığı bilgisayarın kutusundan çıkan fişleri ve parçaların arkasında bulunan **fiş yuvalarının şekillerini karşılaştırarak** bilgisayar ekran ve yazıcıyı birbirlerine doğru olarak bağlamayı başarmıştır. Bu öğrenme yolu hangisidir? **(Kavrama yoluyla öğrenme)**

BİLGİ İŞLEM KURAMI

Temsilcileri, Gagne, Miller, Briggs, Neisserdir. Bilgiyi işleme kuramı uyarıcıların alınması, kodlanması, saklanması ve tekrar kullanmayı sağlayan zihinsel süreçlerle ilgilidir. Bilgi işleme kuramı insanın dünyayı anlamada kullandığı zihinsel süreçlerle ilgilidir.

KPSS: Gagne'nin öğrenme yaklaşımında bilgi işleme sürecinin basamaklarının sırası nedir? **(Dikkat, algılama - kodlama - depolama - geri getirme)**

Duyusal Kayıt
• 0-4 Saniye • Dikkat, seçici algı • Bilgiler orijinal • Geri getirilmez • Kapasite sınırsızdır
Kısa Süreli (işleyen) Bellek
• Kapasite sınırlı • 7+-2 birim • 30sn saklama • Tekrar - kodlama yapılır • Zihinsel tekrar önemlidir • 10sn de uzun süreli belleğe bilgi gönderilir • Bilgiler işitsel, görsel toplanır. • Bilgileri uzun süreli belleğe gönderir. İhtiyaç duyduğunda geri getirir.
Uzun Süreli Bellek
• Kapasite sınırsızdır • Mutlak unutma yok • Üç kısımdan oluşur 1. Anlamsal (Semantik) 2. Anısal (Epizodik) 3. İşlemsel (Prosedürel) • Bilgiler şemalar halinde saklanır.

KPSS: Hangi öğrenme modelinde bilginin algılanması, işlenmesi, kodlanması ve gerektiğinde geri getirilerek kullanılması üzerinde durulur? **(Bilgi işlem modeli)**

KPSS: Ayşe öğretmen ders anlatırken konunun önemli noktalarını vurgulamak için sesini yükseltmekte, tahtadaki bazı kelimelerin **altını çizmektedir**. Bu davranışının öğrencilerin temel bilgiye odaklanmasına yardımcı olacağını düşünmektedir. Ayşe öğretmenin bu uygulaması en iyi neyle açıklanır? **(Bilgiyi işleme)**

KPSS: Hangisi kısa süreli bellekle ilgilidir? **(Konuşurken araya birinin girmesi sonucu ne söylediğini unutma)**

Anlamsal (Semantik) Bellek: Bilişsel bilgilerin depolandığı kısımdır. Okul bilgileri, konu alanları, isimler, kavramlar, genellemeler, formüller yer alır. Anlamsal bellekte yer alan bilgiler birbiriyle ilişkilidir.

Anısal (Epizodik) Bellek: Yaşantıların, duyuşsal yapının depolandığı kısımdır. Bu bellekte bireyin yaşam öyküleri, otobiyografisi vardır. Bireyin başından geçen olaylar ne zaman ve nerede geçtiği organize bir yapıyla saklanır.

KPSS: Ahmet Bey hastalığı nedeniyle yakın geçmişte olup bitenleri hatırlayamamaktadır. Ancak satranç oynamakta ve bu oyunun kurallarını hatırlamada hiçbir güçlük çekmemektedir. Buna göre, Ahmet Beyin hangi belleğinde bozulma vardır? **(anısal)**

Çözüm: Geçmişi hatırlayamamak (anısal) satranç oynamak (işlemsel) oyunun kurallarını hatırlamak (anlamsal) bellekle ilgilidir.

- Örneğin, Ali'nin Tarih dersindeki bir konuyu hatırlaması anlamsal bellek, tarih öğretmeninin onu kopya çekerken yakalayıp, disipline verdiğini hatırlaması ise anısal bellekle ilgilidir.

İşlemsel (Prosedürel) Bellek: Bir işin yapılması için gerekli işlem basamakları ile ilgili bellektir. Araba nasıl sürülür, yemek nasıl yapılır, satranç nasıl oynanır, yüzmek, bisiklet sürmek, araba tamir etmek gibi. İşlemsel bellek bilgileri en uzun saklayan bellek sayılır, unutma azdır.

KPSS: Yüksel Bey yeni aldığı elbise dolabının kurulum yönergesine bakarak önce küçük parçaları birleştirmiş, sonra da birleştirdiği parçaları ilgili yerlere tutturarak **dolabı kurmayı başarmıştır**. Yüksel Beyin, kullandığı kurulum yönergesi nasıl bir bilgidir? **(İşlemsel bilgi)**

KPSS: Bir öğretmen, öğrencilerine sayıları gruplayarak daha kolay ve çabuk ezberleyebileceklerini söyler ve örnek verir. 2 - 3 - 8 - 4 - 7 - 9 - yerine 238 - 479 şeklinde gruplandırabileceklerini belirtiyor. Öğretmen bu önerisiyle neyi amaçlamıştır? (Hatırda kalmayı kolaylaştırmak)

- Kısa süreli (işleyen) bellekten uzun süreli belleğe geçişte etkili olan iki temel yapı vardır. Bunlar, tekrar ve kodlamadır.
- Açık ve örtük tekrar bilgiyi uzun süreli hafızaya atar ve güçlendirir, bilgilerin sesli tekrarı (açık) zihinsel tekrarı (örtük) olarak açıklanır.

Kodlama: Bilgi işlem kuramının en temel öğesidir. Bilginin anlamlandırılması, ilişkilendirilmesi, transfer edilmesidir.

KPSS: Sunulan bilgilerin özelliklerini belirlemek, sunulan bilgiyle ilişkili uzun süreli bellekteki mevcut bilgi veya şemayı belirlemek, uzun süreli bellekteki mevcut bilgi ile yeni gelen bilginin kısa süreli bellekte nasıl etkileşeceğini belirlemek, yeni gelen bilginin uzun süreli bellekte nasıl depolandığını belirlemek gibi işlevler, kısa süreli bellekte bilginin işlemden geçirme aşamaları hangi süreçle gerçekleşir? **(Kodlama)**

Kodlama süreçleri:

Etkinlik: Öğrenme sürecinde bireyin aktif olması, yaparak yaşayarak öğrenmesidir. Öğrenci öğrenmede etkin rol oynamalı, görev ve sorumluk üstlenmelidir. Öğrenci merkezli eğitim anlayışı.

Örgütleme: Bilgilerin gruplandırılarak anlamlandırılmasıdır. Bilgilerin uygun sorular içinde yapılandırılmasıdır. Örneğin, kitapları, testleri, defterleri ayrı ayrı gruplandırarak düzenlemek, alışveriş listesindeki meyveleri, sebzeleri, şarküteri ürünlerini kendi içinde gruplamak.

Eklemleme: Bilginin kodlanmasındaki en önemli stratejidir. Bilginin kendi içinde ilişkilendirilmesi, benzer ve farklı olanla ilişkilendirilerek, genişletilmesidir. Bilginin önceki bilgilerle ilişkilendirilmesi, anlamlandırılmasıdır. Hem yeni bilgi hem de önceki bilgiler geliştirilir, ilişkilendirilir, anlamlandırılır.

Bellek destekleyici ipuçları: Öğrenilen bilginin daha kolay hatırlanması için, unutmayı engellemek için kullanılan kodlamadır. Öğrenilen bilgi bazen ilk kez öğrenilmiş olabilir, bazen de aralarında bağlantı olmayan bilgiler, çağrışım oluşturacak bağlantı oluşturmaktır.

Anahtar sözcük yöntemi: Öğrenilecek kelimenin benzer bir kelime ile ilişkilendirilmesidir. Yabancı dil eğitiminde daha çok tercih edilir. Çocuklar çıldırdı= children, One (Amasya'da bir göl) Yabancı dildeki sözcükle benzer bir seslendiriliş açısından benzer olan ana dildeki bir sözcükle cümle içinde kullanılarak hatırlanması sağlanır. Tay (Taylara kravat taktık)

Askı sözcük (kanca): Elbiseleri ayrı ayrı askıya asmak gibidir. Sözcükler numaralandırılarak öğrenilir. 1 - 2 - 3 - 4 - … örneğin cumhurbaşkanlarını ezberlerken 1 - M. Kemak Atatürk 2 - İsmet İnönü…

Yerleşim (yerleştirme) yöntemi: Yerleşim (loci) yöntemi hatırlanacak bilginin fiziksel çevreye benzetilmesi sırayla hatırlanacak bilginin iyi bilinen çevrenin fiziksel özellikleriyle ilişkilendirilerek hatırda tutulmasıdır. Kitaptaki hangi konunun hangi konudan sonra geldiğini kodlamak, öğrencinin adını unutan öğretmen onun sınıftaki yerini gözünün önünde canlandırarak yanına oturduğu arkadaşlarının adından hareketle öğrencinin adını hatırlamıştır.

> **KPSS:** Trigonometri formülleri öğrenmede zorlanan Ercan formülleri farklı renklerdeki kağıtlara yazarak evin giriş kısmından odasına doğru yapıştırmıştır. Sınavda hatırlaması gerektiğinde yürüdüğü güzergahı göz önüne getirmekte ve ilerleme sırası ile formülleri hatırlamaktadır. Ercan hangi bellek destekleyici yöntemi kullanmıştır? **(yerleşim)**

- Yerleşim (loci) yönteminde mutlaka bir eşya, yeri, mekan, oda, sınıf, tahtanın sağı solu, kapıya doğru vb. vardır. Kitaptaki konunun yeri.

Akronim/ Akrostiş: Akronim, baş harfler yöntemi olarak kabul edilir. Ege bölgesinin ürünleri ZÜHTİ gibi kodlanması KEBAB - PİDE (pekiştirme - ipucu - dönüt - etkin katılım) gibi Türkiye'nin coğrafi bölgelerini (DAKİK GEMİ) olarak kodlamak.

Akrostiş, hatırlanacak kavramları cümle içinde kullanarak kodlamaktır. Örneğin Gazne'nin zihinsel becerilerini (PİKASZUİ) **İ**rem - **U**ğur - **Z**aten - **S**evgili - **A**yşe - **K**ız - **İ**lişkinin - **P**roblemi şeklinde kodlamak. *Akronim, baş harfler yöntemi, Akrostiş ise baş harflerinden anlamlı cümle oluşturma tekniğidir. Yine de çoğu yerde aynı anlamda kullanılmaktadır.

> **KPSS:** İstiklal Marşı'nın dörtlüklerinin sırasını karıştıran bir öğrenciye bu sorunun üstesinden gelebilmesi için önerilebilecek en etkili yöntem nedir? **(Dörtlüklerin ilk harflerinden şifre oluşturması)**

Unutma: Öğrenilen bilgilerin hatırlanamamasıdır. Mutlak unutma yoktur. (Bazı durumlar hariç) bilgilerin hatıra gelmesi zorlaşabilir. İyi öğrenilen, tekrarlanan, kullanılan, anlamlı ve ilişkilendirilmiş bilgiler daha kolay hatırlanır. Unutma duyusal bellek ve kısa süreli (işleyen) bellekte gerçekleşir. Öğrenilen bilgiler yavaş yavaş unutulur. (sızan kovan modeli) böylece yeni bilgilere yer açılır. Unutmanın sebeplerinden biri bastırma savunma mekanizmasıdır. Organizma, hoşuna gitmeyen, bilgi ve anıları unutur, dışçiyle olan randevuyu unutmak. Birey kendisini rahatsız eden yaşantıları unutur (bastırma).

> **KPSS:** Arkadaşları Selim'e hafta sonu grup olarak sinemaya gitmeyi teklif eder. Selim yorgun olduğunu hafta sonu evde kalıp dinlenmek istediğini söyler. Ama arkadaşları ısrar ettiği için teklifi kabul eder. Ancak bir süre sonra Selim, arkadaşlarına verdiği **sözü unutur**. Bu durum neyle açıklanır? **(Bastırma)**

Bozulma: Uzun süreli bellekteki bilgilerin uzun süreden beri kullanılmadığı için hatırlanamaması, yarım yamalak hatırlanması.

Karışma: Öğrenilen bilgilerin öncekilerle veya sonrakilerle karıştırılmasıdır. Bu bir nevi ileriye geriye ket vurma gibi. Karışma bilginin diğer bilgilerle karıştırılması, hatırlanamamasıdır.

Yanlış yerleştirme: Öğrenilen bilgilerin yanlış şemalar içine yerleştirilmesidir, bilginin az ilişkili bir şema içine yerleştirilmesidir, bilgi, az ilişkili bir şemaya kaydedilirse ilişki kurulamayacağı için hatırlanması zorlaşır. Öğrenme psikolojisindeki donma etkisini fizikteki maddenin özellikleri şemasına kodlayan öğrenci bunu hatırlamada zorlanır.

Bilgiyi Değiştirme: Öğrenilen bilgilerle ilgili yeni, farklı yönler öğrenildikçe eski bilgiler değişir, fakat sürekli yeni bilgiler kullanıldığı için eski bilgiler unutulur.

- Öğrenmeden sonra zihnin uyarıcılara kapalı olması unutmayı azaltır.

Yürütücü Kontrol: Bireyin güdüsel süreçleri ile bir uyarıcının duyusal kayıttan alınıp, performansa dönüştürülünceye kadar geçen bütün süreçlerin kontrolüdür. Birey hem güdülerini yönlendirir hem de bunları kullanır.

Yürütücü Biliş (Bilişi Yönetme): Bireyin kendi bilişi ve öğrenme özelliklerinin farkında olması, kapasitelerini bilmesi, plan, program yapabilmesidir. Birey neyi nasıl öğrendiğinin farkındadır ve bunu öğrenme etkinliklerinde kullanır. (Metabiliş)

> **KPSS:** Ayhan, ders çalışırken önemli gördüğü kısımları fosforlu kalemle işaretlemekte bazen de ilgili kısmın yanısıra kısa, küçük notlar olmaktadır. Bu durum neyle açıklanır? **(Bilişi yönetme)**

> **KPSS:** İlköğretim 3. sınıf öğrencisi Ece, İngilizce dersinde renklerin İngilizcesini öğrenmesinde zorluk çekmektedir. Ece, öğreneceği renkle aynı renkte kalem kullanarak o rengin adını öğrenmeye çalışır ve başarılı olur. Ece'nin nasıl öğrendiğinin farkında olması hangi becerisiyle ilgilidir? **(Yürütücü biliş bilgisi)**

> **KPSS:** Hangisi öğrenilen malzemenin hatırda tutulmasını zorlaştırır? **(Karmaşık olması)**

> **KPSS:** Dizesel öğrenme, bir listeyi oluşturan maddeleri sunulduğu ardışık sıra ile hatırlamayı öğrenmektir. Hangisi dizisel öğrenmeye uygun değildir? **(isim öğrenmek)**
>
> **Çözüm**: Dizisel öğrenme ardışık sıralı, aşamalı, hiyerarşik yapıyı ifade eder, alfabe, şiir, plakalar, tekerlemeler, zincirleme yöntemi gibi.

BEYİN TEMELLİ (NÖROFİZYOLOJİK) ÖĞRENME - HEBB

Hebb'e göre öğrenme beyindeki nöronların ve sinapslar arasındaki bağlarla oluşur. Beynin belirli bölümlerinin öğrenme üzerindeki etkilerini analiz ederek öğrenmenin nasıl oluştuğu ve kalitesini arttırmaya yönelik ekoldür.

- Beyinin öğrenme kapasitesi sınırsızdır, beyin kendisine ulaşan her veriye anlam yükler. Bazen istenmedik bilgileri de öğreniriz.
- Beyin paralel işlemcidir, aynı anda birçok işi birarada yapabilir.
- Beyin temelli öğrenmeye göre **duyguların** öğrenmedeki rolü büyüktür. Bazı hastalıkları olumlu düşünmenin gücüyle yenebiliriz.
- Öğrencinin morali, güdülenmesi ve dengeli beslenmesi önemlidir.
- Öğrenmedeki kritik dönemler önemlidir. İlk yıllarda çocuklara temel becerileri (müzik - dil - spor) kazandırılmalıdır.
- Beynin sol lobu, matematik - mantık - analitik - sözel düşünmeyi destekler. Sağ lob ise görsel, hayalci, yaratıcı, sezgisel, ıraksak müzik yetilerini destekler.
- Beynin sağ ve sol loblarının geliştirici etkinliklere önem verilmelidir. Öğrencilerin zengin uyarıcıların olduğu ortamlarda olumlu sınıf iklimlerinde, ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak eğitimine katkıda bulunmak önemlidir. Bireysel farklılıklar dikkate alınarak öğrencilerin merak, araştırma, keşfetme, buluş yapma anlayışları desteklenmelidir.

KPSS / EĞİTİM BİLİMLERİ

ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ

ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ

Öğretim ilkeleri, eğitim hedeflerine ulaşmak için içeriklerin etkinliklerin planlaması, uygulanması ve değerlendirilmesi ile ilgili ilkelerdir. Öğretim ilkeleri hedeflere ulaşmaya kılavuzluk eder. Öğretim sürecinde, öğrenme yaşantılarının seçimi, düzenlemesi, tasarlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi öğretim ilkelerine göredir.

1 - Hedefe Görelik: Öğretim sürecindeki bütün uygulamaların hedef davranışlara uygun olarak düzenlenmesidir. Eğitim durumları hedeflere hizmet edebilmeli, hedeflere ulaşılabilir özellikte olmalıdır. Hedefler, model, strateji, yöntem ve tekniklere yön verir.

2 - Öğrenciye Görelik (Öğrenci Düzeyine Uygunluk): Öğretim ilkelerinin temeli olarak kabul edilir, J. Dewey'in pragmatist, ilerlemeci yapılandırmacı yaklaşıma dayanır. Eğitim öğrencinin ilgi ihtiyaç, yaş, gelişim özellikleri ve bireysel farklılıklar dikkate alınarak düzenlenmelidir. Öğretimin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olması (önkoşul öğrenmeler) gerekir. Bu yapıya uygun olması için konuların önkoşul ilişkisi dikkate alınarak düzenlenmelidir.

- Aynı yaşta olsalar bile her öğrencinin ilgi - yetenek, zeka düzeyi, güdülenme anlayışında farklılıklar olduğu dikkate alınmalıdır.
- Öğretmen öğretim etkinliklerinde öğrenci özelliklerini dikkate almalıdır, aksi takdirde hedeflere ulaşması zorlaşır.

KPSS: Bir sosyal bilgiler öğretmeni yavaş okuyan öğrencilerden oluşan bir sınıfa ders vermektedir. Dersin başında daha önceden öğretim programlarını inceleyerek hazırlamış olduğu ders notunu sınıfa dağıtır ve hemen ardından bu nota dayalı olarak soru - cevap yöntemini kullanır, ders sürecince etkin katılımın düşük olduğunu görür. Bunun temel nedeni nedir? **(Öğretmenin dersi planlarken öğrencilerin özelliklerini göz önünde bulundurmaması)**

3 - Yaşama Yakınlık (Hayatilik): Okul öğrencinin hayatta kullanacağı, faydalanabileceği, işe yarayan bilgilerden oluşturulmalıdır. Okul ortamı hayata yakın, öğrencinin gerçek yaşamla bağlantısını kuracak şekilde olmalıdır. Okul ortamı, öğretim etkinlikleri yaşamla içiçe olmalıdır. Okul hayatın kendisidir. Okulda demokratik ilkeleri öğrenen çocuk evde, sokakta bu ilkeleri kullanır. **J. Dewey - ilerlemecilik - yapılandırmacılık**

KPSS: Öğretim sürecinde bireyin **ihtiyaç duyacağı yararlı ve kullanılabilir** bilgilerin öğretilmesi önemlidir. Bu hangi ilkedir? **(Yaşama Yakınlık)**

KPSS: Birinci sınıf öğretmeni matematik dersinde "Nesne sayısı 10'dan az olan bir topluluktaki nesnelerin sayısını belirler, bu sayıyı rakamlarla yazar" kazanımına yönelik olarak öğrencilerin önce **parmaklarını kullanarak saymalarını** sağlar, sonra öğrencileri **okul bahçesine çıkararak ağaçları saydırır**. Burada hangi yöntemler kullanılmıştır? **(Somuttan soyuta - Hayatilik)**

KPSS: Dil bilgisi dersinde anlatım bozukluklarını işleyen Mehtap öğretmen öğrencilerine ev ödevi olarak içinde anlatım bozukluğu olan **gazete veya dergi metinlerinden üç örnek bulup sınıfa getirmelerini** ister. Mehtap öğretmenin temel amacı nedir?
(Öğrencilerin öğrendikleri bilgileri günlük yaşamla ilişkilendirmelerini sağlamak)

KPSS: Bir öğretmen öğrenme sürecini **öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını** dikkate alarak gerçekleştirmek istemektedir. Bu öğretmen öncelikle hangi yolu izlemelidir? **(Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyini dikkate alma)**

4 - Somuttan - Soyuta: İlkokul 1 - 2 - 3 - 4 sınıflarında öğrenciler somut işlemler döneminde olduğu için mümkün olduğunca konular **eşya ve nesnelerle doğrudan** karşı karşıya getirilmesi (gözle görülme, elle tutulma, parçalara ayırma, eşyanın kendisi) önemlidir.

Öğretim duyu organlarına bağlı gerçekleştirilir. Sonraki sınıflarda ise soyut problemlere doğru yol alınır. (**fasulye - boncuk - abaküs, ekmek - parmak sayma - yaprak getirme, elma, ceviz, ekmek bölme**)

- Somuttan soyuta ilkesi ile ilgili sorular **eşya** kullanma veya özellikle ilkokul **1. 2. 3. sınıflar** şeklindedir.

KPSS: Bir sınıf öğretmeni **ilkokula yeni başlayan** öğrencilerinin zihinlerinde sayı kavramını oluşturmalarına yardım etmek için **fasulye taneleri** ile oluşturduğu kümlerle rakamları eşleştirmiştir. Öğretmen hangi öğretim ilkesini kullanmıştır? **(Somuttan - soyuta)**

5 - Yakından Uzağa: Bireyin öğrenmesinde içinde yaşadığı çevre önemlidir. Öğretim önce bireyin tanıdığı çevreden uzağa (merkezden - etrafa) doğru düzenlenir. Öğretim, zamansal ve mekânsal olarak yakından - uzağa doğru bir sıra izlemelidir.

KPSS: Çocuğun yaşadığı çevre onun öğrenme sürecini etkiler, öğretim stratejileri belirlenirken bu çevreye dikkat edilmeli ve çevre öğretim sürecinde etkin olarak işe koşulmalıdır. Burada hangi öğretim ilkesinden söz edilmektedir? **(Yakından - uzağa)**

KPSS: "Çevremizi Tanıyalım" konusunda sırayla "bölgemiz, ilimiz, yurdumuz, ilçemiz" ile ilgili çalışmalar yaptıran bir öğretmen, bu dersin içeriğinin düzenlenmesinde hangi ilkeye aykırı davranmıştır? **(Yakından - uzağa)**

6 - Aktüalite (Güncellik): Öğretimi güncel olaylarla ilişkilendirmek, belirli gün ve haftaları dikkate alarak düzenlemektir. Derslerde belirli gün ve haftalar, mahalli kurtuluş günleri, özel anlam ifade eden günler önemsenmelidir.

KPSS: Hayat bilgisi dersinde milli ve dini bayramlar ve mahalli kurtuluş günleri ile ilgili konuların işlenişini belirlerken bunları dikkate alan öğretmen hangi öğretim ilkesini kullanmıştır? **(Güncellik)**

7 - Bilinenden - Bilinmeyene: Bir bilgi öğretilirken, öğrencinin o konuyla ilgili önceden bildiği bilgilerle bağlantısının kurulması gerekir. Öğretmen, kendisinin değil, öğrencisinin ne bildiğiyle derse başlamalıdır. Öğretim sürecinde yeni öğretilecek bilgiler, daha önce öğrenilen bilgilerden hareketle öğretilmesi önemlidir.

KPSS: Hayat bilgisi dersinde "Farklı yöntemleri kullanarak yön bulur" kazanımını gerçekleştirmek üzere öğretmen, öğrenme sürecini başlatmadan ne yaparsa eğitsel açıdan en doğrusunu yapmış olur? **(Öğrencilerin yön bulma konusunda neler bildiklerini ortaya çıkaracak tartışmalar yaptırma)**

8 - Bütünlük İlkesi: Öğretim etkinliklerinin, öğrencileri bütün yönlerden geliştirecek şekilde düzenlenmesidir. (fiziksel - sosyal - duyuşsal - bilişsel, dil) ilkokulda çocuklar konuları ayrı ayrı öğrenemezler, konuları birbirleriyle ilişkilendirerek düzenlemek gerekir. (Disiplinler arası - ilişki merkezlilik) ayrıca konular derinliğine öğretilemez bazı dersler birleştirilir. (Geniş alan)

9 - Tümdengelim: İçeriklerin bütün - parça - bütün ilişkisiyle düzenlenmesidir. Önce genel kavramlar sonra özel parçalar en sonunda parçalar ve genel arasında bağ kurulması sağlanır.

10 - Ekonomiklik: Öğretim etkinliklerinin maliyet, emek, zaman açısından uygun olmasıdır. Öğretimin planlı - programlı olmasıdır. En az emekle, zamanla en verimli öğrenmeyi sağlamak, "bir taşla iki kuş vurmak" Beden eğitimi dersinde öğretmen öğrencilere hem hedef davranışlara ulaşması hem sağlıklı olmaları hem de verilen komutlara uymayı sağlayarak uyum sağlayan, işbirliğini, disiplini sağlamış olacaktır.

- Ekonomiklik ilkesinde **hem, hem de bir yandan (x) yaparken aynı zamanda, onunla birlikte, bir yandan da (y) yapılır.**

11 - Basitten Karmaşığa: İçeriklerin öncelikle basit, herkes tarafından yapılacak şekilde kolaydan başlanıp, gittikçe adım adım zora doğru gidecek şekilde sıralanarak düzenlenmesidir.

12 - İş - Aktivite - Yaparak Yaşayarak - Etkin Katılım İlkesi: Öğretim etkinliklerinde öğrenci merkezde olmalı, deneyim yaşamalı ve bol uygulama yaparak öğrenmeli, öğrenci ne kadar çok duyu organı ne kadar çok yaparak yaşayarak (deneyim) etkinlik yaparsa o kadar iyi öğrenir. Öğretmen, rehber olmalı, öğrenci etkinlikleri bizzat kendisi yapmalıdır. Öğrenci, araştıran, veri toplayan, düzenleyen, oluşturan ve kullanarak geliştiren, tartışan, kendini geliştiren olmalıdır. Görev ve sorumluluğu yerine getiren olmalıdır.

KPSS: Çevre kirliliğinin etkilerini belirtmenin ve öğrencilerde farkındalık yaratmanın önemli olduğunu düşünen bir öğretmenin, dersinde ne yaparsa hedefe ulaşması ve kalıcılığı arttırmış olur? **(**Sınıfı küçük gruplara ayırarak her **gruba bir duvar gazetesi hazırlatmak)**

KPSS: Öğrencilerin ressam, edebiyatçı, müzisyen ve bilim insanlarının eserlerini oluştururken hissettikleri duygu ve düşünceleri anlamaları amacıyla hangi etkinliği yaptırırsa en etkili olması beklenir? **(Kişilerin hayat hikayeleriyle ilgili doğaçlama kartları hazırlayarak canlandırma ve bu canlandırmalara ilişkin değerlendirmeler yapmaları)**

KPSS: En etkili öğrenme nasıl sağlanır? **(Yaparak - yaşayarak öğrenme)**

13 - Transfer Edebilme İlkesi: Öğrenilen bilgi ve becerilerin, benzer yeni durumlarda kullanılması, uygulanmasıdır. Matematikte elde edilen bilginin başka alanlardaki problemlerin çözümünde kullanılması. İlk yardım dersinde öğrenilen teknikleri okulda ve okul dışında kullanmak.

- Okullarımızda İtalyanca, Rusça, Yunanca yerine İngilizce öğretilmesi, **yaşama yakınlık**, sokakta karşılaştığı bir turistle İngilizce konuşmak **transferdir.**

14 - Açıklık (Ayanilik) İlkesi: Öğretimde açık - sade net bir dil kullanılmalı. Öğretim bütün duyu organlarına hitap edecek şekilde düzenlenmelidir. Ne kadar çok duyu organı kullanılırsa o kadar açıklık olur. Öğretim etkinlikleri açık, net, anlaşılır bir dil, bütün duyu organlarına hitap edecek, araç gereç kullanmak gerekir. Edgar Dale, öğretime açıklık kazandırmak için yaşantı konisi geliştirmiştir. Dale'nin açıklık anlayışı birçok öğretim ilkesini birleştirmiştir.

Dale'ye göre;

- En iyi öğrenme bireyin kendi kendine yaparak - yaşayarak öğrenmesidir.
- Öğrenmelerin çoğu gözler yardımıyla olur.
- Öğrenmede ne kadar duyu organı kullanılırsa o kadar etkili öğrenme gerçekleşir.
- Öğretim, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, yaparak - yaşayarak anlayışına uygun olarak düzenlenmelidir.

KPSS: Bir öğretmen konuyu işlerken ne yaparsa en etkili öğrenmeyi sağlanmış olur? **(Doğrudan maksatlı yaşantılar)**

KPSS: İlköğretim 7. sınıf Beden Eğitimi öğretmeni 40 kişilik gruba bulundukları yörenin halk oyunlarını öğretmeyi planlamaktadır. Oyunları sırayla öğrencilere göstermekte fakat öğrenciler oyunları öğrenmekte zorlanmaktadırlar. Bunun sebebi ise oyunlarda **çok fazla figür olması** ve oyunların öğrencilere **karışık** gelmesidir. Bu durumda öğretmen hangi öğretim yaklaşımını kullanmalıdır? **(Parçalara bölme)**

- Öğretimde etkin katılımı sağlamak, yaparak yaşayarak öğrenmeyi desteklemek
- Yeni öğrenmelerle eski bilgiler arasında bağ kurmak
- Öğrencinin yaş, gelişim ilgi - ihtiyaç ve beklentilerini önemsemek
- Dikkat çekmek, güdülemek, pekiştirmek, dönüt vermek
- Çeşitli yöntem teknikler, zengin uyarıcılarla desteklenmiş ortamlar sunmak
- Öğrencilerin hazırbulunuşluk ve bireysel farklılıklarına uygun görev ve sorumluluklar vermek rehberlik etmek.
- Öğrenilen bilgi ve becerinin yaşamda kullanılmasını sağlamak
- Üst düzey düşünme becerileri kazandırmak - yaratıcı - üretici - eleştirel - analitik - yansıtıcı - metabilişsel
- Etkili iletişim, okulla yaşamı iç içe - etkili sınıf yönetimi, anlayışı
- İpuçları, etkin katılım ve yeterli, zamanında dönüt anlayışı önemlidir.

Üst Düzey Düşünme - Düşünme Becerileri

Düşünme; en temel insan özelliğidir. Bilinenlerden hareketle yeni, farklı olana ulaşma anlayışı beynin bir fonksiyonudur. Birey öğrendiklerini ve öğretilenleri aklın ilkeleri, doğrularına ve duyuşsal zekâsına bağlı olarak sorgular, irdeler, eleştirir, muhakeme eder, yargılar ve değerlendirir. Öğretim, dogmatik (eleştirilmeden kabul gören doğrular) düşünme yerine **epistemolojik** (eleştiren, sorgulayan, temellendiren, geliştirilen, değiştirilen) düşünce ve bakış açısını savunur. Çağdaş eğitim bakış açısı üst düzey düşünmeyi geliştirmek ve yaşatmaktır.

KPSS: Hangisi sözel akıl yürütme tekniğiyle doğrudan ilgili bir beceri değildir? **(Bir kez söylenen bir cümleyi ezberden tekrarlayabilme)**

Çözüm: Bütün eğitim yaklaşımları ezber değil, anlamlı, kalıcı öğrenmeleri önerir.

Tümdengelim: Bütünden - parçaya, genelden - özele inme, bilgi edinme yöntemidir. Bütün insanlar ölümlüdür. Ali de insandır. O halde Ali'de ölür. Bütünden **bir özele** inme tekniğidir. Bütün insanlar düşünendir. Ayşe de insandır o halde Ayşe'de düşünür. Mutlaka **bir özel** ile ilgili sonuç olur.

Tümevarım: Özelden - genele ulaşma düşünme yöntemidir. Kalem, defter, silgi, taş, boşlukta düşer o halde bütün cisimler boşlukta düşer.

- Tümevarım deney, gözlem ve yaşantıyla ilgiliyken - Tümdengelim düşünme, akıl yürütme ile ilgilidir.

Analoji (Metafor): Birbirine benzer durumlar arasında karşılaştırma yaparak akıl yürütmedir. Benzerliklerden faydalanılarak akıl yürütme tekniğidir. Karayollarının damarlara, trafiğin akışını kan akışına benzetmek gibi.

KPSS: Fen ve teknoloji dersinde Bahar öğretmen beynin görevlerini anlatırken Türkiye haritası üzerinde Ankara'yı beynin yerine koyarak anlatmaya çalışmıştır. Burada hangi yöntem /teknik kullanılmıştır? **(Metafor)**

KPSS: Türkçe dersinde kompozisyon yazarken giriş bölümünün önemini vurgulamak isteyen bir öğretmen öğrencilerine "Kompozisyonunuzun giriş paragrafı bel kemiğiniz gibidir, bel kemiğinde problem olan bir insan nasıl yürüyemezse, giriş paragrafı yeterince ilgi çekici olmayan bir kompozisyonu da kimse okumak istemez" der. Burada öğretmenin kullandığı yöntem / teknik hangisidir? **(Analoji)**

Argümantasyon (Dayanaklandırma): İleri sürülen bir görüşü ispatlama, doğrulama, temellendirme tekniğidir. Bir iddianın haklılığını göstermektir. Örnek vermek, sonucu doğrulamak farklı araçlardan elde edilen bilgileri bir hipotezi doğrulamak veya çürütmek için kullanmak.

Empatik Düşünme: Bireyin kendisini başkasının yerine koyabilme gücüdür. Amaç sadece karşısındakini **anlamaktır**, acımak, sevinmek, taraf tutmak değil.

KPSS: Bir tarih öğretmeni öğrencilerin Çanakkale Savaşı'nda iki tarafın askerlerinin duygu ve düşüncelerini **anlamalarını** amaçlamaktadır. Ne yaparsa amacına daha iyi hizmet etmiş olur? **(Her öğrenci konuya ilişkin okuduğu kaynaklara dayalı olarak her iki tarafın birer askerinin ailelerine, o askerlerin bakış açısından bir mektup yazar. Bu mektupları yüksek sesle sınıf arkadaşlarına okur)**

Epistemolojik İnanç: Bireyin bilgiye sorgulayıcı bir anlayışla yaklaşması, eleştirel bir gözle bakması, kendisine sunulan bilgiyi hemen olduğu gibi kabul etmemek onları zihnin süzgecinden geçirerek düzenlemek bakış açısıdır. Çağdaş düşünce, bilim ve felsefi bakış açısıdır.

Yaratıcı Düşünme: Yeni farklı orijinal fikirler oluşturma, özgün, kendine göre, tasarlayabilme, planlayabilme, oluşturabilme, önerebilme, sentezleyebilme anlayışıdır. Yaratıcı düşünme özgür düşünce ortamı ve geniş hayal gücüne dayanır.

- **Yeni, farklı, esnek, orijinal, özgün, sentezleyici tasarlamak**.
- Yaratıcı düşünme için uygun ortam (**Özgür düşünce**) orta düzey zekâ ve **geniş hayal gücüne** ihtiyaç vardır. Yaratıcı düşünceyi geliştirmek için, öğrencinin merak, keşfetme anlayışı desteklemeli, başarısı takdir edilmeli, öğrenci merkezli yöntemler benimsenmeli, uygun araç - gereç - ortam hazırlanmalı, bireysel farklılıklar önemsenmelidir. Yaratıcı düşünce hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve gerçekleşme aşamalarından oluşur.
- Yaratıcı bireyler meydan okur, farklı kavram, bakış açısı sergileme, deneme yanılma, yapma, farklı, aykırı, özgün bakış, özgüven yüksek, problem çözmekten hoşlanan bir yapı sergilerler.
- Bireyin önyargıları, duygusal özellikleri, kültürel yapı, toplum ve değerler yaratıcı düşünmeyi engelleyebilir veya destekleyebilir.
- İşleve takılma, kalıp yargılar, alışkanlıklar, tutumlar, yaratıcı düşünmeyi engeller.
- **İşleve takılma**; bir eşya veya durumu farklı durum ve amaçlar için kullanamama, aktaramamak.

KPSS: Okul müdürü sınıfa girdiğinde masasının üzerine oturan öğretmene "o masa oturmak için değil, araç gereç koymak içindir" der. Okul müdürünün bu tavrı neyle açıklanır? **(İşleve takılma)**

KPSS: Öğretim etkinliklerinde yaratıcı düşünme yolunun kullanılmasında en çok hangisinden yararlanılır? **(Geniş hayal gücü)**

KPSS: Hangi öğretmen davranışı öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirir? **(Planlamalarında - deneme yanılma etkinliklerine yer verme)**

KPSS: Öğrenme - öğretme sürecinde hangisi öğrencilerin bilişsel gelişimlerine en çok hizmet eder? **(Öğrenciler farklı düşünmeye ve çoklu bakış açısı geliştirmeye yönlendirilirse)**

Yansıtıcı Düşünme: J. Dewey'e göre öğretmende bulunması gereken ve öğrencilerde de geliştirilmesi gereken temel düşünce biçimidir.

- Yansıtıcı düşünme, bireyin kendini anlaması, tanıması kendisi üzerine düşünmesi ile ilgilidir.
- Yansıtıcı düşünen birey kendini gerçekleştiren bireyin özelliklerine sahiptir. Empati kurar, gelişime açıktır, özsaygısı yüksektir.
- Yansıtıcı düşünme, bireyin öğrendiklerini yaşama, çevreye, başka alanlara aktarmasıdır. Bu bireyler, günlükler veya otobiyografiler yazar ve kendilerini sürekli geliştirmeye çalışırlar.
- Yansıtıcı düşünme, öncelikle öğretmen özelliğidir. Öğretmen deneyimlerini sorgular, geçmişten ders alır ve geleceğe yönelir.
- Yansıtıcı bireyler kendi bilişsel yapılarını, yeterliklerini sorgulayıp özeleştiri yaparlar.
- Yansıtıcı düşünen öğrenci deneyimlerini paylaşır, geliştirir ve başka alanlara, yeni yaşantılara aktarır.

KPSS: Bir öğretmen mesleki deneyimleri üzerinde düşünüp seçimler yapmakta ve bunlardan **ders çıkarmaktadır. Yaptığı seçimlerin sonucunu üstlenmekte** daha sonra ise bu edinimleri yeni planlamalarında kullanmaktadır. Öğretmenin bu özelliği hangi düşünme biçimiyle ilgilidir? **(Yansıtıcı düşünme)**

KPSS: Eğitimin amacı okulda öğrenilenlerin **günlük yaşama aktarılmasıdır**. Öğrenci aktif olarak katıldığı eğitim ortamından kendi deneyimleriyle bilgiler edinmeli, bu bilgileri paylaşmalı ve yeni etkileşimlerine aktarmalıdır. Bu fikri savunan bir öğretmen hangi düşünce biçimini savunmuştur? **(Yansıtıcı düşünme)**

KPSS: İyi bir öğretmende bulunması gereken özelliklerden biri de yansıtıcı düşünce becerisini işe koymasıdır. Yansıtıcı öğretmende bulunması gereken özellikler sıralandığında, özsaygı, içedönük gözlem, açık fikirlilik, öğretime ilişkin karar ve eylemlerinde sorumluluk almak başta gelir. Buna göre yansıtıcı düşünme becerisi gelişmiş bir öğretmen hangi davranışı yapar? **(Dersinde hangi yöntemi uygulayacağına kendisinin karar vermesi)** =kendini gerçekleştiren birey

KPSS: Erkan öğretmen gün içinde sınıfta yaşadıklarını nasıl algıladığını ve başkalarının düşüncelerinden çıkardığı sevinçleri, üzüntüleri, kaygıları kaydetmek için düzenli günlük tutmaktadır. Bir süre sonra Erkan öğretmen **yazdıklarının kendi gelişimini** ve sınıf içi uygulamaların nasıl değiştiğine, geliştirmeye ilişkin kendinde bir farkındalık yarattığını hissetmiş ve bunu arkadaşlarıyla paylaşmıştır. Erkan öğretmen hangi düşünme biçimini kullanmıştır? **(Yansıtıcı düşünme)**

- Bir öğretmenin kendisini geliştirme çabası **yansıtıcı**, öğrencide geliştirilmek istenen ise daha çok **yaratıcı düşünmedir**.

Eleştirel Düşünme: Bireyin düşüncelerini disiplinli bir anlayışla **sorgulama**sıdır.

- Mantıklı - tutarlı - çelişkilerden uzak bir bakış açısıdır.
- Önyargısız, tarafsız, objektif bir sorgulama, incelemedir.
- Düşünceleri belirli ölçütlerle karşılaştırıp yargılama
- Olaylara **farklı yönlerden** farklı bakış açılarından bakabilme
- Bir bilgiyi doğrulama, geçerliğini ve güvenirliğini test etme anlayışıdır.
- Eleştirel düşünme, özgürce ileri sürülen görüşleri sorgulayabilmek, değerlendirebilmek, karşılaştırabilmek ve tarafsızca, önyargısızca yargılama - sorgulamadır - kanıtlamak - **ayırt etmek** - belirsizliğe katlanmak
- Karşılaştırma, **fayda - zarar - olumlu - olumsuz yönlerin** kıyaslanması

KPSS: Bir öğretmen, öğretim programlarında yer alan çocuklara yönelik ''rakamların işlevini **sorgular.** " Kazanımına yönelik etkinlikler planlamak istemektedir. Öğretmenin bu kazanımı hangi düşünce biçimiyle ilgilidir? **(Eleştirel düşünme)**

KPSS: Öğrencilerine eleştirel okuma becerileri kazandırmak isteyen öğretmen ne yapmalıdır**? (I. Farklı** gazeteleri yorumlamak **II.** Bir romana yönelik üç **farklı incelemeyi değerlendirmek III.** Kurgusal öğretim materyallerini kurgusal olmayanlardan **ayırt etmek** için ülkenin eğitim sistemini karşılaştırmak)

KPSS: Eleştirel düşünmeyi geliştirmek isteyen bir öğretmen hangisini yapmaz? **(Fikirlerinde kararlı olmak)**

Çözüm: Eleştirel düşünmede fikirlerinde kararlılık, önyargılılık, değişime kapalılık ve sorgulamaya tahammül edememek yoktur. Eleştirel düşünen birey kendi görüş ve doğrularının savunucusu değil, ölçütlerini kişisel değil, evrensel ölçütlere bağlı olarak oluşturabilmelidir.

KPSS: Eleştirel düşünen öğrenci hangi davranışı yapmaz?

(Bir soru hakkındaki fikirleri olduğu gibi kabullenme) bunu yapmaz çünkü, sorgulaması gerekirdi.

Metabilişsel - Üstbilişsel Düşünme: Bireyin kendi bilişsel süreçlerinin nasıl işlediğini incelemesi, bu süreçleri denetlemesi, yeniden düzenleyerek daha etkili bir biçimde kullanabilmesidir.

- Düşünmeyi düşünmek, öğrenmeyi öğrenmek, bildiğim tek şey varsa o da hiç birşey bilmediğimdir bakış açısı.
- Flavel'e göre, üstbiliş, bilişsel süreçleri aktif şekilde denetleme, düzenleme ve bu süreçleri bütünleştirip ilişkilendirmesidir.
- Metabilişsel yapıda öğrenci kendisini tanır, güçlü ve zayıf yönlerini görür, hedefler koyar ve bunları değerlendirir, öz değerlendirme yapar.
- Üstbilişsel yapıda birey belleğini nasıl kullanacağını, nasıl hedef belirleyeceğini, plan, program yapma ve sonucunda da kendi strateji, yöntem ve araçlarını, kullanarak başarıya odaklanır. Sonucunda da öz değerlendirme yapar.

KPSS: Bir öğrenci tarih dersine çalışırken özet çıkarma, kavram haritaları hazırlamanın etkili öğrenme yolları **olduğunun farkına vararak** bunları uygular. Öğrenci hangi düşünme yöntemini kullanmıştır? **(Üst bilişsel)**

KPSS: Birey, öğrenme hedeflerini **kendisi belirleyip, kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu aldığında,** bu süreçte ne kadar başarılı olduğunu ve ne kadar ilerleme gösterdiğini kendisi gözlemlediğinde hangi yaklaşımı izlemiş olur? **(Metabilişsel - Üstbilişsel)**

KPSS: İlköğretim 3. Sınıf öğrencisi İngilizce dersinde renkleri öğrenmede zorluk yaşar ve hangi rengi öğrenecekse aynı renk kalemle yazarak o rengi öğrenmeyi dener ve böylece öğrendiğini fark eder. Öğrencinin nasıl öğreneceğinin farkına varması hangi düşüncenin daha çok geliştiğini gösterir? **(Yürütücü biliş - bilgisi)** Metabiliş, bilişi yönetme.

- Metabilişin bireyin bütün düşünme etkinliklerinin üzerinde onları yöneten bir beyin olduğu, bireyin düşünme süreçlerini kontrol etme, düzenleme ve farkındalığı ortaya koyan düşünme olduğu söylenebilir.

Öğretim süreciyle ilgili Temel Kavramlar

Öğretim Kuram - Modeli: Öğretim etkinliklerine yol gösteren temel felsefi bakış açısı.

Öğretim stratejisi: Öğretim hedeflerine ulaşmayı sağlayan genel bakış açısıdır. Strateji, yöntem, teknik, araç - gereç seçimine yön verir. Strateji, etkinliklerin "nasıl" düzenleneceğiyle ilgilidir.

Yöntem: Öğretim amaçlarına ulaşmak için izlenen düzenli, sistemli yol metot, usuldür.

Teknik: Yöntemin uygulanış biçimi, araç gereç kullanma, uygulamadır.

Taktik (stil): Öğretmen - öğrencinin kendine özgü öğrenme yapısı

- Model ► Tam öğrenme ► Yapılandırmacılık ► Öğretim durumları
- Strateji ► Sunuş yolu ► Buluş yolu ► Araştırma - inceleme
- Yöntem ► Anlatım ►Tartışma ► Proje
- Teknik ► Soru - cevap ► Panel ► Problem çözme
- Taktik (stil) ► İnformal Anlatım ► küçük grup tartışması - sınıfa sunum yapma

CARROLL - OKULDA ÖĞRENME MODELİ

Carroll'a göre her öğrenciye ihtiyaç duyduğu zaman fırsatı tanındığında tüm öğrenciler öğrenebilir. Hızlı ve yavaş öğrenen öğrenciler vardır. Öğrenmede etkili olan zaman anlayışıdır. **Öğrenme düzeyi**: Öğrenme için harcanan zaman / Öğrenme için gerekli zaman vardır.

1 - Yetenek: Öğrencinin bir konuyu tam öğrenebilmesi için ihtiyaç duyduğu zaman

2 - Öğretimden yararlanma yeteneği: Öğrencinin bir konuyu öğrenmesi için gerekli hazırbulunuşluğudur. Öğrenme için gerekli önbilgiler.

3 - Sebat: Öğrencinin gönüllü olarak eğitimde harcadığı zamandır. Öğrenci pes etmeden mücadele ederse başarılı olur.

4 - Fırsat: Öğretmenin, öğrencinin ihtiyaç duyduğu zamanı kendisine tanımasıdır.

5 - Öğretimin Niteliği: Etkili öğretim hizmetleri (ipucu - pekiştirme - etkin katılım - dönüt)

ETKİLİ ÖĞRETİM MODELİ SLAVİN

Slavin'e göre; öğrenme düzeyini etkileyen değişkenlerin çözümlenmesi yöntemiyle öğrenme başarısı arttırılabilir. Etkili öğretimin değişkenleri;

1 - Öğretimin niteliği: Öğretim etkinlikleri öğrenci için anlamlı olmalı, ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamalı, bilgiler arasında bağ kurulmalı, öğrenci derse güdülenmelidir.

2 - Öğretim Düzeyi: Öğretim, öğrencilerin bireysel farklılıkları ile hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olmalıdır.

3 - Teşvik (güdüleme): Öğrencide merak, araştırma, keşfetme güdüsü oluşturulmalı, desteklenmelidir. **(en önemli öge)** Bilgi işe yarayan kullanılan gerçek yaşamla ilişkili olmalı, etkin pekiştirme işlemi gerekir.

4 - Zaman: Öğretim zamanının düzenli, planlı kullanılması

Programlı Öğretim - SKINNER

- Davranışçı kurama (edimsel) bağlı geliştirilmiştir. (1970)
- %100 hatasız öğrenmenin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.
- Öğrenilecek bilgiler küçük parçalara ayrılır (küçük adımlar) bir bilgi birimi öğrenilmeden diğerine geçilmeyecek şekilde düzenlenir. (zincirleme)
- Pekiştirme ilkeleri öğretimde etkin bir şekilde kullanılır.
- Öğrenciler öğretim teknolojileri kullanılarak hazırlanmış makinalardan veya kitaplardan öğrenirler. (Daha çok bilgisayar programları)
- Programlı öğretimde içerik yazılımları iki türlüdür. Doğrusal programlama yazılımı, öğrenci değil, konu dikkate alınarak zorunlu ardışık sıralı, önkoşul aşamalılığa göre yazılır. Dallara ayrılmış program yazılımı, öğrencilerin ilgi ihtiyaçları, ön koşul öğrenmeleri dikkate alarak hazırlanır.
- İçeriklerin hazırlanması uzmanlık ister, hazırlanması zaman alır.
- Bireysel veya grupla, okulda veya okul dışında kullanılabilir.
- Öğrenciye istediği kadar tekrar olanağı ve **anında dönüt** sağlar.
- Her öğrenci **bireysel hızına** göre öğrenir.
- Okula gitme imkânın olmadığı veya öğretmenin olmadığı durumlarda da öğretimi destekler. Uygulama basamakları (**K - E - B - A - B**)

Küçük adımlar: İçeriklerin zorunlu, ardışık önkoşul, yakın ilişki ve aşamalılık özelliklerine göre sıralanmasıdır. Bir birim öğrenilmeden diğer birime geçilmez.

Etkin Katılım: Her bilgi biriminden sonra öğrenci cevap verir, etkindir.

Başarı: Öğrenci düzeyine uygun soru sorulur, doğru cevap verildiğinde pekiştirme verilir.

Anında Dönüt: Öğrenciye davranışıyla ilgili geri bildirim verilir. (**En önemli**)

Bireysel Hız: Her öğrenci bireysel hızına göre öğretimi ayarlar.

- Zamandan ekonomi sağlar, öğretim bireyselleştirilmiştir.
- Üst düzey bilişsel yapıyı kazandırmada yeterli değildir.
- Çok yönlü gelişimi sağlamada yetersizdir. (Sosyalleşme yok)
- Bütün ders içeriklerinde hazırlanması zordur.

- Öğrenciler arasında yarışma, rekabet bencillik, ezber ön plana çıkar.
- Programlı öğretimin en önemli ögesi anında dönüttür. Tam öğrenme den ayrılan yönü de bireysel hızdır.
- Programlı öğretimde öğrenciye sorulan sorunun cevabı A ise diğer konuya geç yoksa konuya geri dön şeklindedir.

KPSS: Programlı öğretimin avantajlarından biri değildir? (**Bütün öğrenme ihtiyaçlarını karşılaması**)

KPSS: Hangisi programlı öğretimin özelliklerinden biri değildir? **(Üst düzey bilişsel yapıyı geliştirmesi)**

KPSS: Davranışçı eğilime sahip öğretmenlerin daha çok tercih ettiği ve pekiştirme ilkelerini temele alan **bilgi parçacıklarını adım adım** düzenleyerek **öğrenciyi ilerlemeye yönelten** öğrenme - öğretim modeli hangisidir? **(Programlı öğretim)**

KPSS: Öğrenilecek bilgi birimlerinin **zorunlu ardışık önkoşul, aşamalılık** anlayışına göre düzenlenmesi programlı öğretimin hangi ögesidir? **(Küçük adımlar)**

KPSS: Öğretimin **bireyselleştirilmesi ve hatanın en aza indirilmesinin** amaçlandığı durumlarda Skinner'in pekiştirme ilkelerini temel alan programlı öğretimin en önemli yararı nedir? **(Dönüt düzeltmeyi hemen yapması)**

KPSS: Ahmet yavaş öğrenen bir öğrencidir. Etkinliklerde arkadaşlarından geri kalmakta bazen de ağlamaktadır. Öğretmenin Ahmet'e yardımcı olacağı en iyi yol nedir? **(Küçük adımlardan oluşan bir öğrenme süreci düzenlemek ve her adımdan sonra geribildirim vermek)**

KPSS: Bir öğretmen sınav kağıtlarını sınıfta okumakta ve öğrencilerin yanlışlarını kendilerine **söyleyerek düzeltmelerine** yardımcı olmaktadır. Öğretmenin hangi öğretim modeline uygun davrandığı söylenebilir? **(Programlı öğretim)**

KPSS: Bir konu bilgisayar programı yardımıyla anlamlı bir bütünlük içinde verilmek istenir. Öğrenci bir tepki verdiğinde **doğruluğu ve yanlışlığına ilişkin anında bilgilendirilir**, **bir ünite bittikten sonra diğer üniteye geçilebilir**. Burada hangi öğretim modelinden söz edilmiştir. **(Programlı öğrenme)**

B. BLOOM - TAM ÖĞRENME MODELİ

- Bloom'a göre herkes herşeyi öğrenebilir, bunun için bireye ihtiyaç duyduğu zamanı tanımak, kaliteli öğretim hizmeti sunmak ve ihtiyaç duyacağı ek öğretim hizmetlerini sunmak gerekir.
- Öğrenmede önemli olan, **öğrenme çevresinin** düzenlenmesidir.
- Öğrenemeyen öğrenci yoktur, öğretemeyen öğretmen vardır.
- Öğrenciler arasındaki öğrenme farklılıklarının sebebi kalıtsal özellikler değil çevresel koşullardan kaynaklanır.
- Öğrenme değişkenlerini etkileyen çevre koşullarının düzenlenmesi gerekir.
- Öğrencilerin seviye gruplarına ayrılması, önkoşul öğrenmelerin tamamlanması (bilişsel - duyuşsal giriş davranışları) ve kaliteli hizmetin sunulması önemlidir.
- Tam öğrenme modeli normal dağılım anlayışına karşı sola çarpık bir dağılımı önerir. (Başarılı grup en az %70)
- İçerikler ünitelere ayrılır. Her öğrenci ünitenin en az %70'ini öğrenmeden diğer üniteye geçilmez. Amaç okul öğrenmelerindeki başarıyı arttırmaktır.

Kural: Ön öğrenmeler, seviye sınıfları, hazırbulunuşluk düzeyi, ek öğretim, ezber tamamlayıcı - ilave öğretim, öğrencilerin dersin başında giriş testi, izleme testi vb. tam öğrenme modeliyle ilgilidir.

- Tam öğrenme, modeline göre sınıfa gelen öğrencilerin zeka, kişilik, yetenek ve ailesinin sosyo - ekonomik düzeyi ne olursa olsun bunlarla ilgilenmez. Her öğrenciye en az %70 düzeyinde öğretim sağlanmasını amaçlar.
- Öğretimde değiştirilebilir özellikler üzerinde durup bunları düzenlemekle tam öğrenme sağlanabilir.

Tam öğrenmenin uygulanış basamakları:

- Hedef davranışlar ve konuların üniteler şeklinde düzenlenmesi
- Başarı standardının belirlenmesi (en az %70)
- Ön koşul öğrenmelerin tespiti, hazırbulunuşluk, tanılayıcı testin uygulanışı varsa ön öğrenmelerin yeterli düzeye getirilmesi. Öğrencilerin ilgi tutum ve akademik özgüven (Duyuşsal) özellikleriyle ilgilenilmesi.
- Ünitelerin işlenmesi, etkinlikler
- Ünite sonunda izleme testinin uygulanması (biçimlendirici - formatif)
- Sonuçta her öğrenci üniteyi en az %70 düzeyinde öğrendiyse diğer üniteye geçilir yoksa ek (ilave) öğretim hizmeti sunulur.

Ek - ilave tamamlayıcı öğretim hizmetleri:

- Bireysel öğretim, evde ek öğretim, programlı öğretim, farklı yöntem tekniklerle öğretim, küçük gruplarla, eğitsel oyunlarla öğretim, farklı kaynaklarla öğretim.
- Ek öğretimden sonra yine izlemeye dönük test uygulanır ve sonraki üniteye geçilir.

KPSS: Tam öğrenme modeline göre ek - ilave - tamamlayıcı öğretim hizmetinde **ne yapılmaz**? Bu soru birkaç kez sorulmuş istenen cevaplar**: (İşbirlikli öğrenme, öğrenilmeyen konuların ev ödevi olarak verilmesi - disiplin önlemlerini artırarak öğretim, konuyu aynı şekilde tekrarlamak)**

- Ek öğretimde işbirlikli öğrenme yani öğrencinin öğrenciden öğrenmesi yoktur. Çünkü öğretemeyen öğretmen vardır. Ünitenin % 70 ini önceden öğrenen öğrenciler yavaş öğrenen öğrencileri beklemek durumundadırlar. Bu da onlar için olumsuzdur.

Tam öğrenme modelinin ögeleri

Giriş Davranışları	Öğretim Hizmetinin Nitelikleri	Öğrenme Ürünleri
Bilişsel Giriş davranışları	Öğretim sürecinde öğrenmeyi etkileyen dışsal (çevre) koşullarıdır. Bunlar kontrol edilebilir, değiştirilebilir öğelerdir	Etkinlikler sonucunda ortaya çıkanlardır
• Önkoşul öğrenmeler, hazırbulunuşluk düzeyi • Sözel - işlemsel yetenek • Okuduğunu anlama, dinleme, iletişim, problem çözme becerileri • Bilişsel giriş davranışları öğrenmede % 50 etkilidir.	• **P**ekiştirme • **İ**pucu • **D**önüt - Düzeltme • **E**tkin katılım	• Öğrenme hızı, düzeyi • Öğrencinin ortaya koydukları ürünler • Bilişsel kazanımlar, okuma hızı, algılama, kavrama, sentez, değerlendirme • Duyuşsal kazanımlar olumlu tutum ve yüksek özgüven, güdülenme
Duyuşsal giriş davranışları		
• **A**kademik özgüven • **T**utum • **İ**lgi en güçlüden sıralanmıştır Duyuşsal giriş öğrencinin ilgileri, yaklaşımları ve bir konuyu öğrenebileceğine olan inanç ve güvenidir. Bu % 25i etkiler.		

- Tam öğrenme modelinde en önemli olan yapı **bilişsel giriş** davranışlarıdır, bunun içinde de, en önemli olan **önkoşul öğrenmeler** (hazırbulunuşluk) olarak kabul edilir.
- Tam öğrenmede (**P - İ - D - E)** içindeki en önemli öğretim hizmetinin niteliği **Dönüt - Düzeltme**dir. Programlı öğretimde de **anında dönüt**tür. Bu ikisinin ortak noktasıdır. Fakat tam öğrenme modelinde bireysel hız anlayışı yoktur, programlı öğretimde vardır.

Kural: Bir soruda dönütün öneminden söz ediyor ve modeller arasından bir seçim yapmamız isteniyorsa **cevap programlı öğretimdir**. Çünkü programlı öğretim anında dönüt üzerinden hareket eder. Tam öğrenmede önkoşul (giriş) öğrenmeler ve seviye sınıfları vardır.

KPSS: Bireyin bir konuyu öğrenebileceğine olan **inanç ve güvenini** ifade eden duyuşsal özellik nedir? **(Akademik özgüven)**

KPSS: Duyuşsal giriş özelliklerini en zayıftan en güçlüye doğru sıralayınız? **(İlgi - Tutum - Akademik özgüven)**

İpucu: Öğrenmeye yol gösteren bütün işaretlerdir. Öğrenciye, süreçte neyi niçin ve nasıl öğreneceği ve hangi yolları izleyeceği ile ilgili mesajlardır. Sözel - görsel - bilişsel ipuçları (soru - örnek - fıkra - harita - kitap - akıl yürütme, jest, mimik, kart, video, kaset, cd…) İpuçları doğru cevabı hatırlatan uyarıcılardır ve öğrenmeyi kolaylaştırır. Yerinde, zamanında kolaylaştıran bütün iletilerdir.

Pekiştirme: İstenen davranışı ortaya çıkaran ve sıklığını artıran uyarıcıların kullanılmasıdır. Öğrenciyi derse güdülemek isteyen öğretmen uygun pekiştirme işlemine başvurur. Yerinde, zamanında verilen pekiştirmeler öğrenciyi derse, okula karşı güdüler.

Etkin Katılım: Öğrenci merkezdedir yaparak yaşayarak öğrenir. Öğretmen rehberlik eder, etkinliği öğrenci gerçekleştirir. Derse **etkin katılımı sağlamak için**:

- Öğrenci ilgi - ihtiyaçlarını dikkate almak, merak ve keşfetmeye yöneltmek.
- Dikkat çekmek, hedeften haberdar etmek, uygun pekiştirme işlemi
- Çeşitli yöntem teknikler ve zengin uyarıcılar kullanmak
- Düzeyine uygun görev ve sorumluluklar vermek. Anında dönüt vermek
- Öğrenci hazır bulunuşluğunu ve bireysel farklılıklarını dikkate almak
- Öğretimde öğrenci özelliklerini dikkate alma, planlamayı öğrenciyle birlikte yapmak

Kural: Öğretmen; bu konu çok önemli, lütfen derse ilgi gösterelim, derse katılmayanları uyarmak, derse katılmaları gerektiğini sık sık vurgulamak pekiştirme işlemine sıkça başvurmak etkin katılım sağlamaz.

Dönüt - Düzeltme: Öğrenciye davranışlarının sonucu hakkında bilgi vermektir. Dönüt ve düzeltme birlikte verilmelidir. Dönütün amacı öğrenciye daha nitelikli tepkiler vermelerini düşündürmektir. Düzeltme ise yanlışı doğrulama, eksiği tamamlamadır. Tam öğrenme modelinde en önemli değişken dönüt - düzeltmedir.

Teyit Edici Dönüt: Öğrenciye cevabının doğru - yanlış - evet - hayır - dönütü vermek.

Düzeltici Dönüt: Teyit edici dönütle beraber cevap yanlış ise doğru cevap verilir.

Açıklayıcı Dönüt: Cevabın neden doğru veya yanlış olduğunu açıklamak.

Teşhis Edici Dönüt: Cevabı yanlış ise yanlışın nereden kaynaklandığını bildirmek.

Eklemleyici - Tamamlayıcı - Genişletici Dönüt: En güçlü olan dönüttür. Öğrencinin cevabına öğretmenin ek örnekler vermesi, benzer farklı bir konuyla ilişkilendirmesidir.

KPSS: Bir okul müdürü sene başı öğretmenlere, okulumuz **her türlü donanıma sahiptir**. Bize gelen öğrencilerin **seviyeleri** de iyi, öğrenci başarısında bundan sonraki her şey sizin gayretinize bağlı demiştir. Okul müdürü hangi modelden söz etmiştir? **(Tam öğrenme)** çevre hazır, öğrenci seviyesi uygun her şey öğretmene kalmış.

KPSS: Ayça öğretmen sosyal bilgiler dersinde derse geçmeden önce bir planlama yapar. Önce ünite, kazanımları inceler, **ön koşul davranışları bilişsel giriş testi hazırlar, testin sonucuna göre ön öğrenmeleri eksik olanları tamamlar,** etkin katılımı sağlar, ünite bittikten sonra **izleme testi** hazırlar ve eksiği olanlar için **ek öğretim** etkinlikleri düzenler. Ayça öğretmen hangi öğretim modeline göre davranmıştır? **(Tam öğrenme)** = önkoşul, bilişsel giriş testi, izleme testi, ek öğretim.

KPSS: Öğretmenler, öğrencilerinin öğrenmelerini desteklemek amacıyla; sınav kağıtlarına, bireysel çalışmalarına, ödevlerine, grup çalışmalarına, sordukları sorulara, aldıkları yanıtlara…… öğrenciler de öğretmenlerin iletilerini aldıklarını göstermek için…… Boşluklara hangi sözcükler getirilmelidir? **(Dönüt verirler - dönüt verirler)**

KPSS: Tam öğrenme modelinde öğretmenlerin bilişsel giriş davranışları testi uygulamasının temel sebebi nedir? **(Öğrenme eksikliklerinin nedenlerini belirleme)**

KPSS: Tam öğrenmeye ulaşıp ulaşılmadığının hangi ölçme aracıyla değerlendirilmesi daha doğru olur? **(İzleme testi)**

- Tam öğrenme modelinde hızlı öğrenen öğrenciler yavaş öğrenen öğrencileri beklemek zorundadır.
- Bireysel farklılıklar yeterince dikkate alınmamıştır.
- Öğretmene fazla yük getirmiştir.
- Öğrencileri aynı düzeye getirmek zordur.

KELLER PLANI - **Bireyselleştirilmiş Öğretim**

Bir sınıfta farklı öğrenme hızına ve gelişim özelliklerine sahip öğrenciler vardır. Öğretmen, farklı öğrenme düzeylerine sahip öğrencilerin öğrenmesi için 3 - 5 kişilik homojen gruplara ayırır. Benzer öğrenme düzeyine sahip (homojen) öğrencilerden oluşturulan gruplar sayesinde her öğrenci kendi düzeyinde öğrenir ve derse katılır. Öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler, bireysel ödev, çalışmalar ve tamamlayıcı etkinliklerde kullanılır.

Her öğrenci kendi öğrenme hızında ve düzeyindeki homojen grup içinde öğrenir. Daha çok alt düzey davranışlar kazandırılır. Dersler ünitelere ayrılır ve sırayla çalışılır. Bir üniteden diğerine geçiş için % 90 başarı gereklidir. Öğretmen süreçte rehberlik yapar, bütün sınıfa değil 3 - 5 kişilik grupla çalışır. Dönüşümlü günlük çalışma, planlı grup çalışması, düzey geliştirme ve beceri grupları çalışmaları yaptırılır.

KPSS: Bir öğretmen sınıfta çalışkan öğrencilerle ilgilense başarısı düşük öğrenciler geri kalacak, bunlarla ilgilense çalışkan öğrenciler ilgisiz kalacaktır, **farklı öğrenme özellikleri-ne sahip** bu sınıfta öğretmenin hangi yaklaşımı kullanması en uygundur? **(Bireyselleştirilmiş öğretim)**

GAGNE - **Öğretim Durumları Modeli**

- Birey, doğuştan donanımını deneyimler, akıl yürütmeler, problem çözmelerle güçlendirir, yaparak yaşayarak öğrenir. Öğrenmede iç ve dış faktörler etkilidir. (pekiştirme, tekrar, bitişiklik, düşünme)
- Davranışçı ve bilişsel yaklaşımı birleştirilmiştir. Öğrenme, hem bilişsel hem de gözlenebilen bir yapı arz eder.

Öğrenme ürünleri:

1. **Sözel Beceriler:** Tanıma, ezberleme, sıralama, sınıflama, ne bilmekle ilgilidir.
2. **Tutumlar:** Bireyin yaklaşımları, eğilimleri, olumlu, olumsuz tavır ve önyargıları, duygu - düşünce ve davranışları ifade eder. (Tercih etme, seçme)
3. **Psikomotor Beceriler:** Performansa dayalı devinsel öğrenmelerdir. Devinsel becerileri hızlı, doğru yapmak amaçlanır. Düzgün yazı yazmak, araba kullanmak, dans etmek, futbol oynamak, gitar çalmak…
4. **Bilişsel Stratejiler:** Sentez düzeyinde öğrenmeler, dikkat, algılama, depolama, geri çağırmayla ilgili bilişi yönetme, metabiliş.
5. **Zihinsel Beceriler:** Okullarda öğretilmesi gereken **en önemli** becerilerdir.

Nasıl sorusuna cevap aranır, ezber değil, anlamlı kalıcı, ilişkilendirilmiş öğrenmelerdir. Zihinsel (bilişsel) beceriler ardışık sıralı sekiz tanedir. Basit olandan üst düzeye doğru sıralanmıştır.

1. **İşaret öğrenme:** Klasik koşullama, önlük görünce korkmak (en basit öğrenmeler)
2. **Uyarıcı - Tepki bağı öğrenme:** Edimsel koşullama, yaz deyince yazmak
3. **Zincirleme:** Ardışık sıralı, aşamalı beceriler, araba sürmek, top oynamak
4. **Sözel öğrenme:** Ezberleme, kavramları ilişkilendirme, dil öğrenme

İlk dört beceri davranışçı ekolle ilgili becerilerdir.

5. **Ayırt etme:** Nesne, olayların farklı ve benzer yönlerini bilmektir. Kare ile dikdörtgenin farklı olduğunu bilmek
6. **Kavram öğrenme:** Kavramları ilişkilendirmek - gruplama - sınıflama - kategorileme ve özelliklerini bilme
7. **İlke - kural öğrenme:** Formüller, şifreler, bilimsel yasalar - neden sonuç ilişkisini öğrenme
8. **Problem çözme:** En üst düzey zihinsel beceridir. Problem çözebilme gücü.

- Son dört beceri bilişsel ekollere bağlı beceridir.
- En alt düzey beceri işaret, en üst düzey beceri problem çözmektir.
- Zihinsel becerileri (İremle **U**ğur **Z**aten **S**evgili **A**yşe **K**ız **İ**lişkinin **P**roblemi) şeklinde kodlayabiliriz.

KPSS: Gagne'ye göre aşağıdakilerden hangisi zihinsel beceridir? **(Kare ile dikdörtgeni ayırt etme)**

KPSS: Hangisi "tutumlar" ile ilgili öğrenme, kategorisine örnektir?

(Sanat müzeleri gezmeyi seçme) = tercih etme

- Öğrenme aşamalı, birikimli bir süreç izler.
- Öğrenme ürünleri birbirinden bağımsız değildir, yeni öğrenilenler, önceki öğrenmeler üzerine inşa edilir.
- Öğrenme süreci çeşitli yöntem, tekniklerle güçlendirilir.
- Öğrenci öğretim sürecinde Aktif hale getirilmeli, yaparak, yaşayarak öğrenmesi desteklenmeli.

Gagne'ye göre öğretim etkinliklerinin düzenlenmesi ve bu basamakların bireyde oluşturduğu etki aşağıdaki gibidir.

1. Dikkat çekme ► Tetikte olma
2. Hedeften haberdar etme ► Beklenti
3. Önkoşul öğrenmeleri hatırlatma ► Kısa süreli bellek
4. Uyarıcı materyaller sunma ► Seçici algı
5. Rehberlik etme ► Kodlama
6. Performansı ortaya çıkarma ► Tepkide bulunma
7. Dönüt - Düzeltme ► Tepkiyi güçlendirme
8. Performansı Değerlendirme ► Tepkiyi güçlendirme
9. Hatırlama, transferi sağlama ► İpuçlarını kullan, bilgiyi geri getir (kısa süreli hafıza)

GLASSER - Temel Öğretim

- Glasser'e göre okul, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak düzenlenmelidir. (sevgi - güç - fizyolojik - eğlence - özgürlük)
- Sınıf ve okul öğrenmelerini bilişsel ekole uyarlamıştır.
- Öğrenmeyi dört temel öğeyle açıklamıştır. (hedef - giriş davranışları - eğitim durumları - değerlendirme) önce hedefler belirlenir, sonra öğrencinin ön öğrenmeleri, hazırbulunuşluk düzeyine uygun çalışmalar, çeşitli yöntem teknikler kullanılır, öğretimin sonunda değerlendirme yapılır)
- Sınıfta başarı için iç ve dış pekiştireçler kullanılmalı
- Öğrenciye öğrenmeyi öğrenme anlayışı verilmeli, bağımsız problem çözebilme gücü kazandırılmalı

YAPILANDIRMACI - İNŞAACI - OLUŞTURMACI - EKOL

- J. Dewey - Piaget - Vygotsky - Bruner - Gestalt - E. V. Glasersfeld
- İlerlemecilik eğitim felsefesi - sarmal içerik düzenleme anlayışı vardır.
- Evrensel - mutlak bilgi yoktur, bilgi işleyen hipotezler şeklinde ele alınır.
- Öğrenmeyi öğrenme amaçlanır, Epistemolojik anlayış vardır.
- Bilgiyi ezberleme değil, önceki bilgiler üzerine inşa ederek anlamlandırmak önemlidir. Bilginin doğasını anlamak gerekir.
- Tümdengelimsel bakış açısı kullanılır.
- Bilgi özneldir, öğrenenin zihninden bağımsız değildir.
- Bilgi temel kavramlar etrafında derinliğine öğrenilir.
- Yapılandırmacılık, buluş yolu stratejisinin genişletilmiş - geliştirilmiş halidir.
- Bilginin ne kadar öğrenildiği değil, nasıl öğrenildiği incelenmelidir.
- Önemli olan bilginin, ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması, önceki bilgilerle ilişkilendirilmesi, üretilmesi ve kullanılmasıdır. Öğrenci boş küp değildir.
- Öğrenci ilgi - ihtiyaçları, bireysel farklılıkları dikkate alınır.
- Öğretmen rehberdir. Kaos - karmaşa öğrenmeyi olumlu etkiler.
- Üst düzey bilişsel yapı kazandırılmak istenir. Öğrenciler bütün yönlerden geliştirilir. Çeşitli yöntem teknikler, zengin öğrenme ortamı sağlanır.
- Öğrenme sürecinde öğrenci aktiftir, yaparak yaşayarak öğrenir.
- İşbirliği - sorumluluk - araştırma inceleme, problem çözme öğrenilir.
- Okul yaşamla iç içedir, yaşamın kendisidir.
- Bilgi özneldir, birey öğrendiklerine kendinden birçok şey ekler, yeniden anlamlandırır ve transfer eder.
- Öğrenci, birincil kaynaklardan etkinliklerle öğrenir. (Deney - işlenmemiş ham veriler, açık uçlu problemler - oyun hamuru, gerçek eşyalar, modeller, gözlem, arşiv belgeleri) ikincil kaynaklar (öğretmen sunumu, bilgisayar yazılımları, kitaplar, ansiklopediler) kullanılmaz.

- Birey bilginin pasif alıcısı değil, aktif yapılandıranıdır, özerk ve girişimcidir.
- Öğretmen öğretmez, deneyimler yaşatır. Öğretmen - öğrenci birlikte öğrenirler.
- Değerlendirme, süreç - ürün (portfolyo) anlayışına dayanır. Herkes değerlendirme sürecine katılır. Öz değerlendirme önemlidir.

KPSS: 2005 yılında ilköğretim programlarında uygulanan yapılandırmacılıkla ilgili hangisi söylenebilir? **(Bilişsel etkinlikler içinde öğrenilen yeni bilgiler eski öğrenilenlerle birlikte yorumlanır, genişletilir, sentezlenir) =**sarmal - yaratıcı - çağdaş

KPSS: Yapılandırmacılık hangi felsefeye ve içerik düzenlemeye dayanır? **(İlerlemecilik - Sarmal)**

KPSS: Hangisi yapılandırmacı yaklaşıma dayalı olarak teknolojinin kullanımına ilişkin bir strateji olabilir? **(Öğrencilerin grup çalışmalarıyla oluşturdukları kavram haritasını tepegözle sınıfta sunmaları) =**öğrenci yaparak yaşayarak öğrenir.

KPSS: Sosyal bilgiler dersini yapılandırmacı öğrenme temelinde işleyen bir öğretmen ne yapmaz? **(Konuları öğrencilere dağıtarak sınıfta anlatmalarını isteme) =**ezber - klasik

KPSS: Yapılandırmacı ekole göre, hareket eden bir öğretmenin ne yapması beklenmez? **(Öğrencilerin konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıklarını varsayma ve derse temel kavramları öğreterek başlama.) =**öğretmen öğretmez - deneyimler yaşatır

5 - E MODELİ

- Yapılandırmacı kuramın uygulanırken izlenmesi gereken işlem basamakları olarak kabul edilir. Öğretmenin bilgiyi yapılandırma sürecinin basamaklarıdır.
- Öğretmen, 5 - E modeli anlayışına göre öğrenciye rehberlik eder.

Giriş: Öğrenci derse hazır hale getirilir, sorular sorulur, dikkat çekilir, güdülenir, öğrencide, merak araştırma, keşfetme duygusu oluşturulur. Neden sorusu sordurulur? Öğrenci derse hazır hale getirilir.

Keşfetme: Öğrenci araştırmaya veri toplamaya hipotezler (varsayım) kurmaya başlar. (Öğrencinin en aktif olduğu aşamadır.) Öğrenciler kendi kararlarını verir, grup çalışması yaparlar.

Açıklama: Öğretmen, öğrencilere rehberlik eder, onlara, kavramları ve süreçleri kısa, basit net bir şekilde doğrudan açıklar. (Öğretmenin en aktif olduğu aşamadır.) Öğretmen veya müfredatın sunduğu bir açıklama, öğrencilere daha derinden bir anlayışa gitmede kılavuzluk eder.

Derinleştirme: Öğrenci konuyu başka alanlarla ilişkilendirilerek, genişletir, bol uygulamalarla farklı anlayışlarla zenginleştirir. Öğrenciler kendi dünyalarını yaratırlar. Öğrenciler konuyu analiz eder, benzer durumlara uygularlar, kendilerine niçin sorusu sorarlar?

Değerlendirme: Öğrenciye öz değerlendirme, öğretmene de hedeflere ulaşma düzeyini kontrol fırsatı sunduğu aşamadır. Öz değerlendirme, portfolyo - performansı değerlendirmeleri

- **7 - E modeli** (Teşvik - keşfetme - açıklama - genişlet - kapsamına alma - değiştirme (inceleme) 5 - E modelinin geliştirilmiş versiyonudur.

KPSS: Dersinde maddenin ısı iletkenliği ve yalıtım konusunu işleyen öğretmen, **öğrencilere evde kaynayan çorbayı karıştırırken elin yanmaması** için metal veya tahta kaşıktan hangisinin tercih edilmesi **gerektiğini sorar** ve nedenlerini grup arkadaşlarıyla paylaşmalarını ister. Bu uygulama 5 - E modelinin hangi basamağıyla ilgilidir? **(Giriş)** sorular sorulur, dikkat çekilir merak araştırma, keşfetme duygusu oluşturulur

Çözüm: Öğretmenin soru sorması, öğrencilere neden sorusu sorma gereğini uyandırması, dikkat çekmeye ve öğrencilerin konuyla ilgili günlük yaşamda bildiklerinden derse hazırlanmaya çalışması olduğu için derse hazırlık, dikkat, soru sormak = giriş basamağı

Aktif Öğrenme

- Öğrenme, öğretme sürecinin bütün **sorumluluğu öğrencidedir,** öğretmen rehberlik yapar.
- Ezberci yaklaşım yerine dönüştürmeci öğrenme (**anlamlandırma - üretme**) anlayışı benimsenir.
- Öğrenci **öz düzenleme** yapar, **özdenetimi** sağlar, her zaman **dikkatli, duyarlı** ve karar verme, gruba **ait olma duygusu** gelişir.

- Öğrenci, oturma düzenini ayarlayabilir, zaman ve yöntem teknikleri düzenleyebilir, güdülenmiştir (içten güdü)
- Öğrenci, sürecin her aşamasında aktiftir, bilgi kaynaklarına kendisi ulaşır, araştırır veri toplar ve grupla çalışır, işbirliği yapar.
- Aktif öğrenme - öz düzenleme - duyarlık - sorumluluk - özdenetim - yani metabilişsel anlayışa dayanır.
- Aktif öğrenmede **öğretmen ister, öğrenci etkinliği yapar**.

Kural: Aktif öğrenmede genellikle öğrenci sınıftadır ve o anda bir çalışma yapar, bu çalışma uzun süreli değildir. Yapılandırmacı yaklaşım daha çok öğrenmeye felsefi bakış açısı, kuramsal yapı - aktif öğrenmede öğrencinin sınıfta veya dışarda yaptığı bir etkinliktir. Yapılandırmacılık daha geniş bir bilginin anlamlandırması (doğası) aktif öğrenme ise bir etkinlik uygulamasıdır.

Kural: Öğretmenin veya uzun süreli öğrenme ve bilgiye nasıl ulaşılması gerektiği ve özellikleriyle ilgili tavsiyeleri yapılandırmacılık, o anda öğrencinin yaptığı bir etkinlik ise aktif öğrenmedir.

Kural: Aktif öğrenme ile proje arasında fark vardır. Proje, birkaç zaman dilimi ve disiplinler arası araştırmaya dayalıdır. Öğrenciye iki hafta süre verilir, öğrenci sınıf dışında araştırmalarıdır. Aktif öğrenme daha çok sınıftadır ve kısa süreli çalışma ile ilgilidir. O an öğrencinin yaptığıdır.

Kural: Yapılandırmacılık, proje ve aktif öğrenme iç içedir ve hepsi de çağdaş, öğrenci merkezli bakış açılarıdır. Bilgi nasıl elde edilir, anlaşılır içselleştirilir, felsefi bakış, **yapılandırmacılık**, araştırma, keşfetme, ders dışı çalışmalar, birkaç zaman **proje**, o anda yapılan öğrenci etkinliği ise **aktif** öğrenmeye yakındır.

KPSS: Sinem öğretmen **sınıfta öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini** derste **katılımcı ve enerjik** olmalarını, kendi çalışmalarını yönetebilecek **öz denetime** sahip olmalarını, arkadaş grubuna **ait olma**yı hissetmelerini her zaman **meraklı, dikkatli ve çaba göstermeye duyarlı** olmalarını ve kendi kararlarını vermelerini önemsemektedir. Buna göre Sinem öğretmen hangi öğrenme yaklaşımını benimsemiştir? **(Aktif)**

KPSS: Serpil öğretmen dersinde aktif öğrenme yaklaşımını uygulamaktadır. Burada öğrencilerde öncelikle hangi özellikler gelişir? **(Özdenetim ve duyarlı olmak)**

KPSS: Aktif öğrenme yaklaşımını benimseyen bir öğretmen ne yapmaz?

(Konuları bireysel ya da grup halindeki öğrencilere dönemin başında dağıtıp, sırayla anlatmalarını isteme) = ezber - klasik - yaratıcı değil

KPSS: Bir Türkçe öğretmeni bir okuma parçasını işlerken, sınıfı küçük gruplara ayırır, okudukları parçayı bireysel olarak özetledikten sonra, özetlerini grup arkadaşlarıyla **karşılaştırmalarını ister**. Okuma parçasıyla ilgili soruları önce bireysel olarak cevaplandırmalarını sonra da grup içinde **tartışmalarını ister** sonra da gruptan konuyla ilgili **kavram haritası oluşturmalarını ister**. Bu öğretmenin yararlandığı yaklaşım nedir? **(Aktif öğrenme) =**öğretmen ister - öğrenci yapar

Çözüm: Öğretmen sınıfta etkinlik yaptırıyor. Aktif öğrenme, eğer öğretmen öğrencilere süre verip (1 - 2 hafta) bu çalışmayı sonra sınıfa getirmelerini isteseydi cevap (proje) olacaktı. Öğrencilerden bilgiyi önceki bilgilerle ilişkilendirip, anlamlandırmasını isteseydi yapılandırmacılık olurdu.

KPSS: Biyoloji dersinde kullanılan bir kavramı anlamadığını fark eden 9. Sınıf öğrencisi Esra, ders çıkışı kütüphaneye gider ve bu kavramın **anlamını araştırarak öğrenir**. Bu durum aktif öğrenmede neyle açıklanır? **(Öz düzenleme)**

Proje Temelli Öğrenme

- J. Dewey - Kilpatrick tarafından geliştirilmiştir.
- Öğrenciler yaşamda karşılaştıkları problemleri sınıf ortamında farklı disiplinlerle ilişkilendirerek bir senaryo çerçevesinde çözmeye çalışırlar.
- Üst düzey bilişsel kazanımlar edinilir. Öğrenci ilgi ihtiyaçları dikkate alınır
- Disiplinlerarası (farklı konu - ders - yaşam ilişkisi) çalışmasıdır.
- İlerlemeciler pragmatist yaklaşım
- Süreç + Ürün (Öğretmen öğrencilere birkaç hafta zaman verir)

- Öğrenciler veri toplar, araştırır, bireysel veya grupla çalışır.
- Proje sonunda mutlaka **somut bir ürün, rapor, sunum, gazete, dergi, makale, deney** vardır.
- Öğretmen rehberdir - güdüleyici - yol göstericidir.
- Bilimsel yöntemin basamakları kullanılır.
- Projede ele alınan problem durumunun **en önemli özelliği birden fazla farklı çözüm yolunun önerilebilecek yapısının olmasıdır.**
- Proje yöntemi, öğrencilere yaşam becerileri kazandırma, problem çözme gücünü geliştirme, okulla yaşamı ilişkilendirme ve yaparak yaşayarak öğrenme anlayışı kazandırır.

Kural: Proje, ders dışıdır, araştırma, veri toplama, rapor, sunum ve somut bir ürün vardır. Birden fazla bilgi alanıyla ilgili çalışma vardır. Problem çözme, derstedir ve genellikle ortaya konan ürün daha çok bir çözüm önerisidir. (akıl yürütmeye dayalı) Problem çözmede süreç kısadır, birkaç hafta değildir, disiplinler arası değildir.

- Proje, problem çözmeyi kapsayan daha genel yaklaşımdır.
- Öğretmen - öğrenci - süreç - ürün birlikte değerlendirilir.

KPSS: Hangisi projenin sınırlığı değildir?

(Uygulamada öğrencilerin uzman olarak görülmesi) =olumlu yönüdür.

KPSS: Hangisi proje tabanlı öğrenmede önerilmez?

(Öğrencileri sadece bireysel çalışmaya yönlendirmesi) projede hem bireysel hem grupla çalışması önerilir, ayrıca "**sadece**" yanlış bir yapıdır - **her zaman, hiçbir zaman, kesinlikle - sık sık da yanlış**)

KPSS: Elif öğretmen sınıftaki öğrencilerinden gribin sebepleri yayılması, tedavisi ve gripten korunma yolları hakkında **araştırma yapmalarını**, bulgularına eleştirel düşüncelerini de katarak sınıfta **sunma**larını ister. Bu çalışma neye örnektir? **(Proje)**

KPSS: Egemen öğretmen öğrencilerden bilim adamlarının biyografilerini incelemelerini, konuya ilişkin **ayrıntılı araştırma** ve deneme yapmaları için onlara **iki hafta süre verir**, elde ettiklerini sınıfta paylaşmalarını ister. **(Proje tabanlı öğrenme)**

KPSS: Bir Türkçe öğretmeni 5 - 6 kişilik gruplar oluşturur onlara **televizyon**da, **gazete**lerde, **dergi**lerde, **öykü**lerde ve **akranlar arasında Türkçe'nin kullanılması** ile ilgili **veri toplamalarını** verileri değerlendirerek, bir **rapor** yazıp **sunma**larını ister? **(Proje)** (Farklı disiplinler - alanlar - rapor - veri toplama) = Proje

KPSS: Ayşe öğretmen öğrencilerden araştırmaya dayalı, bir ürün oluşturmalarını ister **(proje)**

KPSS: Serkan öğretmen öğrencilerini hem bireysel hem de grupla çalıştırarak **süreç boyunca** çalışmalarını takip etmiş ve öğrencilerin **disiplinlerarası** çalışmaya yönlendirmiştir? **(Proje)**

KPSS: Fen ve teknoloji dersinde öğretmen "güneş enerjisinin kullanıldığı yeni bir aydınlatma mekanizması" yapmak için gruplar oluşturur öğrenciler önce planlama yaparlar, iş bölümü yaparlar, çalışmayla ilgili **topladıkları bilgileri organize ederler** ve nasıl **sunacak**larını planlarlar? **(Proje)**

Çözüm: Proje, çalışması bir anda ve sınıfta oluşturulacak bir çalışma değildir. Onun için bir zaman dilimi (süreç) gereklidir. Öğrenciler ders dışında birden fazla disiplin (konu alanı) ile ilgili veri toplar, oluşturur, düzenler, sunum - rapor - ürün.

KPSS: Bir öğretmen öğrencilerine, **bilimsel süreç becerilerini kullanma**, **araştırma, keşfetme, gerçek yaşam** durumlarını test etme ve ortaya çıkan **ürünleri sunma** becerilerini kazandırmak istemektedir. Bu amaca ulaşması için en uygun yöntem hangisidir? **(proje)**

İşbirlikli Kubaşık Öğrenme - L. VYGOTSKY

Öğrencinin ortak bir amaç doğrultusunda heterojen özellikteki küçük gruplara ayrılıp birbirlerinin öğrenmelerini desteklemeleri sorumluluk almaları ve arkadaşlık ilişkisini geliştirdikleri öğrenme yaklaşımıdır.

- Öğrenci grupları yetenek, başarı, cinsiyet ve kişisel özellikleri bakımından farklı öğrencilerden oluşturulmalıdır. (Heterojen)
- İşbirliğinde yapılan bütün etkinliklerin temelindeki amaç, öğrenciler arasındaki **işbirliği ve dayanışmayı arttırmaktır**.
- Öğrenciler hem öğrenir hem dayanışma, paylaşma ve işbirliğini kavrar, üst düzey öğrenme olanağı bulurlar.
- Öğrenciler işbirlikli öğrenme sayesinde birbirlerinden öğrenme imkanı bulma, işbirliği, görev paylaşımı, sorumluluk alma ve sosyalleşmeyi, empatik anlayışı kazanırlar.
- Geleneksel gruplarda homojen gruplar, rekabet, yarışma, bencillik varken, işbirlikli yaklaşımda heterojen grup, işbirliği, paylaşma sosyalleşme ve liderlik paylaşılması özelliği vardır.
- İşbirlikli öğrenmede problem çözme, üst düzey bilişsel yapı ve çok yönlü gelişim vardır.
- Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları ön plandadır, öğretmen rehberdir.
- Bütün öğrenciler oluşturulan gruplarda yer alır, hiçbiri grup dışında kalmaz.
- Ortak amaç için işbirliği yapılır. Grubun başarısı her öğrencinin çabasına ve sorumluluğuna bağlıdır. Bireysel yarış olmadığı için başarı ve başarısızlık gruba aittir, paylaşılmıştır.
- **Ortak grup ödülü** için herkes üzerine düşen sorumluluğu yerine getirir.
- Öğrencilerde işbirliği - sorumluluk, özsaygı, özyeterlik gelişir.
- Öğrenciler arasında, olumlu bağlılık duygusu gelişir, ortak grup ödülüne ulaşmak için çalışırlar, bir elin nesi var - iki elin sesi var, birimiz hepimiz - hepimiz birimiz için anlayışıyla çalışırlar.
- İşbirlikli öğrenmede liderlik paylaşılmıştır. Geleneksel gruplarda liderlik belirli öğrencilere aittir.
- Yüz yüze etkileşim başarıyı arttırır. Oturma biçimi olarak küme biçimi önerilmiştir.
- Eşit başarı fırsatı vardır, her öğrenci kendi düzeyinde gruba katkıda bulunur.
- Bireysel ve grup sorumluluğu vardır.
- İşbirlikli öğrenmede hem bireysel hem de grup değerlendirmesi vardır ama temelde grup değerlendirmesidir. (İşbirliği - dayanışma için)
- İşbirlikli öğrenmede öğretmen, rehberdir. Heterojen grupları oluşturur., küme biçimi oturmayı sağlar, görev dağılımı yapar, araç gereç hazırlar, süreçte rehberlik eder, süreç ve sonucu birlikte değerlendirir. Yani işbirlikli öğrenmede bütün sorumluluk öğrencide değildir. Aktif öğrenmede bütün sorumluluk öğrencidedir.
- Grupta her öğrenciye verilen görev ve sorumluluk en üst düzeyde yerine getirilir. (bireysel sorumluluk)

KPSS: Bir öğretim yaklaşımında birlikte öğrenme önemlidir. **Liderlik paylaşılmıştır**, **sosyal becerilerin geliştirilmesi önemlidir**, **öğretmen süreci gözler ve yönlendirir**. Bu hangi yaklaşımdır? **(İşbirlikli)**

KPSS: Sınıfında işbirliğine dayalı öğrenmeyi hedefleyen öğretmen, sınıfı küçük gruplara ayırır her gruba farklı kaynaklar verir. Öğrencilerin her aşamasında paylaşım içinde olmalarını ve ortaya çıkan ürünün ortak bir çalışma olması gerektiğini vurgular. Öğretmenin temel amacı nedir? **(Öğrenciler arasında olumlu bağlılık yaratmak)**

KPSS: İşbirlikli öğrenmede değerlendirmenin hem bireysel hem de grubun ortak değerlendirmesi olarak yapılmasının temel kazanımı nedir? **(Öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışmayı arttırmak)**

KPSS: Şafak öğretmen, işbirlikli öğrenme için sınıfta iki grup oluşturur. Şahinler grubunu bireysel, Kartallar grubunu da ortak takım puanlarıyla değerlendireceğini belirtir. Sonuçta hangisi ortaya çıkar? **(Kartallar grubunda öğrenciler arasında pozitif etkileşim düzeyi artacaktır)**

KPSS: Hangisi işbirlikli öğrenmede en az öneme sahiptir? **(Öğrencilere liderlik rolünün ne olduğunu öğretmek)** . İşbirlikli öğrenmede liderlik öğretilmez, liderlik paylaşılmıştır, kendiliğinden oluşur)

KPSS: Ortak grup ödülü, olumlu bağımlılık, bireysel değerlendirebilirlik, yüzyüze etkileşim, sürecin değerlendirilmesi eşit başarı fırsatı gibi özellikler hangi yaklaşımın özelliklerindendir? **(İşbirlikli öğrenme)**

KPSS: Sosyal bilgiler öğretmeni dersinde işbirlikli öğrenmeyi uygulamıştır. Öğretmen, öğrenciler arasında olumlu bağlılık gelişmesi için ne yapması doğru değildir? **(Öğrencilerden, kendilerine yakın ve sevdikleri arkadaşlarıyla aynı grupta yer almalarını istemesi)** = o zaman geleneksel grup olur, işbirliği için heterojen grup oluşturulması gerekir.

KPSS: "Koro" adlı filmde, öğretmen sınıfındaki tüm öğrencilerinden bir koro oluşturmak amacıyla grup oluşturan öğretmen koroyu çalıştırırken, müzik yeteneği olmadığını düşündüğü bir öğrencisine nota defterini elinde tutma ve sayfaları çevirme görevi verir. Buradaki temel amaç nedir? **(Öğrenciye gruba ait olma duygusu kazandırmak)**

İşbirlikli Öğretim Teknikleri

Öğrenci Takımları - Başarı grupları: Heterojen gruplar oluşturulur. Öğrenciler çalışmalarından sonra bireysel sınava alınırlar, sonra bireysel puanlar toplanır ve grup puanı belirlenir, belirli ölçütlere ulaşan takımlara ödül verilir. Öğrenciler takımlarının ödül almasını istiyorlarsa grup arkadaşlarının öğrenmesini desteklerler.

Takım - Oyun - Turnuva: Heterojen grup oluşturulur. Her grup kendi içinde önce konuyu çalışır sonra her gruptan temsilci öğrenci seçilir ve gruplar yarışır. Burada yarışma bireysel değil, gruba ortak amaç için yapılır. Öğrenciler grubu temsil eder.

Ekip - Destekli Bireyselleştirilmiş Öğretim: Heterojen gruplar oluşturulur. Her öğrenci ayrı bir bireyselleştirilmiş akademik materyalle çalışır. Her öğrenci ayrı konu ve araçla çalışır, ekip arkadaşları yanıtları kontrol ederler.

Ayrılıp Birleşme (Jigsaw): Heterojen gruplar oluşturulur. Öğrenciler verilen konunun ayrı bölümlerini çalışırlar sonra sadece aynı bölümü alan farklı grup üyeleri bir araya gelerek bir konuda uzmanlaşırlar. En son herkes ilk grubuna geri dönerek bilgilerini paylaşırlar.

Birlikte Öğrenme: Heterojen grup oluşturulur. Gruba farklı akademik yetenekleri güçlü bireyler seçilir. Her öğrenci projede güçlü yönünü kullanarak katkıda bulunur.

İkili Denetim: Öğrenciler heterojen gruplara ayrılır,, önce ikili olarak çalışma yapraklarındaki soruları karşılıklı yanıtlarlar ve denetlerler.

Karşılıklı Sorgulama: Öğretmen konuyu sunduktan sonra öğrenciler ikili üçlü gruplara ayrılırlar ve birbirlerine sorular sorarlar ve konuyu çok yönlü irdelerler, düşündürürler, felsefesini yaparlar.

KPSS: Bir öğretmen öğrencilerine "genetiğiyle oynanmış bitkilerin sağlığımız üzerindeki etkileri ile ilgili konuyu anlatır ve öğrencileri gruplara ayırır. Grup üyelerinin **birbirlerine soru sormalarını** ister, zaman zaman kendisi de öğrencilere **açık uçlu sorular sorarak** konuyu **derinliğine düşünecek** şekilde incelemelerine destek olmaktadır. Öğretmen hangi işbirlikli tekniği uygulamıştır? **(Karşılıklı sorgulama)**

KPSS: Öğretmen sosyal bilgiler dersinde "Bölgemizi Tanıyalım" konusunu işleyecektir. Öğrencileri yedişerli gruplara ayırır. Grup içerisinde her öğrencinin bir bölgeyi seçmesini ister. Sonra her gruptan aynı bölgeyi alanlar bir araya gelerek **uzman grubu oluştururlar**, bu grupta 15 dakika çalıştıktan sonra ilk gruplarına dönerler ve çalışmalarını sürdürürler. Öğretmen hangi işbirlikli tekniği kullanmıştır? **(Ayrılıp - Birleşme - Jigsaw - Öğrencilere birbirlerinden sorumlu oldukları bilincini kazandırma)**

Çoklu Zeka Kuramı - H. GARDNER

Gardner'e göre zeka; problem çözme, bir veya birçok alanda değerli kültür ürünü ortaya koyabilmekdir. İnsan ürünü olan herşey zeka ile ilişkilidir.

- Zeka geliştirilebilir bir yetidir, çok boyutludur, kendi içinde bütündür.
- Her bireyde bütün zeka türleri (8) mevcuttur. Fakat baskın zeka alanları da vardır.
- Zeka testlerle değil gerçek yaşam koşullarında ölçülür, nicelik (sayı) değil nitelik önemlidir.
- Ne kadar zeki olduğumuz değil, sahip olduklarımızı ne kadar geliştirebildiğimiz önemlidir.
- Zeka, kalıtım ve çevre ile ilişkilidir, çevre daha baskındır.
- Her bireyin ayrı bir kişiliği ve zeka profili vardır.
- Süreçte bütün zeka alanları geliştirecek etkinlikler yaptırılmalı
- Alan, bölüm, meslek seçiminde baskın zeka alanı kullanılır.
- Çeşitli yöntem teknikler - zengin uyarıcılar kullanılarak farklı zeka alanları geliştirilebilir.

- Zeka, kültür, inanç, kişisel altyapı, tutum ve değerlerden etkilenir.
- Her çocukta bir veya birkaç alanda gelişim potansiyeli vardır.
- Bütün zeka türleri önemlidir, hepsi bir ölçüye kadar geliştirilebilir

Temel Zeka Alanları

Mantıksal - Matematiksel Zeka: Düşünme, akıl yürütme, problem çözme, neden - sonuç ilişkisi kurma. Bilmece, dama, briç, sayılar, bilimsel düşünme, oyunlar oynatmak. Matematik - mühendislik - istatistik - muhasebeci (bütün düşünme anlayışları)

Sözel - Dilsel Zeka: Dili etkin kullanmak, tartışmak, ikna etmek, bellek gücünü kullanmak, vurgu yapmak, birden fazla dil konuşmak, okuma - yazma dinlemeyi severler, bellek gücü - ikna yeteneği - spiker - yazar - konuşmacı - pazarlamacı - öğretmen - siyasetçi

Sosyal - Kişilerarası: Kişilerarası ilişkiler liderlik, grup oluşturma, empati kurma, yardımlaşma - işbirliği - dayanışma özellikleri vardır. Öğretmen, politikacı, liderler, psikolog

Görsel - Uzamsal Zeka: Üç boyut - resim - grafik - geometri - boyama yetenekleri gelişmiştir. İmgeleme gücü, zihinde tasarlama (imgeleme) güçleri vardır. Mimar, ressamlar, denizciler, pilotlar, izciler, moda tasarımcıları, uzayda yön bulma, grafikerler.

Bedensel - Kinestetik Zeka: Kinestetik yetilerini - devinsel yapılarını etkin kullanırlar. Sporcular, pandomim sanatçıları, drama oyuncuları, tiyatrocular, danscılar, jest - mimikleri gelişmiş

Müziksel Zeka: Ritm - ezgi üretme, seslere duyarlık, beste yapma, enstrüman çalma, müzik kulağı gelişmişlik, melodi - ahenk, enstrüman, beste - şarkı.

Bireysel - Özedönük Zeka: Bütün zeka alanlarının temelindeki zekadır. Kendini tanıma, anlama, sorgulama, gerçekleştirme güçlü ve zayıf yönlerini tanıma - yalnız kalmayı sevme, özgüven, özsaygı, bireysel hedef, yüksek yaşam planlama, düzenleme, günlük tutma, makale yazma. Filozoflar, psikologlar, büyük din ve devlet adamları bağımsız olma, anlayışları yüksektir.

Doğacı Zeka: Doğayı sevme, açık hava yürüyüşü, biyolog, veteriner, ziraat, çifçi, botanikçi, çevreye duyarlık, ekolojiyle ilgilenme, iklim, mevsimler, fosil, bitki - hayvan araştıran, belgesel çekmek.

KPSS: Canlılarla ilgili kitap okumayı sevme, oyun oynarken ders çalışırken **yalnız kalmayı tercih** eden açık hava ortamında yapılan yürüyüşlerden hoşlanan bireylerin çoklu zeka anlayışına göre hangi zeka alanları baskındır? **(Doğacı (açık hava) - özedönük (yalnızlık))**

KPSS: Politikacıların, öğretmenlerin, **lider**lerin ve psikologların ihtiyaç duyduğu, tartışma görüşme yapma öğretme ve **toplantı yapma** gibi etkinliklerde baskın zeka hangisidir? **(Sosyal)**

KPSS: Ressam olmak isteyen Ayşe'nin ailesi onun doktor olmasını istemektedir. Ayşe'nin baskın zeka alanı hangisidir? **(Görsel)**

KPSS: Mustafa öğretmen sosyal bilgiler dersinde bazı öğrencilerin sonuç çıkarmada zorlandıklarını görünce, olayların **nedenlerini ve sonuçlarını** birbiriyle ilişkilendirmediklerini öğrenir. Burada hangi zeka alanı baskındır? **(Mantıksal)**

KPSS: Çoklu zeka kuramına göre bir öğretmen ne yaparsa amacına ulaşması kolaylaşır**? (çeşitli yöntem ve teknikler kullanmak)**

KPSS: Denizcilerin, pilotların yön bulma, üç boyutlu düşünme gibi özellikleri hangi zeka alanıyla ilgilidir? **(Görsel)**

KPSS: Hasan ile Hüseyin oyun oynarken okula yurtdışından gelmiş Türkçe konuşmakta zorluk çeken, saklambaç oynamak isteyen fakat **çekinen Sibel'e Hüseyin giderek konuşur** ve onu oyuna davet eder. Hüseyin'in baskın zeka alanı hangisidir? **(Sosyal)**

KPSS: Mevsimler konusu işleyen öğretmen, öğrencilerinden mevsimlerle ilgili **poster, şiir, makale, pandomim gösterisi gibi** etkinliklerinden bir tanesini seçebileceğini söyler. Bu öğretmen hangi öğretim yaklaşımını benimsemiştir? **(Çoklu Zeka)**

KPSS: Ahmet, Türkçe dersinde okuduğu bilgilendirici bir metinde geçen kavramları ve bu kavramlar arasındaki **ilişkiyi bulmayı**, bulduklarını da **tablo** veya zihin **haritası çizerek** öğrenmeyi tercih etmektedir. Ahmet'in hangi zeka alanları baskındır? **(Mantıksal - Görsel)**

Yaşantısal Öğrenme - D. KOLB

Her öğrenci farklı, etkin ve verimli öğrenme stillerine (biçimi) sahiptir. Öğretim süreci bireyin öğrenme biçimlerine göre düzenlenmelidir. Yaparak - yaşayarak öğrenme önemlidir. Öğrenme stili, bireye özgü öğrenme yaklaşımıdır. Öğretimde buna göre düzenlenmelidir. Kolb'a göre bireyler kendi yaşantı ve deneyimlerinden öğrenir ve bunları sorunlarını çözmek için kullanırlar.

Öğrenme stilleri:

Somut Yaşantı: Hissetme, dokunma, sezgilere dayalı öğrenme, düşünme yerine duyu organları ve araştırma, keşfetme, girişimci, araç - gereç kullanma. Ne öğrendim?

Yansıtıcı Gözlem: İzleme, gözleme, nasıl - neden? Olayın özünü kavrama, sezgileri kullanma, içselleştirme, düzenler, içedönüklük, gözlediklerini kendisi açısından düzenler, kendinden katar, geliştirir.

Soyut Kavramsallaştırma: Düşünme, tümdengelim, analiz etme, neden - sonuç - sistematik olma, mantık, akıl yürütme, bilimsel yöntem yaklaşımı.

Aktif Yaşantı: Pratik uygulama önemlidir. Birey risk alır, sabırsızca öğrendiklerini uygular deneyimler yaşar, tecrübe edinir ortama uyum sağlar, dışadönüktür, dönüt almayı severler. Mutlak bilgi yerine pratik faydacılık benimsenir.

KPSS: Ayşe, derste anlatılanları dikkatlice düşünen ve **sezgi yoluyla** çok iyi anlayan öğrencidir öğrendiklerinin **özünü kavrayıp** "ne" sorusundan çok "**nasıl ve neden**" sorularına yanıt arar Ayşe hangi öğrenme stile sahiptir? **(Yansıtıcı gözlem)**

KPSS: Ali, **risk** almaktan hoşlanan, somut tecrübeleri ve **öğrendiklerini denemeyi** tercih eden genelde sabırsız ama bulunduğu ortama kolay uyum sağlayan bir öğrencidir. Ali, hangi öğrenme sitiline sahiptir? **(Aktif)**

Basamaklı Öğretim - Nunley

- Nunley, Bloom taksonomisini buluş yolu öğretim yaklaşımına dönüştürmüştür, yeniden düzenlenmiştir.
- Öğrenci merkezdedir, süreç öğrencinin ilgi - ihtiyaçlarına göre düzenlenir.
- Her öğrenci düzeyine uygun **bireysel görevlerini** kendisi seçer.
- Basamaklı öğretim, ilerlemeci eğitim felsefesi, yapılandırmacı ve bilişsel bakış açılarına göre düzenlenmiştir.
- Öğrenci aktif, öğretmen rehberdir. Üst düzey bilişsel yapı geliştirilir.
- Basamaklı öğretim her öğrencinin farklı ilgi alanı ve öğrenme stillerine sahip olduğu anlayışındadır. Çoklu öğrenme ortamları düzenlenmelidir.

Basamaklı Öğretimin Uygulanışı:

1. **Giriş:** Öğrencilere gerekli kazanımlar sunulur. Öğrenciler düzeylerine uygun görevlerini seçerler.
2. **C - Basamağı:** Bilgi - kavrama düzeyine denk kazanımlar edinilir, öğrenci kitap, gazete okur, izler, dinler
3. **B - Basamağı:** Uygulama basamağıdır. Öğrenci öğrendiklerini kullanarak problem çözer, deney yapar, kullanır, afiş hazırlar.
4. **A - Basamağı:** Analiz - sentez yapılır, eleştirel düşünce gelişir, özgün bir ürün, rapor - analiz hazırlanır.
5. **Değerlendirme:** Süreç ve ürün birlikte değerlendirilir, öz değerlendirme yapılır.

Tematik Öğrenme

- Derslerde, farklı ilgi ve yeteneklere sahip öğrencilerin bu yapılarını nasıl kullanacakları ve geliştireceklerine yönelik bir çalışmadır.
- Öğretim sürecinde bireysel farklıkları dikkate alarak aynı konuyu farklı ilgi - yeteneklere sahip öğrencilerin daha iyi öğrenmesi amaçlanır.
- Konular, tema etrafında oluşturulur, ilişkilendirilir bu sayede öğrencilerin bilişsel - duyuşsal ve devinsel becerileri geliştirilir.
- Konular, zenginleştirilmiş etkinliklerle işlenir. Oyun, tiyatro, müzik, senaryo
- Tematik öğrenmede ders ve konular disiplinlerarası ilişkilendirme anlayışı ile düzenlenir, bir halıdaki biraraya getirilmiş renkleri gibi düzenlenmiştir.
- Tematik öğrenmede konu seçildikten sonra, öğrencilere dağıtılır ve eş zamanlı bütün gruplarda ele alınır. Bu gruplar (oyun - tiyatro - müzik - materyal - etkinlik, bilişim ve senaryodur.)

Yaşam Boyu Öğrenme

Öğretim, belirli zamanlar ve mekanlarla sınırlı değildir. Bilim, yaşam, teknoloji sürekli değişmektedir. Bu değişimi takip etmek ve kendini geliştirmek için birey yaşı kaç olursa olsun kendini geliştirmek isteyecektir, öğrenmenin yaşı yoktur. Bireyler meslek yaşamlarında da, emekli olduktan sonra da kendi-

lerini geliştirebilirler. Yaşam boyu öğrenme bireyin bilgi, beceri ve yeterliğini arttırmak, değişen bilgi ve teknoloji ve dünya perspektifini görmek ve gelişime ayak uydurmak için gereklidir.

KPSS: Bireylerin örgün eğitim kapsamında edindiği bilgilerin meslek yaşamlarında ve sosyal hayatta başarılı olmalarını sağlayacak düzeyde olması **bilginin ve teknolojinin hızla geliştiği** günümüzde mümkün olmamaktadır. Bunun için bireyin ihtiyaç duyduğu bilgi ve beceriyi daha verimli ve sistemli bir şekilde elde edilmesine olanak sağlayan yaklaşımlardan yararlanması önem arz etmektedir. Bu yaklaşım temelde hangisidir? **(Yaşam boyu öğrenme)**

Probleme Dayalı Öğrenme

- J. Dewey'e göre problem, insan zihnini karıştıran belirsizleştiren her şeydir.
- Problem çözme yöntemi, öğrencilerin yaşam boyu karşılaşacakları problemleri çözme gücünü, karar verme ve çözüm üretme yeteneklerini geliştirir.
- Problem çözme yöntemi üst düzey düşünme ve akıl yürütmeyi gerektirir.
- Öğrenciler önceki bilgi ve deneyimleri kullanarak gerçek yaşam problemlerini çözmeyi öğrenir.
- Öğrencilere yapılandırılmamış bir senaryo sunulur. Senaryoyu öğretmen sunar.
- Problem durumunun birden fazla çözüm önerisi sunabilecek bir yapısının olması gerekir.
- Öğrenci ilgi - ihtiyaçları dikkate alınır, öğretmen rehberdir.
- Süreç ve ürün önemlidir. Projede daha çok süreç anlayışı vardır. Ürün ise projede somut bir rapor - sunum - gazete, maket iken problem çözmede ürün düşünsel bir çözüm - akıl yürütme önerisidir.
- Problem çözme yöntemiyle öğrenciler, gerçek sorunlarla karşılaşma, analiz etme, eleştirel düşünme, yansıtıcı ve yaratıcı düşünme geliştirirler.
- Problem ilgi çekici ve merak uyandırıcı olmalıdır.
- En önemli özelliği; uygulanabilir nitelikte birden fazla çözüm yolunu içermektedir.

Problem Çözme Yönteminin Basamakları

- Problemi hissetme, farketme
- Problemi tanımlama - sınırlandırma
- Problemi tanımak için veri toplama
- Hipotez kurmak
- Hipotezlerle ilgili veriler toplama
- Hipotezleri test etmek
- Çözüme ulaşma

Kural: Problem çözme yöntemi daha çok sınıfta, proje ders dışındadır. Problemde düşünsel akıl yürütme, projede ise somut bir ürün vardır.

KPSS: Dersinde öğrencilerin yaşam boyunca karşılayabileceği problem durumlarına karşı çözüm yolları önemseyen bir öğretmen ne yapmaz? **(Tek ve doğru bir çözüme ulaştırması)** Birden fazla farklı çözüm önerisine yöneltmeli.

KPSS: Hangisi probleme dayalı öğrenme yaklaşımının temel özelliği değildir? **(Öğrenci alt düzey düşünme becerilerini kullanır)**

KPSS: Problem çözme becerisi geliştirmede başlangıç aşaması ne olmalıdır? **(Problemin tanımlanması)**

KPSS: Karmaşık zihinsel beceriler gelişir. Önceden öğrenilenlerin kullanılması yanı sıra yeni bilgi becerileri sağlanır. Savunucularından J. Dewey'dir. Süreç olarak sınama - yanılma, içgörü kazanma, neden - sonuç ilişkisi kurmayı sağlayan yöntem hangisidir? **(Problem çözme)**

KPSS: Probleme dayalı öğrenmede ele alınan senaryolarda bulunması gereken en önemli özellik nedir? **(Birden fazla çözüm önerilerinin sunulacak yapısının olması)**

Tutor Destekli Öğretim

- Tutor, öğrencinin anlamakta güçlük çektiği konuları bireysel olarak destekleyendir.
- Tutor, acemi öğretmenin öğrenmeye yardımcı olması yöntemidir.
- Tutor, öğretirken temel amacı aynı zamanda kendini geliştirmektir. Bu yöntem bütün öğretim kademelerinde uygulanabilir.
- Tutorlar, öğrencilerin başkasının bilgi ve tecrübesinden faydalanması fırsatı sunar. Çocuklar, yetişkin bir öğrenciden de çok şey öğrenebilir.

KPSS: Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramı öğrenmede sosyal ögelerin önemini vurgular. Bir öğretmen bu kurama göre öğrenme - öğretme sürecini düzenlerken öncelikle ne yapmalıdır? **(Uygun destek ya da destek alarak bir işi en iyi şekilde yapmayı öğrenme)**

Kuantum Öğrenme

- Amaç beynin ışıması, yaratıcı düşüncenin geliştirilmesidir.
- Evrensel mutlak bilgi yerine, değiştirilebilir bilgi vardır.
- Bilimsel bilgi birbirinden bağımsız değil ilişkilidir.
- Evrensel, değişmeyen doğru yerine durumsal doğru vardır.
- Bilgi olasılıklı ve birliktelikli açıklanır.
- Öznel perspektif anlayışı geliştirilir.
- Tümdengelim yöntemi kullanılır.
- Bireyin bütün yönlerden gelişimi ve kendini gerçekleştirmesi desteklenir.
- Üst düzey, derin düşünme, beyin gücünü geliştirmesi sağlanır.
- Kuantum öğrenmede proje temelli yaklaşım kullanılır.
- Bu yaklaşım kişisel gelişim seminerleri, hızlı okuma teknikleri kamplar ve kurslarda kullanılmaktadır.

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ

Sunuş (Alış) Anlamlı Öğretim Stratejisi:

- Bilişsel öğrenme anlayışına dayalı olarak Ausubel tarafından oluşturulmuştur.
- Amaç öğrencinin bilgiyi bir otoriteden öğrenerek daha iyi yapılandırmasıdır. Öğrenci bilginin alıcısıdır, pasiftir.
- Öğretmen temel kavram ve genellemeleri öğrencilere anlatır.
- Tümdengelimsel yöntem kullanılır.
- Alt düzey bilişsel kazanımlar vardır.
- Bilgi - kavrama düzeyinde kazanımlar edinilir.
- Öğrencilerin ilk kez karşılaştıkları konularda, dersin giriş bölümü ve özetlemede sıkça kullanılır.
- Konunun çok geniş, grubun kalabalık, zamanın az olduğu durumlarda kullanılır, ekonomiktir. Az zamanda kalabalık gruba bilgi aktarılabilir.
- Anlatım - soru - cevap - gösteri yöntemleri kullanılır.
- Ön öğrenmelerde, hazırlık çalışmalarında kullanılır.
- Öğretmen - öğrenci etkileşimi yoğundur.
- Sunuş stratejisinin ortaokuldan itibaren kullanılması daha anlamlıdır.
- Kavram haritaları çok kullanılır.

Sunuş (Alış) Uygulama Basamakları:

- Öğretmen, konuları öğrenci düzeylerine uygun olarak önceden hazırlar, sonra sınıfa gelir.
- Dersin girişinde **ön organize edicileri** sunar, öğrencilerin dikkatini çeker, güdüler, hedeften haberdar eder, araç gereç kullanır, öğrenciyi derse hazırlar. Önbilgi ile yeni bilgileri ilişkilendirir.
- Genel kavram, bilgiler sonra özel ayrıntılara doğru konu anlatılır. **Örgütleyiciler kullanılır**. Bunlar açıklayıcı örgütleyici ve karşılaştırıcı örgütleyicilerdir. (Kavramları açıklar, ilişkilendirir, benzer ve farklılıkları ilişkilendirir.)
- Bilişsel yapı güçlendirilir, farklı kavramlar ve örneklerle konu pekiştirilir, öğrencilerden örnekler istenir.
- Konu özetlenir - soru - cevap ve değerlendirme yapılır.

KPSS: Sunuş yolu stratejisinde ön organize edicilerin temel amacı nedir? **(Yeni bilgiye temel oluşturmaktır)**

Çözüm: Neden motivasyon değil, çünkü öğretimde temel amaç güdülemek değil, etkili - verimli öğrenmeyi sağlamaktır.

KPSS: Öğrenmeyi etkileyen en önemli faktör, mevcut **bilgi birikimidir**. Yeni bilgi önceki bilgilerle ilişkilendirilmeli, kendi içinde tutarlı olmalıdır görüşü hangi yaklaşımla ilişkilidir? **(Anlamlı öğrenme)**

KPSS: Sunuş yolu stratejisini etkili kullanan bir öğretmen ne yapmaz? **(Sunuşunu en iyi öğrenen öğrencinin düzeyini dikkate alarak yapma)**

Çözüm: Öğretmen dersi en iyi en kötü veya ortalama öğrenciye göre değil bütün öğrencilerin öğreneceği, faydalanabileceği bir yaklaşım sergileyerek sunar.

KPSS: Öğretmen kavramları anlatır, açıklar, örnek verir. **Öğretmen örnek** olan ve olmayanları sunar. Bu hangi yaklaşımdır? **(Sunuş yolu)**

KPSS: Sunuş stratejisini benimseyen öğretmen hangisini yapmaz? **(Konuyu bütün olarak bölmeden anlatmak)**

KPSS: Sunuş stratejisini etkili kullanmak isteyen bir öğretmen öncelikle ne yapmalıdır? **(İçeriği düzenli ve anlamlı biçimde sunmaya çalışma)**

KPSS: Türkçe dersinde öğretmen, öğrencilerin bazı kavramları birbiriyle karıştırdıklarını fark etmiştir. Sunuş yoluyla öğretimi benimseyen öğretmen ne yapmalıdır? **(Örgütleyiciler kullanması)**

Buluş Yolu Stratejisi - J. BRUNER

- Bruner'e göre öğrencilerin merak ve araştırma, keşfetme duyguları geliştirilmeli ve öğrencinin öğretmen rehberliğinde bilgiye kendisinin ulaşması desteklenmelidir.
- Öğrenci ilgi - ihtiyaçları dikkate alınır. Öğretmen öğrenciye bilgi vermez, bilgiyi keşfetme fırsatı sunar. Varılacak yeri söylemez, öğrenci kendisi bulur. Sunuş stratejisinde öğretmen varılacak sonucu kendisi söyler anlatır, açıklar.
- Öğretim sürecinde Tümevarım yöntemi kullanılır.
- Kavrama ve üst bilişsel kazanımlar edinilir.
- Dersin geliştirme bölümünde kullanılması yaygındır.
- Kalabalık gruplarda uygulanması zordur, zaman alıcıdır.
- Öğrenciler sezgisel ve analitik düşünmeyi geliştirirler. *Örnek olay - tartışma - teknikleri sıklıkla kullanılır.

Buluş stratejisinin uygulanması

- Öğretmen örnek verir.
- Öğrenci örnekleri anlar - açıklar
- Öğretmen ek örnekler verir.
- Öğrenci ek örnekleri anlar ve önceki örneklerle karşılaştırır.
- Öğretmen örnek olmayan (zıt) durumlar sunar.
- Öğrenci örnek ve zıt örnekleri anlar.
- Öğretmen öğrencilere rehberlik yapar.
- Öğrenciler ilke ve genellemelere kendisi ulaşır.
- Öğrenci örnek verir.

KPSS: Fen öğretiminde öğrencilerin bilgiyi keşfetmelerini isteyen bir öğretmen hangisine en az yer verir? **(Bilgilerin görsel araçlar kullanarak öğrencilere sunulması) =** sunuşta olur.

KPSS: Öğrenciler tarafından **öğretmen rehberliğinde** konuyla ilgili **örneklerin** açıklanması, karşılaştırılması ve **örnek olmayan durumların** ayırt edilmesini ve **yeni örneklerin** geliştirilmesi hangi öğretim yaklaşımıyla ilgilidir? **(Buluş yolu)**

KPSS: Hangisi buluş yolunda öğrencinin derse aktif katılımını sağlamak için yapılmaz?

(Yanlış yapan öğrenciye doğru cevabı söylemek) =sunuşta olur, buluşta öğrenci kendisi bulur.

KPSS: Buluş yoluyla öğretim yaklaşımında öğretmenin temel görevi nedir?

(Öğrencilere deneyimler kazandırarak bilgiye kendilerinin ulaşmasını sağlama)

KPSS: Öğrencilerin önceki deneyimleri öğrenme - öğretme sürecinde temel alınır. Öğretmen öğrencilerin olaylara farklı yönlerden bakmalarını sağlamak için onlara **rehberlik** eder. **Öğrenci, örneklerden genellemelere kendisi yapar**, öğrenilenler farklı durumlarda uygulanabilir. Yukarıdaki özellikler hangi öğretim yaklaşımıyla ilgilidir? **(Buluş yoluyla öğretim)**

KPSS: Öğretmen derste buluş yolu stratejisini kullanırsa hangilerini yapmaz?

(Öğretmenimiz çözeltinin tanımını deftere yazdırdı - Bir miktar kumla suyu karıştırıp şekerli çay örneğiyle bu karışım arasındaki ilişkiyi açıkladı)

KPSS: Buluş yoluyla öğretimi kullanarak dersinde karışımı işlemek isteyen **öğretmen** öncelikle karışımlara **örnekler verir**. Öğrenciler örnekleri betimledikten sonra **öğretmen ek örnekler verir** ve **öğrencilerin bu örnekleri betimleyerek önceki örneklerle karşılaştırmalarını** sağlar. Buna göre ders hangi aşamayla devam eder? **(Öğretmenin örnek olamayan durumlar vermesi)**

Araştırma - İnceleme Stratejisi - J. DEWEY

- Dewey'e göre öğrenciler araştırma inceleme yaparak - gerçek yaşamı öğrenirler, problem çözerler.
- Öğrenciler, bilimsel yöntemin basamaklarını kullanarak problem çözme becerisi kazanırlar.
- Öğrenci aktiftir - ilgi - ihtiyaçları önemsenmiştir. Öğretmen rehberdir.
- Uygulama ve üstü bilişsel hedef kazanıma uygundur.
- Dersin sonuç bölümü ve ders dışı çalışmalarda kullanılır.
- Tümevarım ve Tümdengelim birlikte kullanılır.
- Proje - problem çözme, deney - gözlem - drama - gösterip yaptırma tercih edilen yöntemlerdir.
- Öğrencilerin analitik, yaratıcı, yansıtıcı, eleştirel düşünmesi gelişir.
- Üst düzey bilişsel yapı kazanılır, öğrenci öğrendiklerini transfer ederek uygular.
- Araştırma inceleme stratejisi genelde ders dışı çalışmadır, süreç anlayışına dayalıdır. Proje yöntemiyle aynı soruda sorulmamış, buluş yoluyla sorulmuş ayrımı, sınıftaysa - kavrama düzeyinden başlıyorsa (örnek vermek gibi) Buluş. Ders dışında - uygulama ve üstü ise süreç gerektiriyorsa Araştırma - inceleme.

KPSS: Çağan öğretmen, sosyal bilgiler dersine başlarken öğrencilerin "yaşadığımız bölgede görülen doğal afetleri nasıl önleyebiliriz" **problemini tanımalarını**, probleme geçici çözümler üretmelerini ister, hangi **verileri nasıl toplayacaklarını** açıklar, öğrencileri beşerli gruplara ayırarak verileri farklı şekilde toplamalarını ister. Öğretmenin kullandığı yöntem /teknik/yaklaşım hangisidir? **(Araştırma - inceleme) =**problem çözme - uygulama düzeyidir**=araştırma - inceleme**

KPSS: İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi "üretim - tüketim - dağıtım" ünitesinde geçen:

a - "Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler ve girişimcilik ara disipliniyle ilişkilendirilen

b - "Yaşadığı bölge içinde ekonomik dayanışmayı **fark eder**" kazanımları, hangi hedef alanındadır, hangi strateji ve hangi yöntemle elde edilir?

(a - Bilişsel - - Araştırma stratejisi - Proje tabanlı öğrenme b - Duyuşsal (farketme - alma)

Çözüm: Verilen kazanımlar o anda sınıfta ve ders saatinde elde edilecek kazanımlar değil, ders dışında ve araştırmaya dayalı olarak ve belirli bir süreçte ulaşılabilir niteliktedir. Bu nedenle araştırma stratejisine uygundur. Veri toplama, ders dışı çalışma - süreç= proje **fark eder=**duyuşsal

Öğretim Yöntemi: Dersin hedeflerine ulaşmak için izlenen düzenli - sistemli yoldur. Yöntemler içeriklerin nasıl öğretileceğini belirler.

- KPSS sorularında madde kökleri incelendiğinde yöntem / teknik / strateji / yaklaşım kavramları iç içe kullanıldığı, böyle bir ayrıma gidilmediği görülecektir.
- **En iyi yöntem/teknik hangisidir?** En iyi yöntem / teknik yoktur. Hedefe, içeriğe, ortama, sayıya göre bütün yöntemler en iyi yöntem olabilir.

Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörler:

- Dersin hedef - kazanımları
- Öğrencinin gelişim ve hazır bulunuşluk düzeyi
- Konu - içeriklerin özellikleri
- Öğrenci sayısı - sınıf yapısı
- Zaman
- Maliyet
- Okulun ve çevrenin olanakları
- Öğretmenin yönteme yatkınlığı

KPSS: Hangisi yöntem seçiminde dikkate alınmaz? **(Bu soru dört kez sorulmuştur)**

(Öğrencilerin hobileri - velilerin beklentileri - okul müdürünün istekleri, okulun bulunduğu sosyo - kültürel çevre)

Anlatım - Sunu Yöntemi

- Kısa sürede çok sayıda bilgiyi öğrenciye aktarmak için dersin giriş bölümü özetlenmesi ve anlaşılırlığı zor konularda ve güdülemede tercih edilir.
- Öğretmen otoritedir, anlatır, öğrenci pasif.
- Alt düzey hedefler kazandırılır (bilgi düzeyi) sunuş stratejisinde etkilidir.
- Anlatma yöntemi ekonomiktir, kalabalık gruplarda daha etkilidir.

- Anlatım yönteminde öğrencilerin dikkati toplama sürelerine uygun olarak dersler düzenlenmelidir. (ilkokul 5, ortaokul 10,ortaöğretim 15, yükseköğretim 20 dakika)
- Soyut ve duyuşsal konuların aktarılmasında etkilidir.
- Konular öğrenci düzeylerine uygun, bol örneklerle desteklenmiş açık - net bir dil, jest ve mimiklerle (beden dili) yeterli araç - gereç kullanılarak gerçekleştirilmeli, aynı ses tonu kullanılmamalıdır.
- Anlatım yöntemi formal anlatım (kitabı aynen takip etme) ve informal anlatım (günlük yaşamla ilişkilendirilmiş, iletişimin çok yönlü, aktüel olduğu) olmak üzere ikiye ayrılır.

KPSS: Çok kalabalık sınıfta öğretmenlik yapan Hasan Bey **zaman da kısıtlı olduğu için** ders süresini iyi ayarlaması gerekir. Ders işlerken **ses tonunu iyi kullanmaya** özen göstermektedir. Hasan Bey hangi yöntemi kullanmıştır? **(Anlatım)**

KPSS: Sıkça yaşanan **depremlerin** ardından Meral öğretmen deprem sırasında neler yapılması gerektiğini öğretmek üzere **önceden hazırladığı slaytlarla öğrencilerin bilgilenmelerini** sağlar. Sonra **uygulama** yaptırır? Öğretmen hangi yöntemleri kullanmıştır? **(Anlatım - Benzetim)**

KPSS: Yaratıcı düşünmeyi geliştirmek isteyen öğretmenin hangi yöntemi kullanması uygun değildir? **(Anlatım)**

KPSS: Metin öğretmen öğrencilerin konuyla ilgili **organize bilgilere sahip olması** gerektiğini, ön hazırlık açısından bunun önemli olduğunu ve öğrencilerin karmaşa yaşamaları halinde kavram yanılgıları ortaya çıkacağını düşünmektedir. Metin öğretmenin hangi yöntemi kullandığı söylenebilir? **(Düz anlatım)**

KPSS: Öğrencilerin dikkati toplama sürelerine göre ilkokulda bir ders saati ve teneffüs aralığı kaç dakika olması uygundur? **(30 - 40 dakika ders 10 - 15 dakika teneffüs)**

TARTIŞMA YÖNTEMİ

- Öğrencileri bir konu üzerinde düşündürmek, düşüncelerini açıklama fırsatı vermek, bilinen konuların tekrar ve pekiştirilmesi, eleştirel ve demokratik tutum kazandırmayı amaçlayan yöntemdir.
- Kavrama ve üstü bilişsel yapı kazandırmada etkilidir. Buluş yolu stratejisinde etkilidir.
- Öğrenciler başkasının görüşlerine hoşgörülü ve saygılı olmayı öğrenir, demokratik tutum ve değerler kazanır.
- İyi anlaşılmayan konuların açıklanması yapılır. Öğrenci merkezlidir. Öğretmen rehberdir. Öğrenci - öğretmen etkileşimi yoğundur.
- Tartışma yöntemi hem bilişsel hem de duyuşsal kazanımlarda etkili.
- Tartışma yönteminde sınıf yönetimi zordur, konudan sapma ihtimali vardır. Kalabalık sınıflarda uygulanması zaman - yönetim açısından sınırlıdır.
- Tartışma yönetiminde daire veya U düzeni oturma biçimi tercih edilir.
- Tartışmada kurallar önceden belirlenmeli, yönetici seçilmeli (başkan) önemli kısımlar tahtaya yazılmalı, sonuçlar özetlenmelidir.
- Tartışma yöntemi empati kurma, dinleme, konuşma becerisi kazandırır.

Tartışma Teknikleri

Münazara: Bir konunun tez - antitez şeklinde bir jüri önünde tartışılmasıdır. Gruplar, görüşlerini kanıtlama çabası gösterirler, bilimsel bir veri elde etme çabası yoktur. Önemli olan ikna etme ve görüşlerini savunabilmektir. Temel sınırlığı ise öğrencinin benimsemediği bir konuyu savunmak durumunda kalmasıdır.

Panel: 3 - 5 kişilik küçük bir grubun bir başkan eşliğinde grup karşısında samimi bir havada konuyu farklı yönlerden tartışmasıdır. Panelde bilimsel bir veriyi kanıtlama değil, konunun çeşitli yönlerden aydınlanması ve farklı bakış açılarının ortaya çıkmasına yardımcı olmak amaçlanır. Her öğrenci konunun farklı yönlerine (**ekonomik - sosyal - tarihi - siyasi**) hazırlanarak gelir ve grup karşısında açıklar. Konu derinliğine ele alınır, analiz edilir çok yönlü tartışılır, panelde grup üyeleri arasında tartışma - ağız dalaşı olmaz.

- Panelin amacı bilimsel bir veriyi kanıtlamak değildir. Fakat panel ciddi, düzenli ve bilimsel yaklaşımların da hissedildiği oturaklı bir görüş belirtme tekniğidir.
- Panelin sonunda öğrenciler, panelist gruba soru yöneltirler bu süreçte (soru - cevap süreci) forum (görüş alışverişi) başlamış olur.

Zıt panel: Daha çok işlenen konuların tekrar ve pekiştirilmesi için kullanılır. Sınıf iki gruba ayrılır, gruplardan biri soru soran diğeri de cevap veren rolünü paylaşır, sonra roller değişir dersin giriş veya sonuç bölümünde etkilidir.

Kollegyum: Sınıfa uzman çağrılması veya iki öğrenci grubunun grup önünde tartışmasıdır. Bu gruplardan biri uzman diğeri de öğrenci grubudur. Uzmanlar, alanlarıyla ilgili çekici konuşmalar yapar; bilgi ve deneyimlerini öğrencilere aktarırlar. Kollegyum sonunda öğrenciler soru sorarlar (forum) .

Kolokyum: Bir uzman grubun bir konu hakkında görüş alışverişinde bulunmasıdır.

Forum: Panel veya sempozyumdan sonra izleyicilerin kaynak grupla soru cevap yapmaları tekniğidir. Sunucu ve izleyicilerin görüş alışverişi genellikle sonda yapılır, fakat tartışma tamamen baştan sona soru - cevap şeklinde de yapılabilir bu da forumdur.

Farklı görüşlere sahip kişi ya da grupların tartışmasıdır, katılımcı ve dinleyicilerin tartışmaya başlamasıdır.

Açıkoturum: Grubun bir başkan eşliğinde güncel, siyasi, moda, spor, ekonomi konusunda konuşmalarıdır. Açıkoturumda başkandan söz almadan konuşulmaz ve üyeler kendi aralarında tartışamazlar. Konudan sapma ihtimalleri yüksektir. Örnek olarak meclis oturumları gösterilebilir. Panel samimi bir ortamda oluşur, başkan baskın değildir. Açıkoturumda ise üyeler başkanın söz verdiği süre içinde konuşabilirler.

Görüş Geliştirme: Zıt ve çelişkili konularda sınıfın gruplara ayrılması ve grupların katılıyorum, katılmıyorum, kısmen katılıyorum, kesinlikle katılmıyorum, kararsızım şeklinde görüşlerini ilgili gruplara girerek açıklanır sonra isteyen öğrenciler gerekçelerini açıklayarak görüş - grup değiştirebilirler. **Görüş geliştirmek = görüş değiştirmektir**.

Sokrat Semineri: Üst düzey bir metnin, açık uçlu bir sorunun veya akademik ve karmaşık bir konunun grup tarafından tartışılmasıdır. Sokrat semineri daire biçimi oturma düzeni ile uygulanır. Lider ortaya geçer ve metin birlikte okunur, analiz edilir, tartışılır.

Sokrat Tartışması: İki aşamadan oluşur birinci aşama İroni (Alay) öğretmen, öğrencilerin iyi bildiklerinden emin oldukları bir konuyu dile getirir ve öğrencilerde "bildiğim tek şey varsa o da hiçbir şey bilmediğimdir" görüşünden sonra ikinci aşamaya geçilir doğurtma (maiotik) aşamasının da soru - cevap (diyalog) yoluyla öğrenciye rehberlik edilerek bildikleri kendisine kullandırılır.

Sempozyum: Bilgi şöleni, birden fazla bilim adamının oturumlar halinde düzenlenen sunumlar yapmasıdır. Bilimsel - akademik - sanatsal konularda gruba seri sunumlar yapılır. Uzman konuşmaları önceden izleyicilere bildiriler - tebliğler şeklinde dağıtılabilir. Geniş katılımlıdır - oturumlar halindedir - sonunda soru cevap yapılır. (forum)

Seminer: Bir uzmanın gruba bilimsel olarak bilgi vermesi ders anlatmasıdır. Üniversitedeki dersler - tez sunumları - hizmetiçi çalışmalar gibi. Uzmanlık ve bilimsel bilgi gerektiren bir konuda uzman bir kişinin gruba sunum yapmasıdır.

Büyük Grup Tartışması: Bütün sınıfın katıldığı tartışma tekniğidir. Öğretmen tüm sınıfa soru - cevap yapar. Büyük grup tartışmasında sınıf yönetimi zordur, etkileşim azdır.

Küçük Grup Tartışması: Sınıfın 3 - 6 kişilik gruplara ayrılarak tartışmasıdır, etkileşim yoğundur, herkes bir grupta yer alarak tartışmaya katılır, üst düzey bilişsel yapı kazanır.

Vızıltı Grupları: (Vızıltı 22 - 33 - 44 - 55) Öğretmen sınıfı ikişerli gruba ayırır, grup bir süre çalıştıktan sonra her grup sözcüsü ikişer dakika konuşur (vızıltı 22) amaç yaratıcı, farklı düşüncelerin ortaya çıkmasını desteklemektir. Grupların öğrenci sayısı kadar konuşma süresi vardır. Vızıltı 33 - 3 öğrenci 3'er dakika konuşma vızıltı 55 - 5 kişilik grup, 5'er dakika konuşma…

Philips 66: 6'şar kişilik grup 6 dakika konuşma tekniğidir. Sınıf altışar kişilik gruplara ayrılır ve bir probleme çözüm bulmaya çalışır, grup sözcüleri altışar dakika konuşurlar. Bu yöntemle konunun gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi yapılır.

Çember: Bir başkan (lider) yazman ve 15 kişiden oluşan kısa süreli tartışma tekniğidir, genellikle çember biçiminde oturulur. Her üye sırayla 1 - 2 dakika konuşur, yazman (sekreter) konuşulanları yazar.

Akvaryum: Öğrencilerin ilgisini çeken, üzerinde tümden anlaşamadığı konularda uygulanır. İki şekilde uygulanır. Birincisi öğrenciler daire şeklinde oturur ortaya bir sandalye konur gönüllü öğrenciler sırayla sandalyeye otururlar. İkincisi de küçük bir tartışma grubu ortaya geçer diğer öğrenciler de izleyici olarak otururlar. Öğrenciler aktiftir, empatik yeti kazanırlar kalabalık gruplarda uygulanması zordur.

Çalıştay (workshop): 6 - 8 kişilik uzman grubunun biraraya gelerek (kamp) belirli konular üzerinde görüş belirtmeleri ve ortak çözüm önerilerini ilgililere rapor olarak sundukları tekniktir.

Brifing: Bir konuda ilgili kişilerin yazılı veya sözlü tanıtıcı çalışmasıdır. Bir kurumun genel yapısı ve işleyişi veya bir makinanın çalışma prensiplerini tanıtıcı konuşmalardır.

Demeç: Bir konunun basın yayın organları kullanılarak kamuoyuna duyurulmasıdır.

Söylev (Nutuk): Bir liderin grubu coşturmak için yaptığı duygusal konuşmalardır.

KPSS: Öğrencilerden "gelişimde **çevre mi** yoka **kalıtım mı** daha etkilidir" konusunda araştırma yapmalarını, tezler geliştirmelerini, farklı görüşlerin savunulmasını, **antitez**ler geliştirerek bir **jüri** karşısında tartışılmasını isteyen öğretmen hangi tekniği kullanmıştır? **(Münazara)**

KPSS: Öğrencilerinde yaratıcı düşünmeyi geliştirmek isteyen öğretmenin hangisini kullanması uygun değildir? **(Güdümlü tartışma)** - hedeflerin önceden belirlendiği tek yönlü bir tartışmadır (yaratıcı değildir)

KPSS: Bir öğretmen derste öğrencilerine "Şimdi sınıfı iki gruba böleceğim. Birinci grup teknolojinin insan yaşamı üzerindeki etkileriyle ilgili **soru soran ikinci grup ise cevap veren grup** olacaktır. Sonra rolleri değiştireceğim der" Öğretmenin kullandığı yöntem hangisidir? **(Zıt panel)**

KPSS: Sosyal bilgiler dersinde büyük grup tartışması yapmak isteyen öğretmen hangisini yapmaz? **(Araştırmada görevi verdiği üç öğrenciyi tartışmayı değerlendirmek için jüri olarak belirlemesi)**

KPSS: Bir öğretmen sınıfta konuyu tartışmak için iki grup oluşturur. Birinci grup uzman, ikinci grup öğrenci görüşünü temsil etmektedirler. Sınıftaki diğer öğrenciler de izleyici olarak derse katılırlar. Bu hangi yöntemle ilgilidir? **(Kollegyum)**

KPSS: Bir coğrafya öğretmeni "Türkiye'de su kaynaklarının verimli kullanımı için hidroelektrik santrallerinin kurulması doğru bir uygulama mıdır?" sorusuyla başlar ve öğrencilerin tartışmasını ister. Tartışma **görsel forumun önünde** gerçekleşir, öğrenciler tutumlarını bu **formun önüne geçerek, gerekçeleriyle açıklarlar**. Öğretmen, bu yolla öğrencilerin kanıt bulma dinleme, eleştiriye açık olma özelliklerini kazandırmaktadır. Öğretmen hangi tekniği kullanmıştır? **(Görüş geliştirme)**

KPSS: Türkiye'nin enerji kaynakları nelerdir? Türkiye'de enerji kaynakları nasıl kullanılır? Enerji kaynakları en verimli nasıl kullanılır? Öğrencilerin konuyu sorgulamaları, çözüm üretmelerini soru sormalarını amaçlayan öğretmen hangi tekniği kullanması daha uygundur? **(Panel)**

KPSS: Öğretmen ilköğretim 7. Sınıf sosyal bilgiler dersinde "Türkiye sahip olduğu bor kaynağını doğru biçimde kullanmaktadır" önermesiyle tartışmaya dayalı etkinlik planlamaktadır. Bütün öğrencilerin tartışmaya katılmasını düşüncelerini gerekçeleriyle belirtmelerini isterlerse **düşüncelerini değiştirebileceklerini** söyler. Öğretmen hangi tekniği kullanmıştır? **(Görüş geliştirme)**

Örnek Olay Yöntemi

Örnek olay yöntemi, öğrencilerin gerçek yaşamda karşılaşılan veya yaşanma ihtimali olan sosyal bir sorunun sınıfta tartışarak çözümlendiği teknikdir. Örnek olay yöntemi sayesinde öğrenciler **sınıfta öğrendiklerini gerçek yaşama uygulama fırsatı** bulurlar. Örnek olay, ilgi çekici merak uyandırıcı, öğrenci düzeylerine uygun, hedeflerle ilişkili gerçek veya **yaşanabilir bir problem durumu** olmalıdır. Örnek olay senaryosunda bulunması gereken en temel özellik **farklı çözüm yolları üretebilecek yapısının olmasıdır.** Öğrenci merkezlidir. Öğretmen rehberdir. Bilişsel ve duyuşsal hedeflerde etkilidir. **Kavrama ve üstü** kazanımlar edinilir. Öğrenci **sosyal sorunlara karşı duyarlı** olmayı ve sosyal sorunların çözülmesinde bilgilenmesini öğrenir.

- Öğretmen örnek olayı sınıfa getirir. (gazete, tv, yazılı, rol oynama olarak öğrenciyi karşı karşıya getirir)
- Örnek olayla ilgili anlaşılmayan konuları açıklar, rehberlik eder. Sonra öğrencilerden konunun ana hatlarını çıkarmalarını veriler toplamalarını öncekilerle ilişkilendirmelerini, neden - sonuç ilişkilerini kurmalarını ister.
- Örnek olayın olası çözüm yolları ve ortak kararın alınıp değerlendirilmesi gerekirse **metnin yeniden yazılması, analiz edilmesi**.

KPSS: Örnek olay tekniği, yaşanmış, yaşama ihtimali bulunan sorun niteliği taşıyan olaylara öğrenci katılımıyla çözüm üretmek temeline dayanır. Öğrencilere sunulacak örnek olayın taşıması gereken en önemli özellik nedir? **(Farklı çözümler önerecek türden bir sorun olması)**

KPSS: Öğretmen bir trafik kazası sonrası yaşanan kavgayla ilgili **beş dakikalık bir video görüntüsünü sınıfla birlikte izler** ve öğrencilerin **olayın nedenleri ve sonuçlarını tartışmalarını** isteyerek bu süreçte onlara rehberlik eder. Burada öğreten hangi yöntem teknik ve beceri üzerinde durmuştur? **(Örnek olay - Analiz etme)** Trafik kazası sonrası kavgayı video ile sınıfa taşı = örnek olay, neden sonuç = analiz

KPSS: Dersinde probleme dayalı öğrenmeyi kullanmak isteyen bir öğretmen öğrencilerini küçük gruplara ayırmış ve ilgilerini çekecek bir problem durumu vermiştir. En sonunda onların isterlerse **metni yeniden yazabileceklerini** söyler. Öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Örnek olay)**

KPSS: Bu öğretim yönteminde kazanımların yanı sıra öğrencilerde **çevresinde yaşananlara karşı duyarlık**, **toplumda yaşanan sorunlara çözüm önerme**, kendisinin de bir şeyler üretebileceğini hissetme ve **yapılmakta olan bir işe katkıda bulunma** gibi özelliklerin geliştirilmesi sağlanmış olur? **(Örnek olay - istasyon)** - toplumsal sorun - duyarlılık - örnek olay - yapılmış işe katkı - tamamlama= istasyon tekniği. Toplumsal olayı sınıfa getir = örnek olay

KPSS: Canan öğretmen öğrencilerine "okulun bahçesine çikolata kağıtlarının atıldığını gördüm, herkesin çöpleri yere attığını ve okulumuzda bir ay çöplerin alınmadığını varsayalım, böyle bir durumda ne olacağını varsayalım ve bu sorunun üstesinden nasıl gelebiliriz" der ve öğrencileri gruplara ayırarak probleme çözüm önerileri bulmalarını ister.

Soru 1: Canan öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Örnek olay)**

Soru 2: Canan öğretmenin hangi kişisel becerisi daha gelişmiştir? **(Sorunlara karşı ilgili ve duyarlı olma)**

Kural: Madde kökünde cevap niteliğinde aynı kavram kullanılmaz soruda problem durumuna ilişkin çözüm deniyor cevap problem çözme yöntemi olamaz - ipucu olur.

KPSS: Gerçek hayatta karşılaşılan problemleri sınıf ortamına getirerek çözüm üretme yöntemi hangisidir? **(Örnek olay)**

Gösterip - Yaptırma Yöntemi

Öğretmen bir beceriyi adım adım öğrencilere gösterir (devinsel) sonra öğrenciye bol uygulama yaptırarak öğrenmesine katkıda bulunma yöntemidir. Hem öğrenci hem de öğretmen birlikte çalışır. Daha çok psikomotor (devinsel) becerilerin öğretiminde etkilidir. Uygulama düzeyinde kazanımdır. Fakat üst düzey bilişsel yapı arz etmeyebilir. Öğrenci bütün duyu organlarını kullanır, yaparak yaşayarak öğrenir.

- Öğretmenin yaptığını öğrenciler sadece izleyerek öğreniyorlarsa uygulama yapmıyorlarsa bu **gösteri** tekniği olur.

KPSS: Öğretmen beden eğitimi dersinde öğrencilere "**halk danslarını**" öğretmektedir. Öğretmen önce kendisi kolaydan zora **öğrencilerine gösterir** sonra her öğrenciye istenen beceriyi kazanması için yeterli zaman ve **tekrar etme** şansı verir. Öğretmenin kullandığı yöntem nedir? **(Gösterip - Yaptırma)**

KPSS: Bir matematik öğretmeni **pergelin nasıl kullanılacağını** önce kendisi **gösterir** sonra da öğrencilerden **pergel kullanarak şekiller çizmelerini ister**. Öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Gösterip - Yaptırma)**

KPSS: Bir ilkokul öğretmeni 4. Sınıf öğrencilerine "yeryüzü şekillerini" öğretirken etkin katılımı sağlamak ve gerçeğe yakın ürünler oluşturmaları için onlara **kabartma harita yaptırmayı** planlar. Burada kullanılan yöntem hangisidir? **(Gösterip - Yaptırma)** = Devinsel beceri gerektirir.

KPSS: Gösterip - yaptırma yöntemi en çok hangi becerileri kazandırmada etkilidir? **(Devinsel beceriler)**

KPSS: Esra öğretmen dersinde gösterip yaptırma yöntemi kullanmıştır. Hangileri buna uygundur? **(Bütün duyu organlarına hitap etme, yaparak yaşayarak öğrenme)**

Bireysel Çalışma Yöntemi

Öğrenci konuyu tek başına yaparak yaşayarak öğrenir, üst düzey bilişsel yapı kazandırılır. Bireyler bağımsız çalışma alışkanlığı edinirler. Öğrencilerde öz-

güven - özsaygı - öz düzenleme yetileri gelişir. Birey ihtiyaçlarını karşılar, sorumluluk alır, kendi kaynaklarını, yöntemini seçer, bireysel hızına göre ilerler. Sınırlı yönü, sosyalleşmenin olmayışıdır.

KPSS: Bireysel öğretim öğrencilerin düzeylerinin güdülerinin, deneyimlerinin öğrenme stillerinin çok farklı olduğu durumlarda bireysel gelişimi sağlamada önerilir. Bu yöntem hangisine göre eleştirilir? **(Öğrenciler arası etkileşimin minimum düzeyde olması)**

Deney Yöntemi: Bilimsel bir veriyi kanıtlamak amacıyla yapılan küçük gerçek uygulama yöntemidir. Uygulama düzeyi - yaparak - yaşayarak öğrenmedir - duyu organları etkindir. Deney sonunda rapor tutulur.

KPSS: Deney yöntemini uygulamak isteyen öğretmenin öncelikle yapması gereken nedir? **(Güvenlik önlemi almak)**

Beyin Fırtınası

- Bir konuyla ilgili düşünerek kısa sürede (5 - 15 dakika) çok sayıda yaratıcı hayal gücünü geliştirecek fikirler üretme tekniğidir. Amaç yeni - orijinal - özgün - sentezleyici - yaratıcı düşünce üretmektir.
- Beyin fırtınası tekniği eleştirinin olmadığı özgür bir ortamda herkesin fikirlerini açıkça söylemesine dayanır. Öğrencilere kısa süre verilir, fikirler eleştirilmeden - yargılanmadan - gülünç - komik - saçma olsa dahi tahtaya yazılır. Hem nicelik hem nitelik önemlidir. Süreçte eleştiri yoktur. Sonuçta öğretmen ve öğrenci en farklı fikirleri birlikte değerlendirirler.
- Beyin fırtınasında empati yok, eleştiri yok, kısa süre, yeni orijinal, özgünlük var. Kalabalık gruplarda beyin fırtınası tekniğinin kullanılması zordur. Fazla zaman verilmesi doğru değildir, bu sefer aynı fikirler tekrarlanır, kısırdöngü oluşur.
- Çevreyi daha nasıl temiz tutabiliriz? Beyin fırtınası, çevreyi nasıl daha fazla kirletebiliriz? **Ters beyin fırtınasıdır.**
- İşletmedeki kar oranını nasıl artırırız? Beyin fırtınası, işletmeyi nasıl zarara sokabiliriz? Ters beyin fırtınasıdır.
- Sanayide verimliliğin artırılması için yapılan beyin fırtınası çalışmaları "arama konferansı" şeklinde uygulanabilir.
- Beyin fırtınası için öğrencilerin önkoşul öğrenmelerinin yeterli olması gerekir. Uygulama ve üstü kazanımlar edinilir.

KPSS: Öğretim sürecinde beyin fırtınasını en iyi anlatan ifade nedir?

(Öğrencinin belli bir konuyla ilgili çok sayıdaki ilginç önerilerinin kısa sürede toplanmasıdır)

KPSS: Bir öğretmen öğrencilerine "Nehirler tuzlu olsaydı ne olurdu?" sorusunu yönelterek 10 dakika boyunca öğrencilerden gelen fikirleri tahtaya yazıp bu fikirlerin tartışılıp değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Beyin fırtınası)**

KPSS: Dersinde beyin fırtınası kullanan bir öğretmenin ne yapması yanlıştır? **(Doğru sonucu buldurmaya özendirmek)**

KPSS: Öğrencilerinden konuyla ilgili düşüncelerini açıkça ve bir **mantık süzgecinden geçirmeden** söylemelerini isteyen bir öğretmenin hangi yöntemi kullanması en uygun olur? **(Beyin fırtınası)**

KPSS: Öğrencilerin **yaratıcılığını** ve problem çözme becerilerini geliştirmek isteyen öğretmene hangi uygulamayı yapması önerilir? **(Uygun fırsatlar yaratarak sık sık beyin fırtınası tekniğini uygulaması)**

ALTI ŞAPKALI DÜŞÜNME - ALTI AYAKKABILI UYGULAMA (LATERAL DÜŞÜNME) - E. BONO

- **Eleştirel ve çok yönlü düşünmeyi, farklı bakış açıları** geliştirmeyi, empati kurmayı sağlayan yöntemdir. Bu teknik sayesinde birey nasıl düşünülmesi gerektiğini öğrenir.
- Altı şapka düşünme tekniğiyle öğrenci düşüncelerini analiz eder, düzenler yaratıcılığını ve karar verme gücünü geliştirir.
- Konu belirlendikten sonra üyeler sırayla şapkalarını takar ve o açıdan düşünür. (**Empati**)

Şapkaların Renkleri ve Düşünceler

Beyaz şapka: Tarafsız, objektif, somut, bilimsel önerilerler

Kırmızı şapka: Duygular, sezgiseldir, kalbin simgesidir, resim, şiir, şarkı

Siyah şapka: Karamsar, olumsuz, kötümser, zarar, eleştirel yargıç

Sarı şapka: İyimser, olumlu, bardağın dolu tarafı, polyanacılık

Yeşil şapka: Yenilikçi, sentezleyici, yaratıcı, alternatifli

Mavi şapka: Bütün süreç izlenir, serinkanlılık, özgürlük, çok yönlü düşünme, karar verme.

KPSS: Lale öğretmen derste, haberleşme ile ilgili konu işlerken öğrencilere soru sorar ve olayı **tarafsız, olumlu, olumsuz gibi çok yönlü düşünmelerini** ister. Soruya ilişkin yeni çözümler bulur. Duygularını tanımlarlar, analiz ederler ve farklı fikirleri **empati** yaparak değerlendirirler. Lale öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Altı şapkalı düşünme)**

Kural: Altı şapkalı düşünme sorularda en çok beyin fırtınasıyla yakın verilir. Altı şapkada duygu - empati - eleştiri vardır, beyin fırtınasında kısa sürede yaratıcı hayal gücü vardır.

KPSS: Dersinde altı şapkalı düşünce tekniğini kullanan öğretmen ders boyunca sarı şapkayı takan öğrencisinin hangisini ileri sürmesi beklenmez? **(yaşanmış nükleer santral kazalarını örnek göstererek olası riskler üzerinde durması)** risk - olumsuzluk - kaza (siyah)

KPSS: Öğretmen sınıfta altı şapkalı düşünme tekniğini kullanmaktadır. Hangisi yanlıştır? **(Bu su temiz değildir - yeşil)**

KPSS: Nükleer santrallerin kurulmasıyla ilgili **farklı görüşler** vardır. Öğretmen bu farklı görüşleri ortaya çıkarmada en çok hangi yöntemden faydalanabilir? **(Altı şapka tekniği)** = farklı bakış açıları

KPSS: Dünyada yaşanan ekonomik krizi değerlendirme amacıyla yapılan grup çalışmasında, durum **farklı bakış açılarından** ele alınır. Duruma **eleştirel** bakış açıcı, **duyuşsal açıdan** bakılır, yeni çözümler üretilir. Burada kullanılan teknik hangisidir? **(Altı şapkalı düşünme)**

- Farklı bakış açıları - empati - duygusal yaklaşım - eleştirel bakış analiz yeni çözümler - olumlu - olumsuz bakış açıları.

KPSS: Konuyla ilgili bilgiye sahip olunduğunda **farklı bakış açılarıyla** konuya ilişkin **duygular irdelendiğinde** kararın getirileri ve tehlikeleri bilindiğinde yaratıcılığı geliştirip karar verme olasılığı artacaktır. Söz edilen yöntem hangisidir? **(Altı şapkalı düşünme)**

Altı Ayakkabılı Uygulama: Hem düşünmeyi hem de rolleri oynamayı biraraya getiren tekniktir, altı şapkada sadece bir şapka takılırken altı ayakkabıda her ayağa farklı ayakkabı giyilebilir. Altı şapkada öğrenciye nasıl düşünülmesi gerektiği, altı ayakkabılı uygulamada ise öğrenciye farklı durumlarda nasıl davranması gerektiği kazandırılır.

Lacivert: Resmi prosedür, rutin işler

Gri spor: Araştırma, veri toplama, dedektiflik

Kahverengi yürüyüş: Esneklik, inisiyatiflerden faydalanmak

Turuncu lastik çizme: Tehlike, acil durum - güvenlik önlemi

Pembe ev terliği: İnsanları incitmemek, hassas olmak

Mor binici çizme: Otorite, rolün gereğini yap - yönet - karar ver.

DRAMA - Yaratıcı Drama

- Drama, beklenmedik durumlar karşısında öğrencinin nasıl davranması gerektiğini öğrenmesi, bir beceri veya durumu sınıf önünde canlandırmasıdır. Öğrenci doğaçlama yaparak yaratıcılığını geliştirir, üst düzey bilişsel yapıyı kazanır. Bir metne, senaryoya bağlı değildir. Drama öğrencilerin hangi durumlarda nasıl davranması gereğini yaşayarak öğrenmesini destekler, bireyi yaşama hazırlar.
- Drama, doğaçlamadır, canlandırmadır, önceden hazırlık gerektirmez, bir senaryo yoktur - yaratıcılığı geliştirir, bu yönleriyle rol oynamadan ayrılır. Rol oynama ve dramanın ortak noktaları empati kurma ve devinsel becerilerin kazandırılmasında (grup karşısında oynama) etkili olmalarıdır.
- Drama, yeni orijinal - özgün - kendine özgü - **canlandırma** - empati - yaratıcılıktır.

KPSS: Deprem anında yapılması gerekenleri

sınıf önünde iki öğrencinin **canlandırma**sını isteyerek bunları tüm sınıfın izlemesini sağlayan bir öğretmen hangi yöntemi kullanmaktadır? **(Drama)** = Canlandırma (şifresi)

KPSS: Derin öğretmen elinde bir kuklayla sınıfa girer ve kuklayı konuşturarak soru sorar "öğretmenlerimiz her gün sınıfa gelirken bazen arkadaşlarımıza kızabilir ve kızgınlıklarını farklı şekillerde gösterilebilirler. Şimdi dörder kişilik grup oluşturalım öğretmeninizi ve kızgınlığını ifade etmesini düşünün ve bu durumu **istediğiniz gibi yansıtın** der" öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Yaratıcı drama)**

KPSS: Öğretmen ilköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde **depremle** ilgili konuyu işlerken gönüllü üç öğrenciye bir durum verir ve bunu **canlandırma**larını ister sonra da **deprem tatbikatı** yaptırır. Öğretmen hangi yöntemleri kullanmıştır? **(Yaratıcı drama - Benzetim)** Canlandırma= Drama, Tatbikat = Benzetim.

KPSS: Başlıca amacı öğrencilerin olmayan **yeni bir şey üretmelerini** geliştirmek olan, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerinin yanında sahip oldukları bilgi ve yaşantıları üzerine **hayal ettikleri dünyayı oluşturmalarının oyunla öğrenmesine** olanak sağlayan öğretim tekniği hangisidir? **(Yaratıcı Drama)**

Rol Oynama

- Daha çok bir metne bağlı olarak öğrencinin gerçek rol ve duygularından çıkarak kendisini başkasının yerine koyma (empati) yöntemidir.
- Rol oynama uygulama düzeyidir fakat drama gibi üst düzey değildir.
- Öğrenci verilen rolleri belirli bir senaryoya göre oynar, empati kurar, bunun için de önceden hazırlık yapması gerekir, doğaçlama değildir.
- Rol oynama, empati, beden dili, jest mimikleri kullandırma ve grup karşısında oynamayı, duyguları anlamayı destekler, kalabalık gruplarda sıkıntılı uygulanır. Drama - yaratıcıdır, orijinaldir - canlandırmadır.

KPSS: Beril öğretmen rol oynama ve eğitsel oyun yöntemlerini kullanır. Bu yöntemlerin öncelikle hangi özellikleri geliştirdiği söylenebilir? **(Somut yaşantı kazanma)**

KPSS: Bir sınıf öğretmeni güneş sistemini işleyeceği derste **önceden görevlendirdiği** altı öğrenciyi gezegen isimlerinin üzerinde yazıldığı kağıtları tahtanın önüne çıkarır ve etkinliği sırayla yaptırır. Öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Rol oynama)** = önceden görev, hazırlık süreci rol oynamada var.

KPSS: Rol oynama ve konuşma halkasının ortak noktası nedir? **(Empati kurmak)**

Konuşma Halkası

Öğrencilerin farklı görüşlere saygı göstermesi, empati kurması ve görüş farklılıklarını görmesini sağlayan yöntemdir. Sınıf U düzeninde oturur öğretmen öğrencilere bir metin okur ve öğrencilerden kendilerini bu metinde geçen kişilerin yerine koymalarını ister, siz olsaydınız ne yapardınız? Ne hissetmiştir? Ne düşünmüştür? Sorularını sorar, duygu ve düşünceleri ayırt etmelerine yardımcı olur, konuşan öğrencinin elinde mendil vardır, konuşamayanlar pas geçer.

KPSS: Celal öğretmen Türkçe dersinde öğrencilerinin bazı **duyguları anlayabilme ve başkalarının görüşlerine saygı duyabilme** özelliklerini geliştirmek için, sınıf başkanı seçimini kaybeden bir öğrencinin yaşadıklarını anlatan **bir hikayeyi okur**, sonra hikayede geçen kişilerin **yerine kendilerini koymalarını, ne hissettiklerini ve nasıl davranacaklarını** paylaşmalarını ister. Celal öğretmen bu etkinlikte hangi yöntemi kullanmıştır? **(Konuşma halkası)**

Benzetim - Simülasyon

Gerçek uygulamaların riskli, zararlı, tehlikeli olduğu konu ve kazanımları yapay ortamlar ve maketler üzerinde veya bilgisayar programları üzerinde öğrenmektir. Can ve mal güvenliğini sağlamak ve gerçekçi öğrenmeler için tercih edilir. Kadavra üzerinde çalışma, deprem, sel, yangın tatbikatları (tatbikatların hepsi) pilot eğitimi, uzay, ormanda, çölde yön bulma…

KPSS: Elif öğretmen derste **deprem** konusunu işler sonra da **deprem tatbikatı** yaptırır. Elif öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Benzetim)** = Deprem, tatbikat, tehlike - risk - zarar - maliyet

KPSS: Öğrencinin ilk denemeyi gerçek ortamda yapması halinde **riskler olduğunda** öğrenciye temel beceriler kazandırmak için kullanılan yöntem hangisidir? **(Benzetim)**

KPSS: Olası bir **savaşta hava bombardıman** birliklerinde görev alacak personele **sanal savaş** ortamında (bilgisayar prg) eğitim verilmiştir. Burada kullanılan yöntem hangisidir? **(Benzetim)**

KPSS: Fen bilgisi dersi için hazırlanan bir eğitim yazılımında kullanıcıların ulaşacağı hedef çevreye **en az zarar vererek** en karlı ürünü yetiştirmektir. Yazılımı kullanan öğrencilerden çiftlik sahibi bir köylü rolüne bürünmelerini ister. Öğrenciler eğitim sonunda elde ettikleri ürünlerin çevreye ne kadar etki ettiğine dair geri bildirim verirler. Öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Benzetim)** = zarar

İstasyon Tekniği

- İstasyon tekniği, başkasının yaptığı işe katkıda bulunma, yarım bırakılmış bir işi tamamlamak, yaratıcılığı geliştirmek, işbirliğini özendirmek ve herkesin aktif olarak, güdülenerek derse katılmasını sağlayan yöntemdir.
- İstasyon tekniğinin kullanılması için öğrencilerin uygulama düzeyinde olması gerekir. Öğrenciler düşünme becerileri ve yaratıcılığını geliştirir.
- Genellikle üç istasyon grubu oluşturulur (Şiir - slogan - afiş - öykü)
- Her grupta öğrenciler sırasıyla 10 dakika çalışırlar.

KPSS: İstasyon tekniğinin uygulandığı bir sınıfta üç istasyon grubu oluşturulur. Birinci grup mektup yazma, ikinci grup afiş, üçüncü grupta şiir yazar. İstasyon tekniğinin öğrencilere kazandıracağı en önemli yarar nedir? **(Düşünme becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirme)**

KPSS: Eray öğretmen, aynı hikayeyi konu alan üç köşe oluşturur. Birinci köşe ana ve yardımcı fikir bulma, ikinci köşe hikayeyi yeniden yazma üçüncü köşeye ise poster yapma görevini verir. Köşelere gerekli materyali koyar ve sınıfı üç gruba ayırır, her grubun **köşelerde sırasıyla onar dakika çalışmasını ister.** Eray öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(İstasyon)**

KPSS: Öğrencileri dört gruba ayıran öğretmen, sınıfında **dört köşeye yerleştirdiği** masalara sürüngenlere, balıklara, kuşlara ve memeli hayvanlara ait resimler koymuştur. **Her bir grubun masaları dolaşmak her bir masada pano** hazırlamalarını ister, öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(İstasyon)**

Mikro Öğretim

- Öğretmen eğitiminde kullanılan temel tekniktir. Öğretmenlere meslek öncesi deneyim kazandırır, yansıtıcı düşünmeyi geliştirir, uygulama düzeyindedir.
- 4 - 5 kişilik bir gruba 5 - 20 dakikalık ders anlatılır ders videoya kaydedilir, ders esnasında hiçbir müdahale, eleştiri yapılmaz, dersten sonra video kayıtları birlikte izlenir, yorumlanır, eleştirilir, ders eleştiriler doğrultusunda yeniden tekrarlanır. (Öğret - yeniden öğret)
- Psikomotor becerilerin öğretiminde etkilidir. Öğretim sayı ve süresi küçültülmüş öğretim deneyimidir. Hizmetiçi, hizmet öncesi ve sonrasında kullanılabilir.

KPSS: Mikro öğretimin uygulama basamaklarının doğru sırası nedir? **(Ders planı hazırla - dersin işlenmesi, videoya kayıt - dersin video kayıtlarının izlenmesi - dersin grup tarafından değerlendirilmesi - dersin tekrar hazırlanıp işlenmesi)**

KPSS: Mikro öğretimde en fazla öneme sahip olan nedir?

(Örnek ders anlatımının görüntülü kayıt (video) edilmesini sağlama)

KPSS: Öğretmen adaylarının eğitiminde, hazırladıkları ders planına uygun olarak işledikleri dersin videoya kaydedildiği, dersi veren ve diğer öğretmen adaylarının **video kayıtlarını** bir öğretim elemanıyla birlikte izleyerek değerlendirdiği, bu değerlendirme sonuçlarına göre öğretmen adayına dönüt ve düzeltme verildiği, öğretmen adayının düzeltmelerden sonra dersi tekrar hazırlayıp işlediği öğretim tekniği hangisidir? **(Mikro öğretim)**

Modüler öğretim

- Meslek ve teknik eğitimde sıklıkla kullanılır, konular modüllere ayrılır her modül kendi içinde bir bütünlük taşır, diğer modüllerle de ilişkilidir. Modüller öğrenildikçe ilişkili diğer modüle geçilerek öğretim düzenlenir.
- En az uygulama düzeyidir, öğrenci merkezlidir, öğretmen rehberdir.
- Mesleki - teknik eğitim gibi hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimde de kullanılır.
- Öğretim ortamı esnektir, bireyseldir, laboratuvarda öğrenciler özgürce çalışabilirler.
- Yaparak yaşayarak öğrenme yöntemidir.

Gösteri - Demonstrasyon - Yöntemi

- Gösteri tekniği, anlatılan konuyu görselleştirmek, bir işin nasıl yapılacağını göstermek, genel ilkeleri açıklamak amacıyla kullanılan yöntemdir.
- Göze ve kulağa aynı anda hitap etmesi, önemli özelliğidir.
- Gösteri, sınıfa uzman kişi, öğretmen, bilgisayar, projeksiyon, film, resimlerle de kullanılarak gerçekleştirilebilir.
- Gösteri devinsel becerilerde de kullanılır, öğretmen merkezlidir. İlgi çekicidir, beceriler kazandırır.
- Gösteri tekniğinde sınıftaki öğrencilerin daha rahat izlemeleri için U düzeni tercih edilir.
- Gösteri tekniği üst düzey değildir, gösteride öğretmen gösterir, gösterip yaptırmada da öğretmen gösterir öğrenci yapar.

KPSS: Gösteri yönteminin en önemli özelliği nedir? **(Göze ve kulağa aynı anda hitap etmesi)**

KPSS: Öğrencilerde üst düzey bilişsel yapıyı geliştirmek isteyen öğretmen hangi tekniği kullanması yeterli olmaz? **(Gösteri)**

Beyin Eseri - Ürünü

Öğrencilerin konuyla ilgili ön bilgilere sahip olduğu durumlarda sınıf gruplara ayrılır, her öğrenciye konunun farklı yönleriyle ilgili üç kart verilir. Her karta konuyla ilgili görüşlerini yazar masaya koyar. Sırayla öğrenciler kartları çeker ve sesli olarak okur, benzer fikirler tartışılır, tahtaya yazılır. Eleştiri yoktur. Beyin fırtınasına benzer bir tekniktir.

Bilişsel Çıraklık

Öğrenci bir uzmanı izler giderek azalan desteği ile tek başına o işi yapabilecek düzeye geldiği öğretim tekniğidir. Öğretmen, konuyu basitten karmaşığa doğru adım adım izleyecek şekilde düzenler ve her adımdan sonra kendisini geri çeker, öğrenci öğretmenin yerine adım adım geçer. Örneğin, öğretmen kompozisyon yazmayı öğretirken, önce başlık bulmayı öğretir sonra giriş, gelişme, sonuç, öğretmen her öğrettiğinden kendisini geri çeker öğrenci de adım adım öğretmenin yerine geçer.

KPSS: Okuma yazma öğretmeye çalışan 1. Sınıf öğretmeni yazma güçlüğü çeken iki öğrencisine her gün öğrettiği iki harfin yazılışını önce izletir, sonra yardım ederek parmaklarıyla havada, masada ve defterde bu harfleri yazmalarını sağlar, öğretmen öğrencilere yapamadıkları durumda yardımcı olur. Daha sonra öğrencilerin **yazma becerisi ilerledikçe verdiği desteği yavaş yavaş çeker**. Öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Bilişsel Çıraklık)**

Soru - Cevap Yöntemi

Öğrencileri konu üzerinde düşündürmeye ve konuşmaya yöneltmek amacıyla kullanılan sözel etkileşim tekniğidir. Dikkat çekmek, güdülemek, dönüt almak, geribildirim, sorgulama, konuşma alışkanlığı kazandırmak için kullanılabilir. Bu yöntem sokrat yöntemi olarak da anılır.

- Sorular öğrenci düzeyine uygun, açık net - anlaşılır ve yaratıcı düşünme, üst düzey düşündürücü özellikte olmalıdır. (Açık uçlu soru)
- Soru - cevap tekniği dersin giriş bölümünde dikkat çekici, önbilgi hatırlatıcı - geliştirme bölümünde etkin katılım, sonuç bölümünde ise daha çok dönüt, geribildirim yani değerlendirme yapmak için kullanılır.
- Soru bütün sınıfa yöneltilir, gönüllü öğrenciler gibi bazen de derse aktif katılmayan öğrencilere de yöneltilebilir, öğrenciye cevap vermesi için süre tanınmalıdır. Öğrenci yanlış cevap verdiğinde hemen başka bir öğrenciye söz verilmemeli o öğrenciye ipuçları verilerek, sorunun cevaplanmasına yardımcı olunmalıdır. Öğrencinin özsaygı, özgüven duyguları (özyeterlik) desteklenmelidir.

KPSS: Derste soru - cevap tekniğini kullanırken dikkat edilmesi gereken en temel kural nedir? **(Kazandırılacak niteliklerle tutarlı sorular sorma)** Bütün her şeyde ilk ilke= Hedeflere hizmet etmektir.

KPSS: Dersinde soru - cevap tekniği kullanmasına rağmen öğrencilerin yeterince derse katılmadıklarından ve konuşmadıklarından yakınan bir öğretmen bu sorunu çözmek için meslektaşlarının fikirlerine başvurur. Hangi öneri bu sorunun çözümüne daha uygundur? **(Öğrencilerin cevaplarına uygun dönütler vermek)**

KPSS: Öğretmen dersinde soru sorduğu öğrencinin soruyu cevaplayamadığını görünce hangisini yapması en uygundur? **(Öğrenciye ipuçları vererek doğru cevabı buldurmak)**

KPSS: Dersin bir bölümünü soru - cevap yöntemiyle işleyen öğretmen bütün çabalarına rağmen öğrencilerden yanıt alamamış ya da yanlış yanıtlar almıştır. Bu durumda öğretmenin eğitsel açıdan ne yapması doğrudur? **(Soru - yanıt yöntemi yerine, sunuş ya da başka bir yöntemle dersi sürdürmesi)** = çeşitli yöntem ve teknikler kullanması.

Öğrenme Halkası

- Öğrenme üç aşamalı bir halkadan oluşturulmuştur. R. Karlpus tarafından Piaget'in bilişsel gelişimi dikkate alınarak öğrenci merkezli yöntem olarak oluşturulmuştur.
- Öğrenme halkasında öğrenci kavramları oluşturur, kendi öğrenmelerinden faydalanarak problemlerini çözebilme gücü kazanır.
- I. halka, keşif inceleme aşamasında, öğrenci bilişsel dengesizlik yaşar ve öğrenmeye hazır hale gelir.
- II. halka, kavram tanıtımı aşamasında, öğrenci öğretmen rehberliğinde kendi bilgilerini organize eder.
- III. halka, kavram uygulama aşaması, öğrenciler öğrendikleri yeni durumlara uygular.

Öğrenme Galerisi

Öğretmen öğrencileri gruplara ayırır ve konuyu verir, gruplar çalışmalarını panolara asarlar ve sırayla panoları incelerler. Böylece yeni ve farklı bakış açıları görürler, aynı zamanda kendi ürünlerini arkadaşlarının ürünleriyle ilişkilendirmiş olacaklardır.

Eğitsel Oyun

- Eğitsel oyun, öğrencinin çok yönlü gelişimini sağlamak amacıyla öğretimi oyunlaştırarak düzenlemektir. Amaç öğretimi eğlenceli hale getirmektir, oyun oynamak değil.
- Eğitsel oyun, öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesi ve rahat bir ortamda tekrarlanmasını sağlar. Öğrenci derse güdülenir, etkin katılım artar ve somut öğrenmeler gerçekleşir.
- Eğitsel oyun, çocuğa işbirliği sosyalleşme, problem çözme ve devinsel beceriler kazandırır.
- Eğitsel oyun, neşeli ve rahat bir sınıf ortamı oluşturmakta ve öğrencinin ilgisini çekmektedir.
- Eğitsel oyun, alt sınıflarda tercih edilir.

KPSS: Cemil öğretmen sınıfın zeminine bir üçgen çizer ve bu üçgenin köşelerini mutluluk köşesi, mutsuzluk köşesi be kızgınlık köşesi şeklinde isimlendirir. Sonra öğrencilerine örnek durum verir. Verilen durumlarda hangi duyguyu hissederlerse üçgenin o köşesine gitmelerini ve hissettikleri duyguyu ifade eden cümleyi yüksek sesle söylemelerini ister. Cemil öğretmen hangi yöntemi kullanmıştır? **(Eğitsel oyun)**

Soru Turu

Konuların netleştirilmesi, sunulması, açık anlaşılır hale getirilmesi ve tekrarlanması için kullanılır. Öğrencilerin boş kağıtlara üst düzey sorular yazması istenir. Sonra her öğrenci kağıdı sol taraftaki arkadaşına verir, öğrenciler kendilerine gelen soru ve kavramları açıklarlar ve kağıdı yine solundakilere verirler bu birkaç kez tekrarlanır. Soru ve cevaplarla ilgili bazı durumlar için sınıfça tartışılır.

Öykü Oluşturma

Öğrencilerin bir konuyla ilgili - grup oluşturmak - giriş - gelişme - sonuç bölümlerinden oluşan yazılı çalışma yapmalarıdır. Öğretmen öğrencilere çeşitli sözcükler, kısa cümleler, resim, karikatür, fotoğraf veya gazete haberi verip yorumlamalarını ve yazmalarını isteyebilir, öğrencilerde yaratıcı düşünme ve yazı yazma becerileri geliştirilir.

Dedikodu

Öğrencilerin konuyu daha iyi kavramaları ve bilgi alışverişi yapmaları için kullanılan tekniktir. Öğrenciler ikili gruplara ayrılır, düşüncelerini paylaşır sonra eşler birbirinden ayrılır ve yeni grup oluşturur ve düşüncelerini paylaşır ve sonra yeni grup oluşturarak devam edilir. Sonuçta ortaya çıkan düşünceler sınıfta tartışılır.

Kartopu

Öğrenci, verilen durumu önce kendisi düşünür. Sonra iki - dört - sekiz - onaltışar gruplar şeklinde tartışırlar, görüşler gittikçe bütün sınıf tartışır ve görüşler bir kartopu yumağı gibi büyür.

Düşün - Eşleş - Paylaş

Öğrencilerin problem çözme becerilerini, işbirliği ve paylaşmayı geliştiren işbirlikli yöntemdir. Düşünme zamanı ve akran etkileşimi özellikleri vardır. Öğretmen açık uçlu bir problem durumu sunar ve öğrenciler görüşlerini bütün sınıfa söyleyerek bütün sınıfça (grup) paylaşırlar.

Komite Görüşmesi

Bir grubun konuyu inceleyip üst bir kurula rapor hazırlamak için yaptıkları çalışmadır. Görev verilen grup konuyu derinliğine inceler fikirleri raporlaştırır ve sınıfa sunar. (Projeye benzeyen yapı) rapor üzerinde tartışılır, gerekirse yeni görevler verilir.

Köşeleme

Öğrencilere problem durumu sunulur, bununla ilgili veri toplamaları verileri çözümleyerek öneride bulunmaları, net yanıtı olmayan problemlere çözüm önermeleri tekniğidir. Öğrencilerin çözüm önerileri kartonlara yazılır ve sınıfın değişik köşelerine asılır, öğrenciler uygun gördükleri köşeye geçer ve o gruptaki öğrencilerle görüşlerini tartışarak zenginleştirirler, her grup görüşlerini sınıfta sorar ve ortak kararlar alınır.

Pazar Yeri

Öğretmen öğrencilere küçük kağıtlar dağıtır, öğrenciler konuyla ilişkili görüşleri kağıttan yazarlar ve üzerlerine takarak sınıfta dolaşırlar, yazılanlarla ilgili sorularını birbirlerine sorarlar, görüş alış verişinde bulunurlar.

Arkası Yarın

Öğretmen öğrencilere üç kısımdan oluşan bir öykü okur. Birinci kısmı okur ve öğrencilerden budan sonra öyküde ne olabileceğini tahmin etmelerini ister, öğrenciler tahminlerini gerçek öykudeki durumla karşılaştırırlar. Sonra öğretmen üçüncü kısımda neler olacaklarını tahmin etmelerini ister. Böylece öğrencilerin tahmin etme, geleceği kestirme becerilerini geliştirmek amaçlanır.

Argümantasyon

Argümantasyon, bilimsel bir konu hakkında düşünceler ileri sürme, destekleme, eleştirme, değerlendirme ve arıtma sürecidir. İleri sürülen görüşün temellendirilmesi, gerekçeler göstererek ispatlanması, doğrulanması ve dayanaklandırılmasıdır.

İşbaşında Eğitim

İşbaşında eğitim, özellikle beceri gerektiren uygulamalı, mesleki eğitim kurumlarında yaparak - yaşayarak öğrenme ilkesine dayalı tekniktir. Öğrencilerin belirli zamanlarda okul dışındaki stajları, uygulamaları veya öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri işbaşında eğitimdir.

Uzaktan Eğitim

Öğrenen ve öğretenin ayrı ortamlarda olduğu, iletişim ortamlarına ve belirli kaynaklara dayalı sürdürülen eğitim anlayışıdır. Uzaktan eğitim sayesinde zaman ve mekan sınırlıkları aşılmış, geniş kitlelere ulaşma ve daha ekonomik eğitim fırsatı elde etme imkanı doğmuştur. Açık öğretim ve benzeri uygulamalar.

KPSS: Bir eğitim sürecinde fiziksel olarak **ayrı mekanlarda bulunan kişilere** zaman zaman etkileşimli ortam sağlanmak amaçlanmaktadır. Bunun için öğrenci, ders içeriği ve ortam sistemli hale getirilir. Eğitimde kişiye özgü modüler sistem uygulanır. Bireyler eğitimlerini eş zamanlı olmayan şekillerde alabilirler. Burada hangi tür öğretim uygulamasından söz edilmektedir? **(Uzaktan eğitim)**

SINIF DIŞI ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Gezi: Okul ile yaşam arasında bağ kurmak amacıyla yapılan planlanmış ziyaretlerdir. Öğrenciler ilk elden somut veriyle karşı karşıya gelirler. Öğrenci, öğrenmek konularının gerçeği veya gerçekleştiği doğal ortamı görür, böylece daha etkili ve kalıcı öğrenme gerçekleşir. Gezilerin planlı ve programlı olarak düzenlenmesi amacına ulaşmasını sağlar. Öğrencilere gezi ile gerekli bilgilendirmeler yapılmalı, gezi kuralları öğrenciyle beraber belirlenmeli, gezi ve değerlendirme çalışmaları içiçe geçmelidir. Geziye bütün öğrenciler katılır, gönüllülük yoktur, geziden sonra rapor tutulur.

KPSS: Derslik dışı öğretim yöntemleri genel olarak milli parklar, hayvanat bahçeleri, müzeler ve sergilere yapılan gezi ve gözlemler olarak tanımlanır, derslik dışı yöntemlerin etkili olması için ne önerilmez? **(Katılımı gönüllülük esasına dayandırma)**

KPSS: Ayşe öğretmen öğrencileri müzeye geziye götürmüştür. Daha sonraki hafta ilk derste gezi ile ilgili tartışma yaptırıp sonuçlarını öğrencilerle birlikte değerlendirmiştir. Ayşe öğretmen nerde hata yapmıştır? **(Değerlendirmeyi sonraya bırakması)**

KPSS: Gezi - gözlem yönteminin en temel faydası nedir? **(İlk elden somut veriler edinmelerini sağlamak)**

KPSS: Dersinde haberleşme konusunu işleyen öğretmen, öğrencileri yakındaki postaneye götürmüştür. Öğretmenin bu şekilde dersi işlemesi nasıl bir kazanım sağlamıştır? **(Konunun somut olarak öğrenilmesi)**

Gözlem: Dersin, konunun hedeflerine uygun bir olayı, planlı olarak aşamalı bir şekilde incelemektir. Örneğin Ay - güneş tutulmalarını incelemek gibi. Gözlem tekniği sayesinde öğrenciler doğal ve toplumsal olayları inceleme veri toplama ve araştırma yapma becerileri gelişir.

Görüşme (Mülakat): Dersin hedefleriyle ilgili olarak yetkili - ilgili veya uzman kişilerin konuyla ilgili görüşlerini alma tekniğidir. Öğrenci bu teknik sayesinde farklı yaş - meslek ve görüşteki kişileri tanıma ve iletişimde bulunabilme fırsatı bulmuş olur.

Müze Eğitim: Geçmiş ve gelecek arasında bağ kurulması amacıyla öğrencilerin müzelerden faydalanmasıdır. Öğrenciler müze eğitimi sayesinde bilgilerini artıracak, geçmişteki yaşantıların günümüz ve gelecek üzerindeki etkisini görme ve tahminde bulunan bakış açısını geliştirecektir.

Sergi: Bir süreç içerisinde ortaya konmuş eserlerin ürünlerin düzenlenip herkesin gezip göreceği şekilde tanıtılması tekniğidir. Sergiler hem okul ile toplum bağını geliştirir hem de öğrencilerin onure olmasını sağlayacaktır. Sergi, yaparak yaşayarak öğrenmesi hem ürün hem de sürecin birlikte değerlendirmesini sağlar.

Ödev: İşlenecek konuya hazırlık, işlenen konuların tekrar ve pekiştirilmesi amacıyla kullanılan tekniktir. Ödevler, öğrencilerin ders dışında yaptığı etkinliklerdir. Ödevde bulunması gereken en önemli özellik **eğitsel değer taşımasıdır**, ödev öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmalıdır. Öğrenciye ceza olarak ödev verilmemeli, boş zamanı değerlendirme temelde ödev yapmak için verilmemeli, derste anlaşılmayan yetiştirilemeyen konular ödev olarak verilmemelidir.

- Ödevler, öğrencinin bağımsız çalışma alışkanlığını geliştirir.

KPSS: Öğrenciye verilen ev ödevlerinin taşıması gereken en önemli özelliği nedir? **(Eğitsel değer taşıması)**

KPSS: Öğrenciye ödev verilmesinin temel amacı nedir? **(Tekrar ve pekiştirme yapmak)**

KPSS: İlköğretim öğrencilerine kapasitelerinin üzerinde beceri gerektiren ödevler verilmesinin yol açtığı en önemli sorun nedir? **(Öğrencilerin derse ilgisini ve başarı algısını zayıflatması)**

Kavram Haritaları

- Kavram haritaları, iletişim için grafiksel yollar kullanmaktır. **Anlamlı öğrenme** için tercih edilir. Öğrenmeyi ve hatırlamayı kolaylaştırır. İki boyutlu şemaların kullanıldığı yol haritası olarak kullanılır.
- Kavram haritaları, bilgiyi anlaşılır (anlamlı) kılmada, yeni bilgileri diğer bilgilerle ilişkilendirmede, yeni ünitenin kapsamını tanıtmada öğrencilerin hazırbulunuşluklarını sağlamada, bilgiyi yapılandırmasında ve kavram yanılgılarının giderilmesinde kullanılır.
- Kavram haritaları, en çok anlamlı öğrenmede - sunuş yolu stratejisinde tercih edilir.
- Tümdengelim bir özellik arzeder. Genelden özele doğru hazırlanır.
- Kavram haritaları, kavramlar arasındaki ilişkileri görmeye yardımcı olur, bütün öğretim kademelerinde kullanılır hem öğretim hem de değerlendirmek amacıyla kullanılabilir (giriş - etkinlikler - değerlendirme)

KPSS: Hangileri kavram haritalarının özelliklerindendir? **(Kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya koyar, dersin değerlendirme aşamasında da kullanılabilir işlenen konuya bütünsel olarak bakılabilmesine olanak verir.)**

KPSS: Öğretmen hangi durumda kavram haritalarını etkin olarak kullanacağı bir durum değildir? **(Öğrencilerin bir konuya yönelik tutum ve becerilerini ortaya çıkarmada)**

KPSS: Sınıfında kavram haritası kullanan öğretmen öncelikle neyi hedeflemiştir? **(Öğrenmelerin anlamlı ve kalıcı hale gelmesini)**

KPSS: Öğretmen sınavda öğrencilere bazı kavramlar vermiş ve kavramların birbiriyle ilişkilerini kavram haritalarıyla göstermelerini istemiştir. Sınav kağıtlarını incelediğinde sınıfın çoğunluğunun kavramlar arası ilişkileri yeterince gösterilmediğini fark etmiştir. Öğretmen ne yaparsa **en az** etkili olur? **(Konu sonlarında tahtaya kavram haritası çizmek ve öğrencilerden bunu defterlerine aynen çizmelerini istemek)**

KPSS: İki boyutlu şemadır, bağlantılar içerir - içeriğin - öğretim - özet ve değerlendirmesinde kullanılır? **(Kavram haritası)**

Kavram Ağları (Semantik ağ): En büyük (temel) kavram merkeze alınır diğer kavramlar ve alt özellikleri (kutucuk - daire) açıklanır böylece kavramların ilişkilendirilmesi ve özelliklerinin öğrenilmesi sağlanmış olur. Kavram haritalarında sadece kavram isimleri ve alt kavram isimleri şematize edilirken, kavram ağlarında kavramların özellikleri de yazılmıştır.

Zihin Haritaları - T. Buzan

Temel düşünceleri ve onu çağrıştıran fikirleri ilişkilendirmeye yarayan diyagramdır. Bir anahtar kavram ve onun etrafındaki kavramları bir araya toplamak, not alma, hedef belirleme, sunum, rapor hazırlama amacıyla hazırlanır. Zihin haritaları özneldir, kavram haritaları nesneldir. Zihin haritası kişiyle ilişkilidir, kavram haritası konu ve alt kavramlarıyla ilişkilidir. Zihin haritası bilginin hatırlanmasını kolaylaştırır. Yaratıcı düşünmeyi geliştirir, kişiye zaman kazandırır, önemli konular üzerinde yoğunlaşma sağlar.

KPSS: "Sosyal paylaşım sitelerinin toplum üzerindeki etkileri nelerdir?" sorusunu tahtaya yazarak dersine başlayan bir öğretmen öğrencilerinden konuyla ilgili akıllarına ilk geleni söylemelerini ister. Öğrencilerin ürettiği kısa cümle ve kelimeleri tahtaya yazdığı soru etrafına dairesel bir düzen içerisinde yazar. Daha sonra bu fikirleri hep birlikte değerlendirirler. Bu uygulama neye örnektir? **(Zihin haritası)**

Kavram Yanılgıları - Giderilmesi

Kavramlar bilginin yapı taşlarıdır, kavramlar bilimsel ilkeleri oluştururlar. Kavramların anlamlı, ilişkili ve doğru öğrenilmesi önemlidir. Kavram yanılgıları, öğrencinin öğrendiği kavramın bilimsel anlayışlarla uyuşmamasıdır, kişinin deneyimler sonucu oluşmuş, bilimsel gerçeklere ve düşüncelere aykırı, anlamlı öğrenmeyi engelleyici bilgilerdir.

Kavram yanılgılarını tespit ve giderilmesinde; kavram haritaları anlam çözümleme tabloları, kavramsal karikatür, diyagram, tahmin - gözlem - açıklama - kavram kargaşası teknikleri kullanılır.

KPSS: Kavram öğretiminde hangisi en etkilidir? **(Kavramların farklı anlamlarını sınıflandırıp örnekleme)**

KPSS: Kavram yanılgılarını gidermede hangisi en az etkilidir? **(Kavramların tanımını tekrarlatma)**

KPSS: Kavramsal yanılgılarının tespiti ve giderilmesinde kullanılan temel yöntem hangisidir? **(Kavramsal karikatür)**

Kavram Karikatürleri

Öğrencilerin sahip olduğu bilgi ve becerilerin pekiştirilmesi ve kavram yanılgılarının tespit ve giderilmesinde kullanılan bir tekniktir.

Öğrencilerin ilgisini çekmek, tartışma ortamı yaratmak, konuya odaklanmalarını sağlamak amaçlanır. Öğrencilerin yanlış ve doğru ifadelerinin insan veya hayvan figürleri kullanılarak konuşma baloncukları şeklinde çizilmesidir. İlgi çeker, yaratıcı düşünmeyi geliştirir.

KPSS: Dersinde kavramsal karikatürü kullanan öğretmen neyi amaçlamaz?

(Konuya ilişkin bilgileri doğrudan vermek)
= Bu anlatımdır, vasattır.

Kavramsal Değişim Metinleri

- Piaget'in dengesizlik özümleme - uyumsama süreçlerine dayanır.
- Öğrencilerin kavram yanılgılarını bilimsel doğru olarak kabul edilen bilgilere geçiş amacını taşımaktadır. Öğrenciler karşılaştıkları kavramları özümlerler fakat bu yeni kavramın yeterince algılanmasına yetmez. Öğrencinin yeni kavramı yapılandırması gerekir, kavramsal değişim metinlerinde öncelikle öğrencinin kavram yanılgıları tespit edilir sonra bunların yetersiz ve yanlış olduğu açıklamalar ve örneklerle ispat edilir, böylece öğrencinin yanlışının farkına varması sağlanır ve kavramsal değişim sağlanmaya çalışır.

Tahmin - Gözlem - Açıklama (TGA)

Bu yöntem üç aşamadan oluşur. (Tahmin - Gözlem - Açıklama)

Öğrenciler konuyla ilgili varsayımlar kurar, hipotezler ileri sürerler, tahminlerde bulunurlar (tahmin aşaması), öğrenciler sonra ileri sürdükleri tahminlere göre veri toplar, gözlemler yapar, araştırmalar yapar (gözlem), sonra üçüncü aşamada ise öğrenciler tahminleri ile gözlemlerini karşılaştırarak yorumlarlar (Açıklama - aşaması) .

Anlam Çözümleme Taboları

Kavramların benzer ve farklı özelliklerinin karşılaştırılması ve öğrenilmesinde etkili bir yöntemdir. İki boyutlu bir tablo oluşturulur.

Örnek:

	Empati	Yaratıcılık	Devinsel beceri	Eleştiri	Duygusallık
Beyin fırtınası	-	V	-	-	-
Altı şapka	V	V	-	V	V
Rol oynama	V	V	V	- -	V
Drama	V	V	V	-	V
Konuşma halkası	V	V	-	-	V
Gösterip - Yaptırma	-	-	V	-	-
Örnek olay	-	V	-	-	V

VEE Diyagramı

- Gowin tarafından geliştirilmiş bir diyagramdır.
- Vee diyagramının amacı öğrencilerin bilgileri daha iyi anlayıp yapılandırmasıdır.
- Vee diyagramı fen bilimlerinde daha çok tercih edilir.
- Teorik ve uygulamayı birarada vermek, bilimsel bir veriyi kanıtlamak, bir deneyi raporlaştırmak için kullanılır.
- Vee diyagramı hem öğretim hem de değerlendirmek için kullanılır.
- Vee diyagramı bilginin ispatında, yorumlanmasında, kavram yanılgılarının belirlenmesi ve giderilmesinde kullanılır.

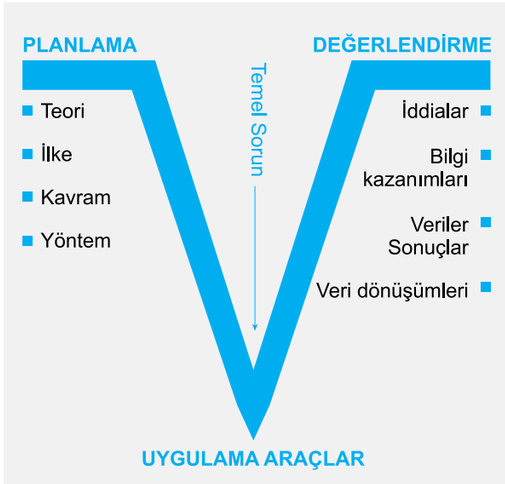

Balık kılçığı Diyagramı (Neden - Sonuç)

- İshikawa tarafından geliştirilmiş bir **neden - sonuç diyagramı**dır.
- Bir problemi ve onu ortaya çıkaran nedenleri **analiz ederek, olası nedenler ve sonuçlar arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarma**da kullanılır.
- Bir olayın olası nedenleri - alt nedenleri arasındaki ilişkiler belirlenir analiz edilir ve **problem derinliğine anlaşılır**.
- Balıkkılçığı diyagramı bir problem durumuna özgü neden - sonuç ilişkisini ortaya çıkarır.
- Bu teknik hem öğretim hem de değerlendirme amacıyla kullanılabilir.

KPSS: Belirli bir sorunun ya da durumun olası nedenlerini belirlemek için kullanılan, çalışma grubunun sorunun içeriğine odaklanmasını sağlayan ve ayrıntılı bir **neden - sonuç ilişkisi** çıkarmayı hedefleyen bir uygulamadır. Uygulamadan önce sorun bir kutucuğun içine yazılır - Bu nasıl oluştu - Neden oluştu gibi sorular sorulur ve yanıtlar **ana nedenlerin alt nedenleri olarak** yapılandırılır. Bu hangi uygulamadır? **(Balıkkılçığı)**

Bilgi Haritası

Konunun **kritik noktalarının özetlendiği** görsel yöntemdir. Konuların hücre - bağ - hücre yöntemiyle ilişkilendirilmesi, özelliklerinin açıklanması ve resimlerle desteklenerek bir haritalama yapılmasıdır. Bilgi haritası kavram haritaları ve kavram ağlarının birleştirilerek resimlerle desteklenmiş versiyonudur.

Bil - iste - öğren listeleri (3N)

Ne biliyorum? **Ne** bilmek istiyorum? **Ne** bildim? Şeklindedir. Öğretmen öğrencilere bir liste verir, onlardan konuyla ilgili ne bildiklerini ve bilmek istediklerini yazmalarını ister, dersin sonunda da ne bildiklerini yazmalarını ister.

Öğretim Yaprakları:

Öğretim Yaprakları devinsel becerilerin kazandırılmasında kullanılan öğretime yardımcı araçlardır. Öğrenciye yol gösterir, iş başında eğitimde kullanılır.

İş yaprağı: Bir işin bütün ayrıntılarını (grafik - resim - şekil) gösteren yaprak

İşlem yaprağı: İşin bir kısmının nasıl yapılacağını gösteren yaprak

Bilgi yaprağı: İşin yapılanmasında Niçin? Neden? Ne zaman? Nerede gibi soruların sorulduğu yaprak.

Değerlendirme Yaprağı: Öğrencinin becerinin ne kadar kazanıldığını, düzeyini belirlemek için kullanılan öğretim yaprağı.

Çalışma yaprağı: Bilişsel yapının geliştirilmesi için hazırlanmış daha çok alt sınıflarda kullanılan araçlardır. Özetler, yaprak testler, posterler…

Rulman - Top taşıma: Öğrenciler içiçe iki çember oluştururlar her öğrenci (iç ve dış dairedeki) yüz yüze durur ve konuyla ilgili tartışır sonra saat yönünde (dış daire) bir kişi döner ve diğer öğrencinin karşısına geçmiş olur ve böylece devam eder. Öğrencilerin iletişim becerileri, empati, tartışma ve farklı bakış açıları gibi becerilerini geliştirir.

KPSS / EĞİTİM BİLİMLERİ

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme: Bir niteliği gözlemek, gözlem sonuçlarını sayı veya sembollerle ifade etmektir.

- Nitelikleri niceliklendirme işidir.
- İçme bir betimleme işlemidir.
- Ölçme, nesne ve nitelikler arasındaki farktan doğmuştur.
- Ölçme işlemindeki genel sıralamalar şöyledir: Ölçülecek değişkenin belirlenmesi, değişkene uygun sayı sembol kümesinin belirlenmesi bir ölçme aracının hazırlanması (gözlem) uygulanması, ölçme kuralları, ölçülen özelliği sayı veya sembollerle ifade etme ve gruplayıp sınıflama.

Ölçmenin Amaçları, öğrencinin hazır bulunuşluk, öğrenme eksiklikleri ve öğrenme düzeyini (hedef davranışlara ulaşma) belirleme ve dönütler alarak öğrenciyi ve kazanımları geliştirmektir.

- Ölçme ve değerlendirme ile hedef davranışların kazanılma düzeyini, ulaşılamayan davranışların tespiti ve giderilmesi, öğrencinin motive edilmesi öğrenciyle ilgili verilecek kararlara dayanak oluşturulması, öğretmen, yönetici ve programın işlevselliğinin kontrol edilmesi sağlanır.

Evren: Bir araştırma kapsamındaki bütün üyeler, genel sınır, çerçeve

Örneklem: Bir evreni temsil etme gücüne sahip küçük örnek alt gruptur.

Değişken: Farklı değerler alabilen deney öğeleridir, gözlemlere göre değişebilen özelliklerdir.

Sürekli Değişken (kesiksiz): İki ölçüm arasında sonsuz sayıda değer alır ve sayısal olarak ifade edilebilir. Örneğin uzunluk - ağırlık - zaman - yaş - gibi sürekli değişkende buçuk (0,5 - 1,5 - 12,3) değerlerini alır.

Süreksiz Değişken (kesikli): Sadece tam sayı değeri alabilen ve daha çok nitelik olarak ifade edilen değişkendir. Ara değer almayan buçuk değeri almayandır. (Kardeş sayısı, cinsiyet, medeni durum, renkler, zar sayısı, kişi sayısı) iki buçuk kardeşim var diyemeyiz.

Nicel Değişken: Sayılarla ifade edilen değişkenlerdir (1 - 2 - 3)

Nitel Değişken: Semboller veya sıfatlarla ifade edilen değişkenler (cinsiyet)

Bağımlı, Bağımsız değişkenle ilgili konu gelişim psikolojisinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Korelasyon (İlişkisel Yöntem): İki değişken arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü ifade eden yöntemdir. (-1.00 +1.00) arasındadır.

Negatif ve pozitif olarak iki kısımda incelenir. Aynı anda iki değişken artıyor ve azalıyorsa pozitif, değişkenlerden biri artarken diğeri azalıyorsa negatif korelasyon vardır. İki değişken arasında hiçbir ilişki yoksa nötr (ilişkisiz) korelasyon vardır.

KPSS: Bir öğretmen geliştirmiş olduğu bir başarı testini derse başlamadan önce (öntest) ve dersin bitiminde (sontest) sınıftaki öğrencilere uygulamıştır. Uygulama sonucunda öğrencilerin öntest ve sontest puanlarına ait sütun grafiklerini inceleyerek kullandığı yöntem ve tekniklerin öğrenme üzerinde etkili olduğu sonucuna varmıştır. Bu öğretmenin elde ettiği grafik hangisidir?

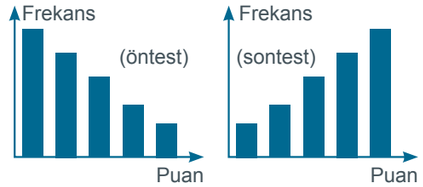

Çözüm: Genel kabul gören anlayışta yukarıdaki gibidir. Çünkü ön testte öğrencilerin büyük çoğunluğu başarısız, eğitim sürecinden sonra son test ise büyük çoğunluğun konuyu öğrenip başarılı olduğu şeklindedir. Bu arada öğretmenin kullandığı yöntem bağımsız değişken, ortaya çıkan sonuç (başarı düzeyi) bağımlı değişkendir.

KPSS: Bir grup öğrencinin tarih, coğrafya, felsefe ve yabancı dil testlerinden aldıkları puanlar arasında korelasyonlar tabloda gösterilmiştir. Bu tablodaki bilgilere dayanarak hangi sonuca varılabilir?

Ders	Tarih	Coğrafya	Felsefe	Yabancı Dil
Tarih	1.00	0.60	0.85	-0.35
Coğrafya	0.60	1.00	0.40	-0.25
Felsefe	0.85	0.40	1.00	0.30
Yabancı Dil	-0.35	- 0.25	0.30	1.00

(En yüksek ilişki Tarih - Felsefe puanları arasındadır/ 0.85)

Korelasyonda, başarı, not ortalaması, neden - sonuç ilişkisi yoktur. İlişkinin yönü (+, -) ve gücü vardır (+1.00,-1.00)

KPSS: Bir ölçme kuramına göre bireyin bir maddeye doğru yanıt verme olasılığının bireyin yeteneğiyle bağlantılı olduğu varsayılmakta ve bu ilişki madde karakteristik fonksiyonu olarak (MKF) ifade edilmektedir. İyi işleyen bir madde için yetenek düzeyi **arttıkça** bireyin maddeye doğru yanıt verme olasılığı **artmakta**, yetenek düzeyi **azaldıkça** da doğru yanıt verme olasılığı **düşmektedir**. Bu hangi grafikle ifade edilir?

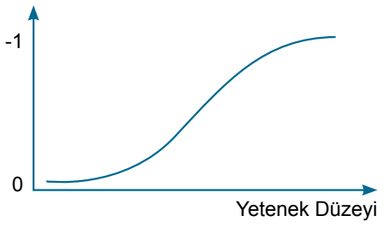

- Ölçme basamağında nitelik - ölçek - gözlem - araç gereç - ölçme kuralları vardır.
- Ölçme basamağında ölçüt, yargılama - yorumlama, yeterlik belirtme yoktur. Bunlar da değerlendirme sürecinde vardır.

Ölçme örnekleri:

- Öğrencileri boy sırasına koyma
- Öğrenci projelerini 1 - 10 arasında derecelendirme
- Öğrenci yazılarındaki yanlışları sayma
- Bir sınavda verilen cevaplara bakarak öğrencilerin kaç puan alacağını belirlemek.

KPSS: Hangisi bir ölçme işlemidir? (**Bir öğrencinin verdiği cevapların doğruluk derecesinin bir puanla belirtilmesi**)

KPSS: Hangisi ölçme işlemi değildir? **(Hangi puan alanların derste başarılı sayılacağını gösteren bir sınır belirleme**) ölçüttür bu da değerlendirmedir.

Ölçme Türleri

Doğrudan (Temel) Ölçme: Aynı birimin aynı cinsten birimle doğrudan karşılaştırılarak ölçülmesidir. Ölçülecek değişken doğrudan gözlenir. Cinsiyet - renk - boy - kütle - uzunluk - nesnelerin sayısı - beden kullanılarak yapılan ölçümler (elle, gözle, adımla, karışla, dokunarak) Ad - soyad - yaş - memleket - sınıf - tlf. no - adres söylemek)

- Sınıfta kaç öğrenci var, adın ne, telefon numaranı söyle, hangi sınıftasın, kalemin rengi ne? Hava soğuk mu? Kaç kardeşin var? Nerelisin? Bu kitap kaç lira? Kefeli terazi, koku…
- Doğrudan ölçümler negatif değer almaz, genellikle başlangıç noktası gerçek sıfırdır. (yokluğu gösterir)
- Performans doğrudan gözlenebilir
- Ağırlığın - ağırlıkla, uzunluğun - uzunlukla, (cm - m - km - karış - adım) sıcaklığın - sıcaklıkla ölçülmesi
- Kronometre, fiyat - renk - psikomotor davranışları ölçmek
- Doğrudan ölçümlerde hata payı daha azdır, geçerlik ve güvenirlik yüksektir.

Dolaylı (Göstergeyle) Ölçme: Doğrudan gözlenemeyen değişkenlerin, onunla ilişkili veya kendisiyle benzer özelliklere sahip başka bir değişken gözlenerek ölçülmesidir. Termometre - zeka - tutum - kişilik - kaygı - testler - eğitimde başarı - sınavlar, dersten 75 almak - baskül yaylı terazi, elektronik tartılar - yetenekler - performansın puanlaması

- Eğitim ve rehberlikte kullanılır, objektiflik düşüktür, izafi, bağıl sıfır vardır. Geçerliği ve güvenirliği düşüktür, hata payı fazladır.
- Saat - termometre - sınavlar, bilişsel ve duyuşsal yapılar (**test - form - puan**)

Türetilmiş Ölçme: Eldeki verilerden formüller yardımıyla yeni veriler elde etmektir. Zeka bölümü, nüfus yoğunluğu, milli gelir, aritmetik ortalama, formüllerin hepsi, diploma notu, yılsonu başarı ortalamasını hesaplamak…

KPSS: Hangisi dolaylı ölçülebilir? (**Öğrencinin zeka düzeyini belirlemek**)

KPSS: Hangisi doğrudan ölçülür? (**Boy uzunluğu**)

KPSS: Hangisi dolaylı ölçülür? (**Öğrencinin dört işlem becerisi**)

KPSS: Hangisi dolaylı ölçmeyi doğrudan ölçmeden ayıran özelliktir? (**Doğrudan karşılaştırma imkanının olmaması**)

Ölçüm: Ölçme işlemi sonucunda elde edilen sayı - semboldür. Ali 70 aldı. (70= ölçüm) Ali pekiyi aldı (Pekiyi=ölçüm)

Ölçme Kuralı: Ölçme işleminin nasıl yapılacağını gösteren kurallardır. Ölçme işleminin basamağında yer alır. Cevap anahtarı, toplam süre, toplam puan, yönerge, hangi soru kaç puan, 4 yanlış 1 doğruyu götürür (düzeltme formülü)

- Ölçme kuralı, ölçme işleminde hangi özelliğe ne kadar değer (puan) verileceğini ve puanlama esaslarını belirler. Öğrenciye yol gösterir.

Ölçmede Birim: Birim, bir ölçme aracındaki en küçük miktardır. Bir sınav kağıdındaki her bir soru bir birimdir, bir metredeki mm bir kilodaki bir gr.)

- Bir ölçme işlemindeki hata miktarı, o ölçme işleminde kullanılan birimin yarısı kadardır.
- Birim küçüldükçe (soru sayısı arttıkça) duyarlık, güvenirlik, hassas ölçümler olur, hata azalır.

Doğal (Gerçek) Birim: Ölçülen özelliğin ne kadarlık miktarına bir birim denileceği önceden belirlenmemiş olanlardır. Saymak ve bedenle yapılan ölçümler kaç kalemin var (sayılar, her bir kalem 1 birim kabul edilir. Karışla uzunluk ölçmek)

Yapay (tanımlanmış) Birim: Ne kadarlık miktarına bir birim denileceği uzmanlar tarafından belirlenmiş olanlardır. (cm - mm - vat - volt - km - kg - ton - desibel - saat - takvim - fiyat) Doğal birimler sayı ve bedendir

Birimin Özellikleri:

Eşitlik: Ölçme aracı üzerindeki bütün birimler eşittir (saat üzerindeki saniyeler eşittir, cetveldeki mm eşittir. 1 kg 2 kg gramlar eşittir)

Genellik: Ölçme işlemi için herkesin aynı birimi kullanmasıdır. Birimlerin herkes tarafından aynı algılanmasıdır. (Evrensel ölçü birimleri)

Kullanışlık: Birimin ölçülecek değişkenin büyüklüğüne uygun olmasıdır. Birimin, zaman, emek, maliyet açısından uygunluğudur. Kömürü tonla ölçmek, şehirlerarası mesafeyi km'yle ölçmek, altını gr. tartmak, dili, açık net anlaşılır, dolaysız kullanmak örneğin öğrenciye 70 aldın demek sadedir fakat Z puanın 0 (sıfır) grubun yarısından başarılısın, yarısı da senden başarılı dersek öğrenci bunu algılamakta zorlanır.

KPSS: Kamyonların üretildiği bir fabrikada çalışan Semih, kamyonların tartıldığı kantarla kendi kütlesini ölçmek ister, kantarın üstüne çıkar ve göstergenin sıfır civarında olduğunu görür, kantarın bozulduğunu düşünür, bakımını yapar. Tekrar kantarın üzerine çıkar göstergenin yine sıfıra yakın olduğunu görür. Bu durum ölçme araçlarının hangi özelliği açıklanırken kullanılabilir? (**Duyarlık**)

Çözüm: Kantar kamyon ölçmeye, büyük kütle ölçmeye ayarlandığı için 100 kg altındaki birimleri algılamaz, sıfır gösterir. Eğer 1 kg veya gr. Ölçmeye (birim) ayarlansaydı Semih Bey'i doğru ölçecekti. Cevap kullanışlık değildir. Çünkü sonuçta kamyonlar (büyük kütle (ton) gr. la ölçülmüş olsaydı o zaman emek maliyet için uygun olmazdı, o zaman cevap kullanışlık olurdu.

Ölçmede Sıfır: Ölçmede nicelik belirtilmeden kullanılan başlangıç noktasıdır.

Mutlak (Gerçek) Doğal Sıfır: Ölçülen özelliğin gerçekte yokluğunu gösterir, doğrudan ölçmede sıkça kullanılır. Hiç kardeşim yok (gerçek) sınıfta hiç kimse yok (gerçekten yok) hiç param yok - hiç zamanın yok. Oranlı ölçekte kullanılır. Sıfır km araba - kronometre - kan basıncı.

Bağıl - Tanımlanmış - İzafi - keyfi Sıfır: İtibari, göreli sıfır. Ölçülen özelliğin gerçekte yokluğunu göstermez. Sıfır (0) noktası belirli bir noktadan başlar, aralıklı ölçeklerde kullanılır. Sıcaklığın sıfır dereceyi göstermesi gerçekte ısının olmadığını göstermez. Öğrencinin dersten sıfır alması onun hiç birşey bilmediği olarak yorumlanmaz. Deniz seviyesi - feet - takvimin sıfırı MÖ - saatin 00:00 olması - termometre, sıfır beden - başlangıç meridyeni…

KPSS: Hangisi bağıl (keyfi - itibari) sıfır söz konusu değildir? (**bu kitabın ilk 4 sayfasında kapsam tanıtılmaktadır**.) Sadece o sayfada içerikler var, diğer sayfalarda gerçekten yok.

- Hiç zamanım yok - 40 dakikanız var gerçek sıfır.

Ölçek

Belirli kuralları olan birimlerdir. Kural ve kısıtlamaları ifade eden ölçme araçlarıdır. Ölçekler, ölçme basamağında kullanılır. Ölçme işleminin daha düzenli, güvenilir yapılmasını sağlar.

Sınıflandırma (Adlandırma) ölçeği: Nesnelerin benzer ve farklı özellikleri açısından sınıflandırılması, gruplanması, kategorilendirilmesidir. Amaç

nesneleri tanımak, düzene sokmaktır. Sayısal değer (miktar) belirtmez. Ad - soyad, alfabetik sıra, numaralandırmalar, plaka noları, kadın - erkek, evli - bekar, meslekleri gruplama, kitapları ayrı ayrı gruplamak. (**tanımak - ayırmak - gruplamak**)

- Frekans - mod - yüzdelikler hesaplanabilir.
- En az bilgi veren ölçektir. Başlangıç noktası ve birimi yoktur.
- A = B ise B= A simetriklik özelliği vardır
- A= B, B=C ise A=C geçişlilik özelliği vardır.
- Türkiye'yi bölgelere ayırmak, sınıflara isim vermek A - B sınıfı

Sıralama (Dereceleme) Ölçeği: Değişkenlerin belirli bir özelliğe sahip oluş derecesine göre, büyük - küçük - az - çok ve zaman miktarına göre (takvim - saat) düzeylerine göre sıralanmasıdır. Nesneler, küçükten - büyüğe - azdan çok olana doğru dizilmesi vardır. (**miktar - düzey - derece**)

- Rakamların matematiksel anlamı değil, özelliğin büyüklük - küçüklük sırasını verir.
- Sıralama ölçeğinde elemanlar arasında sıralama bağlantısı vardır.
- Bu ölçekte nesne ve olaylar belirli bir özelliğe sahip oluş miktarı bakımından sıralanır.
- Büyüktür >, Büyük ve eşit ≥, küçük <, küçük ve eşit ≤ bağlantısı kurulur.
- Sıralama ölçeğinde başlangıç noktası kesin, sabit değildir. (Başlangıç noktası vardır)
- Frekans, mod, medyan, yüzdelikler hesaplanır.
- Bir yarışmada 1. 2. 3. olmak. Öğrencileri boy sırasına koymak
- Sınavda 1. 2. 3. olmak. Memurların gelir düzeyine göre dizmek
- Evrakları geliş tarihine göre sıraya koymak.
- Bankada sıraya girmek KPSS'de 3. Sırada yerleşmek.
- Sıralama ölçeklerinde dereceler arasındaki farklar eşit değildir. Karşılaştırma yapılamaz.
- Sıralama ölçeklerinde geçişlilik A>B, B>C ise A>C özelliği vardır. Ayrıca asimetriklik özelliği A>B, B<A vardır.
- Sınavda ilk 1000'e girenler, sınıflama 1000. olmak sıralamadır.

Eşit Aralıklı Ölçek: Nesnelerin belirli bir başlangıç noktasına göre belirli bir özelliğe sahip oluş dereceleri bakımından eşit aralıklarla sıralandığı ölçektir.

- Eşit aralıklı ölçekte sıfır (0) tanımlanmış bağıl, keyfi sıfırdır.
- Bu ölçekte sıralar arası farklar eşittir. Ölçekteki birimler eşittir.
- Sıfır, gerçek yokluğu göstermez.
- Negatif değer alabilir. Eğitimde en çok kullanılan ölçektir.
- Toplama, çıkarma yapılabilir. Çarpma (kat) bölme (yarısı) yapılamaz.
- Başarı, sınavlar, termometre, saat, takvim, rehberlik, aritmetik ortalama ve standart sapma hesaplanır. (zeka - tutum - kişilik) mod, ortanca, rakım, meridyen.
- Bir ölçeğin eşit aralıklı ölçek olması için sıfırın bağıl, birimlerin eşit olması gerekir.
- Takvim ve saat belirtmek eşit aralıklı ölçek, sınırlandırılmış takvim ve saat ise eşit oranlıdır. Örneğin saat 09:00 demek eşit aralıklı ölçek, sınav saat 09:00 ile 12:00 arasındadır demek eşit oranlığa dönüşmüş olur. Tarih belirlemek eşit aralıklı ölçek (01. 01. 2001) eğer 2001 ile 2010 arası dersek oranlı ölçek olarak ifade etmiş oluruz.
- **Kat ve yarısı ifadelerini kullanırsak eşit oranlı ölçeği kullanmış oluruz.**

Eşit Oranlı Ölçek: Nesnelerin belirli özeliklerine göre eşit birimlerle sıralanmasıdır. Sıfır (0) mutlak (gerçek) yokluğu gösterir. Elde edilen puanlar üzerinde toplama - çıkarma çarpma - bölme işlemleri yapılır. Her türlü istatistiki işlemler yapılır, uzunluk, kg, saatle zaman ölçümü, elektrik, ses şiddeti, basınç, (desibel, amper, volt, litre)

- Ölçme sonuçları oranlanabilir (katı - yarısı) yaş, hacim, kronometre
- Negatif değer almaz
- Eğitimde eşit aralıklı ve sıralama ölçekleri kullanılır.
- Eşit oranlı ölçek en duyarlı sonuçları verir.

KPSS: Öğretmen, öğrencilerin sınav kağıtlarını **soyadlarının** baş harfine göre sıralanmıştır. Öğretmen hangi ölçeği kullanmıştır? (**sınıflama**) = soyadı alfabetik sıra (miktar = yok - tanıma var)

KPSS: Yabancı dil sınavında Ayşe 100 Ali 50 puan almıştır. Ayşe'nin yabancı dil bilgisinin Ali'nin yabancı dil bilgisinin **2 katı** kadar olduğunu iddia ediliyorsa hangi ölçek kullanılmış olur? (**Oranlı ölçek**) kat= oranlı ölçek

KPSS: Hangisi oranlı ölçekle elde edilmiştir? (**öğrenci boyları**)

KPSS: Yapılan bir ölçümde sonuç 40 olarak bulunmuştur. 40'ın 80'in **tam ve gerçek yarısı** olduğunun söylenebilmesi için hangi ölçekten elde edilmiş olması gerekirdi? (**Oranlı ölçek**)

KPSS: Bingöl'de kış günü saat 12:00 de hava sıcaklığı - 15^{0}C ölçülürken aynı gün ve saatte Eskişehir'de sıcaklık - 5^{0}C de olarak ölçülmüştür. Bingöl'ün nüfusu 250. 000 Eskişehir'in nüfusu 750. 000 civarındadır. Bingöl'ün yüzölçümü 8277, Eskişehir'in ise 13925 km^2 dir.

Bu ölçümler ve kullanılan ölçeklere göre hangisi yanlıştır? (**Bingöl'de hava Eskişehir'in üç katı soğuktur**) yanlış sıcaklık eşit aralıklıdır, katlanamaz, oranlanamaz.

KPSS: İnsan nefesinden kandaki alkol düzeyini ölçen, alkolmetre'nin kullanılmadığı bir ülkede trafik polisleri "yedi adım **testi**" kullanmaktadır. Sürücüler düz bir çizgide yürütülürler, sürücünün gözlenmesi sonucunda kullanılan gözlem formundaki maddelerden iki veya daha fazlası "Evet" olarak işaretlenmiş ise sürücü alkollü kabul edilip ceza kesilmektedir. "Evet" sayısı alkol **düzeyinin** ölçümü olarak kabul edilir. Bu ölçüm hangi tür ölçme işlemi ve ölçeğin kullanımına örnektir? (**Mutlak - dolaylı sıralama**) **test, form = dolaylı, düzey**, miktar, evetlerin sayısı = sıralama, alkollü miktarı (70 promil) = mutlak ölçüt.

STS - Öğrenci başına eğitim harcaması **beş katına** çıktığında öğrenci başarısı iki katına çıkacaktır ifadesi hangi ölçekle ilgilidir? (**Oranlı ölçek**) = kat

Ölçüt (Kriter): Ölçme sonuçlarının karşılaştırıldığı sabit değerdir. Ölçüt değerlendirmeyi neye göre yapacağımızı belirtir. Başarılı olmak için belirlenmiş sınırdır. Dersi geçmek için 50 almak gerekir. İşe başvurmak için en az 1. 80 cm olmak. Ölçme kuralları ölçme başlangıcında ölçüt ise ölçme işlemlerinden sonra kullanılır.

KPSS: Verilenlerden hangisinde ölçüt kullanılmıştır? (**Uygulama sonunda sınavdan en az 50 puan alan öğrencilerin başarılı sayılacağını açıklamak**)

Mutlak (Kriter) ölçüt: Ölçme işlemlerinden önce belirlenen değerlendirmede grup dikkate alınmadan kişiye göre de değişmeyen ölçüttür. Hedefler, içerik, öğrenme eksiklikleri, soru sayısı, geçme notu, öğretmen kanısı, hız limitleri, baraj puanları, ehliyet, tıp, pilotluk, dil sınavları (riskli işler için sertifika) devamsızlık oranı % 30 dan fazla olmaz.

- Okula başlama yaşı 5'tir. Denize girmek için hava sıcaklığının 30 ^{o}C olması, işe başvurabilmek için 1. 70 cm olmak, sınava başvurmak için 180 puan almış olmak, muafiyet sınavları mutlaktır.

- Mutlak ölçüt belirlenmiş bir sınavdan hiç kimse başarılı olamamışsa hiç kimse o dersten geçemez. (**ölçüt değiştirilemez**)
- Sınav sorularından % 50'sini yapan geçer. 100 metreyi 12 sn. de koşmak.
- Türkçe dersini geçemeyen sınıf tekrarı yapar. Yeterlik düzeyi.
- Mutlak ölçüt kullanıldığında yeterli sayıda kişi seçilmesi bazen mümkün olmayabilir.
- Mutlak ölçüt kullanılarak yapılan değerlendirmeye mutlak değerlendirme denir.

KPSS: Hangisi mutlak ölçütün kullanıldığı değerlendirmeye örnektir?

(**100 sorudan 50'si doğru cevaplama**)

KPSS: 2000 öğrencinin bulunduğu bir okuldan matematik bilgi yarışması için 4 kişilik bir takım oluşturulması hedeflenmektedir. Takım alınacak öğrencileri seçmek için 50 maddecilik çoktan seçmeli test kullanılmıştır.

Bu değerlendirme işleminde mutlak ölçüt kullanıldıysa aşağıdakilerden hangisi gözlenir? (**Takım için yeterli sayıda öğrenci bulunamayabilir**)

Bağıl (Norm dayanaklı) Ölçüt: Ölçüt, ölçme sonuçlarından çıkartılır. Ölçüt, ölçme işleminden sonra gruba göre belirlenir. Bağıl ölçüt değişir, kesin ve standart değildir. Sınıfa göre, gruba göre, aritmetik ortalamaya göre, standart sapmaya göre Z ve T puanlarına göre, öğrenciye göre, yeteneklerine göre, başvuranlara göre, ülke normlarına göre… YGS - KPSS - ALES - TEOG

- Yarışmada dereceye giren ilk üç öğrenciye ödül vermek
- Sınavda sınıf ortalamasının üzerinde puan alan dersi geçer
- Başvuranlar içinden en iyi olanların işe alınması

- 100 metreyi en hızlı koşan ilk üç yarışmacıya ödül verilmesi
- Çan eğrisi, normal dağılım eğrisi kullanmak

KPSS: Hangisinde bağıl ölçüt kullanılmıştır? (**Ortalamanın 10 puan üzerinde alanların sınıfını geçmesi**) Ortalama = bağıl ölçüt.

KPSS: En az 70 **T** standart puanı almak, adayların en az **% 70'inden yüksek puan** almak hangi ölçütle elde edilmiştir. (Bağıl ölçüt) (**T - Z puanı = bağıl, grup, adayların % 70'i bağıl**)

KPSS: Bu yıl yükseköğretim programlarına alınan 120 öğrenci çoktan seçmeli bir yabancı dil testine alınacaktır. Bu testten en yüksek puanı alan 40 öğrenci öğrenimlerine birinci sınıftan başlayacaktır, diğer 80 öğrenci ise hazırlık sınıfında bir yıl yabancı dil eğitimi alacaktır. Bu süreçte ölçme değerlendirme ilkelerine aykırı durum hangisidir?

(**Ölçüt dayanaklı değerlendirme yerine norm dayanıklı, değerlendirmenin yapılması**) **muafiyet** sınavları= **mutlak (ölçüt** - kriter) ölçütün kullanılması gerekirdi.

Değerlendirme: Ölçme sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılarak yorumlanması, yargılanması, karar verilmesidir. Ölçme dar kapsamlı bir niceliklendirmedir. Değerlendirme ölçme sonuçlarını kapsayan yeterliğini belirten sübjektif bir yargılamadır. Ölçme objektiftir. Ölçme ve ölçüt olmadan değerlendirme olmaz.

Ölçme
Ali 50 aldı Ahmet 1. 85 cm Ayşe YGS'den 350 puan aldı Hava 15°C Bu araba kırmızı
Ölçüt
50 puan Polis olmak için 1. 70 cm LYS için en az 180 puan Piknik için havanın 25°C Kırmızı
Değerlendirme
Ali dersten geçti Ali polislik sınavına başvurmaya hak kazandı Ayşe LYS'ye başvurabilir Pikniğe gidilmez Bu araba alınabilir

- Ölçme işlemi bir betimleme, değerlendirme ise bir yargılama ve yeterliği belirleme işlemidir.

KPSS: Hangisi ölçme sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılarak bir yargıya varma sürecine örnektir? (**Bilgi yarışmasında okulu temsil edecek öğrencilerin seçilmesi**)

KPSS: Hangi durumda kriter (ölçüt) dayanıklı değerlendirme, norm referanslı (norm - bağıl) değerlendirmeden daha uygundur? (**Öğrencilerin mezun edilip edilmemesine karar verilmesi**) Geçme notu= mutlak

KPSS: Hangileri değerlendirme işlemidir? (**iş deneyimi altı yılı üstünde olanlar işe alınmıştır. Ali, sınıf ortalamasının üzerinde puan alarak sınıfını geçmiştir. Ayşe sınıfını pekiyi ile geçti, Demet 185'in üzerinde puan aldığı için sınavı kazandı.)**

KPSS: Hangisi bağıl değerlendirmede kullanılan bir ölçüt değildir? (**İzlenen programın hedefleri**) = mutlak

KPSS: Hangisi gruba bağlı değerlendirme için ölçüt değildir?

(**Ölçülecek olan kapsamın en az % 60'ını bilme**) içerik= mutlak

KPSS: I. Öğrencilerin **birbirlerine göre** başarı düzeylerini belirlemek

II. Öğrencilerin, **öğrenme eksikliklerini** belirleme

II. Öğrencilerin derste başarılı olması için **sınıf ortalamasını** kullanmak

Hangi değerlendirmelerdir? (**Bağıl - Mutlak - Bağıl**)

AMACA GÖRE DEĞERLENDİRME

Tanıma - Yerleştirme (Tanılayıcı - Diagnostik): Öğretim sürecinin başında, bir ünitenin başında, dersin girişinde başvurulur. Öğrencilerin bir programa başlamadan önce ön koşul davranışlara sahip olma derecelerini belirlemek ve hangi düzeyde eğitime başlayacaklarını belirlemek için kullanılır. Öğrencileri tanıyıp onlara uygun eğitim süreçlerini düzenlemek için yapılır.

- Bu sınavdan sonra öğrenciye bir eğitim verilir. Seçme, hazırbulunuşluk, muafiyet, YGS, seviye tespit, teog, özel yetenek testleri, sınıf atlama, bir kursun başlaması esnasında, dil sınavlarındaki kurları belirlemede tercih edilir. Bir kurumdaki bireyleri hizmetiçi kursuna alırken hangi düzeyden başlanacağıyla ilgili sınav tanılayıcıdır.

Biçimlendirme - Yetiştirme (Formatif) Değerlendirme: Bir ünitedeki **öğrenme eksikliklerini belirlemek** ve **öğrenme güçlüklerini gidermek** amacıyla yapılan değerlendirmedir. Amaç not vermek değil, programda öğretilenlerin başarıyla kazanılıp kazanılmadığını belirlemek için kullanılır. İzleme testleri - konu testi, ünite soru testleri, tarama testleri, yaprak testler, projeler, performans görevleri, quizler.

Düzey - Değer biçme, Sonuç - Durumsal (Sunumatif) Değerlendirme: Birkaç üniteden sonra veya dönem sonu yılsonunda başta belirlenmiş hedeflere ne kadar ulaşıldığını belirlemek amacıyla yapılan değerlendirmedir. Vize - final - yazılılar - not verme - amaçlı sınavlar - geçti veya kaldı kararını etkileyen sınavlar diploma, sertifika, mezuniyet belgesi, başarı testleri, yeterlikler, tus, ehliyet.

- Yapılan **sınavdan sonra bireye bir eğitim verilecekse tanılayıcı** bir **işe yerleşecek ise** de **durumsal - düzey** belirleyicidir.
- Öğretim sürecinin **başında tanılayıcı** bir **üniteden sonra biçimlendirici**, **birkaç ünite** veya sene, **dönem sonunda ise durumsal** - değer biçme değerlendirmeleri tercih edilir.

KPSS: Bir öğretim programının **başında**, **süreçte** ve **sonuçta** hangi değerlendirmede biçimleri kullanılır? (**Tanılayıcı - Biçimlendirici - Değer biçme**)

KPSS: Hangisi izleme testinin en önemli avantajıdır? (**Öğrencilerin öğrenme eksikliklerini belirlemek**) =biçimlendirme

KPSS: Düzen - Durum değerlendirmesinde temel amaç nedir? (**Öğretim programında belirtilen kazanımların gerçekleşme derecesini belirlemek**)

KPSS: Hangisi **seçme amacına** yönelik bir testin kullanılmasını gerektirir? (**İngilizcesi en iyi olan üç kişinin belirlenmesi**)

KPSS: Arif öğretmen **öğretim yılının başında** öğrencilerinin matematik dersine karşı **tutum**larının nasıl olduğunu ve elde edilen sonuçlardan hareketle öğretim uygulamalarına yön vermektedir. Arif öğretmen hangi ölçme ve değerlendirme türlerini kullanmaktadır? (**Dolaylı - Tanılayıcı**) ders (matematik), **tutum= dolaylı**, dersin, öğretim yılının başı (tanılayıcı)

KPSS: Geliştirilen bir programda kazandırılmak istenen davranışlara ulaşılıp ulaşılmadığı önemlidir. Bu nedenle öğrencilerin **süreç içindeki** yaşantıların ve **öğrenme eksikliklerinin** veya **güçlüklerinin saptanarak i**yileştirici önlemlerin alınması gerekir. Bu amaçla yapılan değerlendirme hangisidir? (**Öğrenmeleri izleme amaçlı**) =biçimlendirme

KPSS: Bir kuzey Avrupa ülkesinde hemşirelik lisans programı mezunlarının **çalışmaya başlayabilmeleri** için **yeterli düzeyde bilgi ve beceri** sahibi olduklarını belirlemek için test uygulanmıştır. Testten başarılı olan adaylar çalışmaya başlamak için gerekli olan sertifikalarını almaya hak kazanırlar. Burada amaca ve ölçüte göre hangisidir?

(**Değer biçme - Mutlak ölçüt**) işe girme, sertifika alma (sonuçsal) yeterlik - hemşirelik = (mutlak)

KPSS: Bir Avrupa ülkesinde motosikletli polislerin **hizmetiçi eğitim programları** dahilinde ileri sürüş testleri ve eğitimleri yapılmaktadır. Motosikletli polisleri sınav yapan gözlemci sürüş bitiminde bir forma **0 - 4** puan arasında puan vermektedir. Gözlem sonunda yeterli puanı alanlar görevlerine devam eder, **yeterli puanı alamayanlar hizmetiçi eğitime alınırlar.** Motosikletli polislerin ileri sürüş becerilerinin değerlendirilmesi amaca ve ölçüte göre hangisidir? (**Tanılayıcı - Mutlak**) sınavdan sonra eğitim verilecekse (tanılayıcı) risk taşıyan sertifika mutlak ölçüt ve **0 - 4 arası puanlama ise derecelendirme ölçeği** ile ilgilidir.

ÖLÇMEDE HATA

- Gerçek değer ile ölçme sonuçları arasındaki farktır. Bir ölçme işlemindeki hata, miktarı o ölçme işleminde kullanılan birimin yarısı kadardır. Birim küçüldükçe hata azalır.
- Ölçme işleminde birçok hata kaynağı vardır. Fakat temelde ölçme hatası, ölçülen özelikten kaynaklanmaktadır. (**eğitim - rehberlik dolaylı olduğu için**)

Sabit Hata: Hata miktarı her ölçümde aynıdır, ölçmeden ölçmeye değişmez. Ölçme işlemine karışan sabit hatanın yönü ve kaynağı bellidir, ölçme işleminden uzaklaştırılabilir.

- Sabit hata **geçerliği düşünür**. Öğretmenin her öğrenciye 10 puan vermesi ya da 10 puan düşürmesi, terazinin tarttığı ağırlığı 1 kilogramda 100 gr fazla göstermesi. Sınav evrakında silik çıktığı için hiç kimsenin 5. Soruyu çözememesi.
- Sabit hatalar bütün grup üyeleri için aynıdır.
- Sınav süresinin yeterli olmamasından dolayı hiçbir öğrencinin son soruya erişememesi

Sistematik Hata: Ölçme koşullarına bağlı olarak değişen hata miktarıdır. Hata ölçümden ölçüme artar veya azalır. Hata her ölçme işlemine karışmaz, **grubun belirli bir kısmını etkiler**. Ölçme amacı dışında değişkenlerin ölçme işlemine katılmasından kaynaklanır. Ölçmeyi yapan kişinin yanlılığından da kaynaklanır. Yazı güzelliği noktalama işaretleri, sınıftaki durum, tutum, cinsiyet, tanıdıklık ölçülecek değişkenler değildir. Eğer öğretmen bunlara puan verirse o zaman sistematik hata oluşur. Öğretmenin öğrencinin aldığı notun **% 5'i kadar not eklemesi** sistematiktir. Çünkü her öğrencinin puanına farklı oranda etki söz konusudur.

Sabit hatanın süreklilik kazanması ve aynı ölçekle katları ölçmek sistematik hataya neden olur. Kırık bir cetvelle 1 m ölçerken 5 cm hata olursa 10 m ölçersek bu hata sistemli olarak artar ve 50 cm olur.

- Sistematik hatanın yönü ve kaynağı bellidir ve ölçme işleminden uzaklaştırabilir, geçerliği düşürür.

Tesadüfi (Random) Hata: Yönü ve kaynağı belli değildir. Bu hataların kaynağı belli olmadığı için ölçme işleminden uzaklaştırılmazlar. Tesadüfi hatalar öncelikle güvenirliği düşürür. Öğrenci - ortam öğretmen dikkatsizliği, şans başarısından beslenir. Öğretmenin sınav kağıdında dikkatsizlikten bir öğrenciye 30 puan fazla diğer bir öğrenciye 20 puan düşük vermesi. Öğrenciden kaynaklanan temel hata (hastalığı, güdülenmesi, dikkatsizliği, kopya çekmesi, önyagıları) ortamın sıcak, soğuk, gürültülü, ışık vb olması. + - 10 gram vb.

- Bir testin **güvenirliği sadece tesadüfi hata**lardan etkilenir.
- Sabit - sistematik hatalar geçerliği etkiler. Tesadüfi hatalar önce güvenirliği sonra geçerliği etkiler

KPSS: Bir sınavda **her öğrenciye 5 puan fazla** verilmesi…….. hatadır. **öğrencilerin aldıkları puanın yüzde 10'u kadar puan** vermek ise…….. hataya örnektir.

Yukarıdaki boşluklara sırasıyla hangi hatalar yazılmalıdır? (**Sabit - sistematik**)

KPSS: Bir öğretmenin sınıf kurallarına uyan öğrencilere daha yüksek puan vermesi hangi hataya örnektir? (**Sistematik**)

- Tesadüfi hataların yönü ve kaynağı kestirilemediği için ölçme işleminden uzaklaştırılamaz. Her ölçme işlemine bir miktar hata karışır anlayışından hareketle tesadüfi hata, standart hataya dönüştürülür ve belirli işlemlerden sonra güvenirlik hesaplanır.

ÖLÇME ARACINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

(Geçerlik - Güvenirlik - Kullanışlık)

Güvenirlik: Ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan arınıklığıdır. Gerçek değere yakın ölçümlerdir, doğru ölçümlerdir.

- Güvenirlik, ölçme sonuçlarının farklı ölçümlerde benzer veya yakın olmasıdır. Güvenirlik, bir ölçme işleminin **duyarlı, tutarlı, kararlı ve objektif** olmasıdır.
- Güvenirlik katsayısı (r_x) ile gösterilir. 0. 00 - 1. 00 arasındadır. bir testin güvenirliği ortalama olarak güvenilir kabul edilmesinin alt sınırı 0,70 tir. Güvenirliği 0,70'in altında bir katsayı kabul edilmez.
- Güvenirlikte objektiflik önemlidir. Puanların ölçmeciden ölçmeciye değişmemesidir. **Objektiflik, bağımsız puanlayıcıların benzer sonuca ulaşmasıdır**. Objektifliği sağlamak için, isimler kapatılır, sınav kağıdı soru soru puanlanır, cevap anahtarı kullanılır, farklı ölçmeciler kullanılır, farklı ölçümlerin ortalaması alınır.
- Güvenirliğin temelini duyarlık oluşturur. Birimin küçük olması, (soru sayısının fazla olması) ayrıntılı ölçümler demektir. Bu da hatanın azalması, gerçek değere yakın ölçüm (**güvenirlik**) demektir.

- Bir testi oluşturan maddelerin (soru) testin bütünüyle ilişkililiği veya kısa sürede yapılan ölçümlerin benzer sonuçlar vermesi, Tutarlık
- Farklı zamanlarda yapılan ölçümlerde (uzun zaman geçmişse) benzer sonuçlara ulaşmak **kararlıktır.**

Güvenirliği Artırma Yolları:

- Soruların açık net ve anlaşılır olması
- Soru sayısını arttırmak - duyarlık artar, hata azalır.
- Puanlama anahtarı kullanmak
- Puanlama güvenirliğini sağlamak (objektiflik)
- Duyarlı ölçme araçları kullanmak
- Testteki soruların orta güçlükte hazırlanması (0,50)
- Sınava giren öğrenci sayısını arttırmak
- Testin homojen (iç tutarlık) grubun heterojen olması
- Şans başarısını azaltmak (düzeltme - formülü - seçerek sayısını arttırmak)
- Kopya çekilmesini engellemek
- Testin uygun ortamda uygulanması
- Tesadüfi hataların azaltılması
- Uygun zaman verilmesi - standart sapma - ranj ve ayırtediciliğin yüksek olması
- Yönerge hazırlanması
- Soruların teste konuluş sırası (kolaydan - zora doğru)
- Öğrencilerin sınava yönelik tutumları, güdülenmesi, kaygısı, yorgunluğu, dikkatsizliği

KPSS: Bir öğretmen birinci sınavda 25 soru sormuş ikinci sınavda 10 soru sormuştur. Birinci sınavdan elde edilen puanların güvenirliği daha yüksektir diyen kişi bu iddiasını nasıl ispatlar? (**Testteki soru sayısı arttıkça ölçme sonuçlarına karışan hata miktarı azalır**)

KPSS: Bir ölçme aracının objektif olması ne demektir? (**Bağımsız puanlayıcılar kullanıldığında bunların aynı sonuca ulaşması**)

KPSS: Bir öğretmen sınav kağıtlarını birkaç gün arayla tekrar puanlamış ve sonuçlarını karşılaştırarak aralarındaki tutarlığa bakmıştır. Öğretmen neyi belirlemeye çalışmıştır?

(**Puanlama güvenirliği**)

KPSS: Hangi soru sayısı ve test türü daha güvenilirdir? (**Beşer seçenekli 50 soru**)

KPSS: Bir başarı testinden elde edilen puanların güvenirliği nasıl tanımlanır?

(**Test puanlarının tesadüfi hatalardan arınıklığı**)

KPSS: Hangisi testin güvenirliğini arttırır? (**Soruların bilenle bilmeyeni ayırt etmesi**)

KPSS: Testin güvenilir olmasını isteyen öğretmen öncelikle ne yapmalıdır?

(**Soruların açık - net ve anlaşılır olmasını sağlamak**)

KPSS: Birinci öğretmen 5'er puanlık 20 soru ikinci öğretmen 2'şer puanlık 50 soru sormuştur. İkinci öğretmenin hazırladığı testin puanlama güvenirliği daha yüksektir diyen birisi bunu nasıl kanıtlar? (**Testteki soru sayısı arttıkça test puanlarının güvenirliği artar**)

KPSS: Bir okulda fen bilgisi proje ödevi verilmiştir. Ödevlerin puanlamasında **derse giren öğretmen yerine, diğer fen bilgisi öğretmenleri** tarafından puanlanmış, **öğrenci isimleri gizlenmiş**, puanlama rehberi oluşturulmuş ve öğretmenin buna göre puanlaması istenmiştir. Bu işlemler testin hangi özelliğini iyileştirmek için uygulanmıştır? (**Objektiflik**)

KPSS: Bir yüksek lisans giriş sınavlarına ait **yanıt kağıtlarını ilgili anabilim dalında bulunan öğretim elemanları okumuştur**, sonra öğretim elemanlarının **verdikleri puanların tutarlığına** bakılmıştır. Bu yaklaşım ne için yapılmıştır? (**Puanlama güvenirliğini saptama**)

KPSS sorusu çözerken güvenirlik geçerlik ayrımı yapılmada tereddüt edildiğinde hata türleri dikkate alınarak soru kolayca çözülebilir tesadüfi hatalar güvenirlik - sabit - sistematik hatalar geçerlikle ilgilidir.

Güvenirliği Kestirme Yöntemleri:

Test - Tekrar Test Yöntemi: Aynı testi aynı gruba farklı zamanlarda tekrar uygulamak ve iki uygulamadan elde edilen puanların korelasyonunu hesaplamak şeklindedir. Korelasyon katsayısı 1'e yakın ise test güvenilirdir denilebilir.

- Test tekrar test yöntemi daha çok değişime direnç gösteren yapılar için kullanmak daha uygundur. (**Tutum - zeka - yetenek - kişilik**) (Testin kararlığı - tutarlığı)

Eşdeğer (Paralel) form yöntemi: (Eşdeğerlik katsayısı - tutarlık katsayısı) Aynı kapsamı ölçen benzer güçlükteki iki farklı testi uygulamak ve elde edilen sonuçları arasındaki korelasyonu incelemek şeklinde uygulanır. Paralel form yöntemiyle elde edilen korelasyon 0,70 ve üzeri ise ölçme aracının güvenirliği yüksek, kararlı ve tutarlıdır denilebilir.

- Eşdeğer form hazırlamak zordur (benzer güçlükte soru yazmak güçtür)
- Test - tekrar ve eşdeğer form yöntemleri zahmetli, zaman alıcıdır, kullanışlığı düşüktür, sınavın tekrar uygulanıp değerlendirilmesi, benzer formların oluşturulması sıkıntılıdır.

Testi Yarılama (Eşdeğer Yarılar) Yöntemi: Test bir defa uygulanır, tek ve çift sorulara verilen cevaplar ayrı puanlanır ve iki yarı arasındaki korelasyona bakılır. Eğer korelasyon 0,70 ve üzeri ise testin iç tutarlığı yüksektir. Test bir defa uygulanıp, değerlendirildiği için kullanışlıdır. Testin tam güvenirliği her zaman testi yarılama yöntemiyle elde edilen güvenirlik katsayısından yüksek çıkar.

$$r_x = \frac{2.r_{\frac{1}{2}}}{1+r_{\frac{1}{2}}}$$

r_x= Testin bütününün güvenirliği
$r_{\frac{1}{2}}$= Testin yarı güvenirliği

Örnek: Testi yarılama yöntemiyle elde edilen güvenirlik katsayısı 0,60 ise tam güvenirlik kaçtır.

$$r_x = \frac{2*0.60}{1+0.60} \qquad r_x = \frac{1.20}{1.60} = 0.75$$

Testin tam güvenirliği r_x = 0,75 olur.

KR20 - KR21 Güvenirlik katsayısı: KR20 - Farklı güçlükteki sorulardan oluşan sınavların güvenirliğini kestirmek için kullanılır. Güvenirliğin üst sınırını verir, madde istatistiklerine bağlı olarak hesaplanır. **KR21** - Benzer güçlükteki sorulardan oluşan sınavların güvenirliğini kestirmede kullanılır güvenirliğin alt sınırını verir. KR20 - KR21 de doğru cevaba (1) boş ve yanlışlara (0) puan verilir. Test istatistikleri belirlenmişse KR 21 hesaplanır.

- KR 20 ile hesaplanan güvenirlik katsayısı her zaman KR21 ile hesaplanan güvenirlik katsayısından yüksek çıkar.
- Madde güçlüklerinin tam olarak kestirilemediği durumlarda veya madde güçlüklerinin eşit olduğu durumlarda KR 20 - KR 21 eşit çıkar. KR20 - KR21 başarı testlerinin güvenirliğini kestirmede kullanılır.

Coranbach Alfa (a) Güvenirliği: Devinsel becerilerin ve tutum ölçeklerinin madde güvenirliğini kestirmede kullanılır. Derecelendirme ölçeklerinden (1 - 5) elde edilen verilerde kullanılır. Coranbach Alfa KR20'nin geliştirilmiş şeklidir. Devinsel ve duyuşsal alanda kısa cevaplı testlerin güvenirliğini hesaplama içindir.

KR20 - KR21 ve Coronbach Alfa Yüksekse:

- Ölçülen değişkenlik tek boyutludur, test hatalardan arınıktır.
- Testin iç tutarlığı yüksektir, test homojen grup heterojendir.
- Madde ayırt ediciliği yüksek, test duyarlı ve güvenilirdir.

KPSS: Ayşe öğretmen sınıfa uyguladığı testi, belli bir zaman sonra tekrar uygulamış ve aralarındaki güvenirliği tespit etmeye çalışmıştır. Ayşe öğretmen hangi güvenirlik kestirme yöntemini kullanmıştır? (**Test - Tekrar Test Yöntemi**)

KPSS: Hangileri paralel formlar yöntemiyle hesaplanan güvenirlik katsayısını düşünür? (**I. Öğrencilerin ikinci uygulamada yorgun olmaları II. Öğretmenin her iki uygulamada toplam puanları hesaplarken işlem hatası yapması**)

KPSS: Lisedeki bir rehber öğretmen öğrencilerin mesleki ilgilerini belirlemek için ilgi envanteri geliştirmiştir. Güvenirliği belirlemek için bu envanteri aynı öğrencilere altı hafta arayla iki kez uygulamış ve iki uygulamadan elde edilen korelasyon (ilişki) 0. 45 bulmuştur. Aşağıdakilerden hangisi bu korelasyon değerinin düşüklüğü için gerekçe olarak gösterilmez?

(**İki uygulama arasında geçen süre çok kısadır**) Rehberlikte kullanılan test tekrar test anlayışı süre olarak 3 - 6 haftadır, soruda verilen süre uygundur.

Ölçmenin Standart Hatası: Standart hata, tesadüfi hataların puan cinsinden ifadesidir. Tesadüfi hatalar kestirilemez onun için her öğrenci başına düşen standart hata bulunur. Standart hata Sem formülüyle hesaplanır. Güvenirlik ile standart hata arasında ters orantı vardır. Standart hata ile standart sapma arasında doğru orantı vardır.

KPSS: Verilerden hangisinin standart hatası en küçüktür?

	St. Sapma	Güvenirlik katsayısı
A)	2	0,50
B)	4	0,50
C)	5	0,30
D)	4	0,70
E)	2	0,90

(E - Şıkkı doğrudur) St. Hata ile güvenirlik arasında ters orantı vardır. St. Hata küçükse güvenirlik yüksektir. (0.90) St. Sapma ile St. Hata doğru orantılıdır.

KPSS:

Test	Güvenirlik	Testin St. sapması
Felsefe	0.96	5
Fizik	0.91	15
Kimya	0.84	10
Biyoloji	0.75	4
Tarih	0.64	15

Tabloya göre ölçmenin standart hatası en büyük olan test hangisidir? (Tarih) = Hata büyüktür güvenirlik düşüktür.

Ölçmenin Standart Hatası nasıl hesaplanır ve nasıl kullanılır?

Örnek: Güvenirlik (r_x) =0. 75, St. sapma = 10

Sem =?

$sem = 5\sqrt{1-r_x}$

$sem = 10\sqrt{1-0,75}$

$sem = 10\sqrt{0,25}$

$sem = 10.0,5 = 5$ Standart hata = 5

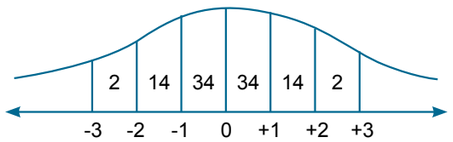

±1%=68
±2%=95
±3%=99
İhtimaller

Soruda st. hata 5 ise %68, %95, %99 ihtimalle gerçek puan aralıklarını hesaplayalım.

%68 (-1 +1) St. hatayı öğrencinin puanından bir defa eklemek bir defa çıkarmak suretiyle öğrencinin % 68 ihtimalle gerçek puanı bulunur.

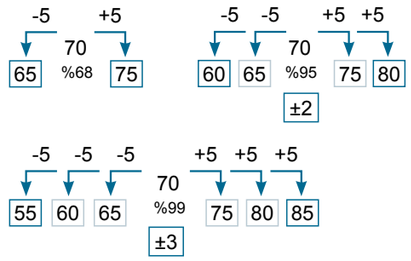

%95 (-2 +2) bölgesi öğrencinin puanından st. hata iki kez eklenip iki kez çıkarılır (60 - 80): % 95 (%5 hata payı)

%99 (-3 +3) bölgesi öğrencinin puanından st. hata üç kez eklenip üç kez çıkarılır. (55 - 85) % 99 (%1 hata payı)

Yukarıdaki soruda ranj kaçtır? Bu durumda % 99 ihtimal en uç noktalar bulunur. (55 - 85) ranj = 85 - 55 = 30

GEÇERLİK

- Bir ölçme aracının amaca hizmet etme derecesidir.
- Testin sabit ve sistematik hatalardan arınıklığıdır.
- Tam ve doğru ölçümlerdir. Geçerlik, bir ölçme aracının en önemli özelliğidir, amaçtır, hedeftir.
- Testin sadece ölçülecek özelliği ölçüp, diğer değişkenleri ölçme işlemine karıştırmamasıdır.
- Geçerlik katsayısı - 1 ile + 1 arasında değer alır.
- Kırık bir cetvelle de doğru ölçüm yapılabilir, fakat ölçme aracı tam olarak amaca hizmet etmediği için geçerli değildir.
- Matematik dersinde zeka testi, rehberlik etkinliklerinde dört işlem yapılması amaca hizmet etmez geçerli değildir.

Geçerliği arttırma yolları:

- Güvenirliği artırmak, güvenirlik geçerliğin ön koşuludur.
- Sabit ve sistematik hataları azaltmak
- Belirtke tablosu kullanmak
- Her yıl farklı soruların sorulması, sınavdan önce soruların veya ipuçlarının verilmemesi
- Ölçme işlemine, yazı güzelliği tutumlar, cinsiyet ve diğer değişkenleri katmamak
- Soruların okunaklı olması, silik çıkmaması
- Sürenin uygun olması, iyi bir sınav planının yapılması
- Seçimlik sorular ve açık kitap sınavları geçerliği düşürür.
- Cevapların art arda aynı şıktan oluşmaması (E - E - E - E) veya ipucu verecek şekilde oluşturulmaması.

KPSS: İngilizce muafiyet sınavında kullanılacak testler için geçerlik kanıtıdır?

(**Yabancı dili iyi bilenlerin testten yüksek puan alması**) = amaca hizmet etme

KPSS: Bir araştırmacı çoklu zeka alanlarını ölçmek amacıyla geliştirdiği çok boyutlu testi dil bilimi, matematik, resim, heykel, müzik, beden eğitimi, iletişim psikoloji bölümündeki öğrencilere uygulamıştır. Sonuçta **öğrenciler kendi alanlarıyla ilgili sorulardan yüksek** diğer alanlarda düşük puan almış. Buna göre ölçme aracıyla ilgili ne söylenebilir? (**Geçerliği yüksektir**)

Kapsam Geçerliği:

- Testteki soruların ölçülerek kapsamı (konuları) iyi örnekleyebilmesidir. En önemli geçerlik türüdür. Sorular, işlenen konuları temsil edecek sayıda olmalı, işlenmeyen konudan sorular sorulmamalıdır.
- İşlenen konular çok genişse o zaman kapsam geçerliğini sağlamak için, o dersin en önemli (kritik) olmazsa olmaz konularını yoklayan sorular sorulur.
- Kapsam geçerliğini sağlamanın birinci yolu belirtke tablosu hazırlamaktır. (Mantıksal yaklaşım)
- Uzman görüşüne başvurmak (bütün geçerlik türlerinde vardır)
- Kapsam geçerliği yüksek kabul edilen bir test (YGS) ile yeni hazırlanan test aynı gruba uygulanır ve iki test arasındaki korelasyona bakılır, korelasyon yüksekse testin kapsam geçerliği yüksektir denilir. (geçerlik katsayısı) (istatiksel yaklaşım)

KPSS: Bir öğretmen hazırladığı 10 sorudan 5'ini ayırt ediciliği düşük diye testten çıkararak test kullanmaya karar verir. Bu maddenin çıkarılması neye sebep olur? (**Testin kapsam geçerliği düşer)** = soru çıkarmak genel olarak kapsam geçerliğini düşünür.

KPSS: Dilek öğretmen öğrencilerine sınavda 15 sorudan istedikleri 10 soruyu seçerek cevaplandırabileceklerini söyler. Bu uygulama neleri olumsuz etkiler? (**Puanların kıyaslanabilirliği ve kapsam geçerliği**) = Her öğrenci farklı soruları cevaplayacağı için, puanların kıyaslanabilirliği sağlıklı olmaz, 5 soruyu çıkarmak kapsam geçerliğini düşürür.

KPSS: Bir öğretmen dönem sonu sınavlarını hazırlarken dersin dönem içindeki **tüm kritik kazanımlarını** konu ve bilişsel beceri boyutuyla temsil eden bir örneklem oluşturacak biçimde seçmiştir. Öğretmenin bu uygulaması sınavın hangi özelliğini iyileştirir? (**Kapsam geçerliği**)

KPSS: Bir matematik öğretmeni derste problem çözme becerilerine yönelik etkinliklere ağırlık verdiği halde sınavda daha çok dört işlem yapabilme becerisini ölçen sorular sormuştur. Bu durumda test nasıl etkilenmiştir? (**Kapsam geçerliği düşmüştür**)

KPSS: Bir başarı testinin kapsam geçerliği yüksekse ne söylenebilir? (**Testteki soruların konu alanını iyi bir şekilde örneklediği**)

KPSS: Belirtke tablosunun en önemli işlevi nedir? (**Kapsam geçerliğini sağlamak**)

Ölçüt Geçerliği

1. Uygunluk Geçerliği: Yeni geliştirilen test ile önceden geliştirilmiş testin uygunluğudur. Önceden yapılan sınavların yeni sınav puan ve içerikleriyle paralelliğidir. Puan - puan uygunluğu, halihazırda iki ölçüt elde vardır, bunlardan biri önceden zaten vardır, kıyaslanır ve benzer sonuçlar varsa uygunluk yüksektir. Uygunluk geçerliği geriye dönük tahminde bulunmaktır. (Vardama) YGS'de yüksek puan alan bir öğrencinin lisedeki puanları da yüksekse uygunluk da yüksektir. Eş zaman geçerliği olarak da bilinir.

2. Yordama Geçerliği: Eldeki verilerden geleceği kestirebilmek, tahmin edebilmektir. Seçme amaçlı sınavlar, özel yetenek sınavları gibi. Yordama geçerliğinde var olan bir puandan, başarı, performans kestirilmeye çalışılır. Doğrulayıcı ölçüt için beklemek gerekir. (3. ay 6. ay 1 yıl)

- **Seçmek - gelecek, 6 ay 1 yıl sonra**, testten yüksek puan alanlar seçilir, sonra performansla, başarıyla kıyaslanır.
- Ölçüt puanlar geçerliği araştırılan test puanlarından sonra elde edilir.

KPSS: Bir firmaya eleman **seçmek** amacıyla yapılan sınav için "oldukça **geçerli bir sınav** yapıldı" diyen uzman sınavın hangi özelliğini dile getirmiştir? (**İşteki başarıyı yansıtacak yapıda olduğu**)

KPSS: Hangisi kamu personel seçme sınavı eğitim bilimleri testinin yordama geçerliği hakkında bilgi verir? (**Testten alınan puanlar - yeni atanan öğretmenlerin ilk yıl sonundaki yeterlik puanları**)

KPSS: Hangisinde yordam geçerliği incelenmiştir? (**Ölçme aracının öğretimde bir üst düzeyde başarılı olacak öğrencileri seçme özelliğinin incelenmesi**)

KPSS: Ortaokul sekizinci sınıfta uygulanan bir başarı testinin sonuçları öğrencilerin sonraki öğrenimlerinde farklı programlara **yönlendirilmeleri amacıyla** kullanılabilir mi? Sorusunu soran kişi öncelikle hangi geçerlik çalışması yapmalıdır? (**Ortaöğretim düzeyindeki başarıyı yordama gücü**)

KPSS: Pazarlama elemanları **seçmek** amacıyla bir test geliştirilmiş ve işe alımlarda uygulanmıştır. İşe alınan elemanların ilk aydaki başarıları işe işe girerken aldıkları puanlarla uygunluğuna bakılmıştır? Bu uygulama testin hangi özelliği hakkında bilgi verir? (**Yordama geçerliği**)

Yapı geçerliği

- Yapı geçerliği testteki soruların birbiriyle yüksek ilişkili olması, aynı özellikleri ölçebilecek nitelikte olmasıdır.
- Soruların öğrencilerin yaş, zeka düzeylerine uygun olmasıdır.
- *Rehberlik - tutum - kişilik - zeka ve bireyi tanımayla ilgili testlerde genelde yapı geçerliği aranır.
- Hazırlanan testteki soruların ölçülmek istenen özellikle ilgili olmasıdır. Fizik dersinde matematik sorusu sorulmamalıdır. Felsefe dersi sınavında sosyoloji ile ilgili sorular eklenmemelidir.
- Yapı geçerliğini belirlemede faktör analizi yapılır. Ölçme aracında bulunan maddelerin aynı faktörü ölçüp ölçmediğine bakılır. (Ayıkla pirincin taşını)
- Uzman görüşü almak
- Öğrenci görüşüne başvurmak (puanlayıcı görüşü almak)
- Test - tekrar test korelasyonuna bakmak)
- Testin farklı düzeydeki gruplara uygulanması, bilenler yapar, bilmeyenler düşük puan alırsa yapı geçerliği yüksek olur.

KPSS: Başarı testi geliştiren bir uzman pilot uygulama için on öğrenciyi sınava almıştır, **öğrencilerden maddeleri sesli olarak çözmelerini isteyen** uzman öğrencilerin bilişsel süreçlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Uzmanın bu çalışması testin hangi özelliğini etkiler? (**Yapı geçerliği**) = öğrenci görüşü bilişsel süreçler (**yapı**) zeka.

KPSS: Üniversite öğrencilerindeki **ertelemecilik eğilimini** belirleyen bir ölçek geliştiren araştırmacı hazırladığı ölçeği üniversite öğrencilerine posta yoluyla göndermiştir. Öğrencilerden ölçeği cevapladıktan sonra kendisine geri postalamalarını istemiştir. Araştırmacı öğrencilerin ölçekte aldıkları puan ile zarfların geri gelmesi için geçen gün sayısı arasındaki korelasyonu incelemiştir. Bu korelasyon katsayısı ölçeğin hangi özelliği hakkında bilgi verir? (**Yapı geçerliği**) = Ertelemecilik ölçeği (rehberlik)

Görünüş Geçerliği: Bir testin neyi ölçüyor görünüyorsa onu ölçmesidir, en zayıf geçerlik türüdür. Görünüş geçerliği için testin gözlenmesi gerekir. Kişilik testlerinde görünüş geçerliği gizlenirse test amaca hizmet eder. Üzerinde matematik testi yazılı bir test gözlendiğinde matematik sorularından oluşuyorsa görünüş geçerliği yüksektir denilebilir.

Güvenirlik - Geçerlik İlişkisi

- Geçerlik bir testin en önemli özelliğidir
- Güvenirlik geçerliğin ön koşuludur. Fakat güvenilir bir test her zaman geçerli olmayabilir.
- Geçerli bir test tamdır, güvenilirdir. Kusursuz kabul edilir. Bir test geçerliyse, o test hatasızdır tamdır, diğer testlerde hata aranır.
- Geçerlik katsayısı güvenirlik katsayısının karekökünden daha büyük olamaz, güvenirlik ön koşul olduğu için geçerliği sınırlandırır.

Geçerlik $=\sqrt{\text{Güvenirlik}}$ güvenirliği 0,81 olan testin geçerliği kaçtır.

Geçerlik $=\sqrt{0{,}81} = 0{,}90$ (geçerlik olur)

- Geçerlik ve güvenirlik olgunlaşma ve öğrenme kavramları ile ilişkilendirilirse daha kolay anlaşılır. Güvenirlik (olgunlaşma) Geçerlik (Öğrenme) öğrenme gerçekleşmişse olgunlaşma zaten vardır. (Bir test geçerliyse - güvenilirdir) Birey olgunlaşmışsa bu onun öğrendiği anlamına gelmez. (Güvenilir bir test geçerli olmayabilir) 70 yaşındaki dede okuma - yazma bilmiyorsa bu onun olgunlaşmadığı değil, öğrenmediğiyle ilgilidir.

KPSS: Osman öğretmenin elinde güçlük ve ayırtediciliği belirlenmiş maddeler vardır, uygulayacağı sınavda dört konudan beşer madde kullanmayı planlar, ancak ikinci konuyla ilgili yeterli ayırtedicilikte madde olmadığı için, ikinci konuya ilişkin sorular yerine üçüncü konu kazanımlarını ölçmek üzere yazılmış yüksek ayırtedicilik sağlayan maddeleri kullanmıştır. Osman öğretmenin bu kararı güvenirlik ve geçerliği nasıl etkilemiştir? (**Güvenirliği artmış, geçerliği düşmüştür**) = üçüncü konuyu daha ayrıntılı sorularla ölçtüğü için güvenirlik artmış, ikinci konuyu testten çıkardığı için geçerlik (kapsam) düşmüştür.

STS - Öğrencilere sözel yetenekleri ölçen bir A testi uygulanmış ve güvenirlik katsayısı 0,91 bulunmuştur. Aynı gruba geçerli olduğu bilinen bir B Testi uygulanmıştır ve iki test arasındaki korelasyon katsayısı 0,15 çıkmıştır. İki test arasındaki korelasyonun düşük çıkmasının temel sebebi neyle açıklanabilir? (**A testinin geçerliği düşüktür**) B testi geçerli olduğu için tamdır. O zaman sorun A testindedir. A testinin güvenirliği yüksek, fakat geçerliği düşüktür.

KPSS:

Test	Güvenirlik katsayısı	Yordama geçerliği	Kapsam geçerliği	Ortalama güçlük
1	0,72	0,45	Orta	0,70
2	0,65	0,29	Yüksek	0,35
3	0,83	0,64	Yüksek	0,58
4	0,92	0,18	Düşük	0,40
5	0,61	- 0,55	Düşük	0,50

- Sınıftaki öğrencilerden başarısı yüksek olanları seçmek isteyen öğretmen hangi testi seçmelidir? (**3. Test**) En başarılı olmak için kapsam geçerliğin yüksek olması güvenirliğin ise her koşulda 0,70'in üzerinde olması gerekir. Güçlük 0,50 civarında aranır. 5. Testte de güçlük 0,50 dir. Neden cevap 5. Test değildir, çünkü diğer verilerin hepsi olumsuzdur, düşüktür.

- "Bir testin güvenirliğinin yüksek olması geçerli bir test elde etmek için yeterli değildir" yargısını hangi test destekler? (**4. Test**) güvenirlik yüksek - geçerlik düşüktür.

- Daha kolay olduğu halde kabul edilebilir düzeyde güvenilir ve geçerli olan test hangisidir? (**1. Test**) Güçlük düzeyi incelendiğinde kolay olan sadece 1. Testtir. (kolay alt sınırı=0. 60 - 1. 00)

KULLANIŞLIK: Bir testin hazırlanması, çoğaltılması, değerlendirilmesinin zaman, emek, maliyet açısından uygunluğudur. Örneğin kısa cevaplı testlerin puanlanması, yazılı yoklama sorularının yazılması kullanışlıdır.

KPSS: Geniş kitlelerin girdiği sınavları çoktan seçmeli sınavlar yerine açık uçlu sınavlar şeklinde uygulansaydı değerlendirmek için **bir yıl zamana ihtiyaç olabilirdi** görüşünü ileri süren bir uzman testin hangi özelliğinin olumsuz etkileneceği yönündedir? (**Kullanışlık**)

KPSS: Bir araştırmacı geliştirdiği testin güvenirlik katsayısı 0,93 tür. Sınavda 80 soru sorulmuştur. Sınavın çok zaman almasından dolayı düşük ayırtedici olan 30 soruyu çıkarır, kalan 50 madde için güvenirlik 0,85 olarak hesaplamıştır. Araştırmacının yaptığı çalışma testin hangi özelliğini arttırmıştır? (**Kullanışlık**)

Sınav Planının Aşamaları

- Sınavın amacı - hedef
- Yoklanacak davranışların belirlenmesi
- Belirtke tablosunun hazırlanması
- Son türü - tipinin belirlenmesi
- Sınavın güçlüğü - süresi - soru sayısının belirlenmesi

Denemelik soru - Madde analizleri - Redaksiyon (düzeltme) - uygulama değerlendirme

KPSS: Sınav planının ilk aşamasında ne belirlenir? (**Sınavın amacı**) = hedef

Değerlendirme Yaklaşımı

Psikometrik Yaklaşım: Standart testler kullanılır. Ürün (sonuç) önemlidir. Objektiftir - Sayılar, dereceler önemlidir. Bütün bilişsel düzeyler ölçülür.

İzlenimci Yaklaşım: Yarı yapılandırılmış ölçme araçları kullanılır. Değerlendirme - sübjektiftir - süreç ağırlıklıdır.

Uzlaştırıcı - Eklektik - Portfolyo - Tamamlayıcı: Psikometrik ve izlenimci yaklaşımlar birleştirilmiştir. Süreç + ürün bir aradadır. Performans gözlem - öğrenci gelişim dosyası.

Klasik Değerlendirme Anlayışı:

- Amaç hedef davranışa ulaşma düzeyidir.
- Sonuç (ürün) ağırlıklıdır.
- Öğretmen - sistem ağırlıklı sınavlar vardır.
- Ezber ağırlıklıdır, rekabet, yarışma vardır, not önemlidir.
- Geçerliği ve güvenirliği yüksektir.
- Belirli zamanlarda ölçme yapılır

Çağdaş Değerlendirme Yaklaşımı:

- Öğrenciler bütün yönlerden değerlendirilir.
- Öğrenci - veli - akran - öğretmen değerlendirmeye katılır.
- Süreç ve ürün birlikte dikkate alınır.
- Bilginin üretilmesi kullanılması aktarılması önemlidir.
- Çok yönlü gelişim, gerçek yaşam koşullarında gözlem, performans - otantik değerlendirme (gerçek ortam)
- Hem sayısal hem betimsel değerler kullanılır.

KPSS: Çoktan seçmeli maddelerden oluşan standart testlerde gerçek hayatta tartışılmayan problemler içermektedir. Ancak biz öğrencilerimizin gerçek yaşamda karşılaşacakları türden problemler çözmelerini isteriz. Gerçek yaşam problemlerini çözmek, temel beceriler yanı sıra yaratıcılık, üst düzey düşünme becerilerini de destekler görüşü hangi değerlendirme yaklaşımıyla ilgilidir? (**Tamamlayıcı)** = portfolyo

KPSS: Dönem boyunca çok sayıda sınav yapıp öğrencilerin öz değerlendirme, akran değerlendirme yanında performans ve ürün dosyalarını değerlendirmeye daha çok zaman ayıran öğrenmen neye en az önem verir? (**Öğrencilerin başarılarını karşılaştırmaya**) = rekabet = klasiktir

Klasik Ölçme Araçları

Yazılı Yoklama: Üst düzey bilişsel yapıyı ölçmek amacıyla soruların ve cevapların organize edilerek, açıklanarak yazıldığı sınav türüdür. Geçerliği ve güvenirliği düşüktür, hazırlanması kolay, değerlendirmesi zordur. Şans başarısı yoktur, puanlaması subjektiftir. Öğrencilerin yanıtlarını düşünüp düşüncelerini yazılı olarak ifade ettiği sınavdır. Öğrenciler, görüşlerini nedenleriyle açıklarlar, sınıfın sayısı az ise öğretmenin zamanı yoksa tercih edilir. Öğretmen, öğrencilerin dili etkili kullanma, kompozisyon yazma becerisi, noktalama işaretlerini kullanma ve yazılı ifade gücünü ölçmek istiyorsa yazılı yoklamayı tercih eder.

- Sorular, açık net anlaşılır olmalı, kitaptan aynen alınmamalı, yaratıcı, düşündürücü ve açık uçlu - sentezleyici nitelikte olmalıdır.
- Açık kitap sınavından kaçınılmalı, seçimlik soru sorulmamalı.
- İyi bir sınav planı yapılmalıdır.

- Yazılı yoklamalar için puanlama anahtarı hazırlanmalı, isimler kapatılmalı, yazı güzelliği, noktalama işaretlerine puan verilmemelidir. Her soru bütün yazılı kağıtlarında tek tek okunduktan sonra diğer soruya geçilmeli - başka kişilere puanlatılarak okunmalı.

KPSS: Öğrencilerin **kompozisyon yazma** becerilerini ölçmeyi amaçlayan bir öğretmen hangi sınav türünü tercih etmelidir? (**Yazılı yoklama**)

- Yazılı yoklamalar sentez düzeyini ölçmesi bakımından çoktan seçmeli sınavlardan üstündür.
- Çoktan seçmeli sınavların geçerliğini ve güvenirliğini yükseltir.

KPSS: Ölçme, değerlendirme faaliyetinde öğrenci başarısını izleme yanında **eleştirel düşünme** becerilerinin ölçülmesi ve geliştirilmesi için hangi madde türü tercih edilmelidir? (**Açık uçlu**) = yazılı - sözlü.

KPSS: Hangileri yazılı yoklama için doğrudur? **Puanlama anahtarı hazırlanmalı, objektif sınav türleriyle uygun biçimde ölçülemeyecek bilgi ve becerilerin ölçülmesi için kullanılmalıdır.**

KPSS: Hangisi kağıt kalem testlerine karışabilecek hata kaynağı değildir? (**Öğrencilerin öğrenilecek davranışları öğrenme düzeyleri**) Öğrencilerin başarı düzeylerinin düşük veya yüksek olması hata değildir.

KPSS: Öğrencilerin yanıtlarını düşünüp bularak yazdıkları yazılı yoklama - sınavlarıyla daha geçerli ölçülebilir. (**Görüşünü sebepleriyle birlikte açıklamak**)

KPSS: Hangisi yazılı yoklamaların puanlama güvenirliğini arttırmaya yönelik değildir? (**Öğrencinin sınıf içi etkileşimiyle ilgili puanını sınav puanlarına aktarılması**)

KPSS: Hangileri kısa cevaplı testlerin yazılı yoklamalara göre üstünlüğünü gösterir? (**Puanlaması objektiftir - kapsam geçerliği yüksektir - daha çok ilkokul ilk sınıftaki öğrencilere uygun olması)**

Sözlü Yoklama: İletişim, telaffuz, sözlü olarak ifade etme, konuşabilme kabiliyeti, ikna edici dil için tercih edilen sınav türüdür. Sözlü yoklama her öğretim kademesinde kullanılabilir. Üst düzey bilişsel yapıyı ölçer - açık uçlu sorular tercih edilir. Türkçe ve dil derslerinde sıkça kullanılır. Geçerliği ve güvenirliği **en düşük** sınavdır. Şans başarısı yoktur. Her öğrenciye farklı sorular sorulmalıdır. Fazla zaman alıcıdır (dezavantaj)

KPSS: İlkokulda öğretmenler öğrencilerin dikkatini çekmek, sözlü iletişim becerilerini geliştirmek, öğrenme düzeyini hızlıca kontrol etmek için sınıf içi etkinliklere yön verirken sözlü yoklama yaparlar. Hangisi sorulacak içerisinde uygun değildir? (**Sınıfın hep birlikte cevaplandıracağı sorular sormak**) - Sözlü yoklamada her öğrenciye farklı soru sorulur ve bireysel olarak cevaplanması istenir.

KPSS: Bir öğretmen sözlü sınav puanı verirken her ders sonunda sorulan sorulara verilen cevaplara birer puan vermek elde etmektedir. Öğretmenin her ders sonunda verilen cevapları dikkate alarak sözlü notu vermesinin en önemli nedeni nedir? (**Sınavın kapsam geçerliğini artırma**)

KPSS: Hangi sorular sözlü yoklamalar için tercih edilmelidir?

I. "18. yy öncesinde Osmanlı İmparatorluğunda merkezi hazinenin gelir kaynaklarından ikisini **açıklayınız?**

II. "Osmanlı İmparatorluğunda maliye sistemini **anlatınız**?

Çözüm: 1 soru tercih edilmelidir. Çünkü sözlü yoklamalar hem üst düzey hem de fazla zaman alıcı olmayan soruları sormak gerekir. İkinci soruyu cevaplamak için birkaç hafta gerekebilir. Hem de "açıklayınız" üst düzeydir, anlatınız, bilgi - ezber düzeyidir.

Kısa Cevaplı Testler (Boşluk doldurma)

Cevabın bir kelime, tarih, isim, sembol veya cümle (tanım) olduğu sınav türüdür. Daha çok ilkokulda tercih edilir. Alt düzey bilişsel yapıyı ölçer. Hazırlanması ve değerlendirilmesi kolaydır. Yazılı yoklamalara göre geçerliği - güvenirliği yüksektir. Kısa cevaplı (boşluk doldurma) sorularının temel dezavantajı eleştirilen yönü, öğrenciyi **ezbere yöneltmesi**dir. Puanlaması kısmen nesneldir, şans başarısı yoktur, kullanışlıdır.

KPSS: Okul öğretmenlerinin tamamlama veya boşluk doldurma tipi sorular sormanın en temel dezavantajı nedir? (**Öğrencileri ezbere yöneltmesi**)

KPSS: Bilişsel davranışların ölçülmesinde bazen uzun cevaplı yazılı yoklama yerine kısa cevaplı testler tercih edilmektedir. Bunun temel sebebi nedir? (**Daha çok kısa cevaplı maddeyle kapsamın daha iyi örneklenebilmesi**)

KPSS: Puanlaması kolay ve nispeten nesneldir, kısa sürede çok sayıda soru sorulmasına olanak tanır, şans başarısı yoktur, özelikleri hangi sınav türüyle ilişkilidir? (**Boşluk doldurma**)

Doğru - Yanlış Testleri: İlke ve genellemelerin öğrenilmesi, karşılaştırmalar ve seçmeler yapılması durumunda kullanılan iki cevap olasılığı olan sınavdır. Alt düzey bilişsel yapıyı ölçer - hazırlanması, değerlendirilmesi kolaydır. **Şans** başarısı **en yüksek** sınavdır. Şans başarısını azaltmak için düzeltme formülü kullanılır. (Bir yanlış bir doğruyu götürür % 50) veya yanlışın üstünü çizip doğrusunu yazınız şeklinde olabilir. Doğru - yanlış testlerinde madde kökü olumsuz olmamalıdır. Türkiye'nin başkenti Ankara'dır doğru soru tipi. Türkiye'nin başkenti Ankara değildir yanlış soru tipi.

- Doğru - yanlış cevapları dengeli dağıtmak gerekir belirli bir sıra, ipucu verilmemelidir.

KPSS: Doğru - yanlış soru türünün kullanılmasının en önemli sakıncası nedir? (**Şans başarısının çok yüksek olması**)

KPSS: Yağ, suda çözünmez, yağ suda çözünür, sorularından hangisi doğru - yanlış testine uygundur? (**Yağ, suda çözünür**) = olumlu soru kullanılır.

Çoktan seçmeli Testler:

Geçerliği ve güvenirliği **en yüksek** testlerdir, hazırlanması zor ve uzmanlık ister, değerlendirilmesi objektif ve kolaydır, bu nedenle büyük grupların girdiği ve öğrenci için geleceğe dönük kararlarda dayanak olarak tercih edilir. (kullanışlı) Sentez basamağını ölçemez, bütün kademelerde kullanılabilir. Seçenek sayısı öğrencinin gelişim özelliğine göre değişir. İlkokul 3, ortaokul 4, ortaöğretim - yükseköğretim 5 seçeneklidir. Şans başarısını azaltmak için düzeltme formülü kullanılır. (Seçenek sayısı - 1 kadar yanlış bir doğruyu götürür) KPSS'de 4 yanlış 1 doğruyu götürür. Çoktan seçmeli sınavların madde analizleri yapılabilir, güçlük ve ayırt ediciliği ayarlanabilir. Sorular açık net anlaşılır olmalıdır. Şıklarda hepsi - hiçbiri kullanılmamalıdır. Doğru cevaplar dengeli dağıtılmalı, öğrenciye ipucu verecek şekilde sıralanmamalıdır. Peş peşe cevap anahtarı aynı seçenekte olmamalıdır. (A - A - A - A) gibi maddeler birbirinden bağımsız cevaplandırılabilmelidir.

KPSS: Bir ölçme uzmanı Fen ve Teknoloji dersi için hazırlanan başarı testini incelemiş ve ortak köke dayalı soruların 5 - 6 tane olduğunu saptamıştır. Bu durumu eleştiren uzman ortak köke dayalı soru sayısının üçü geçmemesini önermiştir. Ölçme uzmanın eleştirisinin en önemli nedeni nedir? (**Soruların birbirinden bağımsız cevaplanabilme kuralı bozulabilir**)

KPSS: Bir öğretmen çoktan seçmeli bir test için soru yazarken **öğrencilerin sıklıkla düştükleri hataları** çeldirici olarak kullanmaktadır. Bu durum öğretmene en çok hangi konuda yardımcı olur? (**Yanlış öğrenmeleri belirleme**)

KPSS: Çoktan seçmeli soruda, çeldiricilerin anlamca doğru cevaba yaklaştırılması testin hangi özelliğini doğrudan etkiler? (**Güçlüğünü**) = Çeldiriciler doğru cevaba yaklaştıkça soru zorlaşır.

KPSS: Çoktan seçmeli bir test maddesini cevaplayan öğrencinin çeldiricileri eleyerek doğru cevaba ulaşmasında hangisi belirleyici olmalıdır? (**Yoklanan davranışın öğrenilmiş olması**)

KPSS: Çoktan seçmeli sınavların yazılı yoklamaya üstünlüğü nedir? (**Puanlaması objektiftir - kapsam geçerliği yüksektir**)

Eşleştirme Testleri

Çoktan seçmeli testlerin farklı türüdür. Kim, nerede, nasıl, ne zaman gibi sorulara cevap bulmak için tercih edilir. İki kısımdan oluşur, madde kökleri (sorular) diğer kısım ise seçenekleri (cevaplar) dır.

Seçenekler (cevaplar) soru sayısından fazla olmalıdır, cevaplar aynı konuyla ilgili olmalı, madde kökü ve seçenekler aynı sayfada olmalıdır. Cevaplama yöntemi okla, çizgiyle değil madde kökünün önüne bir ayraç konularak (…) belirtilmelidir. Şans başarısı vardır. En çok fen teknoloji, İngilizce derslerinde ve alt sınıflarda tercih edilir.

KPSS: Bir uzman öğretmenlere hem çoktan seçmeli, doğru - yanlış veya eşleştirmeli kısa cevaplı ve açık uçlu maddeleri bir arada kullanmayı önermiştir. Bunun sebebi ne olamaz? (**Sınavın güçlük düzeyini öğrenci seviyesinde tutabilmek**)

PORTFOLYO - Tamamlayıcı - Tümel - Bireysel Gelişim Dosyası (Çağdaş)

Öğrenci gelişim dosyaları, öğrencinin bütün yönlerden gelişiminin takibi, tanıtımı, süreç ve ürünü birarada ele alındığı koleksiyonlardır. Portfolyo, öğrencinin araştırmaları, çabaları, gelişimi ve başarısını gösteren çalışmaların toplanmasıdır. Öğrencinin süreç içerisindeki problem çözme, performans, yaratıcılık, sosyalleşme bilişsel gelişim, sorumluluk, işbirliği gibi bütün ürünlerin toplandığı dosyadır. Potfolyo sayesinde öğrencinin gelişimi daha sağlıklı olarak takip etme fırsatı elde edilir. Öğrencinin **gerçek yaşam koşullarındaki** çalışmaları gözlenir (performans) ve değerlendirmeye alınır. (**Otantik değerlendirme**)

- Portfolyo, kısa sürede ve standart testlerle ölçme anlayışı yerine **süreç** ve **ürünü** birarada değerlendirmede bireyin kendisi (**özdeğerlendirme**) arkadaşları (**akran değerlendirme**) veli ve öğretmenlerin birlikte katıldığı anlayışını geliştirmiştir.
- Portfolyoda, yarışma, rekabet, bencillik yoktur. Öğrenci bütün yönlerden gelişir. İşbirliği, paylaşım, sosyalleşme ve sorumluluk duygusu gelişir. Gerçek yaşam problemleri çözmeyi öğrenirler.
- Portfolyoda ne kadar öğrendin? Kaç yanlışın var? Kaçıncı oldun? Yerine nasıl öğrendin? Nerede hata yaptığını buldun mu? Güçlü ve zayıf yönlerini biliyor musun? Hatalarını düzeltme çabası gösterdin mi? sorumluluk aldın mı? gibi çok yönlü gelişim anlayışı vardır. Üst düzey düşünme, yaparak yaşayarak öğrenme etkin katılım vardır.
- Portfolyoda öğrencinin proje raporları, şiiri, kompozisyonu, makalesi, grup çalışma örnekleri, boyaması, videosu, gözlem raporları, öğrencinin kitap incelemeleri, çizimler, notları, otobiyografisi, öz ve akran değerlendirme, gazetesi, yazıları yer alır.
- Öğrencinin üst eğitim kurumları ve çalışma yaşamında önceden tanınmasına yardımcı olunur.
- Portfolyolar öğrencinin çok yönlü gelişimi, izlenmesi be değerlendirilmesi için alternatif ölçme yaklaşımıdır.
- Portfolyoların geçerlik ve güvenirliği düşüktür. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, standart test sonuçlarıyla karşılaştırılır. Portfolyolar, birden fazla kişiye puanlatılabilir, ilerde gösterdiği performansla karşılaştırılır ve rubrikler kullanılır.
- Portfolyoda öğretim, değerlendirme içiçe geçer, öğrenciler kendilerini tanıma fırsatı bulur, güçlü ve zayıf yönlerini öğrenir, öğrenci kendi gelişimlerini takip edebilirler, velileri, öğrencideki değişim ve gelişimi hakkında bilgi edinmesini sağlar.
- Portfolyoların sınırlığı ise öğrenciler için standart hedef belirlenmesi zordur. Puanlama güvenirliği düşüktür. Öğretmene fazla yük getirebilir.

KPSS: Bir ilköğretim öğretmeni öğrencilerinden yaptıkları ürünlerini, araştırma raporlarını, ünite testlerini ve etkinlik raporlarını bir dosyada toplamalarını ve sene sonunda kendisine teslim etmelerini istemiştir. Hangisi öğretmen bu uygulamadaki gerekçelerinden biri olamaz? (**En iyi dosyayı seçerek öğrenciler arasında rekabet oluşturmak**) =bu klasik yaklaşım olur

KPSS: Öğrencilerin aktif olduğu öğretim sürecinde öğretmen öğrencileri değerlendirirken sınav sonuçlarıyla birlikte, öğrencilerin sınıf içi etkinliklere katılması, bilimsel tutum ve davranışları, gözem araştırma ve inceleme yapmaları, fikir zenginlikleri, sorumluluk almaları, ekiple çalışmaları, edindikleri bilgileri paylaşabilmelerini dikkate almaktadır. Öğretmen hangi değerlendirme yaklaşımını kullanmıştır? (**Portfolyo)** = eğer bir dersteki etkinlik, kısa süreli bir ürün elde etmeyi beceriyi ileri sürseydi cevap performans olurdu. Portfolyo=süreç ağırlıklıdır. süreç+ürün

KPSS: Portfolyodan ne beklenmez? (**Derste işlenen konuyla ilgili soru yazma**) = klasik

KPSS: Portfolyo anlayışına hangisi uymaz? (**Öğretimi, öğretmen merkezli yapmak**) hayır=öğrenci merkezli

KPSS: Portfolyonun en önemli yararı nedir? (**Öğrencinin gelişimindeki aşamaları bir bütün olarak izlemeye olanak tanıması**)

KPSS: Hangisi portfolyoların amaçlarından biri değildir? (**Dersteki öğrenmelerle ilgili eksik öğrenmeleri belirlemek**) =klasik

KPSS: Hangisi portfolyoların amaçlarından biri değildir? (**Sınav sonuçlarına göre öğrencinin başarı sırası kaçtır**?) =klasik

KPSS: Bir öğretmen süreç içerisinde öğrencinin geçirdiği aşamaları tüm yönleriyle izlemek, öğrencinin kendisi, arkadaşı, velisi de sürece katılan herkesten bu gelişimsel süreç hakkında bilgi almak istemektedir. Öğretmen hangi değerlendirme aracını kullanmaktadır? (**Portfolyo**) = süreç + ürün + herkes

Performans Değerlendirmesi: Performans, öğrencinin sahip olduğu bütün, bilişsel duyuşsal ve devinsel becerileri ve kapasitesidir. Öğrencilere gerçek yaşamda karşılaşacak problemleri çözebilme gücü kazandırır. Öğrenciler, yaparak, yaşayarak öğrenir, üst düzey bilişsel yapı kazanırlar.

Otantik değerlendirme: Öğrencilerin bilgi ve becerisini gerçek yaşama aktarabilmesi ve yaşamsal sorunları çözebilmesidir. Hem portfolyo hem de performans değerlendirmeler otantik değerlendirme özelliği taşır.

- Performans, önceden belirlenmiş ölçütlere göre bir beceriyi hangi düzeyde gerçekleştirdiğinin gözlenmesidir. Öğrencinin bir kazanım için gösterdiği bilgi, beceri ve tutumun izlenmesidir.
- Bir Türkçe öğretmeni **bir (x) öğretmeni** bir **kazanımı gözlüyorsa** - sınıfta ve kısa süreli ürün elde etme anlayışını daha çok çağrıştırır. Bütün yönler - süreç - ürün birlikteliği - herkes - portfolyodur. Portfolyo geniştir, içinde bir çok performans görevi barındırır.
- Performansta bir ürün, makale, yazı, gazete, pano, deney, sergi yapma ve doğrudan gözlenen bir beceri ortaya koymak.
- Öykü - şiir - resim - grafik - çizme - müzik - tiyatro - araç yapma
- Performansta, somut bir ürün - gözlenebilir performans (süreç + ürün) - üst düzey düşünme - sosyal beceri, işbirliği - disiplinler arası geçiş ve iletişim (Performans bir nevi projeye benzer)
- Portfolyo ve performansta süreç ve ürün birlikte vardır. Fakat portfolyo daha geniştir. Portfolyonun içinde birçok performans görevi örneği vardır. Bir beceri - kazanım - doğrudan gözlem varsa **performans** - süreç çok yönlülük - bir uzmanın değerlendirme önerileri varsa =**Portfolyo**

KPSS: Motosikletli polislerin ileri sürüş **becerilerinin** değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme türü hangisidir. (**Performans değerlendirme**) = Beceri = performans

KPSS: Hangisi performans değerlendirmesini gerektiren bir durumdur? (**Işığın çukur ve tümsek aynada yansımasını gösterecek düzenek geliştirme**) beceri - devinsellik - kazanım - bir ders= performans

KPSS: Fen ve Teknoloji dersinde bir **kazanım** şöyledir: “Farklı yoğunluğa sahip sıvıların cisimlere uyguladığı kaldırma kuvvetini karşılaştırır ve sonuçları yorumlar” bu kazanımı ne ölçüde edinildiğini belirtmek isteyen öğretmen hangi uygulamayı gerçekleştirmelidir? (**Performans değerlendirme**) = Bir dersteki kazanım - beceri - devinsellik - deney= performans

KPSS: İlköğretim düzeyinde okutulan medya okuryazarlığı dersi öğretim programında yer alan bir **kazanım** şöyledir: “İnternette bilgiye erişim haber okuma, sohbet, e - posta, uzaktan eğitim gibi etkinlikleri uygulamalı olarak gerçekleştirir” bu **kazanımın** gerçekleştirilme derecesini belirlemek amacıyla kullanılabilecek en uygun değerlendirme yaklaşımı hangisidir? (**Performans değerlendirme**)

KPSS: Hangisi uygun bir performans görevi değildir? (**Her ay yayımlanan bir dergi çıkarmak**) uzun süre gerektirir.

KPSS: İlköğretim 3. Sınıf hayat bilgisi dersine ilişkin bazı **kazanımlar** şunlardır: I. Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için yapılması gerekenler hakkında fikirler üretir. II. Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişimi araştırır. III. Çeşitli ortamlarda liderlerin gruplar ve toplumlar üzerindeki etkilerini araştırır.

Bu kazanımlar için en uygun yöntem hangisidir? (**Performans görevi**)

Öz Değerlendirme: Öğrencinin kendini değerlendirmesi öz eleştiri yapmasıdır. Öğrenci kendini tanır, keşfeder, değerlendirme sürecine katılır, sorumluluk alır ve ürününü değerlendirir.

KPSS: Öğretim sürecinde öz ve akran değerlendirmeye ağırlık veren öğretmenin öncelikli amacı nedir? (**Öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluklarını üstlenmesini planlama**)

KPSS: Öz değerlendirmede hangisi amaçlanmaz? (**Öğrencinin ödevlerini arkadaşlarınınkiyle karşılaştırmasını sağlama**) karşılaştırma, kıyaslama = klasik anlayıştır. Özdeğerlendirme = Çağdaş

KPSS: Öğrencilerin belirli bir konuda kendileriyle ilgili bilgi, beceri, tutum, fikir ve davranışlarını yorumlamasına ne denir? (**Öz değerlendirme**)

Akran Değerlendirme: Öğrencinin arkadaşlarının çalışmalarını belirli ölçütlere göre değerlendirmesidir. Amaç, akranlara da değerlendirme sorumluluğu kazandırmaktır. Öğrenci aktiftir, öğrencide iletişim becerileri, yardımlaşma, dayanışma gibi beceriler gelişir.

Portfolyoda kullanılan Yöntemler - Araçlar:

Kontrol listeleri: Bir becerinin hangi sırada ve nasıl yapılacağını genel izlenimlerle gösterir. Performansın en önemli ve gözlenebilir yanlarını gösteren listedir. Kontrol listesi performansı oluşturan davranışlardan ne kadarına sahip olduğunu belirlemeyi kolaylaştırır, fakat performansı oluşturan davranışların her birine ne düzeyde sahip olunduğu hakkında bilgi vermez. Performansı genel izlenimlerle **var - yok** veya **evet - hayır** şeklinde gösterme olanağı sunar. Kontrol listesi hem ölçme hem de öğretim aracı olarak kullanılabilir.

KPSS: Sürücülerin gözlenmesi için bir form oluşturulur. Formdaki her sorunun karşısında evet ( ) Hayır ( ) kutucuğu vardır. Trafik polislerinin kullandığı bu form nedir? (**Kontrol listesi**)

KPSS: Bir işin yapılması sırasında nelerin hangi sırada yapılacağının gösterilmesi, gözlenen davranışların varlığını, yokluğunu gösteren, performansın en önemli ve gözlenebilir yanlarını kapsayan ölçme aracıdır. Söz edilen ölçme aracı hangisidir? (**Kontrol listesi**)

Dereceleme Ölçekleri: Bir işin her bir basamağının ne kadarlık düzeyde yapıldığını gösteren listedir. Dereceleme ölçekleri her bir becerinin ne kadarlık düzeyde kazanıldığını gösterir. Beceriler 1 - 5, 0 - 4 veya zayıf - orta iyi - pekiyi şeklinde derecelendirmeye yarar. Kontrol listeleri sadece var - yok şeklinde bilgi verirken derecelendirme ölçekleri varsa derece miktarı ne kadar sorusuna cevap verir. Dereceleme ölçekleri sonucun (ürünün) ölçülmesinde daha elverişlidir. Öğrenci güçlü ve zayıf yönleri öğrenir.

Rubrik (Dereceli Puanlama Anahtarı):

- Ölçütler takımına dayalı geliştirilmiş puanlama yönergesidir.
- Çağdaş cevap anahtarıdır.
- Rubrikler, performans ödevlerinin ölçülmesi, tamamının veya bir bölümünün nasıl puanlanacağını düzenleyen yönergelerdir.
- Değerlendirmeyi ölçüt dayanıklı olarak yapar.
- Rubrikler çağdaş değerlendirmeyi objektif hale getirmeye yarayan puanlama yönergesidir.
- Rubrikler uzmanlar tarafından hazırlandığı gibi öğretmenler de hazırlayabilirler.
- Her alan, konu için standart formlar hazırlanır ve sürekli geliştirilir.
- Rubrikler, ödevlerle beraber aynı anda öğrenciye verilir, böylece öğrenciye hem yol gösterir rehberlik eder hem de öğrenciye öğrenme sorumluluğu kazandırır.
- Rubrikler hem süreçte hem de üründe kullanılır. Öğrenci ve öğretmen aynı ölçütlerle hareket eder. Öğrenci neyi ne kadar yaparsa kaç puan alacağını önceden bilir ve buna göre davranır.
- Öğrencilerin kendi performanslarını değerlendirme ve öz değerlendirme fırsatı bulurlar.
- Rubrikler öğrenci performansının dönüt görevi görür, velileri de gelişim ve değerlendirme sürecine katar.

Bütüncül (Holistik) Sonuç Rubriği: Tamamlanmış bir ürünün - performans görevinin değerlendirilmesine olanak verir. Düzey belirleme (sonuç) amaçlı değerlendirmede kullanılır. Performans bütün olarak değerlendirilir, genel puanlanır, her aşama tam olarak dikkate alınmaz.

Analitik (Süreç) Rubriği: Öğrenci performansın her parçasının nasıl puanlanacağını gösterir. Bütün sürecin aşamalarını dikkate alır. İzleme amaçlı değerlendirmelerde kullanılır. Performansın alt boyutları incelenir.

KPSS:Dereceli puanlama anahtarı kullanmak ölçme aracının en çok hangi özelliğini iyileştirir. (**Objektifliği**)

KPSS: Rubrikler süreç ya da ürün değerlendirmede kullanılır. Hangisi rubrikler oluşturulurken dikkat edilmez? (**Değerlendirme sırasında öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almak**)

Rubrikler hem süreci hem de değerlendirmeyi öğrenci merkezli yapar. Rubrikler oluşturulurken **öğrenci özellikleri başta dikkate alınır**.

KPSS: Bir öğretmen öğrenci ödevlerini değerlendirirken daha objektif davranmak ve hata yapmak istememektedir. Öğretmene bu öznelliği azaltmak için ne öğrenilir. (**Dereceli puanlama anahtarı**) Rubrikler = Objektifliği sağlar.

Yapılandırılmış Grid (Izgara): Bireyin öğrendiği bilgiler birbirinden bağımsız değil, ilişkilidir anlayışından hareketle oluşturulmuştur. Çoktan seçmeli sınavlara alternatif olarak geliştirilmiştir. Amaç, öğrencinin bilgi seviyesini belirlemek, yanlış öğrenmelerini ve kavram yanılgılarını tespit etmektir. Öğretmen işlenen konularla ilgili 9 - 15 kutucuktan oluşan tablo hazırlar ve bu kutucuklara numara verir ve hazırlanan soruların cevaplarını rastgele kutucuklara yazar yerleştirerek tamamlar. Bir sorunun cevabının bir kısmı diğer soru içinde geçerli olabilir.

- Öğrencilerden bilginin mantıksal ve işlevsel sıralamaları istenir.
- Kutucuklar içine resim, sayı, geometrik şekil, formül, isim yazılabilir. Kutucuklardaki bütün kavramlar doğru cevaptır, içinde yanlış cevap yoktur.

Tanılayıcı Dallanmış Ağaç: Doğru yanlış testlerine alternatif olarak geliştirilmiştir. Öğrencinin vardığı her sonuç onun bilgiyi takip etme stratejisini bize tanıtan bir mesaj niteliğindedir. Şans başarısı vardır fakat sorular birbirinden bağımsız değildir, bağlantılıdır, öğrenci yanlış yaptığını fark ettiğinde geriye dönebilir, verdiği cevaba göre ilerleme durumunda kalır. Öğrencilerin yanlış bağlantıları görülür. Tanılayıcı dallanmış ağaç hem ölçme hem de öğretim amaçlı kullanılabilir. Üst düzey becerileri ölçmede yeterli değildir.

Kelime İlişkilendirme Testleri (KİT):

- Öğrencilerin bilişsel yapısını ölçmek için kullanılır. Uzun süreli hafızadaki bilginin kullanılmasını ölçer.
- Öğrenci verilen kavramın kendisinde çağrıştırdığı kavramları hızlıca yazar.
- Konuyla ilgili verilen 5 - 10 anahtar kavramların neyi çağrıştırdığını kısa süre içinde yazılır.
- Kavramların anlamsal yakınlık ve anlamsal mesafesi öğrenilir.
- Üst düzey bilişsel yapıyı ölçmede yetersizdir.

Jurnaller: Öğrencilerin sorulara verdiği cevapları ve bu konudaki duygu ve düşüncelerini yazılı veya sözlü olarak açıklamalarıdır. Böylece öğrenci yanlışları saptanabilir, akıl yürütmeleri, önyargıları öğrenilir, öğrencinin hem bilişsel hem de duyuşsal yönü öğrenilmiş olup, gelişimi desteklenebilir.

KPSS: Yapılandırılmış grid uygulamasında öğrencilerin; I. Her cevap için uygun kutucukları bulma II. Kutucuktaki cevabın doğru ya da yanlış olmasına göre ilerleme III. Kutucuklardaki anahtar kavramların çağrıştırdığı kelimeleri yazma. İşlemlerinin hangisi istenir? (**I. Her cevap için uygun kutucukları bulma**) II. Tanılayıcı dallanmış ağaç III. Kelime ilişkilendirme testi

MERKEZİ EĞİLİM - YIĞILMA ÖLÇÜLERİ

Merkezi eğilim ölçüleri mod, medyan (ortanca) aritmetik ortalama ve ağırlıklı ortalamadır.

- Merkezi eğilim ölçülerinin hesaplanması öncelikle verilen puanların sıralanması ve gruplandırılmasına bağlıdır.

Frekans: Öğrenci sayısı - Her bir puandan kaç tane olduğu - puanın tekrar sayısı

Yüzde %: Frekansın, toplam frekansa bölünüp 100'le çarpılması

Mod (Tepe Değer): En çok tekrar eden puan - frekansı en yüksek olan puandır. En çok tekrar eden değerdir. Mod, en az bilgi veren değerdir. Örnek: 10 - 20 - **30 - 30 - 30** - 40 - 50 dizisinde mod (tepe değer) en çok tekrar eden puan **30** dur.

- Frekansları toplamı eşit olan bir dağılımda mod hesaplanmaz.

Örnek: 10 - 20 - 30 - 40 - 50 dağılımında mod yoktur. Hepsi eşit frekansa sahiptir.

Örnek: 10 - **20 - 20** - 30 - **40 - 40** - 50 mod kaçtır? Çift modlu dağılımdır

20 - 40 tekrar sayısı eşit olan puanların ikisi de mod olur.

Örnek: 10 - **20 - 20 - 30 - 30** - 40 - 50 mod kaçtır? Peşpeşe devam eden aynı frekansa sahip puanlar için mod bulunurken iki mod toplanıp ikiye bölünür ve tek mod olarak gösterilir. (20+30)/2 = **25 (mod)**

- Ardışık sayılarda eşit frekanslar toplanıp ortası alınır, ardışık olmayan sayılarda ise dağılım çift modlu olarak kabul edilir.

Ham Puan: Ölçme sonucunda elde edilen ve üzerinde işlem yapılmamış puandır. Öğrencinin doğru sayısı ham puandır.

Toplamlı (Yığılmalı) Frekans: (Ef) Frekansların toplanmasıdır. Sınıfta kaç öğrenci olduğunu gösterir. Herhangi bir puan için o puandan daha yüksek veya daha düşük puan olanların sayısını gösterir.

Örnek:

Puan	Frekans	Yığılmalı frekans (∑f)
50	2	2
60	3	5
70	4	9
80	1	10
100	1	11

Bu örnekte mod (tepe değer) = 70 (en çok tekrar eden puan)

Bu sınıfta 11 öğrenci vardır

Bu sınıfta 70 ve üzeri puan alan 6 öğrenci vardır.

KPSS: Ölçümlerin frekansları birbirine eşit olan bir ölçme işleminde aşağıdakilerden hangisi hesaplanamaz? (**mod**)

KPSS: Bir coğrafya öğretmeni 100 soruluk bir başarı testi uygulamış ve test puanlarının ortalamasını 75, ortancası 80,tepe değerini (mod) 90 standart sapmasını 8 ve ranjını 90 bulmuştur. Öğrencilerin dersten geçebilmesi için en az 65 puan almaları gerekmektedir. Bu verilere göre ne söylenemez? (**Tepe değeri gözlenen en büyük değerdir**) yanlış çünkü:mod en büyük değer değil, en çok tekrar eden değerdir.

Medyan (Ortanca): Sıralanmış puanların tam ortasındaki puandır. Medyan bir puan dizisini tam ortadan ikiye ayırır, sağda ve solda iki eşit parça bırakır. Medyan için puanların sıralanması gerekir. (Xort)

Örnek: 10 - 20 - **30** - 40 - 50 verilen puanlarda medyan kaçtır?

Veri sayısı tek ise Xort = (n+1)/2 = (5+1)/2 = 3 (üncü sayı) 30 dur.

Aynı örnekte verilen sayılar çift ise

10 - 20 - **30 - 40 -** 50 - 60 Xort= dağılımın tam ortasındaki iki değer toplanır ve ikiye bölünür.

Xort= (30+40)/2= 35 (ortanca)

Örnek:

Puan	Frekans	Yığılmalı frekans (∑f)
30	2	2
40	3	5
60	5	10 - (8)
80	2	12
100	3	15

Bu sınava 15 öğrenci katılmıştır

Bu dağılımın mod (tepe değer) **60**dır

Bu dağılımın ortancası (medyanı) **60**dır.

(n+1)/2 = (15+1)/2 = 8'inci frekansa denk gelen puan **60**

- Medyan, eklenecek ölçüm sayısından etkilenir, değişir. % 50,noktayı gösterir.
- Medyan puan dağılımındaki uç değerlerin sayısal büyüklüğünden etkilenmez
- Puanların uç değerlere yığıldığı durumlarda medyan kullanılır.

(Çarpık dağılımlarda medyan başarı düzeyini belirlemede tercih edilir)

Aritmetik Ortalama $\bar{X}$: Puanların toplanıp öğrenci sayısına bölünmesi ile hesaplanır.

$\bar{X}$ = ∑x (Toplam puanlar) / N (Öğrenci sayısı)

- Aritmetik ortalama, grup başarısı, sınıf başarısı, ortalama başarıyı ifade eder. Genellikle sınıfın en başarılı en başarısız dersi için aritmetik ortalamaya bakılır. Mutlak başarı=ortalama =güçlük düzeyi
- Aritmetik ortalamaların eşit olduğu durumda standart sapması küçük olan daha başarılıdır olarak yorumlanır.
- Bir dağılımın ağırlık merkezini gösterir.
- Dağılıma eklenen verinin sayısı aritmetik ortalamaya eşitse aritmetik ortalama değişmez.
- Dağılıma eklenen ve çıkarılan veriler ortalamayı etkiler.
- Ayırtedicilik için aritmetik ortalamanın 50 olması beklenir.
- Normal dağılımda aritmetik ortalama, çarpık dağılımlarda ortanca kullanılır.

KPSS:

Ham puan (x)	Frekans (f)	Yığmalı frekans (∑f)
107	3	3
106	2	5
105	3	8
104	1	9
103	3	12
102	8	20
101	14	34
100	39	73
99	21	94
98	40	134
97	62	196

Verilen tabloda medyan (ortanca) değeri hangi puanlar arasındadır?

Xort= n/2 = 196/2= 98

Yığılmalı frekansta 98 (94 ile 134) arasına denk gelir onun aralığı ise (98 - 99) dur.

Yandaki tabloda verilere göre ∑x = 19404 ise aritmetik X = ∑x/n = 19404/196= 99

KPSS: Mehmet öğretmen uyguladığı bir test sonucunda elde ettiği puanlardan bazı istatistikleri hesaplanmıştır. Daha sonra öğrencilerden birinin puanını yanlış yazdığını fark etmiş ve gerekli düzeltmeyi yaparak istatistikleri tekrar hesaplamıştır. Hangisi kesinlikle değişmiştir? (**Ortalama**)

KPSS: Verilen grafikte I, II, ve III dağılımla ilgili olarak hangisi doğrudur? (Ranj değerleri aynı, mod değerleri farklı)

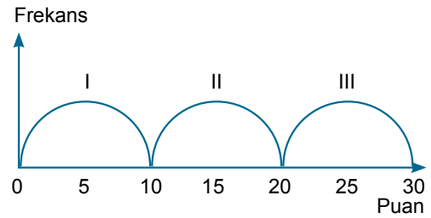

Çözüm: İç içe verilen grafik ayrı birer grafik olarak düşürülürse ranjlar 10 modlar ise 5 - 15 - 25 farklı olduğu görülür.

Ağırlıklı Ortalama: Her dersin ortalamaya katkısı farklıdır. Farklı ağırlıkta hesaplanan ortalamadır. Diploma notu takdir, teşekkür belgeleri için kullanılır.

X ağırlıklı = Kredi x Not / Toplam kredi

Dersler	Kredi	Not	Kredi x Not
Matematik	5	2	10
Türkçe	4	2	8
Müzik	1	5	5
Y. Dil	2	3	6
B. Eğitimi	1	5	5

Xağırlıklı =(Kredi X not/Toplam kredi) = 34/13 = 2. 61

∑x=34

KPSS: Bir yükseköğretim programında öğrencilerin geçme notları ara sınavların %40 genel sınavın %60'ı toplanarak oluşturulur. Geçme notu 60 olursa ara sınavdan 45 alan öğrenci dersi geçmesi için genel sınavdan en az kaç alması gerekir?

45=%40= 18 geçme notu 60-18= 42 puana daha ihtiyaç var.

%60'ı 42 eden sayı kaçtır? (42.100)/60=70 geçmesi için genel sınavdan 70 alması gerekir.

Gruplanmış Puanlarda Hesaplamalar

Puan aralığı	Frekans	Yığılmalı frekans
21 (**23**) 25	3	3
26 (**28**) 30	2	5
31 (**33**) 35	6	11
36 (**38**) 40	4	15
41 (**43**) 45	2	17

Bu sınava 17 öğrenci katılmıştır

Gruplanmış verilerde öncelikle grubun orta noktası hesaplanır ve bütün işlemler bu orta noktalar dikkate alınarak hesaplanır.

- **Ranj** = En düşük orta nokta 23 en yüksek orta nokta 43

  43 - 23 = (**20**)
- **Mod (tepe değer)** en çok tekrar eden, frekansı en yüksek olan puan aralığının orta noktası 31 - 35 mod = 33
- **Medyan (ortanca)** = n/2 = 17/2 =8, 5 bu frekans hangi aralığa denk geliyor. Yığılmalı frekans hesaplayalım 8, 5 üçüncü aralığa denk geliyor. Onun karşısında da 31 - 35 aralığı var veya ortanca (33) tür.

Aritmetik ortalama için her puanın orta noktasını frekansla çarpıp ∑x'leri bulalım.

23x3=69 28x2=56

33x6=198 38x4=152 43x2=86

∑x=561 x = ∑x/N=561/17=x=33

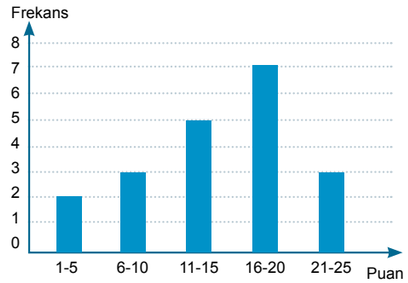

KPSS: 5 - A sınıfının mevcudu kaçtır?

Öncelikle grafiği tablolaştırmak daha doğru olur.

Puan	F	∑f
1 (**3**) 5	2	2
6 (**8**) 10	3	5
11 (**13**) 15	5	10
16 (**18**) 20	7	17
21 (**23**) 25	3	20

Soru 2: yukarıda verilerden aritmetik ortalama kaçtır?

3x2 - 6 8x3 - 24

13x 5 - 65 18x 7 - 126 23x 3 - 69

∑x=290 x = ∑x/N=290/20=x=14.5

Soru 3 - Verilere göre mod (tepe değer) kaçtır? (18) frekansı en çok olan 7 frekansla 16 - 20 aralığı onun ortası (18) dir.

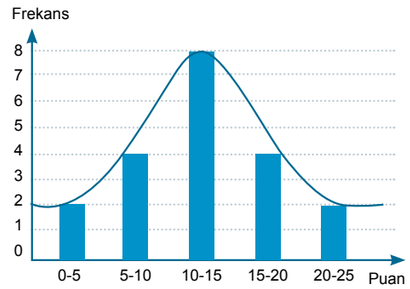

KPSS: Verilen puanların frekans dağılım eğrisi hangisidir?

Puan	F
0 - 5	2
5 - 10	4
10 - 15	8
15 - 20	4
20 - 25	2

MERKEZİ YAYILIM - DAĞILIM - DEĞİŞİM - ÖÇÜLERİ

Ranj (Dizi Genişliği): Ölçüm düzeninde gözlenen en büyük değer ile en küçük değer arasındaki farktır. Ayırtedicilik için ranjın 50 civarında olması beklenir. Ranj, yayılma ölçüleri içerisinde en güvensiz olanıdır. Ranj standart sapma ile aynı yorumlanır. Örnek: 10 - 20 - 30 - 50 - 80 = Ranj = 80 - 10 = 70

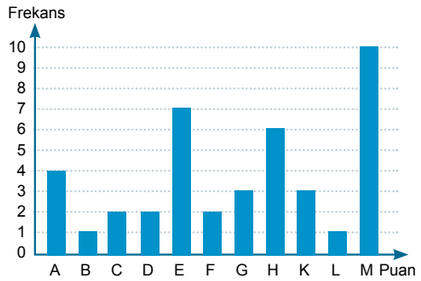

KPSS: Verilen soruda proje sayıları dağılımının ranjı kaçtır?

Çözüm: Proje sayısına bakıldığında en düşük proje (1) B şubeleri en yüksek proje (10) - m

Ranj= 10 - 1=9

Standart sapma (kayma): Puanlama aritmetik ortalamaya olan uzaklığını gösterir, en güvenilir yayılma ölçüsüdür. Standart sapma grubun yapısı hakkında bilgi verir. (homojen - heterojen) bazen de başarı için kullanılabilir. Örneğin aritmetik ortalamalar eşitse, standart sapması küçük olan başarılıdır.

St. Sapma Büyükse:	St. Sapma küçükse
Grup heterojendir	Grup homojendir
Puanlar x̄'den uzaktır	Puanlar x̄'ya yakındır
Güvenirlik yüksektir	Güvenirlik düşüktür
Ayırtedicilik - iç tutarlık yüksek	Ayırtedicilik, iç tutarlık düşük
Öğrenciler arası değişkenlik fazla	Öğrenciler arsı benzerlik fazla
Farklılaşma fazla	Benzeşiklik fazla

- Sınavda St. Sapma genellikle homojenlik - heterojenlik için sorulmuştur. Standart sapma aritmetik ortalamayla beraber verildiğinde standart sapmanın daha güvenilir olduğuna göre düşünülerek soru sorulur.

Formül: Standart sapma puanların ortalamadan farkının karelerinin toplamının öğrenci sayısının bir eksiğine bölünüp karekökünün alınmasıyla hesaplanır.

STS - Türkçe dersi sınavında tüm 6. Sınıf öğrencilerinin **birbirine yakın puanlar** almıştır. Bu durumda kesinlikle ne söylenebilir? (**Test puanlarının standart sapması düşüktür**)

KPSS: Bir testten elde edilen puanların **standart sapması küçükse** bu testi alan bireyler hakkında hangi sonuca ulaşılır?

(**Ölçülen özellik bakımından birbirine benzemektedirler**)

KPSS:

Şubeler	X̄	St. sapma
I	50. 0	5
II	50,5	15
III	51, 0	20
IV	51, 5	10
V	52, 0	30

Bir okulda 7 ve 8 sınıflara matematik dersi sınavı uygulanmıştır. Diğer değişkenler sabit tutulduğunda bu şubelerde derse girecek bir matematik öğretmeni hangi şubede daha çok zorlanır?

Çözüm: X̄, benzer olduğu için St. Sapmalara bakılır, standart sapmalara çok farklı görülüyor. St. Sapması en yüksek olan en heterojen sınıftır, puanlar aritmetik ortalamadan uzaktır, dağınık başarı düzeyleri söz konusudur. O zaman öğretmen en çok (V) şubede zorlanır, her türden öğrenme düzeyine sahip öğrenci vardır. Öğretmen en çok (I) şubede rahat eder düzeyleri benzer öğrenciler olduğu için.

KPSS: Bir tarih öğretmeni 6A - 6B şubelerine aynı testi uygular ve aşağıdaki sonuçları elde eder. Bu tablodaki sonuçlara göre kesinlikle ne söylenebilir?

	6A	6B
Öğrenci sayısı	36	34
En düşük puan	8	4
En yüksek puan	40	36
Aritmetik ortalama	25.50	18.74
Standart sapma	5.13	9.11

Çözüm: Veriler incelendiğinde kesinlik ifadesinin daha çok standart sapma ile ilgili olduğu anlaşılır. Oranladığında st. Sapanlar arasında iki kata yakın fark vardır.

(**6A şubesindeki puanlar 6B şubesindeki puanlardan daha homojen bir dağılım göstermiştir.)**

Varyans: Değişkenlik ölçüsüdür, standart sapma ile aynı şekilde yorumlanır. Madde varyansı (S_j^2) bir dağılımdaki bireylerin arasındaki farklılıkları gösteren ölçüdür. Varyans, o maddeyi doğru cevaplayanların oranıyla, yanlış cevaplayanların oranının çarpılmasıyla elde edilir. Varyansı iyi maddenin güçlüğü 0,50 olmalıdır.

S_j^2 = Pj x qj = qj = 1 - Pj varyans, standart sapmanın karesidir.

Örnek: Güçlüğü, 50 olan maddenin varyansı kaçtır?

S_j^2 = Pj x qj qj = 1.00 - Pj

S_j^2 = 0,50 x qj qj = 1,00 - 0,50 = 0,50

S_j^2 = Pj x qj = 0,50x 0,50 = 0,25

Varyansın kısa yoldan hesaplanması için

Madde güçlüğü (Pj)	0.00	0.10	0.20	0.30	0.40	**0.50**	0.60	0.70	0.80	0.90	1.00
Madde varyansı S_j^2	0.00	0.09	0.16	0.21	0.24	**0.25**	0.24	0.21	0.16	0.09	0.00

- Varyans iki durumda sıfır değeri alır. Herkesin soruyu doğru veya herkesin soruyu yanlış yaptığında varyans (0. 00) çıkar, en iyi varyans (0,25) dir. Geçerliğe - güvenirliğe katkısı güçlük (0,50) varyans 0,25 olur.

Bağıl Değişkenlik Katsayısı: Standart sapma ve aritmetik ortalamanın bir arada verildiği değişkenlik ölçüsüdür. V= S/X. 100 formülü ile hesaplanır.

Bağıl değişkenlik (V) 20 - 25 arası normal dağılım - 26 ve üstü basık (heterojen) - 20 ve altı ise sivri (homojen) dağılım olarak yorumlanır.

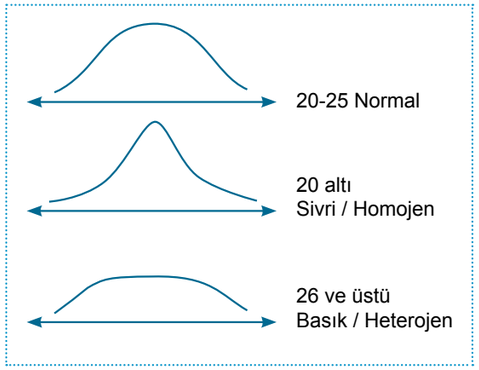

- Bağıl değişkenlik katsayısı - standart sapmaya bağlı olarak yorumlanabilir. (Homojenlik - heterojenlik)

Çarpıkılık katsayısı (Mod - medyan - aritmetik ortalama ilişkisi)

Dağılımda verilen aritmetik ortalamaya göre konumunu belirtir.

Çk = 3. (X-ortanca) / St. Sapma formülüyle hesaplanır

- Çarpıklık katsayısı pozitif ise test zor, negatif ise test kolaydır.

Simetrik (normal) dağılım: Mod - medyan ve aritmetik ortalamanın eşit olduğu dağılımdır. Çarpıklık (kayışlılık) (0) sıfırdır.

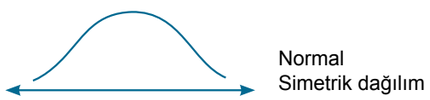

- X = Xort= Xtepe değer
- Puanlar aritmetik ortalamanın sağında ve solunda eşit dağıtılmıştır, öğrencilerin yarısı aritmetik ortalamanın altında yarsı üstündedir.
- Test orta güçlükte (0,50) başarı orta düzeydedir.

Sağa çarpık dağılım

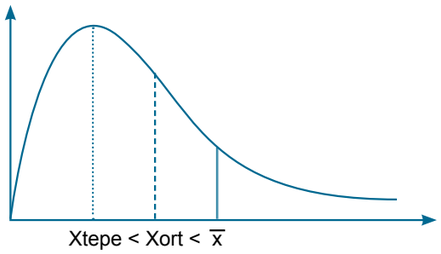

- Aritmetik ort. mod ve medyandan büyüktür
- Öğrencilerin çoğu ortalamanın altındadır
- Sağa çarpık (sola yığılımlıdır)
- Pozitif kayışlıdır
- Grup başarısızdır, hedeflere ulaşılamamıştır, test zordur

Sola çarpık dağılım

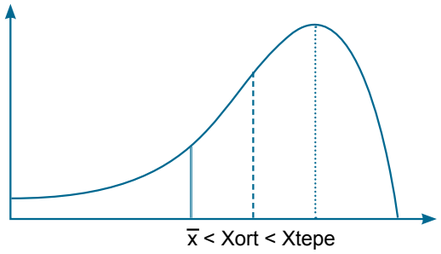

- Aritmetik ort. mod ve medyandan küçüktür
- Öğrencilerin çoğu ortalamanın üstündedir
- Sola çarpık (sağa yığılımlıdır)
- Negatif kayışlıdır
- Grup başarılıdır, hedefe ulaşılmıştır, test kolaydır

Çok Modlu (Bimodal) Dağılım: Bir dağılımda iki veya daha fazla mod varsa çok modlu dağılım oluşur. Değişkenliğin en çok olduğu dağılım çok modlu dağılım olarak kabul edilir. Grubun başarısı değişkendir.

- Modu olmayan dağılımda başarı belirsizdir, değişkendir.

KPSS:

Puan	Frekans
1	2
2	10
3	5
4	4
5	3
6	2

Soru 1: Bu sınav kaç öğrenciye uygulanmıştır? (**Frekanslar toplanır= 26 öğrenciye uygulanmıştır**)

Soru 2: Bu puan dağılımıyla ilgili olarak hangisi doğrudur? (Tek modlu - sağa çarpık)

Puanlar incelendiğinde düşük puanların daha çok tekrar ettiği görülüyor. 1, 2, 3= 17 frekanstır.

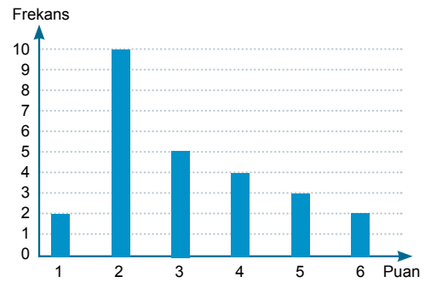

Tablo grafiğe dönüştürüldüğünde sağa çarpık başarısız bir grafik ortaya çıkar.

KPSS: Bir okulda A - B şubelerine uygulanan bir testin sonuçları aşağıdadır. Buna göre A - B şubelerine ait dağılım grafiği hangisidir?

	A	B
Ortalama	50	60
Standart sapma	5	5
Ranj	30	30
Öğrenci sayısı	50	50

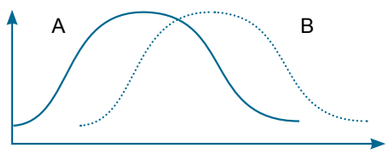

Çözüm: Veriler incelendiğinde tek farklı olan ortalama (50 - 60) olduğu görülüyor grafik de buna göre çizilecektir.

Yani A grafiği normal dağılım B grafiği de hafif sola çarpık olacaktır.

KPSS: Durmuş Ali öğretmen iki şubeye matematik sınavı uyguluyor. İki uygulama sonucunda her iki sınıfın puan dağılımı tek modlu ve simetrik olduğunu göstermiştir. İki şubenin ortalaması aynı, standart sağması farklı hesaplanmıştır. İki şubenin puan dağılımlarının grafiği hangisi olur?

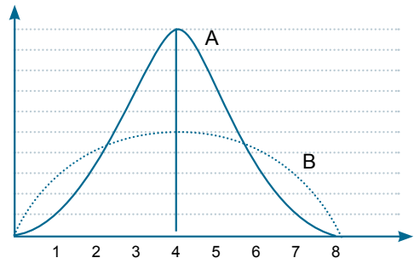

Her iki şubenin de tek modlu olduğu grafik

KPSS:

Testler	X	Mod	Ortanca	St. Sapma
1	65	75	70	7
2	35	55	40	6
3	40	40	40	8
4	40	25	30	9
5	60	40	45	16

Bu tabloya göre hangi testten elde edilen puanların dağılımı simetriktir?

(III. Test - 40 (ort) 40 (ortanca) 40 mod)
X = Ortanca= mod = simetrik

KPSS:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	1	1	1	**0**	0	1	**1**	0	1	0
B	1	1	0	**0**	1	1	**1**	0	0	1
C	0	1	0	**0**	1	1	**1**	1	1	1
D	1	1	1	**0**	1	0	**1**	1	1	0
E	0	0	1	**0**	0	0	**1**	1	1	0
F	1	1	0	**0**	1	1	**1**	1	1	1
G	1	1	0	**0**	1	1	**1**	0	0	0
H	1	1	0	**0**	1	1	**1**	0	0	1
I	1	1	1	**0**	0	0	**1**	0	0	1
J	0	0	0	**0**	0	1	**1**	1	0	0

Soru 1: Öğrencilerin sınavda aldıkları puanların ranjı kaçtır? (5) tir. Öğrenci puanları bulunur en yüksek puan (**8 - 3**) en düşük puan çıkarılarak ranj bulunur = (**5**)

Çözüm:

Öğrenci	Puanı
A	6
B	6
C	7
D	7
E	4
F	**8**
G	5
H	6
I	5
J	**3**

Soru 2: Ölçülen özellikler açısından öğrencilerin bireysel farklılıklarını ortaya çıkarmada hiç etkisi olmayan sorular hangileridir (**4 - 7**)

Çünkü: Her iki soruda ayırtedici değil

Soru 3: Elde edilen puanların frekans dağılım grafiği hangisidir.

Çözüm:

Puan	Frekans
3	1
4	1
5	1
6	3
7	2
8	1

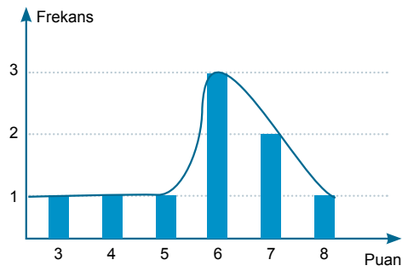

KPSS: 2000 öğrencinin bulunduğu bir okuldan matematik bilgi yarışması için 4 kişilik bir takım oluşturulması hedeflenmektedir. Takıma alınacak başarılı öğrenciler için 50 maddelik çoktan seçmeli bir başarı testi uygulanmıştır. Bu amaç için hazırlanan bir sınavın grafiği nasıl olmalıdır?

Çözüm: Çok öğrencinin olduğu bir gruptan az öğrenci seçilebilmesinin temelinde soruların zor olması yatar. Yani sağa çarpık bir eğri ortaya çıkaracak grafik olması gerekir ki, çok iyi olanlar ancak başarılı olsun. Bu durumda az sayıda öğrenci başarılı olacaktır.

Testin Güçlüğü (P)

Güçlük, soruyu, maddeyi, testi doğru cevaplama oranını gösterir. Güçlük, 0. 00 - 1. 00 arasında değer alır. İstenen genel güçlük düzeyi ise 0,50'dir. Geçerliğe güvenirliğe katkı için ortalama güçlük önerilir.

0.00 ► 0.40 ► zor

0.40 ► 0.60 ► orta

0.60 ► 1.00 ► kolay

Güçlük düzeyi amaca göre değişir. Örneğin çok kişinin başvurduğu bir sınavda az kişi seçilecekse güçlük 0.00'a yakın seçilir.

- Başvuran az ve hepsi işe alınacaksa (seçmek) o zaman güçlük 1. 00'e yakın bir test tercih edilir.

Örnek: 100 kişinin girdiği bir sınavda öğrenciler 50 kişi soruyu doğru cevaplamıştır. Testin güçlüğü kaçtır? P = Doğru cevap / ∑x öğrenci = 50/100=0,50 orta düzeydir.

Ortalama Güçlük: Soruların güçlük indekslerinin, testteki soru sayısına bölünmesiyle elde edilir. P - ile gösterilir. $\overline{P} = \sum\overline{X} / K$ formülüyle hesaplanır.

$\overline{X} = \sum\overline{p}$ (aritmetik ortalama, madde güçlükleri toplamına eşittir.

- Başarılı grup, sınıf sorulan sorularda soru sayısı (K) verilmişse ortalama güçlük formülü kullanılarak soru çözülür.

KPSS:

Test	Soru sayısı	$\overline{X}$
Biyoloji	10	5.2
Matematik	45	38.1
Fizik	19	13.4
Kimya	12	6.9
Tarih	14	11.7

Soru 1: Hangi testte sınıfın mutlak başarı düzeyi en yüksektir? (**matematik**)

Çözüm: Bu soruda ortalama güçlük veya mutlak başarı %si formülle kullanılır.

Biyoloji 5.2/10= 0,52 - matematik = 0,85

Fizik = 0,70 Kimya = 0,57 Tarih = 0,84

Mutlak başarının en yüksek olduğu ders Matematik, 0,85 en düşük olduğu ders ise Biyoloji dersidir (0,52)

KPSS:

Dersler	Soru sayısı	$\overline{X}$
Kimya	20	8
Tarih	40	30
Türkçe	30	15
Fizik	50	30
Felsefe	40	14

Öğrencilerin en başarılı olduğu ders hangisidir? (**Tarih**) = soru sayısı (k) verildiğinde ($\overline{P}$) kullanılır. $\overline{P} = X / K$

Kimya: 0,16 Tarih = 0,75 Türkçe: 0,50

Fizik = 0,60 Felsefe=0,35

KPSS:

Test	Güvenirlik katsayısı	Standart sapma	Aritmetik ortalama	Madde sayısı	Test Güçlüğü
Felsefe	0,96	5	15	50	0,30
Fizik	0,91	15	60	100	0,60
Kimya	0,84	10	25	100	0,25
Biyoloji	0,75	4	20	50	0,40
Tarih	0,64	15	40	100	0,40

Tabloya göre en zor test hangisidir? (**Kimya**) soru sayısı verildiğine göre ($\overline{P}$) kullanılır en zor test güçlüğü 0,25 olan Kimyadır. $\overline{P} = \overline{X} / K$

KPSS:

Maddeler	Seçenekler				Toplam
	A	B	C	D	
M1	3	3	15	3	24
M2	4	2	14	4	24
M3	0	9	8	7	24
M4	6	6	5	7	24
M5	4	4	12	4	24

Bir matematik öğretmeni 24 öğrenciye uyguladığı maddeleri tablolaştırmıştır. Her maddenin doğru cevabı işaretlenmiştir. Bu beş testin ortalaması kaçtır? (**1, 25**)

Çözüm: Bir testin ortalaması= madde güçlüklerine eşittir. Her maddenin doğru cevapları toplanır ve öğrenci sayısına bölünerek ortalama bulunur. 3+2+7+6+12=30 öğrenci sayısı 24-30/24 =1,25

Madde Güçlüğü (P_j): Madde güçlüğü, maddeye doğru cevap verenlerin, gruptaki toplam öğrenci sayısına oranıdır. P_j = 0.00-1.00 arasındadır.

- Testteki madde güçlüğü arttıkça (1.00'e yaklaştıkça) kolaylaşır.
- Testteki madde güçlüğü azaldıkça (0.00'e yaklaştıkça) zorlaşır.

P_j =(DÜ + DA)/2N

0.00 — 0.40 → zor

0. 40 — 0. 60 → orta

0. 60 — 1. 00 → kolay

İstenen P_j = 0,50

Madde Ayırediciliği (r_j) : Bir soruyu bilenle bilmeyen öğrencilerin ayırtedebilmesiyle ilgilidir

Maddenin içinde bulunduğu testle olan korelasyonudur. Maddenin iyi çalışıp çalışmadığı, ayırtedici olup olmadığı, güvenirliği öğrenilmiş olur. Genel olarak test puanı yüksek olanlar maddeyi doğru, düşük olanlar maddeyi yanlış cevaplarlar.

- Ayırediciliк - 1. 00 - + 1. 00 arasındadır.

r_j = (DÜ - DA) / N

= 0,19 — ve küçüğü → testten çıkar

= 0,20 — 0,29 → düzelt kullan

= 0,30 — 0,39 → iyi, fakat geliştirilebilir

= 0,40 — 1. 00 → mükemmel ayırtedici

- İyi bir madde 0,40 ve üzeri olmalıdır.
- 0,19 ve daha küçük olan maddeler testten çıkarılır. Fakat bazı durumlarda kullanılma zorunluluğu varsa öncelikle hangi madde geliştirilir?en zayıf olan, ayırtediciliği en düşük olan öncelikle geliştirilir.
- Öğrencilerin puanları en yüksek puandan başlanarak sıralanır.
- Testten en yüksek puan alan %27 ile en düşük puanı alan %27lik dilim alınır, %46 ise dikkate alınmaz. Böylece üst grup çalışkan başarılı, alt grup ise başarısız grup olarak düşünülerek soru çözülür.

KPSS:

	A	B	C	D	E	Boş	N
Üst grup	18	30	10	10	10	22	100
Alt grup	2	26	16	13	10	33	100

Doğru cevap hangisi olursa daha iyi ayırediciolur? (**A**)

Doğru cevabı seçerken üst grup (başarılı) çok olmalı - alt grup (başarısız) az sayıda olmalı Buna göre veriler incelendiğinde (A) seçeneği doğru cevap olur. (B) seçeneğini de üst grup daha çok yapmış fakat alt gruptakiler de benzer sayıda yapmış böyle durumlarda alt ve üst gruptakiler arasındaki farka bakmak gerekir.

A doğru cevap diğer şıklar çeldiricidir. Çeldiriciler (yanlış seçenekler) üst grup (başarılı) öğrencileri az, alt gruptaki (başarısız) öğrencilerin çok işaretlemiş olmaları gerekir. Çeldiriciler bilmeyen öğrenciyi kendisine çekmelidir, bilen öğrencileri yanıltmamalı, seçeneklere uygun dağılmalıdır. Yukarıdaki soruda (**C**) en iyi çeldiricidir.

- **En iyi çeldirici, üst grubun az alt grubun çok işaretlediğidir.**

Madde güçlüğü P_j= (DÜ+DA)/2N = (18+2)/200 = 0,10 (zor)

Madde ayırtediciliği r_j= (DÜ - DA)/N = (18-2)/100 = 16/100 = 0.16 (düşük testten çıkar)

Soru 1: Doğru cevap E - ise madde ayırdediciliği kaçtır? (0. 00)

r_j= (DÜ - DA)/N = (10-10)/100 = 0/100=0.00

Soru 2: Hangisine ulaşılabilir? (**C, seçeneği çeldirici ise görevini yapmıştır**)

KPSS:

	A	B	C	D	E	Toplam
Üst grup	1	6	8	12	3	30
Alt grup	13	6	7	2	2	30

Tabloyla ilgili olarak hangileri doğrudur? (**III**)

A seçeneği doğru cevap olursa madde ayırtediciliği en yüksek olur

B seçeneği doğru cevap olursa kolay bir madde olur.

E seçeneği doğru cevap olursa zor bir madde olur.

Çözüm: (III E seçeneği doğru olursa zor bir madde olur)

P_j = (DÜ+DA)/2N = (3+2)/60 = 5/60 (0.08) Zor

A doğruysa madde negatif ayıredici olur. Ayırtedicilik en düşük olur

B doğruysa kolay olmaz zor olur.

P_j=(DÜ+DA)/2N = (6+6)/60 = 12/60 = 0.20 (zor)

KPSS:

Maddeler	I	II	III	IV	V
Madde güçlüğü	0,10	0,15	0,50	0,60	0,90
Madde ayırıcılık gücü	0,08	- 0,15	0,50	0,28	0,43

Soru 1: Tabloya göre hangi maddenin güvenirliğe katkısı en yüksektir? (**3. madde** P_j-r_j=0,50) olması, ayırtedicilik için r_j=1.00'a yakın olması beklenir.

Soru 2: Yapılandırılacak bir testte bu maddeleri kullanma zorunluğu olsaydı en köklü değişikliğin hangi maddede yapılması gerekir? (**II. Madde**) En düşük ayırediciliğe sahip olan öncelikle düzeltilmelidir. Eğer hangisi testten çıkarılmalı denseydi o zaman cevap yine ikinci test (- 0,15) olurdu.

KPSS:

Soru1:Eğer düzeltilemiyorsa hangi soru testten mutlaka çıkarılmalı? (**2. Soru ayırtediciliği - 0.35**)

Soru	P_j	r_j
1	0,35	0,60
2	0,40	-0,35
3	0,80	0,10
4	0,25	0,15
5	0,85	0,50

- Soru çıkarma ayırt ediciliğe göre yapılır.

Soru 2: Başvuran kişi sayısının çok, seçilecek kişi sayısının az olduğu durumlarda hangi soru tercih edilmelidir? (**1 - soru tercih edilir**)

- Çok kişi başvurursa ve az kişi seçilecekse o zaman test (P_j) 0,00' a yakın yani zor olmalı, ayıredicilik her koşulda r_j= 0,40 ve üzeri olmalıdır.

(1. soru P_j= 0.35 - r_j= 0,60)

Soru 3: Yukarıdaki sorulardan hangisi kolay ve ayırt edicidir? (**5. soru**) kolay (P_j) = 0.60 ve üzeri r_j=0,40 ve üzeri olması gerekir (5. soru = P_j=85, r_j=50)

KPSS:

Soru	Pj	Rj
1	0,35	0,25
2	0,05	0,65
3	0,15	0,15
4	0,90	0,05
5	0,70	-0,35
6	0,40	0,40
7	0,15	0,10
8	0,75	0,60
9	0,15	-0,40
10	0,95	0,25

Soru 1: Bu uygulamada öğretmen ayırt ediciliği düşük olan maddeleri düzeltilemediği için testten çıkarılması aşağıdakilerden hangisine sebep olur? (**Testin, kapsam geçerliğinin düşmesine**)

Soru 2: Tablodaki maddelerin hangisi hem kolay hem ayırt edici bir sorudur? (8. Soru= kolayın alt sınırı 0,60 P_j=0,75 ayırt edicilik de 0,40'ın üzerinde olması gerekir r_j= 0,60)

Soru 3: Tablodaki maddelerden hangisi testle ölçülen özellikler açısından oldukça üst düzey yeterliğe sahip olan öğrencileri seçmek için kullanılabilir? (**2. Soru**)

Çünkü; üst düzey yeterlik için sorunun zor ve ayırt edici olması gerekir. (2 Soru P_j= 0,05 r_j=0,65)

KPSS:

Madde no	Grup	Öğrenci sayısı	SEÇENEKLER				
			A	B	C	D	E
1	Üst	25	0	**15**	6	4	0
	Alt	25	4	**12**	3	6	0
2	Üst	25	2	2	**20**	1	0
	Alt	25	5	8	**6**	2	4
3	Üst	25	4	3	9	4	**5**
	Alt	25	6	4	5	2	**8**

Soru 1: Bu maddelerle ilgili olarak hangisi söylenebilir? (**madde 2, madde 1'den daha ayırdedicidir**)

Madde 2 = r_j =0,56

- 3. madde negatif ayırt edicidir

Madde 1 = r_j = 0,12

KPSS: Madde güçlük indeksleri

Testler	Madde 1	Madde 2	Madde 3	Madde 4	Madde 5
I	0,4	0,5	0,6	0,5	0,6
II	0,4	0,8	0,9	0,7	0,3
III	0,3	0,4	0,5	0,2	0,9
IV	0,8	0,7	0,6	0,5	0,9
V	0,2	0,4	0,3	0,1	0,5

Soru 1: III. Testte yer alan en zor madde hangisidir? III. Testteki maddeler içinde sıfıra en yakın (0. 00) madde 4. tür (**0,2**)

Soru 2: V. testte madde ayırt edicilik indeksi en yüksek olması beklenen madde hangisidir. (**5. maddedir**. En iyi ayırt edicilik için güçlük düzeyi 0,50 olması gerekir)

Soru 3: Yukarıdaki testler içinde en kolay olanı hangisidir? (**IV. testtir**) Her testin güçlük düzeyleri toplandığında en kolay (1. 00'e yakın olan IV. Testtir. (I. test =0,26 II. test= 0,31 III. test 0,23 **IV. Test 0,35** V. test 0,15

KPSS:

	A	B	C	D	E	Boş
Yüksek	30	5	50	15	0	0
Düşük	10	30	10	20	0	30

Yukarıda verilen maddeyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? (**Doğru seçenek C seçeneği ise madde ayırt ediciliği 0,25dir**) değil. r_j=0.40

r_j= 50 - 10 / 100 = 4/100 = **0,40**

KPSS: Bir öğretmen sınavdaki beş maddenin niteliğini incelemek amacıyla öğrencilerin herbir maddeden aldıkları puanlar ile testin bütününden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayısını hesaplamıştır.

Maddeler	Korelasyon katsayıları
1	0,2
2	- 0,1
3	0,5
4	0,6
5	- 0,7

Bu öğretmenin en iyi ayırt edici olduğunu iddia edeceği madde hangisidir? (**4. madde**) çünkü korelasyon da ayırt edicilik de - 1 +1 arasındadır. Fakat en iyi ayırt edici anlayış +1'e yakın olan maddedir (4. madde = 0,60)

Madde Güvenirliği: Maddenin güvenirliğinin temelinde standart sapma yatar. Madde güvenirliği, madde ayırt ediciliği ile madde standart sapmasının çarpımı ile elde edilir.

$r_j = s_j . r_j$ x (ayırdedicilik)

Madde standart sapması: $S_j = \sqrt{P_j . q_j} = \sqrt{S_J 2}$

Bir maddenin standart sapması o maddenin varyansın kareköküdür.

Standart puanlar - Ham puanların standart puanlara dönüştürülmesi

Çeşitli sınavlardan alınan ham puanların ortak puan sistemine dönüştürülerek yorumlanmasını ve karşılaştırılması içi kullanılır. Birden fazla puanı birbiriyle ve grupla karşılaştırmak ve yorumlamak için standart puanlar kullanılır. Ham puanları standart puanlara dönüştürmek için (Z) ve (T) puanları kullanılır. Standart puanları, öğrencinin grup içindeki yerini belirlemek, farklı ölçümleri aynı birime dönüştürmek, birden çok öğrenci içinde öğrencinin hangi dersten daha başarılı olduğunu bulmak, farklı sınıflarda alınan puanları kıyaslamak için kullanılır.

Z - puanı öğrenci başarısı için daha çok tercih edilir. $\bar{X}$ = 0 standart sapması (1) olan dağılımdır.

$Z = (X - \bar{X}) / S$ T= 50+ (10. z)

T, puanı $\bar{X}$=50,standart sapmanın 10 olduğu standart puanlardır. T puanı (-) değer almadığı içi daha kolay yorumlanır.

Normal Dağılım Eğrisi

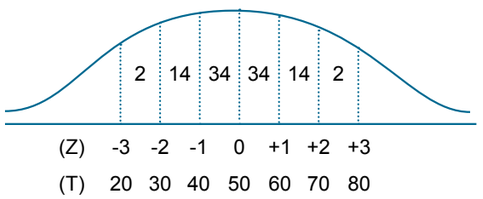

- Z puanı 0 (sıfır) ise öğrenci grubun yarısından (% 50) başarılı yarısından başarısızdır. $\bar{X}$ ile aynı puanı almıştır.
- Z puan 1 olduğundan öğrenci grubun % 84'ünden başarılı % 16'sından başarısızdır.
- Z puanı 2 olduğunda öğrenci grubun %98'inden başarılı %2'sinden başarısızdır.
- Z puanı 3 olduğunda öğrenci en yüksek puan alan grubun içindedir.
- Z puanı - 1 olduğunda öğrenci grubun % 16'sından başarılı % 84'ünden başarısızdır.
- Z puanı - 2 olduğunda öğrenci grubun % 2'sından başarılı % 98'inden başarısızdır.
- Z puanı - 3 olduğunda öğrenci en düşük puan alan dilimin içindedir.
- Z puanı normal dağılım özelliği göstermeyen farklı dağılımları normal dağılıma dönüştürerek standlaştırma sağlar.
- Z - T, puanları bağıl ölçütle ilişkilidir.

KPSS:

Ders	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Ali'nin puanı
Matematik	50	5	65
Türkçe	50	8	65
Fizik	50	10	65
Kimya	50	15	65
Biyoloji	50	20	65

Ali'nin sınıfına göre en başarılı en başarısız olduğu dersler hangileridir?

Çözüm: Her dersin Z, puanları hesaplanır.

Z_{mat} = (65-50)/5 = 15/5 = 3

$Z_{Türkçe}$ = (65-50)/8 = 15/8 = 1,87

Z_{Kimya} = (65-50)/15 = 15/15 = 1

Z_{Biyo} = (65-50)/20 = 15/20 = 0,75

Ali'nin en başarılı olduğu ders matematik - en başarısız olduğu ders Biyolojidir.

Çözüm 2: Puanlar ve aritmetik ortalamalar eşit olduğunda standart sapmaya bakılır, standart sapması küçük olan başarılı (matematik) standart sapması en büyük olan en başarısızdır (Biyoloji)

KPSS:

Sınav	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Ali'nin puanı	Ayşe'nin Puanı
I	55	15	70	?
II	60	5	?	68

Buna göre hangisi doğrudur?

(**Ayşe'nin ikinci sınavdaki başarısı Ali'nin ilk sınavındaki başarısından daha iyidir**)

Ayşe'nin ikinci sınavı (z) Z=(68-60)/5=8/5=1.6

Ali'nin ilk sınavı (z) Z=(70-55)/15=15/15=1

KPSS:

	Birinci Uygulama	İkinci Uygulama
Testin Ortalama	50	60
Testin Standart sapması	10	10
Zeynep'in Doğru Cevap sayısı	60	65

Zeynep'in durumuyla ilgili olarak

I. Mutlak başarı düzeyi artmıştır.

II. T standart puanı artmıştır.

III. Sınıf içindeki sıralaması yükselmiştir. Hangileri kesinlikle doğrudur? (**Yalnız I)** Mutlak başarısı artmıştır.

Doğru soru sayısı ve $\bar{X}$ (aritmetik ortalama) artmıştır.

Birinci uygulama T = için z=(60-50)/10= 10/10=1 T=50+ (10.1) = 60

İkinci uygulama T = z = (65-60)/10 = 510 = 0,5 = T=50 + (10.5) = 55

T - puanı azalmıştır, dolayısıyla grup içindeki sırası da azalmıştır.

KPSS:

Test	Güvenirlik	S. sapma	$\bar{X}$	K
Felsefe	0,96	5	15	50
Fizik	0,91	15	60	100
Kimya	0,84	10	25	100
Biyoloji	0,75	4	20	50
Tarih	0,64	15	40	100

Bir aday bu testlerin her birinde 40 soruyu doğru cevaplamışsa adayın en başarısız olduğu test hangisidir? (**Fizik**)

Çözüm: 40 Soru ham puan olarak alınır ve her bir dersin Z Puanı, hesaplanır

$Z_{Felsefe}$ = 5

Z_{Fizik} = - 1,33

Z_{Kimya} =1,5

$Z_{Biyoloji}$ = 5

Z_{Tarih} = 0

Z puanı en düşük olan fizik (-1,33) başarısız

KPSS: Bir sınıftaki öğrencilere başarı ve yetenek testi uygulanmış. Her iki testin puan ortalaması 60 bulunurken yetenek testi için standart sapma 4, başarı testi için 5 olarak elde edilmiştir. Öğrencilerin ham puanları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Adı	Yetenek	Başarı
Fatma	56	60
Tülay	52	70
Gamze	60	60
Gül	68	60
Fulya	68	70

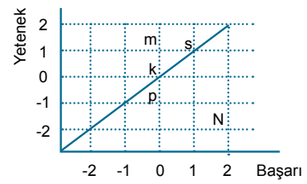

Sınıf rehber öğretmeni tabloda verilen ham puanları Z puanına dönüştürerek yetenek başarı karşılaştırma grafiğini oluşturmuştur. Grafikte her öğrenci bir harfle gösterilmiştir.

Soru 1: Buna göre Fatma'nın sınıf içindeki yerini yukarıdaki grafikte hangi harfle gösterilmiştir.? (**P**)

Çözüm: Yetenek - başarı grafiği incelendiğinde - z, -1,0,1,2 sadece z puanına göre bulunabilir. Fatma'nın önce yetenek Z hesaplayalım ve grafikteki yerini bulalım.

Z yetenek =(56-60)/4 = -4/4 = -1 (Yetenek grafiğindeki yeri)

Z başarı = (60-60)/5 = 0/5 =0 başarı grafiğinde 0 (sıfır) ikisinin (yetenek-1, başarı sıfır (0)) kesiştiği harf (**P**) dir.

Soru 2: Başarı yetenek tablosu ve karşılaştırma grafiği dikkate alındığında öğrencilerden hangisi yeteneğinin üzerinde başarılı olmuştur? (**Tülay**)

Çözüm: Öğrencilerin yetenek - başarı düzeylerini karşılaştıralım.

Fatma = 56 - 60 = 4

Gamze = 60 - 60 = 0

Fulya = 68 - 70 = 2

Tülay = 52 - 70 = **18**

Gül = 68 - 60 = - 8

Verilere göre Tülay'ın yetenek notu 52, başarısı ise 70 arada 18 puan artış (fark) var. Yeteneğinin üzerinde yüksek başarı gösteren Tülay'dır.

KPSS: Bir öğretmen 100 öğrenciye uygulamış olduğu testten elde edilen ham puanları Z, standart puanlarına dönüştürmüştür.

Öğrenci	Ham puan	Z Puanı
Kemal	100	1,5
Nuri	90	1
Fatma	70	- 0,5
Zeynep	50	-1
Mehmet	30	-2

Öğretmen bir öğrencinin puan dönüşümünde hata yaptığına göre hatalı puan hangi öğrenciye aittir? (**Fatma**)

Çözüm: Verileri normal dağılım eğrisi üzerinde gösterelim, verilmeyen ara değerleri de tamamlayalım hangi puanda hata yapıldığı ortaya çıkar.

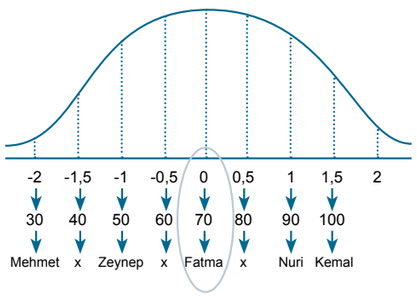

Fatma'nın ham puanı 70 - Z, puanı (0) sıfıra gelmektedir.

KPSS: 24 soruluk kısa cevaplı bir testte öğrencilerin ham puanları; doğru cevaplara 1, diğerlerine ise (0) sıfır puan verilerek hesaplanmıştır. Bu testte öğrencilerin ham puanlarının aritmetik ortalaması 10,standart sapması 4'tür. Daha sonra ham puanlar ortalaması 60,standart sapması 10 olan standart puanlara dönüştürülmüştür.

Öğrenci	Standart puan
Arzu	85
Deniz	80
Efe	70
Banu	60
Can	45

Buna göre hangisi yanlıştır? Arzu 3. Soruyu daha doğru cevaplasaydı soruların hepsini doğru cevaplamış olacaktı.)

Çözüm: Burada iki puan dizisi var. Biri ham puanlar diğeri ise standart puanlar. Bunları önce grafik üzerinde karşılaştıralım, öğrencinin ham puanları soru sayısıdır.

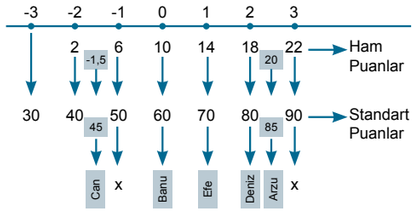

Ham puanların (x) ortalaması 10 - st sapması 4 olduğu için dört standart sapma bölgeleri yazılır. 10 - 14 - 18 - 22

Her öğrencinin yapığı soru sayısı standart puanıyla örtüşmektedir. Arzu 85 aldığı için soru sayısı 20'y denk gelmekte, üç soru daha doğru cevaplasaydı 23 soru doğru cevaplayacaktı. Yani soruların hepsini değil sorular (24)

Can, sınıf ortalamasının 1, 5 standart sapma altındadır. Can'ın standart puanı 45 o da - 1, 5'a denk gelmektedir.

Deniz 18 soruya doğru yanıt vermiştir. Deniz'in standart puanı 80,18 soruya denk gelmektedir.

Efe'nin doğru cevap sayısı, Banu'nun doğru cevap sayısından 4 fazladır. Efe'nin standart puanı 70,14 soruya denk geliyor. Banu'nun standart puanı 60,10 soruya denk geliyor. Yani Efe 14 soru Banu 10 soru doğru cevaplamıştır.

Banu soruların yarısından azını doğru cevaplamıştır. Banu 10 soru cevaplamış, toplam soru sayısı 24 yani yarısında az.

PROGRAM GELİŞTİRME

Eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla, kasıtlı olarak istendik yönlü davranış değişikliği meydana getirme sürecidir.

- Eğitim kasıtlı kültürleme sürecidir. Burada **istendik** = Hedeflerle ilgili olma, **kasıt=** planlı, programlı olmaktır.

Kültür: Toplumların yaşam biçimi, maddi ve manevi değerler bütünüdür. Kültür ve eğitim etkileşim içerisindedirler. Eğitim, değişime açık bir yapı, kültür ise değişime direnç gösteren yapıdır.

- Eğitim kültürün aktarılmasını sağlar, bireyin sosyalleşmesini destekler.
- Eğitim kültürden etkilenir, etkiler.

KPSS: Eğitim, bireyin davranışlarında yaşantılar yoluyla istendik yönlü değişimler oluşturma sürecidir. Buradaki "**İstendik**" sözcüğüyle ne anlatılmak istenir? **(Eğitim hedefleriyle ilgili olma)**

KPSS: Eğitim ve kültür arasındaki ilişki için hangisi yanlıştır? **(Eğitim ve kültür değişime karşı aynı ölçüde dirençlidir.)** Kültür daima dirençlidir.

Kültürleme: Kültürel değerlerin bireye kazandırılması sürecidir. Zoraki, gelişigüzel ve kasıtlı (eğitim) kültürleme vardır.

Kültürlenme: Bireyin içinde yaşadığı kültürel değerlerini benimsemesi, alt kültür asil kültürün birleşmesiyle **yeni bir kültürel yapının** oluşması. Türk ve Arap müziğinin sentezi Arabesk müzik gibi.

Kültürel Şok: Yeni kültüre giren bireylerin **şaşırması**, Türkiye'den Almanya'ya giden bir kişi birçok davranış karşısında şaşırır. Köyden şehire yeni gelen birey de birçok davranış karşısında şaşırır.

Alt Kültür: Ana kültüre bağlı olarak ortaya çıkan **bölgesel, yöresel kültür**.

Kültürleşme: Farklı kültürlerde yaşayan bireylerin birbirlerinden kendi kültürlerini öğrenmesi - **kültürlerin etkileşimi**. Kültürlerin, karşılıklı alışverişi.

KPSS: Türk erkeğiyle evli olan yabancı bir kadın, eve girerken ayakkabılarını çıkarmayı, büyüklerin elini öpmeyi ve misafirperverliği öğrenir. Türk erkeği ise eşinden pizza yapmayı ve değişik dans figürlerini öğrenir. Bu durum hangi kavramla açıklanır? **(Kültürleşme)**

Eğitim Türleri:

Formal Eğitim: Planlı, programlı, devletin kontrolünde yapılan eğitimdir. İki kısımda ele alınır.

Örgün Eğitim: Okulöncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim, yükseköğretim kademelerinden oluşan, okullarda verilen eğitimdir, sürekli ve **planlıdır. Zorunludur**, belirli yaş gruplarına yöneliktir, profesyoneldir, **süreklidir**, kademeli olarak ilerlenir.

Yaygın Eğitim: Örgün eğitime hiç girmemiş veya belirli bir kademesinde ayrılmış bireylere sunulan **kısa süreli bilgi - beceri kazandırma eğitimidir**. Yaygın eğitim kısa sürelidir, **gönüllülüğe** dayanır, yaş sınırı aranmaz, **yaşam boyu devam eder**, örgün eğitimin destekleyicisidir.

Yaygın eğitimde, Halkeğitimi: Bireylere kısa süreli **gönüllülüğe dayalı** bilgi - beceri - meslek kazandırma eğitimidir. (Halk oyunları, kurslar, satranç, dil kursları, biçki - dikiş, bilgisayar, meslek kazandırma)

Yaygın eğitimde, Hizmetiçi Eğitim: Bireylerin görev yaptıkları kurumları tarafından verilen eğitimdir. Bu eğitim meslekte eskimişliği önlemek, yeniliği takip ve yeni koşullara uyum sağlamayı kolaylaştırır.

Hizmet Öncesi Eğitim: Mesleğe atanmadan önce görülen eğitimdir.

Hizmet Sonrası Eğitim: Emekli olduktan sonra gönüllü olarak belirli eğitim kurumlarında görev almak.

İşbaşında Eğitim: Yaparak yaşayarak öğrenmedir. Öğrenci deneyimli kişilerle çalışarak öğrenir stajlar, mesleki eğitim, mühendislik eğitimi ve hizmet içi eğitimde kullanılır.

KPSS: Yabancı dilde eğitim veren bir okulda, matematik öğretmenliği yapan Selin öğretmenin İngilizcesi çok iyi değildir. Dersleri İngilizce anlatabilmekte ama öğrencilerin kendi aralarında yaptıkları kimi konuşmaları anlamakta güçlük çekmektedir. Bu nedenle yabancı dil kursuna gider. Bu kurs hangi kapsamdadır? **(Halk eğitimi) =**kurumun değil kendisinin gönüllü olarak İngilizce kursuna katıldığı için halk eğitimi. Kurum önerisiyle gitseydi, hizmet içi eğitim olurdu.

Sargın Eğitim: Bireylerin tek başına yapabildikleri planlı becerilerle ilgili olarak devletin desteklediği eğitimdir. Bireylerin kendi başına öğrendiği yöresel

kültürel değerlerle ilgili olarak bireylere maddi destek sunarak hem yöresel değerlerin yaşamasını hem yaygınlaşması hem de maddi gelir elde edilmesini sağlayan çalışmalardır. Avrupa birliği projeleri sargın eğitimi desteklemektedir.

İnformal Eğitim: Doğal ortamda, yaşam içerisinde gelişigüzel, tesadüfi sürdürülen plansız, programsız etkinliklerdir. Öğreticileri profesyonel değildir, yeri zamanı belli değildir, gözlem, taklide dayanır.

İstendik veya istenmedik davranışlar bir aradadır. (Hayat okulunda okumak) arkadaş grubu, aile - mahalle, iş arkadaşlığı, sokak, oyunlar, tv….

KPSS: Hangisi informal öğrenmenin özelliklerinden biri değildir? **(Planlı - programlıdır)**

Sistem olarak Eğitim: Ortak amaç için etkileşim içinde olan öğelerin işleyişidir. Eğitim, birçok öğenin iç içe geçtiği etkileştiği sistemden oluşur.

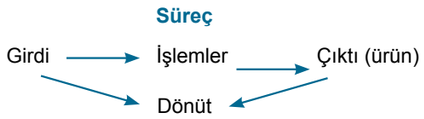

Girdiler: öğretmen - öğrenci özellikleri, hedefler, araç gereçler, plan, program yönetici, personel, bina, para….

İşlemler (süreç): Öğretim yöntem teknikleri, etkinlikler, zamanı kullanma, öğretimin kılavuzlanması, öğrenci katılımı (**PİDE**)

Çıktı (Ürün): Ortaya çıkan sonuç, düzey, davranış değişikliği, öğrencide meydana gelen bilişsel - duyuşsal - sosyal devinsel istendik davranışlar ve eğitimin yan ürünleri (istenmeyenler) .

Dönüt: Sistemin olumlu - olumsuz bildirimleriyle yenilenmesi, geliştirilmesi değiştirilmesidir. Sistemin sürekliliğini sağlayan öğedir. Sistemin açık olmasını sağlayan en önemli öğesi **Dönüt**

Açık Sistem: Girdi - işlem ve çıktıların yeterli düzeyde olmasıdır. Açık sistemin temel yapısı en önemli öğesi Dönüttür.

Yarı Açık Sistem: Girdi işlem ve çıktıların yeterli dönütlerin eksik olduğu sistem

Kapalı Sistem: Girdi - işlem çıktıların yeterli olmadığı, dönütlerden söz etmenin zor olduğu sistemdir.

STS: Hangisi eğitimin girdileri arasında değildir? **(Öğretim yöntem teknikleri) =**işlemler (süreç)

KPSS: Hangisi öğretim programlarının süreç boyutu ile ilgilidir? **(Öğretim stratejileri, yöntem ve teknikleri)**

KPSS: Hangisi programlar değerlendirilirken hem sürece hem de ürüne yönelik bir değerlendirmedir? **(İşlemler ve çıktıların ölçülmesi)**

Eğitim, öğretimi de kapsayan genel bir süreçtir. Öğrenme sürecinin kılavuzlanması, öğretmedir. Öğretim ise belirli ortamlarda, belirlenmiş zamanlarda, bilişsel - devinsel - duyuşsal kazanımlar edindirir.

Program Türleri

Açık - Resmi program: Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan genel çerçeve programlarıdır. Okullara gönderilen resmi programlardır.

Uygulamadaki - İşevuruk - Gerçekleşen Program: Resmi programın okullarda öğretmen eliyle uygulanması halidir. Öğretmenler resmi programı okulun ve çevrenin özelliklerini de dikkate alarak uygularlar, somutlaştırırlar. Resmi program teoriktir, öğretmenler bunu davranışa dönüştürür, kullanırlar.

İhmal Edilen - Geçersiz Program: Öğretisiz veya geçiştirilen program, öğretmenlerin birçok sebepten dolayı resmi programlarda belirtilen konu ve kazanımları işleyememesi, geçiştirmesi, atlaması.

Örtük program: **Gizil**, resmi programlarda belirtilmemiş, toplum, sosyalleşme, yaşam biçimi, kişilerarası etkileşim ile ilgili kazanımlardır. Okuldaki sosyal ve psikolojik yapı, informal öğrenmelerle ilgilidir. Örtük program kazanımları olumlu, olumsuz olabilir, resmi programların paralelinde veya dışında olabilir. Okulun iklimi, disiplin, kişilerarası ilişkiler, öğretmen, idareci tutumları inanç değerleri, okulun ortamı, koşulları imkanları, geçmişi, geleceği, toplumdaki yeri, yayınları, spor sahası, fiziki imkanları. Sınıfın kuralları, fiziksel yapısı, iklimi ve ilişkiler ağı örtük program kapsamındadır, önceden planlanmamıştır.

- Örtük program zorunludur, birey sınıftan okuldan, çevreden etkilenir.
- Örtük programda öğrenci bütün sosyal etkileşimi, iklimi, değerleri duyguyu öğrenir, davranış sergilemeyi öğrenir.
- Yazılı olmayan, **kişilerarası, sosyal, psikolojik, yaşam becerileriyle** ilgili olan örtük program informal öğrenmelerle ilgilidir. Bireye yaşam becerileri kazandırır, sosyalleştirir, yaratıcı düşünmeye yöneltir, sosyal uyumu destekler. Örtük, gizil program okula, bölgeye göre değişir, yazılı olmayan ilişkiler, sosyalleşme hayatı öğrenme informal öğrenmelerdir.

Ekstra - Destekleyici Program: Resmi programların paralelinde gönüllülük ilkesine göre düzenlenmiş planlı, programlı, sosyal kültürel, sanatsal, sportif etkinliklerle ilgilidir. Okul korosu, bandosu, halk oyunları ekibi, drama çalışmaları, kulüpler, konferanslar, mezuniyet geceleri gibi etkinlikler planlıdır. Fakat resmi programda belirtilmeyenlerdir. Örtük program zorunlu, ekstra gönüllülüktür.

Örnek: Okuldaki, halk oyunları çalışmalarına katılmak **ekstra** program iken bu etkinliklerde oluşan arkadaşlık ilişkileri davranış biçimleri **örtük**tür.

KPSS: Hangisi okulun örtük amaçlarıyla en az ilgilidir? **(Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu bilgileri öğretmek)** = Öğretim zorunludur, resmi amaçtır.

KPSS: Öğrencilerin öğretimlerinde okul bahçesi, koridor, kantin, spor salonu ortamları önemlidir. Bu ortamlarda kullanılan **dil, iletişim, giyim, yeme içme biçimi** sınıf içi öğrenmelerden farklı öğrenmelere yol açar. Bu durum en iyi neyle açıklanır? **(Örtük program)** = sosyalleşme, ilişkiler, yaşam içi öğrenme = örtük

KPSS: İnformal öğrenmelerde öğrencinin bilgiyi okul ortamından farklı olarak milli park, müze bilim ve sanat merkezleri benzeri alanlarda birincil kaynaklardan elde edilir. Bu süreçte öğrenciler yaparak yaşayarak öğrenirler ve somut yaşantılar kazanırlar. Buna göre **informal öğrenmeler** hangi program kapsamında daha etkili gerçekleşir? **(Örtük)**

KPSS: Öğrencilerin **yaşamında okulun sosyal çevresi önemlidir**. Bir öğretmenin bu çevreden etkili olarak yararlanabilmesi için öncelikle ne yapmalıdır? **(İşlenecek konu ve etkinlikler ile çevre arasında ilişki kurmak)**

KPSS: Yaşam boyu öğrenme merkezlerinde her yaşta bireyin fiziksel ve zihinsel gelişimi dikkate alınarak çeşitli yaşam becerileri kazanması amaçlanır. Bu durum daha çok hangi programla ilgilidir? **(Örtük)** = Yaşam, ilişkiler.

KPSS: Örtük programın dayandığı temel ilke hangisidir**? (Eğitim süreci, günlük yaşam süreçlerinden farklı değildir)** = Eğitim - Yaşam içiçedir.

KPSS: Öğretmenler genellikle söz dinleyen kurallara uyan öğrencilere empati duyarlar. Öğretmenler dersteki başarıdan çok kurallara uymaya önem verdikleri kurallara uyan öğrencilere iyi notlar verdikleri, kurallara karşı çıkanları cezalandırdıkları da olur. Bu tür öğrenmeler daha çok hangi kapsamdaki **(Örtük program)** = Sınıf iklimi, kuralları, öğretmen davranışları= örtük

- Resmi programlar, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca hazırlanır. Eğitim ve öğretim programlarından oluşur.

Eğitim Programı: Bir ülkede, çocuklar, gençler ve yetişkinler için istendik yönlü davranış değişikliği geliştirmek için hazırlanmış genel düzeneklerdir. İsteyene okulda ve okul dışında davranış kazandıran programlardır. Öğrencide geliştirilecek davranışlar önceden planlanır, kararlaştırılır, öğrenme yaşantıları düzenlenir ve değerlendirilir.

Eğitim programının öğeleri: (Hedef - içerik - eğitim durumları - ölçme - değerlendirme)

Kaynaklar	Faydalandığı Bilimler	Süzgeçler	Sorusu	Klasik Öğeler	Çağdaş Öğeler
Birey	Felsefe	Felsefe	Niçin?	Hedef	Kazanımlar
Toplum	Sosyoloji	Sosyoloji	Ne?	İçerik	Tema / Örüntü
Konu	Psikoloji	Psikoloji	Nasıl?	Eğitim Durumları	Etkinlikler
Doğa	İstatistik	Ekonomi	Ne kadar?	Ölçme değerlendirme	Sınama Durumları

- Klasik öğeler program, önceden belirlenmiş herkes için ortak amaç, müfredat, öğretmen merkezli anlatım - ezber - öğretmen veya sistem sınavları (ürün) ağırlıklıdır.

- Çağdaş öğeler, öğrencinin süreç içerisinde kazandığı her şey (**kazanım)** birbiriyle ilişkili beceri ve konular, öznel bilgi birimleri (**tema**) öğrenci ilgi ihtiyaçları ve aktivitesi, öğretmen rehberliğinde **etkinlikler** (tüm koşulların bileşenleri, hem süreç hem sonucun değerlendirilmesi (**portfolyo)** dir.

İyi Bir Eğitim Programı: Çerçeve program özelliği olmalıdır (genel hatlarıyla belirlenmiş) Değişmez, genel olmalı, (program etkinlikleri tüm bireyler için aynı)

Bilimsel, yeniliğe açık, uygulanabilir ve uygulayıcılara yardımcı, devletin ve toplumun temel değer ve beklentilerine uygun, **güncel** (belirli gün ve haftalara önem) **Esnek** (bölgesel özellikleri, bireysel farklılıkları, ana çerçeveyle ilişkili değişebilir) **işlevsel** (işe yarayan, fayda sağlayan hayatta kullanılabilir gerçek yaşamı öğreten - pragmatik) olmalıdır. Ekonomik olmalıdır.

- *Eğitim programları, eşgüdümü sağlar, zamandan ekonomiklik sağlar, eğitim faaliyetlerine yol gösterir, standartlaşma sağlar, öğretmenlere rehberlik eder.

KPSS: Hayat bilgisi dersinde **milli ve dini bayramlar ve yerel kurtuluş günlerinin işleniş zamanı** belirlenirken neye dikkat edilir? **(Bayramın ve kurtuluş gününün tarihi)** = Güncellik (Aktüalite)

KPSS:

I. Kazanımların belirlenmesi

II. Ölçme araç ve yöntemleri

III. Etkinliklerin belirlenmesi

IV. Öğretimin değerlendirilmesi işlemleri hangi sırada gerçekleşir? **(I - III - II - IV)**

Öğretim Programı: bir derste öğrencilerin ulaşacağı hedeflere ulaştırılmasıyla ilgili davranışları kazandırma programlarıdır. Üç temel öğesi vardır. Hedefler - eğitim durumları - değerlendirmedir. Öğretim programı eğitim programlarına göre dar kapsamlıdır. Öğretim programları, bir sınıf düzeyinde öğretilen bütün derslerin programlarıdır. (Türkçe, Matematik, Sosyal, Fen, Teknoloji) Bir tek dersin öğretimi için hazırlanmış program ise **ders programıdır**. İlkokul 3. Sınıf Türkçe dersinin programı ders programıdır. Ders programlarının aylara, hafta ve günlere göre düzenlenmiş, zümre öğretmenlerince düzenlenen programlara **ünitelendirilmiş yıllık plan** denir. Ünitelendirilmiş yıllık planda bir veya birkaç dersteki etkinliklerin nasıl işleneceğini belirten dar kapsamlı plana **ders planı** denir.

KPSS: Planları genelden özele doğru sıralayınız? **(Yıllık Plan - Ünite Planı - Ders planı)**

- Öğretim planları hazırlanırken planlamada öğrenci ilgi, ihtiyaç, özellikleri ve sınıfın özellikleri öncelikle göz önünde bulundurulur.

KPSS: Öğretim etkinliklerinin planlanmasından ve uygulanmasından sorumlu olan öğretmen, değişken sınıf koşullarıyla başa çıkmak için sürekli alternatif yaratmalıdır. Bu durum öğretim planlarında hangisinin gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır? **(Esnek ve değişebilir niteliğe sahip olma)**

KPSS: Öğretmenler yıllık, ünite ve günlük plan (ders planı) hazırlarken hangisini öncelikle yapmalıdır? **(Öğretim programını inceleme)**

KPSS: Bir öğretim programı değerlendirilirken hangi ölçüt göz önünde bulundurulmalıdır? **(Programın hazırlanması için birey, toplum ve konu alanı açılarından ihtiyaç analizi yapılmış olması)**

KPSS: Öğretim sürecinin sistemli bir şekilde devam edebilmesi için kazanımların hangi aşamada belirlenmesi gerekir? **(Öğretim etkinliklerinden önce)**

EĞİTİMİN TEMEL İŞLEVLERİ

Bireysel İşlev: Bireyin ilgi, ihtiyaçlarına uygun davranış kazandırma, mesleğe hazırlama, bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olma.

Toplumsal İşlev: Kültürü aktarma, bireyi sosyalleştirme, topluma uyumu sağlama, bireye sosyal sorunları çözme becerisi kazandırma.

Ekonomik işlev: Nitelikli insan gücü yetiştirme, bilinçli tüketici yetiştirme

Siyasal işlev: İyi vatandaş, lider, bilinçli seçmen yetiştirme. Bireye demokratik tutum ve davranışlar kazandırmak.

Gizil (örtük) İşlev: Eş seçme, statü kazanma, sosyal çevreyi genişletme, işsizliği önleme, suçu azaltma gibi.

Program Geliştirme: Programın, tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlemektir.

Her şey sürekli bir değişim içerisindedir. Bu nedenle program geliştirme çalışmaları yapılır. (Bilim - teknoloji - icatlar, doğa, insan, ihtiyaçlar, konu alanları değişir)

- Program geliştirme araştırma geliştirme (ar - ge) ile başlar, ihtiyaç belirleme
- Program geliştirme operasyonel - denenceldir (pilot uygulamalar, geliştirmeler)
- Program geliştirme işbirliği gerektirir.
- Program geliştirme sistematiktir, bütün öğeler birbirini etkiler, etkilenir.
- Program geliştirme çalışması sürekli ve diriktir (değişime ayak uydurma, cevap veren kendini yenileyen, gelişen)

Çağdaş Eğitim ve Yeni İlköğretim Programları:

- Öğrenci merkezli - öğrenci ilgi ihtiyaç, yaş ve gelişim özellikleriyle, bireysel farklılıklarını önemseyen bakış açısı.
- Evrensel ve ulusal değerleri bilen önemseyen bir bakış açısıyla ele alınmış
- Eleştirme, yaratıcı düşünme, becerileri kazanma
- Bireysel ve toplumsal sorumluluk alma, özsaygı - özgüven kazanma, toplumsal sorunlara ve çevresine karşı duyarlık kazanmak.
- Türkçeyi etkin kullanma, en az bir yabancı dil bilme, milli değerleri kaybetmeden evrensel değerleri benimseyen, bilgi teknolojilerini kullanan, çevresine karşı duyarlı, fırsatlardan haberdar olan bireyler yetiştirmek (yeni programların hedefleri) bilgiyi ezberleyen değil doğasını anlayan, yaparak yaşayarak öğrenen (yapılandırmacılık) olmak.

KPSS: Hangisi çağdaş anlayışa göre öğretim programlarının özelliği değildir? **(Öğrencilerin birbirleriyle aynı oldukları varsayımı)** doğru değil, bireysel farklar vardır.

KPSS: Hangisi çağdaş eğitim anlayışıyla ilgili ilkelerden değildir?

(Öğretim sürecinin merkezinde öğretmen yer alır) = öğrenci yer alır.

KPSS: Hangisi çağdaş eğitim anlayışına göre öğrenci velilerinden beklenen bir davranış değildir? **(Öğrenci için okuma listesi oluşturmak) =**vasat, sıradan

KPSS: Hangisi eğitim programlarının dönüt alma, değerlendirme anlayışı için doğrudur? **(sürekli ve dirik oluşu)**

KPSS: Eğitim programlarının etkililiği süreklik ve dirikliğini sağlayan öğe hangisidir? **(Ölçme - değerlendirme)**

Türk Milli Eğitiminin Temel Amaçları

- MEB temel ilkeleri 1973 tarih 1739 sayılı kanuna göre düzenlenmiştir.

Genellik Eşitlik: Dil, din, ırk, cinsiyet ayrımı yapmadan, kimseye, zümreye ayrıcalık yok.

Ferdin ve toplumun ihtiyaçları: Eğitim Türk vatandaşlarının ilgi - ihtiyaçları doğrultusunda verilir.

Yöneltme; Bireyler, ilgi, yeteneklerine göre okul, bölüm, programlara gönderilir.

Eğitim hakkı

Fırsat ve İmkan Eşitliği: Öğrencilere maddi imkanlar sunulur, parasız eğitim ayrıca muhtaç öğrencilere parasız yatılılık imkanı sunulur. Özel eğitime muhtaç öğrencilere eğitim fırsatı sunmak.

Süreklilik: Eğitim, yaşam boyu devam eder, yaygın, hizmet içi, iş yaşamında devam eder.

KPSS: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bireylere, evlilik öncesinde, evliliğe uyum eğitimi vermeyi planlamaktadır. Bu Türk milli eğitiminin hangi ilkesine uygundur? **(Süreklilik)**

Atatürk İnkılap ve ilkeleri - Atatürk milliyetçiliği
Demokrasi eğitimi, demokratik bilinci gelişme
Laiklik, din kültürü dersleri zorunludur.
Bilimsellik, çağdaş öğretim ilke ve araç gereçleri kullanılır.
Planlılık, eğitim, sosyal, ekonomik kalkınma hedeflerine uygun, mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilerek planlanır.
Karma Eğitim
Okul - Aile işbirliği
Her yerde eğitim

Program Geliştirmenin Temelleri

Tarihi Temel: Program geliştirilirken geçmişteki program geliştirme çalışmalarının incelenmesiyle ilgilidir. İlk program çalışmasını Bobbit ve Chartes yapmıştır. İlköğretim programlarını Pestellozzi yapmıştır, okul öncesi programını Frobel yapmıştır.

- Türkiye'de ilk program çalışmasını 1924 Tevhid - i Tedrisattır. 1926 John Dewey Türkiye'de program çalışmalarını desteklemiştir. Köy Enstitülerinin açılmasını önermiştir.
- 1961 yılında 222 sayılı İlköğretim kanunu oluşturulmuştur.

- 1973 - 1739 sayılı MEB temel kanunu (örgün - yaygın - uzmanlaşma, genişleme)
- 1982 Anayasası

Tevhidi - Tedrisat 3 Mart 1924 Öğretimde birlik sağlanmış, karma eğitim benimsenmiş, tüm okullar tek çatıda toplanmış, eğitimde laiklik ilkesi benimsenmiş, ilköğretim zorunlu kılınmış, eğitim parasızdır.

KPSS: John Dewey, Türkiye'deki çalışmalarına bağlı olarak neye öncülük etmiştir?

(Köy enstitüleri ve öğrenci merkezli eğitim)

KPSS: Hangisi Tevhidi Tedrisat Kanununun sonuçlarından değildir? **(İlk Maarif Kongresi)**

KPSS: Hangisi Tevhidi Tedrisata uygundur? **(İlköğretimin zorunlu olması)**

Toplumsal Temel: Toplum bireyden ne ister? Eğitim, bireyin sosyalleşmesini **topluma uyumunu**, kültürel mirası aktarmasını ister. "Okul toplumun kendisi olmalıdır?" Bireyin sosyalleşmesini sağlayan kurum önce aile, okul ve akrandır.

KPSS: Program geliştirme sürecinde toplumun beklenti ve ihtiyaçlarının dikkate alınmamasının yaratacağı en önemli güçlük hangisidir? **(Bireylerin topluma uyum sağlamasının zorlaşması)**

KPSS: Eğitim hedefleri belirlenirken sosyal boyutla ilgili olarak yapılacak araştırmalarda hangisinin kapsanmış olması gerekmez? **(Toplumdaki bireylerin kendisini gerçekleştirme düzeyleri)** = Bireyseldir, psikolojiktir

KPSS: Bireyin içindeki topluma sağlıklı ve verimli **uyum sağlamasına** yönelik hangi soru sorulur? **(Toplum bireyden ne ister?)**

KPSS: Bir bölgede yapılan araştırmalar, **bu bölge ekonomisinde tarım** sektörünün ağırlık taşıdığını göstermiştir. Bunun üzerine **bölgedeki eğitimde tarımla** ilgili hedeflere öncelik verilmiştir. Bu karar nasıl açıklanır? **(Eğitimin hedefleri belirlenirken toplumsal çevrenin ihtiyaçları dikkate alınır.)**

Bireysel Temel: Birey toplumdan ne ister? Sorusuna cevap arar. Bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olunmasını savunur. Öğrencinin ilgi - ihtiyaçları, yetenekleri, bireysel farklılıkları programlara yansıtılmalı. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine uygun planlamalar yapılmalıdır.

KPSS: Öğretmen, öğretim sürecinde birey temelini dikkate alarak, içeriği düzenli, anlamlı bir bütünlük içinde sunmaya öncelik vermesi gerekir. Bunun bireylere sağlayacağı en önemli fayda hangisidir? **(Öğretimin hedeflerine daha etkili ulaşılması)**

Psikolojik Temel: Eğitim hedeflerinin ulaşılabilir, oluşturulabilir, gerçekleştirilebilir olması, etkinliklerin verimli geçmesi öğrenme kuramları ve (**öğrenme psikolojisi**) öğretim kuramlarının (**ÖYT)** etkin kullanımı

- Program geliştirmenin **en önemli temeli bireysel temelidir**.

Konu alanı temeli: Bireye ne öğretelim sorusuna cevap arar "Ne öğretelim" konuların güncelliği, bilimselliği incelenir, geliştirilir.

Ekonomik Temel: İstihdam, insan gücü ihtiyacı kaynak kullanımı, programların sürdürülebilir ekonomik kalkınma desteklenir.

Felsefi Temel: Hedeflerin belirlenmesinde en fazla felsefeden faydalanılır. Olası ve aday hedeflerin belirlenmesi, hedeflerin önem sırasına konulması, iç ve dış tutarlıklarının sağlanması, hedeflerin kabul ve elenmesi konusunda faydalanılan temeldir. "**Niçin**?" sorusunu sorar. Eğitime yaklaşım biçimini, bakış açısını, eğitim anlayışını belirler.

KPSS: Hangisi eğitim felsefesinin temel işlevlerinden birini vurgular? **(Hedeflerin iç ve dış tutarlığını denetleme)**

KPSS: Bir ülkede uygulanmakta olan öğretim programı temel eserlerin incelenmesi esasına dayanmakta iken, bunun yerine öğrencilerin hazırbulunuşlukları ilgi ve ihtiyaçları esas alınarak programın öğelerinin belirlendiği yeni bir program anlayışına geçiş yapılmıştır. **Bu anlayış değişikliği** program geliştirmenin hangi temeliyle ilgilidir? **(Felsefi temel)** = öğretime genel bakış açısı, anlayış = felsefe

Felsefenin Alanları:

Ontoloji: Varlık felsefesi - metafizik - evren - yaratılış

Epistemoloji: Bilgi felsefesi - bilginin kaynağı, değeri - bilginin eleştirisi, niteliği

Aksiyoloji: Değerler felsefesi - sanat, ahlak, siyaset, din, insanın ortaya koyduğu değerlerin incelenmesi, insan eylemlerinin sorgulanması

KPSS: İnsani değerlerin incelenmesinde sanat ve ahlak konularını ele alan insan eylemlerinin değerini sorgulayan felsefe dalı hangisidir? **(Aksiyoloji)**

Diyalektik: Tez - antitez - sentez süreci - zıtların çarpışması gerçekliği doğurur. Gece - gündüz=gün acı - tatlı - =tat sevgi - nefret= duygu, doğum - ölüm=-yaşam

Mantık: Doğru düşünmenin kurallarını ortaya koyan normatif bilim. Bilimlere yöntem tavsiye eden, yöntembilim.

Realizm: Gerçekçilik, mutlak ve değişmezdir, asıl olan maddedir, bilginin kaynağı çevredir. Yaparak, yaşayarak öğrenme esastır. Tümevarım esastır, öğretmen uzmandır, öğretir (Aristo), bilgi sonradan öğrenilir. Davranışçılık

İdealizm (Platon): Düşüncecilik, bilginin kaynağı sezgidir, asıl olan düşüncedir. Akıl, sevgi, değerler, bilgelik, evrensel değerlerdir. Bilgi doğuştandır, madde düşüncenin ürünüdür. İyi, doğru, güzel mutlak değerdir. Tümdengelim yöntemi kullanılır. Kişilik - karakter eğitimi

Pragmatizm: Bilginin değeri faydadır, işe yaramasıdır. Bilgi değişkendir, yaparak yaşayarak elde edilir. Değerler günceldir, değişir öğrenme yaşamla içiçedir. Öğrenci merkezli eğitim, problem çözme yöntemi (J. Dewey - İlerlemecilik - Çağdaş eğitim - yapılandırmacılık)

Varoluşçuluk: J. P. Sarter, Eğitim bireyin kişiliğini geliştirmeli, iç varlığı ve özgürlüğünü desteklemelidir. Birey değerlidir, saygındır (hümanizm) . Bireyin özgürce varoluşu desteklenir. Değerler evrensel değil, bireyseldir.

KPSS: İyinin doğrunun ve güzelin evrenselliğini, **değerlerin mutlak** olduğunu ve değişmezliğini tutarlılığın önemi, bireyin özgürce seçme ve karar verme becerileri geliştirilmelidir. Görüşü neyle açıklanır? **(İdealist öğretmen)**

EĞİTİM FELSEFELERİ

Daimicilik	Esasicilik
İdealizmden etkilenir	Realizmden etkilenir
Evrensel, değişmez, entelektüel eğitim	Konu merkezlidir
Katı eğitim programı	Yeni kuşaklara ortak bilgi ve kültürel değerleri aktarmak önemlidir (Geleneksel)
Sağlam karakterli bireyler	Sıkı ve disiplinli eğitim anlayışı önemlidir
Elit, seçkin bireylerin eğitilmesi	3 R becerileri kazandırılır (oku - yaz - hesapla)
Maddi - manevi değerlerin birlikte öğretimi	Tekrar - ezber - alıştırma
Sokratik yöntem	Temel kültürel değerler aktarılmalıdır
Bilgi mutlaktır, değişmez	İnsan zihni doğuştan boştur, öğretmen doldurur
Sabit eğitim programı	Öğretmen otoriterdir, bilgiyi aktarır, ezberletir
Üstün zekalı bireyler eğitilmeli	Sunuş yolu - soyut düşünme kullanılır
Klasik eserler, büyük kitaplar eğitimi	Öğretmek önceliklidir
Konu merkezlidir	Öğrencinin zihinsel yetileri geliştirilmeli
Öğretmen alanında uzmandır	ABD ortaya çıkmıştır (1938)
Eğitim bireyi hayata hazırlar	Amaç konu alanlarının iyi özümsenmesidir
Akıl insanın en önemli yönüdür	Bireyin sosyalleşmesi önemlidir
Tüm bilgiler doğuştan akılda zaten var	2005 yılından önce ülkemizde uygulanan anlayıştır
Öğrencilere insanlık değerleri öğretilir	

İlerlemecilik	Yeniden kurmacılık
Pragmatizme dayanır	Pragmatizm - Varoluşçuluk
Öğrenci merkezlidir	Sorun merkezlidir
Demokratik ve sosyal yaşamı geliştirmek	Toplumsal değişim, reform, inkılap
Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları önemlidir	Okul toplumsal değişimi sağlamalı, sorunları çözmelidir
Okul yaşamın kendisidir	Yeni toplum, oluşturma topluma liderlik yapmalı
Öğretmen rehberdir	Eğitimin amacı toplumu yeniden düzenlemek ve demokrasiyi geliştirmektir
Öğrenci aktiftir. Yaparak yaşayarak öğrenir	Eğitimde fırsat ve imkan eşitliğini yeniden sağlamak
Problem çözme üst düzey düşünme becerileri kazandırma	Öğretmenler toplum öncüsü olmalıdır
Öğrenmeyi öğrenmek	Köy enstitüleri, yeniden kurmacılığa örnektir
İşbirliği, sosyalleşme	
Portfolyo - proje	
Yapılandırmacı yaklaşım - sarmal	

KPSS: Eğitim programlarının en katı olandan en çağdaş olana doğru sıralanışı hangisidir? **(Daimicilik - Esasicilik - İlerlemecilik - Yeniden Kurmacılık)**

KPSS: Mezunların niteliklerinin piyasa ihtiyaçlarına cevap vermemesi **toplumda okula karşı güven**in sarsılmasına ve **okulun işlevlerinin sorgulanmasına** sebep olmuştur. Okulun itibarının devamı konusunda "Okul gelişiminin merkezi olmalı, piyasaya ürün satmalı, **bir adım önde gitmeli** ve **topluma liderlik yapmalıdır**?" şeklinde özetlenmiştir. Bu görüş hangi eğitim felsefesiyle ilgilidir? **(Yeniden Kurmacılık)** = okul, toplum, liderlik

KPSS: Öğretmen, şimdi öğreneceğiniz konu zor ama **disiplinli çalışırsanız** öğrenirsiniz. **Ben ne yapıyorsam aynısını yapın** görüşü hangi felsefeyle ilgilidir? **(Esasicilik)** = öğretmen, disiplin

KPSS: Betül öğretmen **geçmişten gelen değerleri aktarmak** önemlidir. Sınıftaki **tek otoritenin kendisi** olduğunu söyler, Betül öğretmen hangi eğitim felsefesini benimsemiştir? **(Esasicilik)** = Öğretmen, otorite

KPSS: Yapılandırmacı yaklaşım, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alır okuldaki deneyimler **yaşamın kendisidir**. Bakış açısı hangi eğitim felsefesi ile ilgilidir? **(İlerlemecilik)** = Yapılandırmacılık, sarmal - yaşam

KPSS: Yeni ilköğretim programları hangi eğitim felsefesine dayalıdır? **(İlerlemecilik)**

KPSS: Hangi öğretmen rolü Daimicilik eğitim felsefesine uygundur?

(Geçmişten gelen kesin doğruları ve bilgiyi nesilden nesile aktarmak.)

KPSS: Öğrenci bilgiye doğrudan ulaşmak yerine **deneyimleriyle ulaşmalı**, bilgi aktarılmamalı, **öğrenen tarafından yapılandırılmalı**, görüşü hangi eğitim felsefesiyle ilgilidir? **(İlerlemecilik)**

Program Geliştirme Grupları

Karar Koordinasyon Grubu: Hangi alanın geliştirileceği, hangi felsefenin geçerli sayılacağı, hazırlanan programın kabulü ve koordinasyonu sağlamak. MEB temsilcileri, sendikalar, sivil toplum örgütleri, meslek örgütleri, program geliştirme alan uzmanı, veli, öğrenci temsilcileri, konu alanı uzmanları.

Program geliştirme çalışma grubu: Programın hazırlanması, geliştirilmesi değerlendirilmesi ve her aşamasında sürekli görev alan gruptur.

- Program geliştirme uzmanı
- Ölçme değerlendirme uzmanı
- Konu alanı uzmanı
- Branş öğretmenleri
- Rehberlik psikolojik danışma uzmanları

Program Danışma Grubu: Daha çok üniversitedeki akademisyenlerden danışmak, bilgi almak için kurulan gruptur. Eğitim felsefecisi, eğitim psikoloğu, eğitim sosyoloğu, eğitim ekonomisti, eğitim teknoloğu, iletişim uzmanı, yöneticiler, denetçiler.

İhtiyaç Belirleme Aşamaları

- Program geliştirme, ihtiyaç belirleme çalışmasıyla başlar.
- Program geliştirme, ihtiyaç belirleme kaynakları; toplum, birey, konu alanı, doğadır.
- İhtiyaç saptama aşamaları: Hazırlık, bilgi toplama, bilgilerin analizi, rapor hazırlanması, bilgilerin kullanımı.

İhtiyaç Belirleme Teknikleri:

Delphi (Anket): Geleceği kestirmek, yordamak, misyon ve vizyon belirlemek amacıyla birbirinden habersiz uzmanlardan bilgi alma tekniğidir. Uzmanların birbirinden habersiz olması (primadonna) etkisini azaltır. Böylece birbirlerinin görüşlerinden etkilenmezler. Ekonomiktir, tarafsız bilgiye kısa sürede ulaşır, uzmanlara açık uçlu sorular sorulur, gelen cevaplar gruplanır, incelenir, karşılaştırılır. Karşılaştırılarak kullanılır.

KPSS: Delphi tekniğinde hangisi yapılmaz? **(Grubu oluşturan uzmanların bir araya gelerek görüş belirtmesi)**

KPSS: Eğitim programlarının geliştirilmesinin ilk aşamasında hangisi belirlenir? **(Eğitim ihtiyacı)**

- İlk olarak hedefler cevabı yoğundur. Fakat seçeneklerde ihtiyaçlar varsa önce ihtiyaçlar, ona göre hedefler belirlenir.

Progel (Dacum): Bir işin yapıldığı ortamda, o işin uzmanları tarafından yapılan çalışmalardır (workshop) gibi. Bir işte deneyimli ve uzman olan kişilerin görüşlerinden faydalanmaktadır. Konuyla ilgili birkaç uzman bir araya gelir, beyin fırtınası, panel, görüş geliştirme yaparak ortak sonuca varırlar. Eğitimde son yıllarda sıkça kullanılmaktadır.

- Progel tekniği, meslek ve iş analizine göre kısa sürelidir ve tecrübenin bileşkesi olarak kullanılır.

KPSS: Öğretmenlere, tablet bilgisayar ve akıllı tahta kullanımına yönelik bir **hizmetiçi eğitim programı** hazırlanması planlanmaktadır. Program geliştirme uzmanı, programın araçlarını belirlemeden önce **konuyla ilgili olan uzmanlardan** tablet ve akıllı tahtayla ilgili gerekli **bilgileri almaya çalışmıştır**. Burada kullanılan teknik hangisidir? **(Progel (Dacum))**

- Progel (Dacum) uzmanlar biraraya gelirler, ortak fikir, görüş belirtir. Delphi; uzmanlar birbirinden habersizdir.

Meslek (iş) Analizi: Mesleklerin (iş) beceri profilleri analiz edilerek çıkarılır ayrıntılı ve zaman alıcı bir bilgi toplama tekniğidir. Her iş için gerçek işlem basamakları ayrıntılı çıkarılır, sıralı ve alt becerilere ve davranışlara kadar inilir, sınıflandırılır.

Gözlem: Doğal ve güdümlü gözlemlerle elde edilen bilgiler, raporlaştırılır. Ayrıca, Testler, Mülakat, Kaynak Tarama (literatür, rapor inceleme, mevcut programları inceleme) görüşme yoluyla ihtiyaç belirlemeye çalışılır.

İhtiyaç Belirleme Yaklaşımları:

Farklar Yaklaşımı: İhtiyaçlar, bireyin sahip olduğu ve olması gereken bilgi beceri ve tutum arasındaki farka göre saptanır. Mevcut durum ve istenen durum arasındaki farka göre ihtiyaçlar belirlenir. Gözlenen durum ile beklenen arasındaki fark programı şekillendirir.

Demokratik Yaklaşım: İhtiyaç belirlemede toplumdaki çoğunluğun görüş ve önerilerini alarak ihtiyaç belirlemektir.

Analitik Yaklaşım: Gelecekte ortaya çıkabilecek olan ihtimalleri eleştirmek, dikkate almak, varsayımsal düşünmek, verileri analiz etmek, analitik düşünerek geleceği yordamak ve buna göre ihtiyaç belirlemek, program hazırlamak. Ulusal ve uluslararası, Avrupa'da oluşacak durumları önemsemek.

Betimsel Yaklaşım: Mevcut durumun iyi analiz edilmesi varolan durumun tespitidir. Elde olanlar ve mevcut durumu tanıtmak, bir şeyin varlığının oluşturacağı fayda yokluğunun oluşturacağı zarar arasındaki ilişkiden hareketle programı hazırlamak. (kar - zarar ilişkisi)

Kritik Durum Yaklaşımı: Beklenmedik anda ortaya çıkan durumda hızlı ve yerinde karar almak, ihtiyaç belirlemektir. Savaş, göç, deprem gibi durumlarda eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve program yapmak.

KPSS: Hazırlanan bir ilköğretim programına, ülke gerçeklerine uymadığı, öğretmen ve öğrenci özelliklerini dikkate almadığı, önceki araştırma sonuçları göz ardı edildiği yönde eleştirilmiştir. Hangi çalışma bu eleştirilere en iyi cevap niteliğinde olurdu? **(Bütün paydaşları kapsayan ihtiyaç analizinin yapılması.)**

PROGRAM TASARIMLARI

Konu Alanı Merkezli
• Konu Alanı • Disiplin • Geniş Alan • Korelasyon Desen (ilişkisel) • Süreç • Esasicilik • Konu ağırlıklı • Öğretmen merkezli
Öğrenci Merkezli
• Çocuk merkezli • Yaşantı merkezli • Romantik – Radikal • Hümanizm • İlerlemecilik • Öğrenci merkezli
Sorun Merkezli
• Yaşam koşulları • Çekirdek (core) • Yeniden Yapılandırma • Yeniden kurmacılık • Sorun merkezli

Konu Merkezli Tasarımları

Konu Alanı: Her konu değişmez olarak kendi içinde ayrı ayrı düzenlenir, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygundur, konular arasında bağ kurulur, dersler arasında ilişki kurulması zordur. Öğretmen aktiftir, sunuş yolu, ezber, konular bölünmüş, yüzeysel öğrenme olarak tasarlanmıştır. Öğretmen eğitiminde kullanılmıştır.

Disiplin Tasarımı: Derslerin uzmanlaşmaya gidecek şekilde derinliğine öğrenilmesi şeklinde düzenlenir. Her ders kendi yöntemiyle öğrenilir.

Geniş Alan Tasarımı: Benzer **ders** ve konulara **işlevsellik kazandırmak amacıyla birleştirilmesidir**, bütünleştirilmesidir. İlkokul ve ortaokulda öğrencilerin konuları derinlemesine öğrenmesi zordur, bu nedenle dersler birleştirilir. Fizik, Kimya, Biyoloji, **Fen bilgisi**, Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık, **Sosyal bilimler** olarak birleştirilmiştir.

Korelasyon - İlişkisel - Disiplinlerarası Tasarım: İlkokul ve ortaokulda dersler birbirinden bağımsız olursa öğrenciler konuları algılayamazlar. Derslerin ve konuların programlarda eş zamanlı olarak ilişkilendirilmesidir. Örneğin, sosyal bilgiler dersinde ormanları koruyalım konusu işlenen hafta Türkçe dersinde, ormanın faydalarıyla ilgili kompozisyon, resim dersinde orman temalı resim yapılması gibi.

Süreç Tasarımı: Disiplin tasarımına karşıdır. Her ders için ayrı yöntem yerine bütün dersler için ortak yöntemler kullanılmayı önerir. Problem çözme, eleştirel düşünme, sorgulama ve üst düzey düşünme becerilerini geliştiren **en iyi öğrenme yollarını geliştirmeyi** amaçlar.

KPSS: Süreç tasarımı yaklaşımı bütün konular için eleştirel düşünme ortak yaklaşımının ön plana çıkarılmasının temel nedeni nedir? **(Öğrenciler için en iyi öğrenme yolunun belirlenmesi)**

KPSS: İlköğretim programlarında fizik - kimya - biyoloji - astronomi derslerinin **fen teknoloji** adı altında **birleştirilmesi** neyle açıklanır? **(Geniş Alan)**

KPSS: Bir öğretmen küresel ısınma konusundan yola çıkarak **fen - teknoloji dersinde ısı ve sıcaklık sosyal bilgiler dersinde ısınmanın sosyal yaşama etkileri**, **matematik dersinde sıcaklık artışının** ve suların yükselmesinin ölçümü, **görsel sanatlar dersinde de ısınmanın insan yaşamına olan olumsuz etkilerini** ele alarak içerik oluşturmuştur. Öğretmen hangi yaklaşımı benimsemiştir? **(Disiplinlerarası)**

KPSS: Hangisi konu ve bilgilerin **dersler arasında bütünleşme** sağlanarak daha **işlevsel hale getirilmesini** benimseyen tasarımdır? **(Geniş alan)** = Bütünleşme işlevsellik = geniş alan tasarımı

KPSS: İlköğretimin ilk üç yılında **Hayat bilgisi** dersi içinde ele alınan konular 6 - 7 - 8. sınıflarda **sosyal** ve **fen teknoloji**, ortaöğretimde ise tarih, coğrafya, sosyoloji, fizik, kimya biyoloji dersleri içinde yer alır. Derslerin bu şekilde yapılandırılması hangi tasarımla ilgilidir? **(Geniş alan)**

KPSS: Ortaöğretimde tarih, coğrafya, sosyoloji, biyoloji, fizik gibi derslerde ele alınan bazı konular ilköğretimde 7 - 8. yıllarında **fen - teknoloji** ve **sosyal bilgiler** dersleri içinde ilk üç yılda ise hayat bilgisi dersi içinde ele alınır. Bu hangi tasarımla ilgilidir? **(Geniş alan)**

Öğrenci Merkezli Tasarımlar

Çocuk Merkezli: Eğitim programları çocukların ilgi ihtiyaçları dikkate alınarak, çocuklar sisteme girmeden önce hazırlanır, "kişi yaşadığını öğrenir. "

Yaşantı Merkezli: J. Dewey - Çocuğun ilgi - **ihtiyaçları önceden kestirilemez**. Çocuk sisteme girdikten sonra **sorgulama** merkezli içerik düzenleme kullanılarak, çocuğun ilgi ihtiyaçları belirlenir, program sonra yapılır.

Romantik - Radikal: Okulun işlevleri sorgulanmalı, esnek programlar olmalı gerekirse çocuklar okula gönderilmemelidir. Yaşam içinde öğrenme

Hümanist Tasarım: Birey - özerktir, biriciktir değerlidir, varoluşçuluğa dayanır. Davranışçı psikolojiye karşı çıkar, insan hayatını yönetebilir, özgürlüğünü destekleyen programlar önerir.

KPSS: Davranışçı öğrenme kuramına tepki olarak ortaya çıkan, insan davranışlarının basit bir etki - tepki ilişkisinden çok karmaşık bir yapıya sahip olduğunu savunan program tasarımı hangisidir? **(Hümanist)**

Sorun Merkezli Tasarımlar:

Yaşam Şartları: Öğrenci, toplumdaki gerçek sorunlarla karşı karşıya getirilmeli ve çözüm üretmesi desteklenmelidir. Öğrenci gerçek dünya sorunlarıyla karşı karşıya getirilir. Sağlıklı yaşam, insan hakları, işsizlik, çevre kirliliği gibi genel sorunların çözümü, toplumun değişen yaşam ortamına uyum sağlamasına dönüktür.

Çekirdek (Core): Toplumsal sorunlar ön plandadır, okul, öğrencilerle toplumsal çözümün laboratuvarı haline getirilsin, öğrenciler, işbirlikli yaklaşımla toplumsal sorunların çözümünü sağlayacak tasarımdır. Program, öğrenciler sisteme girmeden önce toplumsal sorun odaklı hazırlanır.

Toplumsal sorunlar ve yeniden yapılandırmacılık: Ekonomi, teknoloji, bilim, sosyal ve siyasi yapılar sürekli değişmektedir. Eğitim programları bu değişimleri dikkate alarak yenilenmelidir.

Bir Eğitim Programının Denenmesi:

- Bir eğitim programının genele yayılmadan önceki temel çalışmaları şöyledir:
- Uygulamanın planlanması
- Okul - yönetici - öğretmen ve öğrencilerin seçilmesi
- (Okullar coğrafi bölgelere uygun, köy - kent anlayışına göre temsili, programa uygun öğrenme ortamlarına sahip olmalı) Yönetici ve öğretmenler (alanında uzman, deneyimli, donanımlı ve başarılı) öğrenciler (Hazırbulunuşluk düzeyleri uygun) olmalıdır.
- Programın tanıtılması - öğretmen - yönetici hizmetiçi kursları vb.
- Programın uygulanması
- Programın değerlendirilmesi

KPSS: Bir ilköğretim programı yeniden yazılır ve program uygulanmadan önce denenmesine karar verilir. Deneme yapılacak okullar ve sınıflar belirlenmesine çalışılır. Hangisi deneme yapılacak okul ve sınıfların seçiminde kullanılacak bir ölçüt değildir? **(Hizmetiçi eğitim için gönüllü öğretmen, yönetici ve öğrencilerin bulunması, gönüllü değil, donanımlı, başarılı, deneyimli, öğretmen - yöneticiler)**

KPSS: Programın pilot uygulaması için bazı şartlar gereklidir. Hangileri mutlaka gereklidir? **(Hazırbulunuşluğu uygun öğrenciler, donanımlı, başarılı öğretmen ve yöneticiler, uygun öğrenme ortamları) =**gönüllü öğretmen ve yöneticiler değil: deneyimli ve donanımlı öğretmen ve yöneticiler seçilmeli.

Programın Öğeleri

Hedefler: Planlanmış, kasıtlı, yaşantılar yoluyla kazandırılması kararlaştırılan davranışlar değişikliğidir. Öğrencide gerçekleşmesi istenen davranışdır.

KPSS: Bir eğitim programında hedeflere ve kazanımlara yer verilmesinin en önemli amacı nedir? **(Öğretimi planlı hale getirmek)**

Hedefler niçin davranışa dönüştürülür?

- Ölçme değerlendirme yapmak, eğitim durumlarını belirlemek, yönlendirmek, öğretim programının etkililiğini arttırmak, standartlaşmayı sağlamaktır.

- Hedefler, ölçülebilir ve gözlenebilir öğrenci davranışlarına dönüştürülür ki somut, ölçülebilir olsun.

Dikey Hedefler:

Uzak Hedef: Bir ülkenin siyasi, politik anayasaya dayanan, gelecekte ortaya çıkacak insan tipini belirleyen hedeftir. Ülkenin çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarılması önemlidir. (Siyasi hedefler) (Eğitim Programı)

Genel Hedef (Öğretim Prg.): Milli Eğitimin ve okulların hedefi. Bir ülkenin eğitim felsefesi

Özel Hedef: Bir dersin veya konunun hedefleri özel hedeftir. (Ders Planı)

KPSS: Fen ve teknoloji dersi öğretim programının vizyonu bütün öğrencilerin bireysel farklılıkları ne olursa olsun fen - teknoloji okur yazar olarak yetiştirmesidir. Bu hangi hedeflerle ilgilidir? **(Özel hedef)** = Bir dersin (fen teknoloji) hedefleri

Hedeflerin Taşıması Gereken Özellikleri

- Hedefler, somut, öğrenci tepkisi olarak ifade edilmeli.
- Hedefler, gözlenebilir, ölçülebilir öğrenci tepkisi olarak yazılmalı.
- Hedefler, bireyin, toplumun, konu alanı ve doğanın ihtiyaçlarına uygun olmalı
- Hedefler herkes tarafından aynı şekilde açıklanacak biçimde olmalı (**Açık - seçiklik**)
- Hedefler öğrenci tepkisine dönük olmalı (**öğrenci davranışına dönüklük**)
- Hedefler içerikle ilişkili olmalı (**Kenetlilik**)
- Her hedef ifadesi bir tek davranışı kazandıracak biçimde yazılmalı
- Hedefler, öğrencinin hazırbulunuşluğuyla ulaşılacak nitelikte olmalı
- Hedefler, öğrencinin tek başına değil, birlikte ulaşılabilecek nitelikte düzenlenmeli
- Hedefler, binişik değil bitişik olmalıdır.
- Hedefler, belirli bir davranış grubunu ifade edecek kadar geniş aynı zamanda tek bir özelliğe yönelik olmalıdır.

KPSS: Hangisi hedeflerin taşıması gereken özelliklerden biridir? **(Hayatta kullanılabilir ve toplumun gereksinimlerine uygun olması)**

KPSS: Hangisi hedeflerin özelliklerinden biri değildir? **(Öğrencilerin kendi çabalarıyla ulaşılabilir olması)** = hayır - işbirliği gerekir. Öğretmen öğrenci birlikte işbirliği yaparak ulaşılmalı.

KPSS: Türk eğitim sisteminin genel hedeflerini neye göre belirlenir? **(Milli eğitim temel kanununa göre)**

KPSS: Hangisi hedef davranışlara bağlı olarak belirlenmez? **(Eğitimin genel hedefleri)**

KPSS: Hangisi ilköğretim düzeyinde amaçların belirlenmesinde diğerlerine göre daha az etkilidir? **(Toplumdaki istihdam olanakları)**

Bilişsel Hedefler: Düşünme, algılama, ezberleme, örnek verme, problem çözme, zihinsel akıl yürütme, tasarlama, analiz etme ve yargılama, karar verme

Duyuşsal Hedefler: Duygular, sezgiler, algıda seçicilik, yönelme, tutum, sevgi, saygı, değer, hoşgörü, takdir, ilgi, farkındalık, dikkat

- **En zor öğretilen duyuşsal hedeflerdir** (önyargıları yıkmak, atomu parçalamaktan zordur)

Devinsel (Psikomotor) Hedefler: Kas ve sinir sisteminin koordinasyonu gözlem, beceri, resim yapma, sökme, takma, birleştirme, voleybolda smaç atma, bisiklet sürme, iğne yapma, halk oyunları

Bilişsel Taksonomi B. Bloom	Anderson, Karthwohl Çağdaş sınıflama
Bilgi →	Hatırlama
Kavrama →	Anlama
Uygulama →	Uygulama
Analiz →	Çözümleme
Sentez	Değerlendirme
Değerlendirme	Yaratma

- B. Bloom'un bilişsel taksonomisi zorunlu ardışık sıra takip eder. Her basamak birbirini destekler ve en üst düzey değerlendirmedir.

- Karthwohl'a göre hedefler ardışık değildir ve en üst düzey kazanım sentez (yaratma) dır. Zorunlu zincir değil, esneklik vardır.

Bilgi: Tanıma, hatırlama, ezberleme, aynısını söyleme, tekrarlama basit sıralama, sınıflama yapma, eşleştirme.

Kavrama: Anlama, açıklama, örnek verme, yorumlama, kendi cümleleriyle ifade etme, özetleme, öteleme, resim, grafikle ifade etme, çevirme, tahmin etme, önemini açıklama, harita okuma

Uygulama: Kullanma, problem çözme, öğrenilenleri ilk kez karşılaşılan durumda kullanma, İngilizce konuşma, bir deney düzeneği hazırlama, kurallı cümle yazma, deney yapma, karenin alanını hesaplama, transfer etme

Analiz: Öğelerine ayırma, öğeler arasındaki ilişkileri belirleme, saptama, inceleme, alt alanlarına ayırma, farkları belirleme, ekonomik, sosyal, siyasi açılardan inceleme, irdeleme, yarar zarar yönden pozitif - negatif yönden inceleme

Sentez: Yeni, orijinal, özgün, tasarlayabilme, planlayabilme, kendine göre yaratma, önerebilme

Değerlendirme: Yargılama, eleştirme, karar verme, ölçütle kıyaslama

KPSS: Bir Türkçe öğretmeni öğrencilerinden örnek vermesini ve öğrendiklerini kullanarak bir öykü yazmalarını ister. Altı çizili kavramlar bilişsel alanın hangi basamaklarıyla ilgilidir? **(Kavrama - uygulama)**

KPSS: Hangisi daha üst düzey bilişsel kazanımdır? **(Daha önce duymadığı tek hücreli bir canlı türü tasarlama)** = sentez

KPSS: I. Yemekten önce ellerimizi yıkamamız niçin gereklidir?

II. Yemekten önce ellerimizin temiz olmasının bize sağladığı yararlar nelerdir? Bu kazanımlar hangi bilişsel düzeydedir? **(Kavrama - Analiz)** Niçin? (açıklamak) = kavrama (anlama) yarar = analiz

KPSS: Hangi iki ifade analiz düzeyindedir?

İnsanların o bölgeye göç etmelerinin yaşamları üzerinde ne gibi faydaları olmuştur? **(Analiz = fayda)** zarar = analiz = farklı açılar (ekonomik, sosyal) Zararları da olmuştur. (Bunu ekonomik ve sosyal açıdan tartışınız)

KPSS: Hangisi üst düzey kazanımdır? **(Çevre kirliliğine karşı nasıl bir politika izlerdiniz?)** sentez

KPSS: Özgün bir kompozisyon yazmak hangi bilişsel düzeydir? (**sentez)**

KPSS: Hangisi daha üst düzey zihinsel beceri gerektirir? **(Yeni - orijinal bir çözüm yolu bulma)** = sentez

KPSS: Hangisi daha üst düzeyde bir kazanımdır? **(kök hücre çalışmaları neler getirebilir)**

KPSS: Hangisi daha kalıcı bir yapıyı ifade eder? **(Çeşitli kaynaklara ulaşarak sentez yapma)**

KPSS: İngilizce dersinde öğrendiklerini bir turistle karşılaştığında konuşan bir öğrenci hangi bilişsel düzeydedir? **(Uygulama)**

KPSS: Hangisi uygulama düzeyiyle ilgilidir? **(Öğrendiklerini ilk kez karşılaşılan durumda kullanma)**

Duyuşsal Hedefler (AT DÖK)

Alma: Farkında oluş, algıda seçicilik - dikkat etme

Tepkide Bulunma: Karşılık verme, uysallık, istekli olarak katılma, ilgili olma, tartışma, izleme

Değer Verme: Adanmışlık, takdir etme, beğenme, bir değeri kabullenmişlik, içselleştirme, düşkün olma, önem verme, tercih etme.

Örgütleme: Değerler sistemine katma kararlılık, organize etme.

Kişilik Haline Getirme: Nitelenmişlik, yaşam felsefesi haline getirme, karakter, dünya görüşü, ölçüt haline getirme.

KPSS: Hangisinin öğretilmesi ve değerlendirilmesi en zordur? **(Kendini toplum hizmeti yoluna adama)** adama=duyuşsal

KPSS: Hangisi duyuşsal hedefle ilgilidir? **(Fen ve teknolojiye yönelik tutum)**

Devinsel Hedefler (Psikomotor)

Algılama: Farkına varma, görme, bakma

Kurulma: İşin başına geçme, hazırlanma, araç gereç hazırlama

Kılavuz denetiminde yapma: Öğretmen gözetiminde yapma

Mekanikleşme: Bir beceriyi tek başına yapabilme

Beceri Haline Getirme: Profesyonel, pratik, hatasız yapabilme

Duruma Uydurma: Beceriyi farklı durumlarda kullanabilme, uyarlama

Yaratma: Yeni, orijinal bir tarz geliştirme, özgün beceri, stil tasarlama

KPSS: Hangisi hem bilişsel hem de psikomotor beceri gerektirir?

(Mercekler kullanarak bir gözlem aracı tasarlar ve yapar)

KPSS: Devinsel becerilerin kazandırılmasında en etkili yöntem hangisidir? **(Gösterip - yaptırma)**

Olgusal Bilgi: Bir disiplinle ilgili tanım ve öğelerin bilgisidir. Bilgi düzeyi ile ilgili temel kural ve kavramların ezberlenmesi

Kavramsal Bilgi: Bir konu ve kavramın ilişkili olduğu diğer kavramlarla ilişkilendirilmek, bütünleştirilerek algılamak.

İşlemsel Bilgi: Problemin çözümüyle ilgili basamaklar, beceri, teknik kullanma

Üstbilişsel Bilgi: Bireyin kendini tanıması, anlaması, bilişini yönetebilmesi, kendi öğrenme stillerini kullanması, kendini yönetmesi (yürütücü biliş)

İçerik (Konu Alanı)

Hedeflere ulaşmak için öğretilmesi gereken konuların düzenlenmesidir. **Ne öğretelim**? Sorusuna cevap arar. İçerikler, toplumsal ve bireysel fayda, öğrenme öğretme, bilginin geçerliğine uygun olmalıdır.

Ana Disiplin: Bir dersin bütünü, terminolojisinin bütünü, dersin temel konu ve kavramlarıdır. Örneğin coğrafya, sosyoloji, matematik

Ara Disiplin: Bireylere yaşam becerileri kazandırma, okulla yaşamı ilişkilendirmek amacıyla oluşturulmuş konulardır. Ara disiplin dersin kendisi değil, derslerle yaşam arasında ilişki kurulabilir konulardır. (Afet yönetimi ve güvenli yaşam, girişimcilik - özel eğitim - kariyer bilinci, insan hakları, rehberlik, sağlık ve spor kültürü)

Tema: Birbiriyle ilişkili konu ve kavramlardır. Öznel bilgi birimleridir. Tema birbiriyle ilişkili ünite ve konulardır. İlkokul 1, 2, 3. Sınıflarda kullanılan öğrenmeyi organize eden yapıdır. (Benim eşsiz yuvam, dün - bugün - yarın, okul heyecanım) 4 - 5 - 6 - 7 - 8. Sınıflarda birbiriyle ilişkili konu ve kavramlar **öğrenme alanı** olarak ele alınır.

- İçerik, bilimsel, dayanaklı, güncel olmalıdır.
- İçerik, öğrenme ilkelerine uygun olarak düzenlenmelidir.
- İçerik, hedeflerle ilişkili ve öğrenci düzeylerine uygun olmalıdır.
- İçerik, yaşamda kullanılabilir - işlevsel olmalıdır.
- İçerik anlamlı, yararlı, transfer edilebilir, önceki konularla ilişkili tahmin edilebilir, önkoşul, tümdengelim, alıştırma ve soyutlamaya uygun düzenlenmelidir.
- İçerikte verilen yeni ve eski bilgilerin ilişkilendirilmesi kapsama ilkesine uygun olmalıdır.

Yatay Kaynaşıklık: Yaşantıların benzerliği - aynı yıl okutulan dersler arasında ilişkilendirme sağlanmasıdır. (Korelasyon desen)

Dikey Kaynaşıklık: Yaşantıların sürekliliği - aynı dersin farklı yıllarda aşamalı, ardışık sıralı olarak düzenlenmesi

Belirtke Tablosu: İçeriklerin iki boyutlu bir çizelgeyle gösterildiği şemadır. Belirtke tablosu içerikten hemen sonra hazırlanır. Belirtke tablosu hem eğitim durumlarına kılavuzluk eder hem de ölçme değerlendirmeye yardımcı olur. Dersin hedeflerini nicel ve nitel olarak özetler. Kapsam geçerliliğini sağlar, hedef içerik tutarlılığını sağlar.

Ünite Analizi Tablosu: Üniteye başlamadan önce öğretilecek kavramların, öğelerin belirlenmesi, sıralanmasıdır. Ünitede hangi kavramlar ve alt kavramlar varsa belirtilen tablodur. Kitaplarda her ünitenin başında hazırlanan tablolar kavram haritaları.

İçerik Düzenleme Yaklaşımları:

Doğrusal Yaklaşım: (Bloom - Tyler) Aşamalılık, ardışıklık, zincirleme özelliği taşıyan konuların düzenlenmesinde kullanılan ardışık, sıralı, yakın ilişkili ve zorunlu konulara uyan içerik düzenlemesidir.

- Programlı öğretim (Skinner) buna göre düzenlenmiştir. Aralarında önkoşul niteliği bulunan konular doğrusal düzenlenir.
- Konu merkezli tasarımlara uygun içeriklerin düzenlenmesinde kullanılır.
- Konular bir sonraki dönem tekrarlanmaz. Fen - teknoloji, matematik, sosyal ve hayat bilgisi aşamalık gösterir.
- Konular zincirleme düzenlenir, dikey ilişkili olarak devam eder.

KPSS: Bir uzman bilgisayar dersinde doğrusal programlama yaklaşımını kullanmak isterse hangisini kesinlikle göz önünde bulundurmalıdır? **(Konuların ardışık ve yakın ilişkisi olması)**

KPSS: Öğrenilecek davranışlar **arasında sıkı bir aşamalılığın olduğu** bir derste öğretmen öğrenciyi derse katmak için öncelikle ne yapması gerekir? **(Ön koşul niteliğindeki davranışların önceden öğrenilmiş olması)**

KPSS: 8. Sınıf matematik öğretmeni öğretim yılının başında öğrencilerin **derse hazır oluşunu belirlemek** ister, öğretmenin hazırlayacağı ölçme aracı hangisini kapsamalıdır? **(8. Sınıf matematik dersinde gerçekleşecek öğrenmelerin ön koşulları)**

KPSS: Bir matematik öğretmeni bölme işleminden önce öğrencilerin konuya temel oluşturacak bilgilerinin olup olmadığını belirlemek istemektedir. Öğretmen bu amaca ulaşmak için ne yapmalıdır? **(Öğrencilerin konuyla ilgili ön koşul bilgileri öğrenip öğrenmediklerini belirlemek)**

KPSS: Aşamalılık özelliği olan konuların düzenlenirken **ardışık sıralı, ön koşul yakın ilişkili** düzenlenmesi hangi içerikle ilgilidir? **(Doğrusal)**

Sarmal - Spiral programlama: (Bruner) Yeni öğrenilecek konuların önceki öğrenmeler üzerine inşa edilerek anlamlandırılması, her yıl genişletilerek tekrarlanmasına dayanan içerik düzenlemesidir. Sarmal yaklaşım konuların giderek genişletilmesine dayanır. Konuların yeri ve zamanı geldikçe tekrarlanmasıdır. (Kapsama ilkesi) Yabancı dil öğretiminde sıkça kullanılır. Matematik dersinde de kullanılır.

KPSS: Sarmal içerik yaklaşımının temel dayanağı nedir? **(Yeni öğrenilenlerin ön öğrenmeler üzerine inşa edilmesi)**

KPSS: Yeri geldikçe önceki öğrenmelerin daha kapsamlı olarak yeniden öğretilmesi gerektiğini savunan içerik düzenlemesi hangisidir? **(Sarmal)**

KPSS: Yapılandırmacı yaklaşımda kullanılan temel içerik düzenlemesi hangisidir? **(Sarmal)**

KPSS: Rakamları okur - yazar, 10'a kadar nesneleri sayar - yazar, 100 içinde ileriye doğru birer onar ritmik sayar kazanımlar hangi içeriğe uygundur? **(Sarmal)** Konuların gittikçe genişleyen tekrarı, rakamları tanır. 10'a kadar 100'e kadar saymak (tekrar)

Modüler Programlama (Vygotsky): Konuların aşamalı olup olmadığına bakmaksızın öbeklere ayrılmasıdır. Her öbeğin diğer öbeklerle ilişkili olmasından çok, öbeğin kendi içindeki ilişkililiği önemlidir. Beden Eğitimi dersinde **voleybol, futbol, basketbol, kros, yüzme ayrı ayrı düzenlenebilir**. Hizmetiçi eğitim çalışmaları da konu konu (öbek) ayrılabilir. Mesleki ve teknik eğitimde kullanılır.

KPSS: İçerik düzenlenirken **konuların öbekler halinde düzenlendiği**, bu öbeklerin birbiriyle ilişkili olmasının beklenmediği ancak her birinin anlamlı bir bütün oluşturması gereğini vurgulayan programlama yaklaşımı hangisidir? **(Modüler)**

KPSS: Bir ilçe milli eğitim müdürlüğü üç konuda öğretmenlere hizmetiçi eğitim vermeyi planlamaktadır. Bunlar **yapılandırmacı yaklaşım uygulamaları** ilköğretim **çağı öğrencilerinin bilişsel - sosyal gelişimleri** ve **bilgi teknolojilerini kullanma** ile ilgilidir. Hizmetiçi programı hangi içerikle daha uygun düzenlenir? **(Modüler)**

KPSS: Sedat öğretmen beden eğitimi dersinde **voleybol, basketbol ve hentbol oyunlarının benzer görünmekle beraber farklı özelliklerde olduğunu düşünür** ve bu oyunların öğretiminde farklı yöntem teknikler kullanır. Her oyunu kendi içinde organize ederek öğretir. Sedat öğretmen hangi içeriği kullanmıştır? **(Modüler)**

KPSS: Öğrenme **ünitelerinin öbeklere ayrıldığı** konuların öğretim sırasının esnek her dilimin bir bütün oluşturduğu içerik düzenleme yaklaşımı hangisidir? **(Modüler)**

Piramitsel Programlama Yaklaşımı: İlk yıllarda geniş tabanlı konuların gittikçe tek alanda uzmanlaşmaya gidecek şekilde daraltılarak düzenlenmesidir. Program esnek değildir, içerikler önceden belirlenmiştir. Fen - Edebiyat fakültesi, mühendislik fakültesi vb… öğrenci bir alanda uzmanlaşır.

KPSS: İlk yıllarda geniş tabanlı konuların ele alınması ve giderek küçük birimlerde derinlemesine çalışma yoluna gidilmesi hangi içerikle ilgilidir? **(Piramitsel)**

Çekirdek Programlama (Bütünleştirilmiş): Öğrencilerin toplumsal sorunları çözecek bilgi ve becerilerle donatılmasıdır. Merkeze ortak konular yerleştirilir bunları bütün öğrenciler almak zorundadır. Sonra diğer konu ve dersler seçimlik olarak düzenlenir. Öğrenciler farklı alanlarda uzmanlaşma fırsatı bulabilirler, program esnektir. Örnek bazı mühendislik fakülte programlarında öğrenciler belirli dersleri aldıktan sonra farklı alanda uzman olarak mezun olabilirler. (J. Dewey)

Konu Ağı - Proje (J. Dewey): Konuların birbiriyle ilişkilendirilerek projeler halinde düzenlediği yaklaşımdır. Öğretimde derslerin projelerle desteklenmesidir, öğrenciler bireysel veya grup olarak çalışabilirler.

Sorgulama Merkezli (J. Dewey): İçerikler öğrencilerin sisteme girdikten sonra soru ve sorunlarına göre düzenlenmesine dayanır. İlerlemeci felsefeye dayanır.

KPSS: Hangisi sorgulama merkezli içeriğe uymayan bir durumdur? **(Birden fazla alanda uzmanlık seçeneği sunmakta mıdır?)**

KPSS: Öğrenci merkezli tasarımlardan "yaşantı merkezli" tasarım hangi içerik düzenlemesine daha uygundur? **(Sorgulama)**

Eğitim Durumlarının Düzenlenmesi

- Etkinliklerin hedeflerle ilişkili öğrencinin ilgi ihtiyaçları, hazırbulunuşluğu dikkate alınarak öğretmen rehberliğinde öğrencinin aktif olarak katıldığı, yaparak yaşayarak öğrendiği, çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanılarak, araç gereçlerle dersin zenginleştirildiği biçimde düzenlemek gerekir.

KPSS: Öğrenme, öğretme sürecinde hangisi önemli değildir? **(Öğrencinin diğer yaşantılarından bağımsız olma)**

KPSS: Öğretmenler öğrencilere uygun ortamlar yaratırlar hangisi buna uygun davranış değildir? **(öğrencilerin ilgili olsun, olmasın her davranışını pekiştirme)**

KPSS: Hangisi belirtke tablosunun temel boyutlarıdır? **(İçerik, hedef, davranış düzeyleri)**

KPSS: Öğretim programındaki kazanımlarla etkinlikler arasındaki ilişkileri göstermek, öğrenme yaşantılarının seçilmesine ve uygun ölçme araçları geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla hazırlanan nedir? **(Belirtke tablosu)**

KPSS: Bir öğretmen öğrenme - öğretme sürecine yönelik etkinlikler düzenlerken neyi dikkate alması gerekli değildir? **(Ders ve çalışma kitabına bağlı kalması)**

Bir Dersin Aşamaları:

1 - Giriş

Dikkat çekme: Derse araç - gereçle girme, ilginç soru sorma, dersin başında, şekil grafik kullanma, ses tonu, beden dilini kullanma

Güdüleme: Konunun ne işe yarayacağı, nerede kullanılacağının söylenmesi, öğrencide beklenti oluşturma

Hedeften Haberdar Etme: Hangi konuların işleneceğini söyleme, belirtme (**gözden geçirme**)

Geçiş: İşlenecek konuya önkoşul oluşturacak bilgiler hatırlatılır böylece öğrenci eski ve yeni konuyu ilişkilendirmiş olacaktır.

- Dersin giriş bölümünde öğrenci motive edilir, ön bilgi hatırlatılır, derse hazırlanır.

2 - Geliştirme

Öğrenciye kazandırılacak bilgi ve beceriler, sonraki konular ve yaşama transfer etme, ödevlerle destekleme ve sürdürme.

KPSS: Öğretmenin derse kasetçalarla girmesi neyi sağlar? **(Dikkat çekme)**

KPSS: Dersin başında öğrencilerin öğrenmeye güdülenmesinin temel sebebi nedir? **(Etkili ve verimli öğrenmeyi sağlamaya çalışmak)**

KPSS: "Meyve suyu niçin daha yavaş, su ise daha hızlı akar? Bugün işte bunu öğreneceğiz diyen bir sınıf öğretmeni öncelikle neyi amaçlamış olur? **(Güdülenmeyi sağlamak)**

KPSS: Ahmet öğretmen derse başlarken " çocuklar **bu dersimizde trafik kurallarının neler olduğunu öğreneceksiniz**, derste öğrendiklerinizi yaşamınız boyunca kullanacak ve **kazaların önlenmesini sağlayacaksınız**" der. Ahmet öğretmen hangi basamakları kullanmıştır? **(Gözden geçirme - güdüleme)**

KPSS: Öğretmen dersin başında öğrencileri dersin hedefleri ve içeriği konusunda bilgilendirmelerinin öncelikli amacı değildir? **(Öğrencilere birbirlerini destekleme konusunda fırsat vermek)**

SINIF YÖNETİMİ

Sınıf yönetimi, etkili ve verimli öğrenme ortamlarının sağlanması amacıyla sınıfın fiziksel yapısını, zamanı ve kurallarını düzenlemektir. Sınıf yönetimin amacı etkili, verimli öğrenme ortamlarının sağlanmasıdır. Eğitim yönetiminin ilk basamağını oluşturur. İyi bir sınıf yönetimi öğrenci başarısını olumlu etkiler. Sınıf yönetimi, öğretme, öğrenme etkinliklerinin sağlanması ve sürdürülmesine ortam hazırlamaktır.

- Etkili verimli ortam oluşturma - sürdürme
- Sınıf kuralları, motivasyon, etkili iletişim, zamanı etkin kullanma, istenen davranışların ortaya çıkarılması, düzenliliğin sağlanmasını destekler.

KPSS: Sınıf yönetimin temel amacı nedir? **(Etkili ve verimli öğrenme ortamlarının oluşturulmasını sağlamak)**

Sınıf Yönetim Modelleri

Geleneksel Yaklaşımlar: Öğretmen otoritedir, kuralları belirler, sıralı oturma egemendir. Sınıf kuralları katı ve değişmezdir, öğrenci pasiftir. Kuralları öğretmen belirler, uymayanları suçlar, cezalandırır, sunuş yolu, ezber kullanılır.

Tepkisel Yaklaşım: Öğretmen öğrencinin her davranışını ödül ve ceza ile karşılanmak istenmeyen davranışlar değiştirilmek istenir. Sıkça kullanılması uygun değildir. Bireysel yönü ağırlıklı geleneksel bir yapıdır.

Önlemsel Yaklaşım: İstenmeyen davranışların önceden tahmin edilerek önlem alınmasına dayanır. Konuşanları ayırmak, tek sıralı oturtmak, öğretmenin, dikkati toplamak için sürekli fıkra, öykü anlatması. Bireylerin sosyalleşmesine hizmet eder, gruba yönelik bir modeldir.

Gelişimsel Yaklaşım: Sınıf yönetiminde öğrenci ilgi ihtiyaçları, gelişim döneminin özelliklerinin dikkate alınarak düzenlenmesidir. Öğrenci merkezli modeldir, kurallar birlikte belirlenir, esnektir, bireysel farklılıklar önemsenir, çağdaş eğitim anlayışı benimsenir.

Bütünsel (sistem) Yaklaşım: Sınıf yönetiminde yerine, zamanına göre birçok yaklaşım birarada kullanılabilir. Eklektik yaklaşımı benimser. Bütünsel yaklaşım, sınıf yönetiminde aile, okul, boş zaman ve akran çevresini dikkate alır, bütünsel bakar.

- Sınıf ortamı kendine özgüdür, diğer ortamlardan ayrı bir havası vardır. Bazen dışarda uslu duran öğrenci sınıf ortamında yaramazlığa yönelebilir.
- Sınıf ortamı çok boyutludur, bir olay birçok yönü etkiler.
- Sınıfta aynı anda birden çok olay ortaya çıkabilir, eş zamanlıdır.
- Sınıfta bazı olaylar tahmin edilemez ve çok hızlı gelişir, açıkça sınıfın önünde gerçekleşir, her sınıfın ortak tarihi vardır.

Sınıf Yönetiminin Disiplin Modelleri

Etkili Disiplin (Canter) Modeli):Öğretmen otoritedir ve katı disiplin kuralları ceza ve öğüt verme eğilimindedir. Kurallar esnetilmez, özel durumlar dikkate alınmaz, herkes kurallara uymak zorundadır. Bir sorun ortaya çıktığında, sorunun temel nedeni sorgulanmaz, önemli olan her türlü koşulda öğrencinin uygun davranışı göstermesidir.

Kounin Modeli: Öğretmenin birinci amacı öğretimi etkin olarak gerçekleştirmesidir. Sınıfta bir problem durumu olduğunda öğretmen dersle ilgilenecek ve öğrencinin dikkatini çekerek derse devam edecek. Öğretmen öğrenci katılımını desteklerse disiplin problemleri azalır, öğrenciye sert tepkilerden kaçınılır. **Dalga etkisi** önemlidir. Öğretmen davranışıyla sınıfa ve değer öğrencilere model olur, bu davranış sınıfta gittikçe yayılır.

Davranış Değişikliği Modeli: Davranışçı yaklaşıma dayanır. Öğretmen istenen davranışları pekiştirir. İstenmeyen davranışları görmezden gelir, sönmesini bekler. Ödül önerilir ceza ise önerilmez.

Gerçeklik Terapisi - Glasser Modeli: Psikolojik danışmanlık anlayışına dayanır. Öğrencilere kurallar açık - net bir şekilde anlatılır. Öğretmen öğrencilere rehberlik yapmalı, öğrencinin sorunlarını çözmesini desteklemelidir. - Öğretmen, öğrenci ihtiyaçlarını (sevgi - güç - eğlence - saygı) karşılaşmalarına yardımcı olmalıdır. Kurallar esnek olmalı, öğretmen istenmeyen davranışları sergileyen öğrencilere durumun olumlu - olumsuz yönlerini açıklamalı, iyi ve kötüyü ayırt etmesini desteklemelidir. - Ortaya problem çıktığında öğrenciler küçük küme olmalı sorunu tartışarak çözebilmelidir.

Etkili Öğretmenlik Modeli: (Gordon Modeli): Sınıf disiplininin sağlanmasının temelinde öğretmen - öğrenci iletişimi çok önemlidir. Öğretmen sınıf yönetiminde ılımlı - anlayışlı olmalı, rehber olmalı, öğrenciyi sorunların çözümüne katmalı. Bir sorun ortaya çıktığında sorunun kaynağını incelemeli ve danışman gibi davranmalı, ceza vermemeli. (çağdaş model) Bu modelde ortaya sorun çıkarsa J. Dewey'in problem çözme basamakları kullanılır.

Sosyal Disiplin Modeli: Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının temelinde karşılanmayan ihtiyaçları yatmaktadır. Öğretmen öncelikle öğrencinin sosyal ihtiyaçlarını (saygı - onay - kabul görme) karşılamalıdır. İstenmeyen davranışların nedeni (Dikkat çekme - güç mücadelesi, öç alma ve yetersiz görünmedir) Bu konuda öğrenciler önemsenmeli ve öncelikle anlamaya çalışmalıdır.

Sınıftaki fiziksel ortamın düzenlenmesi: Sınıfta, trafiği yoğun alanlar rahatlatılmalı, eşyalar uygun ve kullanılabilir uzaklığa konulmalı, bütün öğrenciler öğretmeni görebilmeli, sıkça kullanılan araç - gereçlere kolayca ulaşılabilecek şekilde düzenlenmelidir. Sınıfta sıcaklık genel uyarılmışlık düzeyi için 20 C° olması önerilir, alt sınıflarda sarı - ortaöğretimde ise mavi renkler tercih edilir.

Oturma Düzenleri:

Sıralı Oturma: Gelenekseldir, disiplini sağlamada etkilidir. İletişim tek yönlüdür. Öğretmen baskındır - kalabalık gruplarda etkilidir.

Daire Biçimi Oturma: Öğretmen - öğrenci, öğrenci - öğrenci etkileşimi yoğundur. Tartışma tekniklerinde tercih edilir, iletişim yüz yüzedir.

Küme Düzeni: Grup çalışmalarında, özellikle işbirlikli gruplarda tercih edilir. Aynı gruptaki öğrenciler yüzyüze etkileşim içinde olurlar, küçük gruplarda tercih edilir. (Kalabalık olmayan sınıflar)

> **KPSS:** İşbirlikli öğrenmede en etkili oturma biçimi hangisidir? **(Küme biçimi)**

U - Düzeni: Sınıf alanının rahat kullanımı, araç gereçlerin ve gösteri, gösterip yaptırma yöntemlerinin kullanılmasını kolaylaştırır. Öğretmen bütün öğrencilere rahatlıkla ulaşır.

Karma Oturma: Farklı konularla ilgili çalışma gruplarında, laboratuvar, proje bilgisayar gruplarının bir arada çalıştığı ortamlarda kullanılır. (L - V - O)

İletişim: Duygu ve düşüncelerin karşılıklı iletisidir.

Kaynak → Mesaj → Kanal → Alıcı → Dönüt

öğelerinden oluşur. Etkili bir iletişim; sınıf yönetimini, başarıyı ve öğrencinin sosyal duygusal yapısını olumlu etkiler.

Mesajlar açık net ve anlaşılır olmalı, dil kadar jest ve mimikler de iletişime destek olarak kullanılmalıdır. İletişim sürecinin en önemli öğesi **Dönüt**tür. Dönüt iletişimin karşılıklı olmasını sağlar.

- İletişimde etkin dinleme, özsaygı geliştirici dil, empatik dil ve ben dili kullanılır.

Sınıf Kurallarının Belirlenmesi:

- Kurallar, sene başında derse başlamadan önce, öğretmen - öğrenci etkileşimiyle belirlenmelidir.
- Kurallara önce öğretmen uymalı, örnek olmalıdır - model olmalıdır.
- Kurallar açık net ve anlaşılır olmalı, neyin yapılmamasından çok neyin nasıl yapılacağını göstermelidir.
- Kurallar uygulanmalı yerine göre özel durumlarda esnetilebilmelidir.
- Geçerliliğini yitiren kurallar değiştirilmelidir.
- Kurallara uyulmadığında neler olacağı öğrencilere önceden açıklanmalıdır.

Öğretmen Rolleri

Öğretmen, devletin eğitim - öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenlerde bulunması gereken mesleki özellikler önem derecesine göre

- Konu Alanı bilgisi
- Öğretmenlik meslek bilgisi
- Genel kültür - Genel yetenek bilgisi
- Öğretmenin kişisel özellikleri - hoşgörülü, önyargısız, mesleğini seven, iletişimi güçlü, rehber, yönlendirici, lider, kendine güvenen, kendini gerçekleştirmiş özelliklere sahip olmalıdır.

> **KPSS:** Sınıf yönetiminin öğelerinden olan öğretmenin liderlik tarzı neyle ilgilidir? **(Öğretmenin davranış örüntüleriyle)**

> **KPSS:** Öğretmende bulunması gereken en önemli özellikler nelerdir?
>
> **(Konu Alanı - Öğretmenlik meslek bilgisi - Genel kültür - genel yetenek)**

> **KPSS:** Türk milli eğitiminin ilkelerinden demokrasi eğitimi doğrultusunda öğretmenlerin hangi özelliğe sahip olması daha uygundur? **(Model olma)**

> **KPSS:** Hangisi öğretmenlik mesleğinin etik standardına uyan temel yapıdır? **(İnsanlık onuruna saygı duymak)**

> **KPSS:** Hangi öğretmen davranışı, öğrencinin sınıfta kendisini güvende hissetmesini sağlamaz? **(Öğrencileri not kesme ile uyarma)**

Mesleki Rol Modelleri:

Mesleki Standart: Öğretmenin her yönüyle donanımlı olmasıdır. (Hem sosyal - hem ders - hem kişilerarası ilişki)

Etik standart: İnsanlık onuruna saygı duyma

Kendine Yetme: Kendi kendine karar verebilme, bir işi başlatma ve sonlandırabilme

Üst Düzey Yeterlilik: Alanında profesyonel olması

Üst Düzey Okur - yazarlık: Genel kültür, genel yetenek bilgisi

Analitik ve Yansıtıcılık: Öğretmenler eleştirilmeli, değişime açık olmalı ve aktarabilmeli

Benimsenmeyen Öğretmen Modelleri:

Sunan öğretmen (tek yönlü iletişim - ezber - öğretmen bilgi aktarır)

Sunamayan öğretmen (mesajları açık iletemeyen, stratejileri kullanamayan)

Bağıran öğretmen, hazırlıksız öğretmen, hızlı veya yavaş mesaj veren öğretmen

Etkisiz Öğretmen: Bilgili olduğu halde teknik terimler (dil) kullandığı için verimli olamayandır. Bilgisi var fakat öğrenci düzeyine inemeyen öğretmendir.

İstenmeyen Davranışları Önleme:

- İstenmeyen davranışların çözülebilmesi için öncelikle problemin kaynağını tespit etmek gerekir.
- Kalabalık sınıflarda, fiziksel yapısının uygun olmadığı sınıflarda, farklı başarı düzeylerine sahip sınıflarda sınıf yönetimi zorlaşır.
- Bir problem ortaya çıkmadan önce öğrencilere, düzeylerine uygun görev ve sorumluluklar vermek gerekir.
- Öğrencilerin güdülenerek derse katıldığı bir sınıfta disiplin sorunları kendiliğinden azalır. Öğrenmeyi ön planda tutmak gerekir.
- Görmezden gelme, ilk ve basit davranışlarda uygulanır, bütün sınıfın dikkatini çeken, rahatsız eden, sürekli aynı davranışı yapan öğrencileri görmezden gelmek doğru değildir.
- Beden dilini kullanmak (göz teması, jest ve mimikler, ses tonu)
- Sözel uyarıcılar kullanmak
- Sınıf dışında görüşme
- Disiplin kurallarını işletme

Göz teması, iletişimde önemlidir, kısa süreli göz bağıntısı olumlu, uzun süreli göz teması olumsuz iletişim sağlar.

> **KPSS:** Bir öğrencinin sıra arkadaşlarıyla konuştuğunu gören öğretmen hangi uyarma yolunu kullanmalıdır? **(Göz teması kurmak)**

> **KPSS:** Öğrencilerin derse etkin katıldığı bir sınıfta hangisi kendiliğinden ortadan kalkar? **(Disiplin sorunları)**

> **KPSS:** Hangisi sınıf kuralları belirlenirken kullanılır? **(Kuralların öğrenci katılımıyla belirlenmesi)**

> **KPSS:** Okul bahçesinde futbol oynarken tartışan öğrenciler tartışmayı sınıfa taşımışlar ve derste de sürdürmüşlerdir. Öğretmenin bu sorunu çözmek için öncelikle aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır? **(Problem nedenlerini araştırmak)**

KPSS: Çekingen öğrencileri derse katmak için öğretmenin yapması gereken davranışlardan hangileri uygundur? **(Zamanı gelince uygun ipucu ve pekiştireç verme, hazırbulunuşluk düzeyine uygun soru sormak)**

KPSS: Hangisi öğretmende bulunması gereken özelliklerden değildir? **(Değerlendirme esnasında öznel olma) =**nesnel olmalı

KPSS: Sınıf içi disiplin sorunlarını azaltmada öğretmenin yararlanacağı en uygun yaklaşım hangisidir? **(Öğrenci düzeylerine uygun görev ve sorumluluk verme)**

KPSS: Sınıf içi düzeni bozan ve arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kuramayan bir öğrencinin sorununun üstesinden gelebilmesi için öğretmen hangi tutumu sergilemelidir? **(Olumsuz davranışların nedenlerini inceleyerek tutarlı tepkiler verme)**

KPSS: Sınıf içinde karşılaşılan bir probleme çözüm bulunabilmesi öncelikle hangisinin tam ve doğru olarak yapılmasına bağlıdır? **(Probleme ilişkin bilgi ve bulguların toplanması)**

KPSS: Sınıfta öğrenciler arasında bir huzursuzluk olduğunu far eden ve bu sorunu çözmesi gerektiğini düşünen öğretmen öncelikle ne yapmalıdır? **(Sorunun ne olduğunu anlamaya çalışır)**

KPSS: Sınıfta sağlıklı iletişim süreci oluşturulabilmesi için öğretmenin öncelikle hangisine özen göstermesi gerekir? **(Yanlış cevap verildiğinde ipuçları verilerek doğruyu buldurma)**

ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ VE MATERYAL GELİŞTİRME

- Bilginin öğrenciye ulaştırılabilmesi için gerekli olan yol ve araçlar öğretim araçlarıdır. Öğretim araçları, öğretim sürecini destekleyen temel araçlardır.
- Öğretim teknolojileri, öğrenme - öğretme süreçlerini destekleyen bütün materyal, yol ve araçlardır. Belirli disipline ait teknolojilerdir.
- Öğretim materyalleri seçerken hedefler, öğrenci özellikleri, öğretmen yöntem özellikleri, ortam, araç gereçlerin özellikleri ve kısıtlamalar (Bütçe - zaman) etkilidir.
- Öğretim araçlarını kullanmanın temel amacı, etkili ve verimli öğrenmeyi sağlamak, öğrencilere verilen ipuçları - mesajların (içerik) anlaşılır ve somut yoldan ulaştırılmasıdır.

Öğretim Materyali Seçerken:

- Dersin hedeflerine uygun
- Öğrenci ihtiyaç ve gelişim düzeyine uygun
- Açık - sade - net - anlaşılır bir yapı
- Özet bilgiler içeren - hayatta kullanılabilir, geliştirilebilir, güncellenebilir
- Öğrencilerin kolay ulaşılabilir, sağlam, kullanılabilir, ekonomik olmalı sınıfın yapısına uygun - dil ses - görüntü, renk açısından uygun olmalıdır.

Araç - Gereç Kullanmanın Faydaları:

- Çoklu öğrenme ortamı sağlamak
- Öğrencinin dikkatini çekmek, güdülemek
- Somut - açık öğrenmeyi - etkili - kalıcı - verimli öğrenmeyi desteklemek
- Öğretmene yardımcı olmak, zamanın etkin kullanımını sağlamak
- Kalıcı öğrenme sağlamak, sıkıcılığı azaltmak, fırsat eşitliği sağlamak
- Unutmayı azaltma, transfer sağlamak, hatırlamayı kolaylaştırmak

E. Dale'nin Yaşantı Konisi:

E. Dale, öğretime açıklık kazandırmak amacıyla yaşantı konisi geliştirmiştir.

- Öğrenmelerin çoğu gözler yardımıyla elde edilir.
- En iyi öğrenme bireyin kendi kendine yaparak öğrenmeleridir.
- Öğrenme etkinliğine ne kadar duyu organı katılırsa o kadar etkili kalıcı öğrenme gerçekleşir.
- Öğrenme, somuttan soyuta, basitten - karmaşığa doğru düzenlenmelidir.

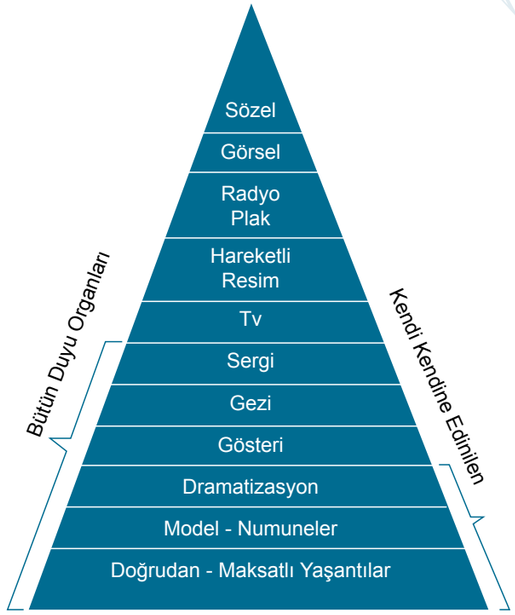

KPSS: Dale, yaşantı konisinde model numunelerle elde edilen yaşantıların televizyondan elde edilenlerden daha kalıcı olduğunu savunur. Hangisi bu durumun temel gerekçesi değildir? **(Televizyonla elde edilen yaşantılar bireysel etkileşime dayanır)**

KPSS: Hangisi E. Dale'ye göre en etkisiz öğrenme sağlar? **(Görüşme)** = Sözel

KPSS: Bir öğretmen dersinde çeşitli etkinlikler yaptırmakta ve öğretim sürecini zenginleştirmektedir. Bu durum eğitsel olarak en çok nasıl katkı sağlar? **(Öğrencilerin derse olan ilgilerini ve katılımını arttırır)**

- Duyu organlarının öğretimdeki etkililikleri, görme (%83) işitme (%11) koklama (%3, 5) dokunma (%1, 5) tatma (% 1) olarak etkilidirler. Genel olarak ne kadar çok duyu organına hitap edersek o kadar somut - açık öğrenmeyi desteklemiş oluruz.

Öğretim Materyalleri Tasarım İlkeleri:

Yapısal / Biçimsel İlkeler

Boşluk Alan: Öğretim materyallerinde dolu veya boş kalan alandır. Belirlenmiş çerçevede kullanım alanı dışında kalan yerlerdir.

% 41 % 20

% 25 % 14

Öğretim materyali hazırlanırken ilgili alanları dikkate almak gerekir. Önemli ve dikkat çeken kısımlar tahtanın sol üst köşelerine yerleştirilmelidir.

Çizgi: Dikkati çeken ve sürükleyen yapıdır. Çizgiler - işlem - yön ve hareket algısı uyandırır, şekilleri ayırma ve birleştirme işlemini yapar. Dikey çizgiler güçlülük hissi, yatay çizgiler durgunluk ve sabitlik hissi uyandırır. Köşegen çizgiler ve eğik çizgiler hareket hissi verir.

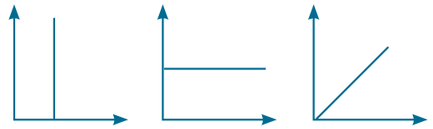

Şekil form: Şekil, yüzey üzerinde oluşturulan iki boyutlu biçimdir. Şekillerin, birbirine göre yerleştirilişi ise formdur. Birbirine bağlanan, çizgiler şekil oluşturur. Bir yüzeye çizilenler şekil, onun yerleştirilme biçimi ise formdur.

Doku: Hissetmektir, canlıymış gibi algılanması, doku, görülen materyalin hissedilmesini sağlar. Materyal tasarımında en az değişkenlik gösteren öğedir.

Renk: Renkler ve çizgiler bir arada uyumlu kullanıldığında en etkili öğretim materyalini oluştururlar. Renklerin fazla ve karmaşık olması ise dikkat dağıtır, amaca hizmet etmez.

- Renkler zıtlık yaratır ve ayırt etmeyi sağlar. Koyu renkler üzerine açık, açık renkler üzerine koyu renkler kullanmak dikkat çeker.
- Doğal renkler kullanılırsa nesnenin gerçekliği artar fakat fazla renk kullanımı dikkati dağıtır.
- Önemli notları belirtmek için renkler kullanılabilir. Canlı renkler.
- Benzerlik ve farklılığı belirtmek için renk kullanılabilir.
- Her biri bilgi farklı renklerle gruplandırılabilir.
- Renkler, coşku, durgunluk, canlılığı belirtmeye yardımcı olur.
- En uzun dalga boyu kırmızı en kısa ise mor renklerdedir.
- Çocuklar için canlı parlak renkler büyükler için pastel tonlar önerilir.
- Dikkat çekmek, kontrast (zıtlık) için renkler kullanılır.
- Bozkır bölgeleri de mavi - yeşil - ormanlık bölgelerde sıcak renkler kullanılması önerilir.

Yerleşim Öğelerinin Kullanım İlkeleri:

Oran - Ölçek: Objelerin birbirine göre büyük küçük orta, ağır, hafif duygusu oluşturmayı sağlar. Birbirine göre şekillerin büyüklüğüne uygun objeler seçilir. Objelerin bu özelliklerini belirtmek için tanıdık başka objelerle ölçeklendirilmesi gerekir. (Büyük - küçük - hafif - ağır)

Denge: Objelerin gözle algılanan ağırlığıdır. Objeler materyalde dengeli eşit dağıtılır. Her iki tarafın eşit olarak algılandığı duruma (**formal denge**) denir. (Materyal ortadan ikiye ayrıldığında eşit parçaya bölünmüş olur. Ağırlık her iki tarafta eşit fakat kullanılan öğeler farklıdır.) **İnformal denge**

- İnformal denge, dikkat çeker ve dinamik bir yapı oluşturur.
- Gözün bilgiyi anında yakalaması için informal denge önerilir.

KPSS: Matematik dersinde üçgen çeşitlerini işleyen bir öğretmen, üçgeni diğerlerine göre daha büyük çizmiştir. Burada hangi tasarım ilkesi dikkate alınmıştır? **(İnformal denge oluşturma)**

Bütünlük: Materyaldeki görsel elemanlar ve fonksiyonları **arasında ilişki bütünlüğünü** sağlamak için her görsel öğe bir mesaj iletmedeki fonksiyonu dikkate alınarak yerleştirilir.

KPSS: Bütünlük ilkesini dikkate alarak bir materyal hazırlamak isteyen öğretmen en çok neye dikkat etmelidir? **(Öğeler arası ilişkileri belirgin hale getirmeye)**

Ritim: Gözün bir objeden diğerine rahatça kayabilmesidir. Ritim, renk, çizgi - şekil ve formla sağlanabilir.

Güneş tutulması buna örnek gösterilebilir.

Vurgu: Öğretim materyalinin dikkat çeken can alıcı noktasıdır. Vurgu için kontrast (zıt), renk, çizgi, yön araçları kullanılabilir veya vurgu yapılmak istenen kısım farklı şekillerde çizilir. Vurgunun bütüne göre baskın olması gerekir.

Ahenk: Materyaldeki parçaların birbirine bağlantılı olmasıdır. Uyum içerisinde olmalarıdır. Bütünü oluşturan parçaların birbiriyle olan uyumudur.

Öğretim Materyalini Hazırlama İlkeleri:

- Hedefe yönelik, öğrenciye yönelik, bilinenden başlama, çok örnek, görelik, seçicilik, tamamlama fonun anlamlılığı, kapalılık, birleştiricilik, derinlik, değişmezlik, yenilik, basitlik.

Ders Kitapları: Ders kitaplarında görünüş, içerik, dil ve anlatım özelliklerinin incelenmesi gerekir. Ders kitaplarını MEB - Talim Terbiye Kurulu onayıyla basılmaktadır.

- Ders kitapları, öğretim programlarının içeriklerine uygun olarak hazırlanır.
- Çeşitli görsellerle ve örneklerle zenginleştirilmiş olması önemlidir.
- Ders kitapları öğrenci düzeyine uygun, yalın ve anlaşılır bir dille yazılmalı
- Hazırlık çalışmaları, alıştırma ve uygulamalarla desteklenmeli
- Farklı öğretme ve öğrenme yaklaşımlarından faydalanılarak hazırlamalı
- Ders kitapları ayrıntılı bilgi yerine sade ve özet bilgilerle donatılmalı (ansiklopedi - yoğun bilimsel bilgi)
- Ders kitapları bilimsel ve akademik bir dil anlayışı yerine açık - yalın bir anlatım diliyle yazılmış olması gerekir.
- Ders kitapları konunun soyut boyutlarını ön plana çıkarmamalıdır?

KPSS: Öğretmenler ders kitaplarını incelerken neye öncelik vermelidirler? **(Çeşitli görsellerle ve örneklerle zenginleştirilmiş olmasına)**

KPSS: Hangisi ders kitabında bulunması gereken bir özellik değildir? **(Olabildiği kadar soyut kavramların kullanılması)**

Yazılı Materyaller: Hedeflere uygun, anlaşılır, içerik, biçim ve yapı olarak öğrenci özelliklerine uygun düzeyde sade ve anlaşılır olarak hazırlanmalıdır.

Yazılı materyaller öğretim programlarına uygun, güncel, bilimsel, görsellerle desteklenmiş, uygun dil ve anlatım şekline dikkat edilmeli.

- Yazma, basılı okuryazarlıkta **kodlamak**tır. Okumak, basılı okuryazarlıkta **kod çözme**dir. Bir bilgisayar programı hazırlamak kodlamak onu anlamak ise kod çözmedir.
- Yazı, diğer materyallerle birlikte de kullanılır, öğretim materyallerinin çoğunda vardır.

- Bir yazıda birden fazla harf karakteri (yazı karakteri) kullanılmamalı
- Dekoratif amaçlı süslü yazılar yerine sade anlaşılır yazılar tercih edilmeli
- Sürekli büyük harf kullanmak dikkati dağıtır, algılamayı zorlaştırır. Başlıklar dışında büyük harflerin kullanılması önerilmez.
- Küçük harflerle yazılan yazılar kolay okunur.
- Dikkat çekmek için büyük harf yerine renkler kullanılmalı
- Harfler ve satır boşlukları uygun ayarlanmalı
- Harf büyüklüğü öğrenci gelişim özelliklerine uygun olmalı
- Paragraflar arası boşluklar, satır arası boşluklardan daha geniş tutulmalı
- Metin uzun, paragraflar içeriyorsa tek sütun kullanılmalı
- Satır sonuna sığmayan kelimeler alt satıra alınmalı (tirelenmemeli)

KPSS: Öğrencileri için yazılı bir materyal hazırlayan öğretmenin hangisini yapması yanlıştır? **(Vurgulamalar için tümü büyük harflerle yazılmış ifadeler kullanılması)**

- Bir ekranda 4 - 5 satır 20 sözcük kullanılmalı. Satır aralıkları uygun olmalı
- Bir ekranda ortalama üç renk kullanılmalı, şekil - zemin ilişkisi dikkate alınmalı
- Görsel - işitsel araçlar öğrenci gelişim düzeyine güncel, bilimsel - dayanıklı uygun olmalı, dersin öğretim programlarına uygun, dil, görüntü, ses açısından nitelikli öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmesi gerekir.

KPSS: Görsel işitsel araç seçerken ne önemli değildir? **(Uzun süredir kullanılıyor olması)**

KPSS: Öğretim aracı olarak hangisi en etkili öğrenme sağlayabilir? **(Model - numuneler)**

KPSS: Öğrenme - öğretme sürecini uygun araç gereçlerle desteklemenin temel amacı hangisidir? **(Etkili ve kalıcı öğrenme sağlamak)**

KPSS: Yeni teknolojiler dikkate alındığında hangisinin gelecekte en yaygın eğitim ortamı olması beklenir? **(Etkileşimli bilgisayar)**

KPSS / EĞİTİM BİLİMLERİ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

Rehberlik: Bireyin kendisini tanıması, çevresini tanıması ve sahip olduğu potansiyelleri en üst düzeyde kullanılabilmesine sunulan profesyonel yardım sürecidir.

Rehberlik: bireyin kendini tanıması anlaması, problemlerini çözmesi gerçekçi kararlar alması ve kendisini gerçekleştirmesine yardım sürecidir.

- Rehberliğin temelinde birey vardır.
- Rehberliğin ortaya çıkışı 1908 - Frank Parsons ABD - Yetişkin - sanayi - mesleki alanda olmuştur.
- Rehberlik, psikoloji ve psikometriden daha çok faydalanan bilimdir.

Öğretim	Öğrenci Kişilik Hizmetleri	Yönetim
Öğrenciye bilgi, beceri kazandırma etkinlikleri	**S**ağlık **S**osyal Yrd. **S**osyal - Kültürel Hizmt. **Ö**zel Eğitim - Özel Yetiştirme **R**ehberlik	Öğretim etkinliklerini koordine etmek yönetmek, eşgüdümü sağlamak ve organizasyonudur.

Öğrenci Kişilik Hizmetleri: Öğrenciyi bir bütün olarak gören, bütün yönlerden gelişimini sağlayan hizmetlerdir. Bu hizmetleri sunmak herkesin (yönetimin) görevidir. Öğrenci kişilik hizmetleri rehberliği kapsar. Rehberlik, ÖKH en önemli hizmetidir. ÖKH öğrenciyi merkeze alan ve bütün yönlerden gelişimini destekleyen hizmetlerdir. ÖKH, hümanist ekole dayanır. Çağdaş eğitim anlayışı öğretim yönetim ve ÖKH bir arada ele alınır. Öğrenci kişilik hizmetleri öğretim ve yönetim hizmetlerinin de daha etkili olmasını sağlar.

Sağlık Hizmetleri: Öğrencileri bilinçlendirmek, taramalar, aşılar, sağlık bilgisi dersi, göz taramaları vs…

Sosyal Yardım Hizmetleri: Burs, kredi, barınma, yurt, ulaşım, beslenme, parasal yardım, ihtiyaç duyarsa iş bulma hizmetleri

Sosyal Kültürel Hizmetler: Boş zamanları kaliteli değerlendirmek için spor, sanatsal etkinlikler, halkoyunları, bahar şenlikleri yapmak.

Özel eğitim - Özel Yetiştirme: Üstün ve geri kalmış öğrencilere sunulur. Özel eğitim, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere hizmet sunmak. (görme - işitme - bedensel ve engelli - kaynaştırma hizmetleri) BEP hazırlamak - **özel yetiştirme**; öğrencilere öğretimi destekleyen ek hizmetler kurslar sunmak özel yetenek kursları açmak. (resim, müzik, matematik, fizik kursu)

Rehberlik hizmetleri: Bireyin kendini ve çevresini tanımak, kapasitesini geliştirmek, çevresine uyum sağlaması için sunulan yardımdır.

- Rehberlik en önemli öğrenci kişilik hizmetidir. Fakat tek başına yeterli değildir. Rehberlik sadece rehber öğretmenlerin görevi değildir. Herkesin işbirliği içerisinde yürüttüğü bir hizmettir.
- Çağdaş eğitim bireyi hem kendisi hem de toplum için yetiştirmeyi amaçlar.
- Rehberlik; yardımcı olmak, yol değil yollar göstermek, desteklemek, güven vermek, cesaretlendirmek, alternatifler sunmaktır.
- Rehberlikte; bireye acımak, kayırmak, onun adına karar vermek yoktur.
- Akıl, nasihat, öğüt vermek yoktur, rehberlik çift yönlü bir etkileşimdir.
- Rehberlik; belirli zamanlarda değil (her zaman) sorunlu bireylere değil (herkese) sadece bilişsel yön veya duygusal değil (bütün yönlerden) bireyin kendini geliştirmesi için sunulur.
- Rehberlik; sorun çözmez, bireyin sorunlarını çözmesine yardımcı olur. Rehberlik bir ders değil bir etkinlik (özel) bir çalışmadır.
- Rehberlik; bireyi yargılamaz, ceza vermez, bireyi disipline etmez.
- Rehberlik; belirli yaşta değil, her yaşta sunulan bir hizmettir.

Rehberliğin Amacı: Rehberliğin birinci amacı bireyin kendisini tanıması, ikinci amacı, bireyin kendisini ve çevresini tanımasıdır. **Sonal (nihai) temel amacı** ise bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımdır. Maslow'un hümanistik anlayışına dayanan kendini gerçekleştirmeyi Rogers, "tam verimlilik" olarak nitelendirir.

- Kendini gerçekleştirme anlayışı, Maslow ve Rogers'ın görüşlerine dayanan klasik yapı olarak kabul edilirken, çağdaş rehberlik anlayışı "bireye yaşam ve kariyer becerileri kazandırmak" olarak kabul edilmektedir. (Piaget - Erikson)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Farkı: Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık bir bütündür fakat rehberlik daha çok bilgi verme hizmetlerine dayanır bu nedenle herkes (sınıf rehber öğretmenleri) rehberlik yapabilir. Fakat ancak uzmanlar psikolojik danışmanlık yapar. Psikolojik danışmanlık, bireye duygusal destek sunmaktır ve bu uzmanlık gerektirir. (sevgi - özsaygı - güven - kararsızlık - yalnızlık - belirsizlik - değersizlik - duygusal faktörler) Rehberlik doğrudan ve dolaylı olarak sunulabilir, psikolojik danışmanlık ise sadece doğrudan sunulan bir hizmettir.

KPSS: Çocuklarımın hepsi büyüyüp evden ayrılıp gittiler. Ev sanki bomboş yapacak hiçbir işim de yok. Bir görüşümde böyle konuşan birisi özellikle hangi duyguyu yaşadığını belirtmek istiyor olabilir? (**Derin bir yalnızlık yaşadığını**)

Kendini Gerçekleştiren Bireyin Özellikleri

- Kendini kabul, özsaygısı yüksek, demokratik, otantik (gerçekçi) nüktedan (mizahi - güler yüzlü), spontan (doğal olma), yalnız kalabilme, risk alabilme
- Başkaları ile iyi ilişkiler kuran, gerçeği olduğu gibi kabullenen, hatalarından ders çıkaran, özerk, belirsizliğe katlanabilen, duyarlı, sorumlu
- Duygularını rahatça açıklama, yeni yaşantılara açık olma, özeleştiri yapabilme, içten denetimli olma, savunma mekanizmalarına sığınmayan, gerçekçi
- Yaratıcı, problem çözme odaklı, yaşamdan zevk alan, kendine yeten
- Kendini gerçekleştirme yaşam boyu devam eden bir süreçtir.
- İnsanların kendilerini gerçekleştirme düzeyleri farklıdır.
- Her insan kendisini belirli bir düzeyde gerçekleştirecektir.

Rehberliğin İlkeleri: Rehberliğin temelinde demokratik ve insancıl bir anlayış yatar. Bireyler hiçbir ayırım yapmadan saygıyı hak eden değerli bir varlıktır. Birey seçme özgürlüğüne sahiptir.

- Rehberlik öğrenci merkezli eğitim anlayışını savunur, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, yaş, bireysel farklılık ve gelişimini önemser. Fakat öğrenciyle sınırlı da değildir.
- Rehberlik gönüllülük esasına dayanır, zorlama yoktur. Öğrencinin gönüllü ve istekli olması önemlidir, bazı durumlarda öğretmen öğrenciye yardımcı olması için rehberlik seviyesinden öğrenciyle görüşmesini isteyebilir.
- Rehberlikte gizlilik esastır. Danışan ve danışman arasında güven duygusu oluşması açısından gizlilik önemlidir. Özel durumlar, kişilik testi sonuçları, psikolojik danışmanlık sonuçları gizlenir. Gizlilik belirli durumlarda bozulur;birey üst düzey davranış bozukluğu gösteriyorsa, kendisine ve başkasına zarar verecek yaşam tehlikesi söz konusu ise, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanıyorsa, kanunlara aykırı suç teşkil eden eylem gösteriyorsa, cinsel istismar varsa gizlilik bozulur. Gizlilik bozulacağında bireyden izin alınmaz, fakat önce birey bilgilendirilir.
- Rehberlikte, özerklik vardır, bireye yardımcı olunur. Fakat birey kendi kararlarını kendisi verir. (balık tutmayı öğretiriz) Hiçbir koşulda birey adına hiç kimse karar veremez.
- Rehberlik hizmetleri bireyin bütün yönlerden gelişimini destekler (bilişsel - duygusal - sosyal - devinsel - dil)
- Rehberlik hizmetleri işbirliği içerisinde sürdürülür, herkesin rehberlikle ilgili görevleri vardır. (veli - öğretmen - idareci) Herkesin ortak bir anlayış içerisinde işbirliği yapması gerekir. (müşavirlik)
- Rehberlik süreklidir, bireyler yaşam boyunca rehberlik hizmetine ihtiyaç duyarlar.
- Rehberlik planlı, programlı ve profesyonel bir hizmettir.
- Rehberlik hizmetleri okulların amaç ve ihtiyaçlarına göre çeşitlilik gösterir her okulda aynı rehberlik programı uygulanmaz.
- Rehberlik hizmetlerinde bireysel farklılıklara saygı vardır.
- Rehberlik ve öğretim birbirinden bağımsız değildir, birbirini tamamlayan hizmetlerdir. (tamamlayıcı işlev)
- Rehberlik hizmetleri her zaman, herkese, her yerde sunulan bir hizmettir.
- Rehberlik hizmetleri hem birey hem de topluma karşı sorumludur.

KPSS: Annesiyle yaşadığı sorunları anlatan bir öğrenci sınıf rehber öğretmeninden annesiyle konuşmasını ister ve onu uyarmasını ister. Bu durumda sınıf rehber öğretmeni hangisini yaparken uygun davranış göstermiş olur? (**Öğrenciye bu konuda eğitim verip annesiyle kendisinin konuşmasını önerirse)** o zaman özerkliğe uygun davranış olur)

KPSS: Hangisi sınıf öğretmeninin rehberlik etkinliklerinde uygulaması gereken ilkelerden biri değildir? (**Sınıftaki tüm öğrencilere etkinliklere katılımın zorunlu olduğunu bildirmek**)

KPSS: Hangisi psikolojik danışman için uygun değildir? (**Danışana seçeceği mesleği empoze etmek)**

KPSS: İlköğretim ve Ortaöğretimde sunulan rehberlik hizmetlerinde hangisi farklılık göstermez? (**Benimsenen ilkeler**) Bu tarz soru 4 kez sorulmuştur

KPSS: Bireyi çok yönlü olarak geliştirmeye dayanan rehberlik ve psikolojik danışmanlık sürecinin öğrenci için anlamı nedir? (**Kendini anlama ve değerlendirme**)

KPSS: Hangisi öğrenci kişilik hizmetlerinin amaçlarından birisi değildir? **(Bireysel farklılıkları ortadan kaldırmak**) yerine geliştirmek gerekir.

KPSS: Hangisi rehberlik anlayışına temel ilke değildir? (**Koruyuculuk**)

KPSS: Bir okul rehber öğretmeni aşağıdakilerden hangisini yaparsa gizlilik ilkesine uygun davranış olur? (**Uyarıcı madde kullanan öğrenciler önceden bilgilendirerek durumlarına ilişkin ailelerine haber vermek**)

KPSS: Bir rehber öğretmen kendisine gelen öğrencisinin üst düzey davranış bozukluğu gösterdiğini fark ettiğinde hangisini yapması uygundur? (**Öğrencisinin ailesini bilgilendirerek, üst düzey yardım almasını önermek**)

KPSS: Bir sınıf öğretmeni psikolojik sorunlarını kendisine anlatan öğrencisini rehberlik servisinden yardım almasını önerir. Fakat öğrenci rehberlik servisine gitmeyi reddeder. Bu durumda öğretmenin hangisini yapması gönüllük ilkesine uygundur? (**Rehber öğretmenden, öğrenciyle görüşmesini isterse**)

KPSS: Rehberlik hizmetlerinde değişmeyen nedir? (**Temel ilkeler**)

KPSS: Psikolojik danışma yardımı alan kişiye "balık vermektense balık tutmayı öğretmek" daha doğrudur. Bu anlayış hangi ilkeyle ilgilidir? (**Özerklik ilkesi**)

KPSS: Atatürk'ün eğitime yönelik görüşlerinden hangisi rehberlik ilkesi değildir? (**Rehberliğin amacı hataların düzeltilmesiyle sağlıklı kişilik gelişimine yardımcı olmaktır**) rehberlik hata düzeltme bilimi değildir.

KPSS: Rehberliğin temelinde demokratik ve insancıl anlayış bulunur. İlkesinin en doğru açıklaması nedir? (**Demokraside seçimler vardır, rehberlikte birey kendisi için en uygun seçimler yapmasına yardımcı olur.)**

- Rehberlik ve Psikolojik danışmanlıkta temel etik kurallar vardır, bunların başında (gizlilik) gelir. Diğeri öğrenciyi belirli görüşlere, ideolojilere yöneltme, görüşlerini aşılamaya çalışma, görüşlerini empoze etmek yanlış anlayışı (değer aktarımı) ve (mesleğini kötüye kullanma) anlayışının olmaması gerekir.

Rehberliğin Ortaya Çıkışı: Sosyal - kültürel ve ekonomik faktörler (hızlı nüfus artışı, göçler, aile yapısının değişmesi, meslek seçiminin zorlaşması, toplumda nitelikli insan gücüne duyulan ihtiyaç, çağdaş eğitim anlayışı sayılabilir) . Felsefi ve psikolojik faktörler (demokratik düşüncenin etkisi - bireye verilen haklar ve özgürlükler öğrenci merkezli eğitim, psikoloji ve psikometrideki gelişim, bireylerin duygusal yönüne verilen önem, kişilik gelişimi, bireysel farklılıklar)

Rehberlik	Öğretim
Bireye yöneliktir	Gruba yöneliktir
Özdisiplin vardır (içdenetim)	Disiplin vardır (dıştan)
Gönüllülük vardır	Zorunluluk vardır
Bireyle ilgili bilgi vardır	Birey dışı bilgi vardır
Birey kendini anlar değerlendirir	Öğretmen - sistem değerlendirir
Rehberlik ekip işidir	Öğretmen tek başına yönetebilir
Bütün yönlerden gelişim	Daha çok bilişsel yön ağırlıklıdır

- Rehberlik 1950 yılından itibaren Türkiye'de uygulanmaya başlanmıştır.

- 1953 - 54 yılında Gazi Enstitüsünde ders olarak okutulmaya başlanmıştır.
- 1955 yılında Ankara'da Demirlibahçe İlkokulunda ilk rehberlik servisi açılmıştır.
- VII. MEB şurasında rehberlik ele alınmıştır
- IX. MEB şurasında ortaöğretimde rehberlik zorunlu hale getirilmiştir.

Rehberlik Yaklaşımları Modelleri

Parsons Modeli: Frank Parsons - 1908 Rehberliğin başlangıcı olan modeldir. Mesleki rehberlik anlayışıdır. Bu modele göre öncelikle bireyin tanınması sonra mesleklerin beceri profillerinin çıkarılması son olarak bireyin özellikleri ile mesleklerin özelliklerinin karşılaştırılarak bireyin özelliklerine uygun mesleğe yöneltme işe yerleşmesine yardımcı olunan modeldir.

KPSS: Bir rehber öğretmen kendisine gelen öğrenciye öncelikle seni tanımamız gerekir diyerek ona çeşitli testler uygulamıştır, sonra bireyin yetenekleri ile seçeceği meslek arasında bağ kurmaya yardımcı olacağını söylemiştir. Rehber öğretmen hangi yaklaşımı kullanmıştır? (**Parsons - mesleki model**)

Eğitimle kaynaştırılmış - özdeş model: Brewer. Bu modelle rehberlik ilk kez ortaöğretimde (eğitim) kullanılmaya başlanmıştır. Brewer'e göre eğitim ve rehberlik özdeştir, rehberlik eğitimin bir parçasıdır. Amacı, bireyin okula, çevresine uyumuna yardımcı olmaktır. Günümüzdeki rehberlik saati uygulamaları bu modele dayanmaktadır. Eğitimle özdeş modelde bilgi verme ve grup rehberliği ağırlıklı hizmete dayanır.

Klinik Yaklaşım Özellik Faktör Kuramı: Williamson. Eğitimin bireyselleştirilmesi, bireysel farklılıkların önemsenmesi, bireysel amaçların dikkate alınmasını isteyen modeldir. Bireyin tanınmasına en çok önem veren model, Parsons'tan etkilenmiştir. Bu model ölçme araçlarına duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bireyin sorunlarını çözmek için öncelikle sorunu tespit etmek gerekir. Bu da bireyi tanımakla ölçme araçlarıyla mümkündür. Klinik model psikolojik danışmanlık ağırlıklı tıbbi modelle ilgilidir. Parsons modeline temel benzer yönü, bireyi tanımaya ağırlık vermeleridir.

Karar vermeye Yardımcı Model: Katz - Tiedeman. Bu modele göre rehberlik bireye hedef seçme, iş ve meslek seçiminde karar verme sürecine yapılan yardımdır. 1950'lerden sonra mesleklerin, okulların, alanların çeşitlenmesi, çoğalması ve bireye seçim yapma fırsatı veren demokratik yönetimlerin artmasına bağlı olarak ortaya çıkan modeldir. Rehberlik bireye karar verme sürecinde yardımcı olunan hizmetlerdir.

Gelişimsel Model: Maslow - Rogers - Havighurst. Bu model hümanist ekole dayanır. 1960'dan sonra yaygınlaşmıştır. Çağdaş eğitim ve rehberlik anlayışı olarak kabul edilir. Gelişimsel rehberlik bireyin ilgi ihtiyaç yaş ve gelişim döneminin özellikleriyle bütün yönlerden gelişimini destekleyen modeldir. Bu modele göre rehberlik belirli bir yaş veya öğretim kademesine ait değildir. Yaşam boyu sürer. Bireyin sadece bilişsel - duyuşsal değil, bütün yönlerden gelişiminin desteklenmesini savunur. Öğretmenler de rehberlik (sınıf rehber öğretmen) hizmeti sunabilir.

Gelişimsel Model	Geleneksel Model
Gelişim odaklıdır	Sorun çözme odaklıdır
Tüm yönlerden geliştirmeye yardımcı	Bilgi verme - yöneltme
Yaratıcı ve esnek	Tepkisel
Daha çok öğretmen yürütme odaklı	Uzman odaklı
Hedef yönelimli	Görev yönelimli
Öğretimle kaynaştırılmış	Öğretimden ayrıştırılmış
Var olanı geliştirme	Var olanı koruma
Bütün öğrencilere yönelik	Sorunlu öğrenciye yönelik
Programın bütünlüğüyle ilgili - sürekli	Zaman çizelgeleriyle sınırlı
Ölçülebilir	Yapılandırılmamış
Bütün kademelerde eğitimde uygulanır	Ortaöğretimde yoğun - diğer alanlarda yaygın

Kapsamlı PDR Programları: Gelişimsel modelin uygulamaya dönük modelidir.

- Türkiye'de 2006 yılında uygulanmaya başlanmıştır.
- Amaç, tüm öğrencilerin gelişim görevlerini kazanmaları, gelişim krizlerini atlatmaları için önleyici hizmetler sunmaktır.
- Okul öncesinden Ortaöğretime (12. Sınıf) sonuma kadar uygulanır.
- Kapsamlı PDR programları okul programı değil, onun bir parçasıdır.
- Öğretim ve rehberlik kaynaştırılmıştır.

- Programlar hazırlanırken rehber öğretmenlerin görevlerinden çok programların içeriği üzerinde durulmuştur. İçerikler, etkinliklerle zenginleştirilmiştir.
- Etkinliklerin yürütülmesinde işbirliği vardır, fakat temelde sınıf rehber öğretmenleri sorumludurlar.
- Kapsamlı PDR programları ardışık ve esnek hazırlanır.
- Etkinliklerin uygulanmasında sınıf rehber öğretmenleri yönergelerle sınırlandırılmıştır. Uzmanlık gerektiren alanlar psikolojik danışmanlarca yürütülür.

Kapsamlı PDR Programlarının Boyutları

Rehberlik Müfredatı: Okul öncesinden ortaöğretime sonuna kadar yapılandırılmış, ardışık, gelişimsel özellikteki grup etkinliklerini kapsar. Grup etkinliklerinden sınıf rehber öğretmenleri sorumludur.

Bireysel Planlama: Öğrencileri tanıma (bireyi tanıma) ilgi - yetenek testleri - yöneltme yerleştirme - izleme hizmetleridir.

Müdahale hizmetleri: Müşavirlik - bireysel - grupla psikolojik danışmanlık - krize müdahale - sevk hizmetleri (sorun çözme odaklı)

Sistem Desteği: Rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi, uygulanması ve desteklenmesi için rehberlik servisi ve personelin desteklenmesi hizmetleridir. Müşavirlik - araştırma - değerlendirme

KPSS: Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında ilk ve orta dereceli okullarda 2006 yılında uygulanan kapsamlı PDR programlarıyla ilgili yanlıştır? (**Programın içeriğindeki sınıf etkinliklerinin yürütülmesinden okul rehber öğretmenleri sorumludur**.) Sınıf rehber öğretmenleri sorumludur.

- Rehberlik hizmetleri Eğitim - sağlık - sosyal yardım - Endüstri - Hukuk Askerlik alanlarında uygulanır.

Temel işlevlerine göre rehberlik

Uyum sağlayıcı rehberlik: Öğrencilerin okula ve çevreye uymalarına yardımcı olma işlevidir. **Kişilerarası ilişkiler**, akran rehberliği, danışmanlık ve sosyal ilişkiler konusunda bireye yardımcı olma, oryantasyon gibi. Okula yeni gelen öğrencilere okulu ve kurallarını tanıtmak. Köyden gelen, yurt dışından gelen öğrencilere yardımcı olmak.

Yöneltici Rehberlik: Bireyin **ilgi, yetenekleri** doğrultusunda bir okula bölüm, meslek seçimi, sosyal kulüpler seçimine yardımcı işlevdir.

Ayarlayıcı Rehberlik: **Plan, program hazırlamakla** ilgilidir. Öğretim ve müfredat programlarına yöneliktir. Öğretim programlarının hazırlanmasında rehberlik yardımı almakla ilgilidir. Bu işlev eğitim planlamacısı, programcısına yöneliktir. Eğitimin planlanması, müfredat programlarının hazırlanması ve geliştirilmesinde rehberlikten faydalanılır.

Geliştirici Rehberlik: Öğrencilerin **gelişim dönemleri** dikkate alınarak bütün yönlerden gelişimlerini destekleyecek rehberlik etkinliklerinin gerçekleştirilmesidir. Öğrencilerin **gelişim görevlerini** kazanmalarının desteklenmesi, **özel yeteneklerinin** geliştirilmesi. Birey sürekli gelişim içerisindedir, bir dönem sonraki dönemi destekler. Ergenlik dönemindeki bireylere kimlik kazanımı becerilerinin kazandırılması.

Önleyici Rehberlik: Ortaya çıkacak sorunların önceden öngörülerek ortaya çıkmasının engellenmesidir. **Bireyi ve aileyi bilinçlendirerek, bilgi vererek** önleyicilik sağlanır. Kavga - çatışma - duygusal sorunlar - zararlı alışkanlıklar - disiplin problemleri, devamsızlık önlenebilir sorunlardır.

Tamamlayıcı Rehberlik: Rehberlik ve öğretim hizmetlerinin kaynaştırılmasıdır. Rehberliğin, öğretimi desteklemek için kullanılmasıdır. Rehberliği (**etkili verimli çalışma**) öğrenci **başarısını** arttırmak için kullanmak, **öğretmenlere**, rehberlik servisinin yardım etmesi. Müşavirlik hizmeti vb.

İyileştirici - Çare Bulucu Rehberlik: Bireyde **var olan problemleri ile başa çıkmasına yardım** edilir. Çare bulucu anlayış bireyin yetersizliklerine odaklanılmakta ve istenmeyen davranışlar **düzeltilmeye** çalışılır. **Özgüven eksikliği** olan, sınav kaygısı olan, okul fobisi olan, tırnak yiyen öğrenciye yardımcı olmak. İyileştirici rehberlikte birey sorunu yaşar, sonrasında sunulur.

Krize müdahale: Beklenmedik zamanda ortaya çıkan ve müdahale gerektiren durumlarla ilgilidir. Kriz durumunda bireyin yaşadığı travmanın etkisi azaltılmaya çalışılır. Sıra dışı, telafi edilemeyen ani değişiklikler krizdir. **Cinayet, silahlı saldırı, intihar, sel, deprem, felaketler**, alkol - uyuşturucu bağımlılığı, cinsel istismar, aile üyesinin kaybı da krizle ilgilidir. Krize müdahale olay anında olur.

- İyileştirici rehberlik genel olarak var olan sorunlarla ilgili iken kendiliğinden zamanla gelişen ve devam eden sorunlardır. Krize müdahale ise aniden ortaya çıkan ve bireyi ciddi olarak sarsan durumlardır.

KPSS: Hangileri önleyici rehberlik anlayışı içerisindedir? (**Anne - baba eğitimi verme - iletişim becerileri eğitimi verme**)

KPSS: İkinci sınıf öğretmeni Damla Hanım'ın Ali isminde aşırı hareketli dikkatini uzun süre yoğunlaştıramayan bir öğrencisi vardır. **Damla Hanım okul rehber öğretmeninden yardım ister** ve önerilerini dinleyerek Ali'nin daha iyi öğrenmesini sağlar. Damla Hanımın gerçekleştirdiği çalışmalar rehberliğin hangi işleviyle ilgilidir? (**Tamamlayıcı**)

KPSS: Gelişimsel rehberlik anlayışıyla ilgili hangisi yanlıştır? (**Kriz odaklıdır**)

KPSS: Bir ilköğretim okulunun bahçesinde, bir öğrenci teneffüste **silahlı saldırı**ya uğrar, bu sırada bahçede bulunan öğrenciler bundan etkilenir. Bu durumda okul rehber öğretmeninin vermesi gereken hizmet nedir? (**Krize müdahale**)

KPSS: Rehber öğretmen **çatışma taktikleri** anlatan öğrencilerden Can, öğretmenim ben kaplumbağa gibi davranıyormuşum, ama baykuş olmak istiyorum der. Rehber öğretmen Can ile bireysel görüşme yapar. Rehber öğretmenin Can ile yaptığı görüşmeler rehberliğin hangi işleviyle ilgilidir? (**Uyum sağlayıcı**) - **kişilerarası ilişkiler**. =iletişim

KPSS: Bazı yetiştirme yurtlarında kız öğrencilerin tacize uğraması haberleri üzerine veliler çocuklarını okula göndermek istemez. **Rehber öğretmen veli ve öğrencilere** toplantılar düzenler ve **aynı endişelerin oluşmasını istemez**. Rehber öğretmenin velilerle yapacağı görüşmeler rehberliğin hangi işlevine yöneliktir? (**Önleyici)**

KPSS: Hangisi gelişimsel rehberliğe uymaz? (**Sadece problemi olan öğrencilerle ilgilenme**)

KPSS: Rehberlik ve Psikolojik danışmanlıkta "Bireyin kendisini gerçekleştirme gücüne güven" ilkesine uygun anlayıştır? (**Her birey doğuştan gizli güçlerini geliştirme eğilimine sahiptir**)

KPSS: Türk milli eğitiminin genel amaçlarından biri " beden zihin ahlak ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe ve karaktere sahip yapıcı yaratıcı ve verimli kişiler yetiştirmektir" Bu amaç hangi rehberlik anlayışla ifade edilir? (**Gelişimsel)**

Bireysel Rehberlik: Bir tek bireye, bilgi verme işlevinin ön planda olduğu ve sınıf öğretmenlerinin de verebildiği rehberlik hizmetidir. Konular, dersler, meslek seçimi, üniversite tanıtım, bursu, kredi imkânları vb. bilgi vermeye dayalıdır.

Grup Rehberliği: Bireye değil gruba bilgi verme hizmetleri olarak kabul edilir ve ağırlıklı olarak sınıf rehber öğretmenlerin rehberlik saatinde yaptıkları grup etkinliklerini ifade eden çalışmalardır. Aynı anda birden fazla öğrenci kısa sürede bilişsel olarak bilinçlendirilebilir.

Bireysel Psikolojik Danışma: En etkili duygusal destektir. Yalnızca psikolojik danışmanlar tarafından sunulabilir, özel hizmettir. Duygusal yönü ağırlıklıdır. Yüz yüze - samimi - güven veren - cesaretlendiren bir hizmettir. Danışanın sorunları derinliğine ele alınabilir, gizlilik korunabilir bu yönleriyle, grupla psikolojik danışmanlıktan avantajlıdır.

Grupla Psikolojik Danışma: 8 - 12 kişilik gruba duygusal destek sunan bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine yardım sunma hizmetidir. Ancak psikolojik danışmanlar grupla psikolojik danışma hizmeti sunabilirler. Grupla danışmada gizliliği korumak zordur, sorunlar derinliğine incelenemez bazı grup üyeleri grubu olumsuz etkileyebilir, etkilenebilirler. Zaman açısından ekonomiktir. Danışanlar bu sorun sadece bende değil herkeste benzer şekilde varmış diyerek rahatlarlar. Başkalarının görüş ve önerilerinden faydalanma olanağı elde ederler. Danışan grup içerisinde görüşlerini açıklarken dinlenmesi, kabul edilmesi onu rahatlatır, güven verir.

- Grup rehberliği bilişsel ve sayı sınırlı değildir. Sınıf rehber öğretmenleri de sunarlar. Grupla psikolojik danışma, duyuşsal - sayı sınırlı - gündemsiz ve psikolojik danışmanlarca sunulan psikolojik yardımdır.

KPSS: Hangisi grup rehberlik etkinliklerinin uygulanmasının amaçlarından biri değildir. (**Öğrencilerin bireysel sorunlarına grubun çözüm bulmasını sağlamak**)

Rehberlikte birey kendi sorunlarını çözebilir, eğer bu çözüm yardımcı fikir vermekse o da grupla psikolojik danışmanlıkta olur.

KPSS: Lise rehber öğretmeni Aysun Hanım son haftalarda öğrenciler arasında sürtüşmeler gözler, bu durumu yaşayan öğrencilerle bir görüşme yapar. Çalışma sırasında öğrencilere çatışma durumunda öğrencilerin davranışlarını gösterir bir soru sorar. Ayıcık - baykuş - tilki - kaplumbağa ve köpekbalığı şeklindeki soruda **bireyler çatışma durumunda nasıl davrandığını bunlara öğretir**, sonra herkesin kendisini ve sıra arkadaşlarını en iyi yansıtan taktiği seçtiğini aralarında paylaşmalarını ister. Aysun Hanımın öğrencilerin birbirini daha iyi tanısınlar diye yaptığı bu etkinlik hangisinin kapsamına girer? (**Grup rehberliği**)

KPSS: Aysun Hanım bu etkinlik sırasında hangisini yaparsa rehberlik ilkelerine aykırı davranmış olur? (**Etkinliğe katılmak istemeyen öğrencilere katılmaları için ısrar etmek**)

Okul Öncesinde Rehberlik (3 - 6): Gelişimde kritik dönemler vardır. Öğrencinin ilk yılları bu açıdan daha önemlidir. Çocuğun kendini kabul, özgüven kazanma, benlik oluşturma, sosyalleşmeyi kazandırmaya yardım gerekir. okula uyum, ilkokula hazır hale gelme, okulu ve öğrenmeye güdülenmeye başlama ayrıca bu dönem mesleki gelişimin başlangıcıdır. Çocuğun gerekli mesleki gelişim görevlerini kazanması desteklenmelidir. (**Mesleki olgunluk**)

İlkokul - Ortaokulda Rehberlik (6 - 14): Bu dönemde de benzer destekler devam eder. Çocuğun kendini tanıması, ilgi ve yeteneklerini bilmesi, çevresini tanıması olumlu benlik kazanması önemlidir. İlkokulda eğitsel rehberlik ağırlıklıdır ve sınıf öğretmenleri ön plandadır. Okul öncesi ve ilkokulda veli ile ilişkilerin en yoğun olduğu dönemlerdir. Ortaokulda eğitsel rehberlikle beraber mesleki rehberlik çalışmaları ortaya çıkar.

Ortaöğretimde Rehberlik (15 - 18): Bu dönem hem kimlik kazanımı, ergenlik, meslek seçimi hem de öğretim etkinliklerinin yoğunlaştığı yaşlardır. Eğitsel - mesleki ve kişisel - sosyal rehberliğin en yoğun bir arada yaşandığı dönemdir. Ortaöğretim döneminde bir yükseköğretime yöneltme ve meslek seçimine yardımcı olma ön plandadır. Bireysel rehberlik ve akran danışmanlığının ön planda olduğu dönemde mesleki rehberlik yoğundur.

Yükseköğretimde Rehberlik (18 - ...): Yükseköğretim sosyal yardım hizmetlerinin yoğun olduğu bir dönemdir. Burs, barınma, kredi, yurt ihtiyaçlarının karşılanması, çevreye uyum, kariyer bilinci, gelişimi, kişisel - cinsel ekonomik sorunlar, kişilerarası ilişkilerin düzenlenmesi yoğundur. Rehberlik bu sorunların çözümüne yollar gösterecek çözümler üretmeye çalışmalıdır.

KPSS: İlköğretim 6. Sınıf öğrencisi Doğan, okula yeni gelen stajyer öğretmene aşık olur ve ona bir e - posta göndererek duygularını anlatır. Öğretmen hangi tepkiyi verirse rehberlik anlayışına uygun davranmış olur? (**Doğan'ın yaşı gereği ilgisinin geçici olduğunu düşünüp durumu görmezden gelmesi**)

KPSS: İlköğretim 6 sınıf öğrencisi Suna ağlayarak rehber öğretmenin yanına gelir "arkadaşlarımın boyu uzadı, ben kısa kaldım cüce gibiyim, kimse beni beğenmiyor" der ve ağlar. Rehber öğretmenin en uygun davranışı hangisi olmalıdır? (**Ergenlik döneminde beden yapısındaki değişmeler hakkında bilgiler vererek Suna'nın rahatlamasını sağlamak**)

KPSS: Lisede müdür yardımcısı akşam sınıfları dolaşırken yerde bir kitap bulur, kitabın kime ait olduğunu incelerken içinde fizik öğretmenine yazılmış bir aşk mektubu bulur. Durumu rehber öğretmene bildirir. Okul rehber öğretmeninin yapması gereken en uygun davranış ve bu davranışın hizmet türü hangileridir? (**Bu tür duygular ergenlikte yaşanabileceğinden, öğrencilerle ergenlikteki duygusal değişmeler konusunda görüşmeler yapmak - Grupla rehberlik hizmeti**)

Problem Alanlarına Göre Rehberlik

Eğitsel Rehberlik	Mesleki Rehberlik	Kişisel Sosyal Rehberlik
• Öğrenmeyi öğrenmek • Okul, alan, bölüm, ders seçmesi ve başarılı olması • Ders çalışma ve başarılı olmak • Oryantasyon (uyum) • Etkili verimli ders çalışma • Not tutma, dinleme, okuma • Güdülenme (motivasyon) • Zamanı etkin kullanmayı öğrenme - planlı çalışma • Özel eğitim - kaynaştırma • Sınav kaygısıyla başetme • Çalışma ortamı düzenleme • Üst eğitim kurumları hakkında bilgi edinme - eğitsel kulüpler • Bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uygun eğitim alanını seçmesi ve burada başarılı olması için gerekli yardımlar • Yeteneklerinin altında ve üstünde başarı gösterenlere yardım • Özel eğitime muhtaç bireylere yardımcı olmak	• Çalışmayı öğrenmek • Bireyin kendisini tanıması ilgi - yeteneklerini bilmesi • Yeteneklerine uygun meslek seçimi yöneltme • Meslekleri tanıma • Üst eğitim kurumlarını tanıma • Çeşitli meslekleri karşılaştırmak • Okul öncesinden başlanıp meslek içinde rehberliğe devam edilir • Bireyin mesleki olgunluk düzeyini yükseltmek • Meslek seçimi bir süreçtir • Meslek seçiminde yetenekler - ilgiler ön plandadır • Her meslek değerlidir • Kadın erkek mesleği yoktur • Her insanın başarılı olacağı en az bir meslek vardır • Meslek seçiminde gelecek iş bulma, ekonomi de önemlidir.	• Yaşamayı öğrenmek • Kişilerarası ilişkiler - iletişim • Bireyin duygusal yönü • Özsaygı - özgüven - kaygı • Davranış bozuklukları • Benlik - kimlik - kendini algılama - güçlü zayıf yönlerini bilme - iletişim kurabilme • Cinsel - ailevi - ekonomik • Duygusal sorunlar, en çok psikolojik danışmanlığa ihtiyaç duyulan alan • Atılganlık eğitimi • Sorumluluk bilinci - otokontrol • Akran arabuluculuğu • Öfke kontrolü, davranışlarını yönetebilme, bağımsız kararlar alabilme • Arkadaşlık, aile ilişkileri, değer verme, yalnızlık, karasızlık • Hedef belirleyebilme, problem çözebilme gücü

KPSS: Hangisi rehberliğin ilköğretim düzeyindeki öğrencilerde pekiştirmeyi amaçladığı özelliklerden biri değildir? (**Yüksek not alma**) Daha çok ortaöğretimde olur.

KPSS: Yeteneklerinin altında ve üstünde **başarı** gösteren öğrencileri belirlemek hangi rehberlik servisinin görevidir? (**Eğitsel rehberlik**)

KPSS: Bir sınıf öğretmeni sınıfına problem tarama listesi uygulanmış ve sonuçta öğrencilerin meslekler hakkında yeterince **bilgi** sahibi olmadıklarını görmüştür. Çeşitli meslekler hakkında öğrencilere **bilgi vermeyi** düşünen öğretmenin ne yapması uygundur? (**Grup rehberliği**)

KPSS: Etkili çalışma becerileri için neye gerek yoktur? (**Her konuyu 3 - 4 saatlik bloklar halinde çalışmak**) blok yerine ayrı zamanlara yaymak daha etkilidir.

KPSS: Mesleklerle ilgili tercih yapmak isteyen bir öğrenciye yardımcı olmak isteyen bir öğretmenin öncelikle neyi bilmesi gerekir? (**Bireyi tanıma - yetenekler ilgi ve yetenek**) cevapları ayrı yıllarda istenmiştir.

KPSS: Derslerine düzenli çalışan Neşe, Kendisine de yeterince güvendiği halde sınav yaklaştıkça kaygısı artmış ve başarısız olacağı korkusu yaşamaya başlamıştır. Rehber öğretmenin Neşe'ye sunacağı yardım hangi problem alanıyla ilgilidir? (**Eğitsel Rehberlik**) Sınav kaygısı

KPSS: Okula yeni gelen öğrencilerin okulu, çevreyi ve kuralları tanıması ve **okula uyum** sağlamalarına destek olmak hangi **problem alanıyla** ilgilidir? (**Eğitsel Rehberlik**) Oryantasyon eğitseldir.

Mesleki Rehberlik: Bireylerin kendisini tanıması, ilgi ve yeteneklerini bilmesi ve bunlara uygun tercihler yaparak başarılı olacağı seçimler yapmasına sunulan rehberlik hizmetidir. Mesleki rehberlik okul öncesinden başlar.

- Meslek seçiminde her koşulda öncelikli faktör yeteneklerdir.
- Meslek seçimi birden bire olmaz, bir süreç içerisinde olur.
- Her meslek değerlidir. Her bireyin başarılı olacağı en az bir meslek vardır
- Meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerine uygunluk yoktur, kadın erkek mesleği yoktur.
- Mesleki seçimde, gelecek, ekonomi, iş bulma, statü önemlidir fakat öncelikli değil
- Mesleki rehberlikte öncelikle bireyin bütün yönlerden tanınması önemlidir (Yetenek - ilgi - bilişsel - duyuşsal - devinsel - sosyal - değer) sonra mesleklerin tanıtılması ve incelenmesi son olarak bireyin yeteneklerine uygun meslek seçimine destek olmak gelir.

Mesleki olgunluk: Bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemine özgü mesleki gelişim görevlerini yerine getirmesi ve sonraki dönemin gelişim görevlerini yapabilecek hazır halidir. (bir çeşit gelişim görevidir) . Birey içinde bulunduğu döneme uygun mesleki kararlar alabiliyorlarsa mesleki olgunluk düzeyi yüksektir denir.

Meslek Danışmanlığı: Bireye mesleki açıdan bilgi verme, mesleki karar vermesini desteklemek için yapılan yardımdır. Birey mesleki kararsızlık yaşadığında genellikle bu güçlüğü aşmak için mesleki danışmanlık yapılır.

Meslek Gelişim Süreci:

1 - Uyanış ve farkında oluş (5 - 12): Okul öncesinde başlar, birey kendisini ve meslekleri tanımaya başlar, meslek bilinci farkındalığı gelişir. İlgiler ön plandadır. Özdeşim kurularak mesleki seçimler oluşur.

2 - Keşfetme - Araştırma (12 - 15): Ortaokul dönemidir. Kendilerini ve meslekleri daha ayrıntılı araştırır, tanımaya çalışırlar. Mesleklerin benzer ve farklı yönlerini ve özelliklerini öğrenir.

3 - Karar Verme (15 - 18): Ortaöğretim dönemidir. Birey özellikleri ve meslekleri gerçekçi olarak analiz eder ve karar verir. Kendine özgü mesleği seçer.

4 - Hazırlık (18 - 23): Birey seçtiği meslekte eğitim görür. (Yüksekokul - üniversite)

5 - İşe Yerleşme (23 - ...): Bireyin yetiştiği meslekte işe başlaması

- Her dönemde gerçekleştirilmesi gereken mesleki gelişim görevleri vardır (mesleki olgunluk)
- Her birey tek ve özeldir, bireysel farklılıkları vardır, buna göre öğrencileri tanımak, yetiştirmek ve yerleştirme hizmeti sunmak gereklidir.
- Mesleki rehberlikte 3 - 6 yaşları önemlidir, model olunmalıdır.
- Okul öncesi ve ilkokulda bireylere kendisini ve çevresini tanıma fırsatı verilmeli. Tüm mesleklere karşı olumlu tutum geliştirmeleri desteklenmelidir.
- Ortaokulda meslekler etraflıca tanıtılmalı, araştırma, keşfetme fırsatı sunulmalı, meslek seçme sorumluluğu verilmelidir. Mesleklerle ilgili önyargılarını fark edip sorgulama bilinci kazandırılmaya çalışılmalı.
- Ortaöğretimde, mesleklerin çalışma koşulları, kişisel özellikler, gerçekçi ve ulaşılabilir mesleki hedefler belirleme, bilinçlenme, karar verme.

Yetenekler: Kalıtımla gelen gizli güç, yeti, yatkınlık, bir davranışı öğrenebilme gücü. Yetenekler gelecekteki başarıyı yordayan ve meslek seçiminde en önemli yapı olarak ele alınır. Yaş arttıkça bireyin yetenekleri de belirginleşir. Yaş arttıkça yetenekler birbirinden bağımsızlaşır.

KPSS: Bu araştırmada İlköğretim **7. Sınıf** öğrencilerinin sayısal ve sözel yeteneklerini ölçen testlerden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayısı 0,58 iken **lise 2. Sınıf** öğrencilerinde ise bu 0,32 civarında hesaplanmıştır. Yetenek gelişimi dikkate alındığında gözlenen bu farklılığın sebebi nedir? (**Yaş arttıkça yetenekler bağımsızlaşmaktadır**)

İlgiler: Bireyin bir etkinliği yapmaktan hoşlanması, sevmesi, istemesi, yönelmesidir. İlgiler başarı için değil, mutlu olmak ve doyum sağlamak için gereklidir. İlgiler çabuk değişir, yaşla beraber belirginleşir, bağımsızlaşır. Sonuçları kullanılacak bir ilgi envanterinin en fazla 6 ay önce yapılmış olması gerekir, en güvenilir ilgi envanterleri 17 yaşından itibaren yapılandır.

KPSS: Mesleki ilgiler ergenlik döneminde oldukça kararsızdır ve sık sık değişiklik gösterir. Bu olgu ergen öğrencilere meslek seçim kararlarını verirken yardımcı olmayı güçleştirmektedir. Ergenlerin mesleki karar verirken ilgi envanterleri kullanılarak yapılacak en uygun davranış hangisidir? (**İlgi envanterlerini ergenlere bir yada birkaç meslek adı vermek yerine ilgilerine uygun meslek alanları hakkında bilgilendirmek için kullanmak**) .

- İlgilerdeki kararsızlığın temel nedenlerinden biri yeteneklerin birbirine yakın düzeyde olmasından kaynaklanır.

Değer: Mesleğin statüsü, iş olanakları, getirisi, çalışma ve yükselme koşulları, rahatlık gibi toplumsal ve ekonomik ödüllerdir. Meslek seçiminde yetenek - ilgi - değer sıralanır. İlgiler duygusal ödül (mutlu olma - doyum sağlama) değerler ise ekonomik ödül ve dışsal beklentidir. Değerler (kazanç, adını yükseltme, kolay iş bulma, değişiklik, bağımsızlaşma)

KPSS: Yapılan bir araştırmada ÖSS'ye giren öğrencilerin tercih listesi incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğrencilerin %75'inin ilk sıralarda tıp fakültelerini seçtikleri saptanmıştır. Birçok lise mezunu için gerçekçi olmayacak bu hedeflerin belirlenmesinde en çok etkili olan nedir? (**Değer**) Toplumsal statü

Yetkinlik Beklentisi: Öz yeterlik inancı, bir kimsenin belirli bir işi başarı ile yapma konusunda kendisine olan inancı ve güvenidir, azmidir.

Süpervizyon: Rehberlik ve psikolojik danışmanlık eğitimi almış kişilerin meslek hayatına başlamadan önce ve mesleki hayatı boyunca kendisini geliştirmek için uzmanlara, tecrübeli meslektaşlarıyla görüşmesi, kendini yenileme, örnek alma, faydalanma, hizmet içi eğitim alma işidir.

Mesleki Envanterler: Mesleki olgunluk ölçeği, kendini değerlendirme, akademik benlik kavramı ölçeği, mesleki yönelim, Kuder ilgi, yetenek. Edward Kişisel Tercih Envanterleri.

KPSS: Eren lise son sınıfta okuyan başarılı bir öğrencidir. Hangi mesleği seçeceğinden emin olmamakla ve **kararsızlık** yaşamaktadır. Bir gün doktor bir sonraki gün mimar olmayı düşünmektedir. Eren'e sağlanması gereken rehberlik hizmeti hangisidir? (**Mesleki Danışma**)

KPSS: Öğrencilerin mesleki gelişimlerine yardım etmek isteyen bir öğretmenin sahip olabileceği görüşlerden hangisi çağdaş mesleki rehberlik anlayışına uygun değildir? (**Öğrenciler toplumsal cinsiyet rollerine uygun mesleklerle yönlendirilmelidir**.)

KPSS: Hangisi okul öncesi dönemde öğrencilere mesleki gelişim ihtiyaçları doğrultusunda kazandırılması hedeflenen davranış değildir? (**Kişisel yaşam biçiminin mesleki seçimlerini nasıl etkilediğini fark etmeleri**)

KPSS: Hangisi başkalarına yardımcı ve başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olan davranışlar" anlamındadır? (**Olumlu sosyal davranış**)

KPSS: Hangisi bir öğretmenin mesleki rehberlik kapsamında öğrencileriyle yapabileceği etkinliklerden biri değildir? (**Mesleki ilgi envanteri uygulayıp sonuçlarını öğrencilerle paylaşma**)

KPSS: Kadınlara özgü cinsiyet rolüyle ilgili kalıp yargılara sahip bir genç kızın meslek seçiminde daha çok neye önem verir? (**İnsanlara yardımcı olma**)

KPSS: Birey mesleği statü elde etme, para kazanma, başkalarına yardım etmeyle ilişkilendiriyorsa hangi özelliği ön plandadır? (**Değerleri**)

Mesleki Rehberlik Kuramları:

Psikanalitik Kuram: Meslek seçimi bilinçdışı ihtiyaçları duyurmak için yüceltilmiş davranışlardır. Bilinçdışı dürtüler bireyi yönlendirir.

Özellik - Faktör Kuramı: Bireyi tanımak, meslekleri özeliklerini incelemek ve ikisini bağdaştırmak. Uygun çivileri uygun deliklere yerleştirmek.

Şans Kuramları: Doğru zamanda doğru yerde olmak, her şey şansa bağlı

Karar Kuramları: Gelatt - Katz. Meslek seçimi birçok seçenekten bilişsel yönü ağır basan bir seçim yapmaktır. Karar verme stratejisidir.

Super: Benlik - Öz kuramı: Supper'e göre meslek seçimi bir süreç karar verme ise bir sentezdir. Supper'e göre bireyin kendisini nasıl algıladığı - benlik (ben) mesleki seçiminin temelidir. Bireyin kendisini algısı, birey çevre etkileşimi önemlidir.

- Büyüme evresi (0 - 14) Hayal - ilgi - yetenek
- Araştırma keşfetme evresi (15 - 24): En önemli dönemdir

Deneme (15 - 17): Geçici kararlar alınır, kararlar sürekli değişir

Geçiş (18 - 21): Gerçekçi kararlar alınır. Mesleki seçim yapılır.

Sınama (22 - 24): Staj - işe yerleşme ilk deneyimler

- Yerleşme evresi (25 - 44) - Sınama sağlamlaştırma
- Koruma evresi (45 - 64) - Üretken olmak çabasındadır
- Çöküş (65….)

KPSS:"**Ben** çok yetenekliyim çok güzel resim yapabiliyorum. Bu nedenle ressam olabilirim. " Düşüncesindeki bir gencin kararı hangi kuramcının görüşüyle açıklanabilir? (**Supper**)

Benlik - algılar - ben

KPSS: Lise 2 sınıf öğrencisi Ayşe okul rehber öğretmenine giderek sekizinci sınıftayken annemle liseleri gezmiş çocuklarla çalışmak istediğim için meslek lisesine gittik. Rehber öğretmen ileride fikrimin değişeceğini söyledi. Bende tercih yapmadım. Geçen yaz biz kreşte çalıştım anladım ki ben çocuklarla çalışamam. Sanırım ben yardım etmekten çok insanları etkileme ve ikna etmeyi seviyorum. Super'in benlik kuramına göre Ayşe hangi basamaktadır? (**Deneme**)

Gizberg - Gelişim Kuramı: Meslek seçimi bireyin gelişim süreci ile ilgilidir. Meslek seçimi bir süreçtir bu süreç geri dönülmezdir. Seçim süreci daima bir uzlaşı gerektirir.

Fantazi dönemi (5 - 11) Özdeşim taklit oyun ve hayal dönemidir.

Geçici dönem (12 - 17) İlgi - yetenek - değer - geçiş

Gerçekçi dönem (18 - 23) Gerçekçi kararların alındığı kararların kesinleştiği dönemdir.

Araştırma - keşfetme - **B**illurlaşma ve **B**elirleme basamaklarından oluşur.

KPSS: Ahmet 5 yaşındayken ne olacaksın diye sorulduğunda futbolcu olacağını söylemektedir. Ancak 13 - 14 yaşına geldiğinde futboldan hala hoşlandığı halde futbol oynamanın **kendine uygun olmadığını** fark ederek futbolcu olmaktan vazgeçer. Ginzberg ve arkadaşlarına göre Ahmet'in bu kararı hangisi ile ilgilidir? (**Yetenek**)

Holland - Kişilik Kuramı: Meslek seçimi kişiliğin göstergesidir. Bireyler kişilik tiplerine göre meslek seçimi yapar. 6 temel kişilik tipi vardır. 6 kişilik tipinin karşılığı 6 tür mesleki çevre vardır. Her insan yeteneklerine uygun çevreler arar. Bireyin meslek seçimi davranışını, kişiliği ve çevre arasındaki etkileşimi belirler.

Gerçekçi Tip: Kas koordinasyonu, mekanik, maddeci pratik, nesnelerle uğraşan, eşya ve makinelerle uğraşırlar. Tamirci - teknisyen - elektrikçi - ziraat - ormancı - denizci - beden eğitimi öğretmeni - jeolog - makine mühendisi

Geleneksel Tip: Sistematik - titiz - kayıt tutma - hesaplama - düzenli kontrol - bankacı - postacı veznedar - muhasebeci - kütüphaneci - gişe memuru - kitapçı

Girişimci Tip: İkna eden - dışa dönük - bellek güçlü - sosyal - konuşkan - enerjik - pazarlamacı - avukat - politikacı - komisyoncu - menejer - güvenlik - operatör

Araştırmacı Tip: Entellektüel, analitik, eleştirel, içe dönük, rasyonel, deney, bilim araştıran, bilim adamları, biyolog, kimyager, fizikçi, antropolog, doktor, genetikçi vb.

Sanatçı Tip: Heyecanlı, duygusal, coşku, hayalci, duyarlı, yaratıcı, özgün, yazar, ressam oyuncu, tiyatrocu, müzisyen, kompozitör, mimar, dekoratör

Sosyal Tip: İletişim - kişiler arası ilişkiler - liderlik - empati - yardımcı olmak, işbirliği, arkadaşlık - PDR - Psikoloji, sosyal hizmetler, öğretmenlik - sosyal hizmet, halkla ilişkiler uzmanı.

KPSS: Holland'ın kişilik tiplerine göre hangisi hem araştırmacı hem de sosyal tip olarak nitelendirilen meslektir? (**Doktor**)

KPSS: Seçil Hanım, **dışa dönük, enerjik**, kendine güvenli ve **ikna yeteneği yüksek** olan bir kişidir. Sosyal ve eğlenceli faaliyetlerden hoşlanan Seçil Hanım'ın organizasyon becerisi de yüksektir. Holland'ın hangi kişilik tipine girmektedir? (**Girişimci**)

KPSS: Holland'ın tipoloji kavramına göre Ayşe'nin baskın tipi ve kişiliğine uygun meslek hangisidir? (**Girişimci - avukat - pazarlamacı**)

Roe'nin Ihtiyaç kuramı: Meslek seçiminde anne baba tutumları ve çocukluk yıllarından gelen ihtiyaçlar önemli rol oynar. Roe'nin kuramı Maslow'un ihtiyaçlar kuramını da anımsatır.

KPSS: Bireylerin meslek seçimi anne babanın tutumlarıyla yakından ilgilidir, aynı zamanda bireyin gereksinimleri de meslek seçiminde etkilidir görüşü hangi mesleki kuramla ilgilidir**? (Roe - ihtiyaçlar)**

Rehberlik Hizmet Türleri

Doğrudan sunulan hizmetler:

Bireyi tanıma: Bireyin bütün yönlerden tanınması önemlidir, rehberlik hizmetlerinin temel kaynağı bireydir, bireyi kendisine tanıtmak temel amaçtır. Bireyi tanıyacağız ve kendisine tanıtacağız ki diğer hizmetleri sunabilelim.

Bireyi tanımak için psikolojik danışmanlar, sınıf rehber öğretmenleri ve ilgililer işbirliği içinde çalışırlar. Bireyi tanımanın amacı, bireyin kendisini tanımasını ve bilinçlenmesini sağlamaktır. Bireyi tanımak kişi ile doğrudan etkileşime geçmek, onunla ilgili ona özel konuları araştırmak öğrenmektir.

- Bireyi tanımak bütün öğrencilere sunulan bir hizmettir.
- Bireyi tanımak işbirliği içerisinde yürütülen bir hizmettir (rehber öğretmen - sınıf rehber öğretmeni - öğretmenler - veli - akran)
- Bireyi tanıma hizmetleri süreklilik arz eder. Çünkü birey sürekli bir gelişim ve farklılaşma içerisindedir.
- Bireyle ilgili kullanılan testler ve test dışı teknikler amaç değil araçtır. Ne kadar güvenilir olursa olsun bir testin sonucu bireyi tanımaya yeterli değil, bütün envanterlerden elde edilen verileri yordama daha anlamlıdır.
- Bireyi tanıma ile ilgili kullanılacak testler uygulanmalıdır. Sonucu kullanılmayacak testlerin uygulanması etik değil gereksizdir.
- Bireyle ilgili elde edilen bilgilerin gizliliği korunmak sureti ile ilgili kişilerle paylaşılabilmeli, faydalandırılabilmelidir.

Bilgi toplama ve yayma: Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu eğitsel mesleki kişisel sosyal bilgileri öğrencilerle paylaşmaktır. Genellikle verimli ders çalışma yolları, üniversiteler, meslekler, iş olanakları, panolar, grup rehberlikleri şeklinde sunulur. Amaç öğrencilerin eğitsel ve mesleki açıdan kendilerine uygun seçimler yapması ve yöneltmelerini gerçekçi yapmalarıdır. Öğrencilerin ihtiyaç duyacağı bilginin bir kısmı okul içinde bir kısmı da okul dışında toplanır. (ulaşım haberleşme sosyal kültürel etkinlikler)

- Bireyi tanımak bir kişi ile ilgili iken, bilgi toplama hizmetleri bütün öğrencilerin faydalanacağı bilgilerdir özel değildir. Bireyi tanımada toplanan bilgiler o bireye sunulurken, bilgi toplama ve yayma hizmetinde elde edilen geneldir ve bütün gruba sunulur.
- Bilgi topluma hizmetleri doğrudan öğrenci ile ilgilidir ve doğrudan öğrenciye sunulur. Araştırma değerlendirme hizmetleri doğrudan öğrenci ile ilgili değildir ve dolaylı olarak sisteme, öğretmenlere, idarecilere, yöneticilere yönelik olarak sunulur.

Yöneltme yerleştirme: Öğrencilerin **ilgi - yeteneklerine uygun** alan, bölüm, üst eğitim kurumuna mesleğe yerleştirilmesine yardım hizmetleridir. Öğrencilerin meslek, iş, sosyal kulüp, etkinlik, alan, branş seçiminde doğru kararlar alabilmelerine yardımcı olmayı amaçlar. Yerleştirme işlemi, okul içi okul dışı olabilir, süreklilik arz eder. Öğretmen, veli, rehber öğretmen işbirliği yoğundur. Öğrenci kendi kararlarını verir **(Özerklik**)

İzleme hizmetleri: Sunulan rehberlik hizmetlerinin **etkililiği**, **takibi, kalite kontrolü, dönütü** olan hizmetlerdir. Öğrenciler başka okullara gitse de mezun olsa, mesleğe başlasa da izleme hizmeti devam eder. Rehberlik hizmetleri bir anda sunulan bir hizmet değildir. Sunulan hizmeti takip etmek ve sonuçlandırmak süreç içinde izlemek gerekir. Öğrenciye üniversite tercih etmekle rehberlik hizmeti sona ermez. O öğrenci üniversiteyi uyum sağladı mı? gerçekçi seçim yaptığına karar verdi mi? Gibi izlenir. Öğrenciye sunulan hizmetlerin yerini bulup bulamadığı amacına ulaşıp ulaşmadığının takip edilmesi dönüt alınması ve değerlendirilmesi gerekir.

Oryantasyon (Duruma alıştırma): Zaman öncelikli sunulması gereken bir tanıtım hizmettir. Okul açılmadan önce, açılışta, ilk haftalar, yeni başlangıçta sunulan zaman öncelikli tanıtım çalışmalarıdır, eğitsel rehberlik kapsamında yer alır. Oryantasyon hizmetlerini (tanıtmak) rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenleri, idareciler, öğrenciler sunabilir. Okul öncesi ve ilkokula yeni başlayan öğrenciler bir, iki hafta önce okula başlarlar. Oryantasyonda okulun geçmişi, geleceği, misyonu, vizyonu, kuralları, yöneticileri, çevresi tanıtılır, böylece öğrencilerin ortama uyum sağlamalarına yardımcı olunmuş olur. Oryantasyonun üç temel işlevi vardır. Uyum sağlayıcı - önleyici - koruyucu. Nakil yoluyla gelen öğrenciye ilk önce oryantasyon hizmeti sunulur, bir kaç ay geçtiği halde uyum sorunu varsa o zaman psikolojik danışmanlık hizmeti sunulur. (Açılışta, başlangıçta, ilk zamanlar, tanıtımlar, nakil yoluyla gelenler)

Oryantasyon hizmeti için, mezunlardan da faydalanılabilir. Okul disiplin veya belirli kurallarındaki değişiklikleri öğrencilere duyurmak da oryantasyon çalışmasıdır. Amaç, öğrencinin ortamı tanıması, uyum sağlaması ve en üst düzeyde ortamdan faydalanmak başarılı olmasını desteklemektir.

Psikolojik Danışmanlık: Yüz yüze ve sadece psikolojik danışmanlar (uzman) tarafından sunulan hizmettir. Yalnızlık, değersizlik, belirsizlik, sevgisizlik, mutsuzluk, umutsuzluk, uyumsuzluk, kararsızlık, özsaygı, özgüven düşüklüğü yaşayan bireylere sunulan duygusal destektir. Danışan ve danışman arasında geçen özel bir hizmettir. Psikolojik danışmanlıkta gizlilik en önemlidir.

- Rehberlik hizmetlerinin kalbini oluşturur, en önemli hizmet olarak kabul edilir. Psikolojik danışmanlık hizmeti olmasaydı, rehberlik, bilgi verme bilimi olarak kalırdı.
- Empati - saydamlık - koşulsuz kabul - ben dili - özsaygı - geliştirici dil.

Sevk (Refere): Psikolojik danışman veya öğretmenler karşılaştıkları durum kendi yeterlik ve yetki alanlarını aşıyorsa, bireyleri ilgili - yetkili kişiye, kuruma yönlendirmeleridir. Bir sınıf öğretmeni kendisinden duygusal destek isteyen öğrencisini rehber öğretmene yöneltmeli. Rehber öğretmen özel eğitime muhtaç bir öğrencinin RAM'dan yardım almasını sağlamaya yöneltmesi gibi.

Dolaylı Hizmetler:

Müşavirlik (Konsültasyon): Ortak bir rehberlik anlayışı geliştirmek için öğretmen, idareci ve velilere bilgi sunma hizmetidir. Doğrudan öğrenciye sunulmayan, dolaylı olarak, rehberliğin ve öğretimin kalitesini artıran hizmetlerdir. Genelde rehber öğretmenlerin müşavirlik yapması daha akılcıdır. Rehber öğretmenin öğretmenler kuruluna bilgi vermesi idareye bilgi vermesi, velileri bilinçlendirme çalışmaları, iş birliği, ev ziyaretleri, öğrenme ortamı (çevre) düzenlemeleri, konferanslar, seminerler bu amaca hizmet eder.

- Bir okulda rehberlik hizmetlerinin etkin sunulabilmesi için bütün personelin, velinin ortak anlayışla hareket etmesi gerekir. (müşavirlik) rehber öğretmenin ilk işi müşavirlik hizmetlerine önem vermektir.
- Rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenlerine yardımcı olurlar. (tamamlayıcı işlev) işbirliği yaparlar.
- Anne - babaya okulda yapılan çalışmalarla ilgili bilgi verilir.
- Yönetici - öğretmen - veliye bilgiler sunmak, yardımcı olmak, kitap dergi, broşür vermek müşavirliktir.
- Olumsuz idareci, öğretmen tavırlarını değiştirmek için ilgililere yardımcı olmak
- Ev ortamını düzenlemek konusunda velilere yardımcı olma, öğrenmeyi olumsuz etkileyen koşulları düzenlemek, işbirliği yapmak

Plan Program Hazırlamak: Rehberlik hizmetleri planlı - programlı ve profesyonel olarak sunulan hizmetlerdir. İl ve ilçe için programları RAM hazırlar, okul için gelen çerçeve programını okul rehber öğretmeni düzenler, sınıf rehberlik planlarını da sınıf rehber öğretmenleri düzenler ve uygular, yılsonunda değerlendirme raporlarını hazırlarlar.

Çevre ve Veli ile İlişkiler: Çevredeki kurumlardan rehberlik hizmetleri için yardım almak, işbirliği yapmak. Diğer okulların rehberlik servisleri sunulmasına destek olur. Okul aile birliği toplantıları, anne babaların öğrenciyi tanıyarak ona yardımcı olmaları, velilerin okuldaki çalışmaları ve öğrencisini desteklemeleri gerekir.

Araştırma - Değerlendirme: Okuldaki rehberlik hizmetlerinin ne kadar etkili olduğu, aksayan yönleriyle ilgili düzenlemelerin yapılması, yeni ortaya çıkan gelişmelerin takibi ve programlara yansıtılması için araştırma değerlendirme hizmetlerine ihtiyaç vardır. Araştırma, değerlendirme hizmetleri sonucunda elde edilen bilgiler öğrenciye değil, personele, idareciye, sisteme sunulur, dolaylıdır. Okulda yapılan incelemeler örneğin sigara içme, suça yönelme, uyarıcı madde kullanma gibi araştırma sonuçları personele, idareye bildirilir.

- Bilgi toplama ve yayma hizmetinde elde edilen bilgiler öğrencilere sunulurken, araştırma - değerlendirmede elde edilen veriler personelle, idareyle paylaşılır.

Okul ve sınıfların rehberlik faaliyet sonuçlarının incelenmesi, öğrencilerle ilgili çeşitli konuların araştırılması, okuldaki öğrenciler arasındaki uyumlarının ve sosyal ilişkilerinin incelenmesi yeni gelişmelerin takibi bu hizmetle ilgilidir.

KPSS: Sınıfta sürekli olarak üzgün ve huzursuz olan bir öğrenciye yardım etmek için öğretmenin hangisini yapması en uygundur? (**Rehberlik ve Psikolojik danışma uzmanıyla görüşmesini sağlamak**) Çünkü (üzüntü, sürekli huzursuzluk) duygusal sorunlarla ilgili psikolojik danışma gereklidir. Bunu da sadece okul rehber öğretmenleri sunabilir.

KPSS: Hangisi öğrencilere verilen rehberlik yardımlarının etkinliğini artırmak üzere yönetici, öğretmen ve velilerle birlikte yürütülen hizmettir? (**Müşavirlik - Konsültasyon**)

KPSS: Hangisi doğrudan sunulan hizmettir? (**Psikolojik Danışmanlık**)

KPSS: Özgüveni düşük bir öğrenciye hangi hizmet sunulur? (**Psikolojik Danışma**)

KPSS: Okul rehberlik programlarıyla ilgili hangisi yanlıştır. (**RAM'a bağlı tüm okullarda aynı program uygulanır**) Her okulun ihtiyacı farklıdır, farklılıklar vardır.

KPSS: Okul rehber öğretmeni eski mezunlardan bazılarını arayıp, **okulun açılacağı ilk hafta** yapılacak etkinliğe davet etmiştir. Bu etkinlik hangi rehberlik hizmeti kapsamındadır? (**Oryantasyon - duruma alışma**)

KPSS: Zeynep öğretmen Sevda'nın **yüzündeki morlukları** görür. Ders sonunda sevdayı çağırıp konuşur. Sevda önce konuşmak istemez. Fakat sonra açıklar, **babası** arkadaşlarıyla kafeteryada otururken görmüş ve erkeklerle arkadaşlık ettiği için **kızıp vurduğunu** söylemiştir. Zeynep öğretmenin bu durumda ne yapması en uygundur? (**Sevda'ya okul rehber öğretmeniyle bir görüşme ayarlamayı önermek**)

KPSS: Mehmet lise son sınıf öğrencisidir. Ailesi çocukluğundan bu yana onun doktor olmasını istemektedir. Mehmet de doktor olmak istediğini söylemektedir. Yapılan testlerde Mehmet'in öğretmenlik mesleğine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Buna rağmen Mehmet " ben doktor olmak istiyorum çünkü aileme söz verdim" der. Bu durumda Mehmet'e ve ailesine hangi hizmetler sunulmalıdır? (**Psikolojik danışma - müşavirlik (konsültasyon**))

KPSS: Okul oryantasyon programları ile ilgili hangisi yanlıştır? (**Birinci amacı akademik başarıyı arttırmaktır**) değil, uyum sağlamaktır.

KPSS: Umut derslerinden yeterince başarılı olmayan öğrencidir. Ailesi bunu öğretmenin ilgisizliğine bağlamaktadır. Öğretmen ise umut da dikkat eksikliği olduğunu düşünmektedir. Umut'un ailesi ve öğretmeni arasında ortak bir anlayış hangi hizmetle sağlanabilir? ((**müşavirlik - konsültasyon)**

KPSS: Emre yeni başladığı Anadolu Lisesi'nde **alan**lardan kendi ilgi ve yeteneklerine uygun olanı seçmek istemiştir. Emre'ye verilmesi gereken en uygun hizmet hangisidir? (**Eğitsel rehberlik - Alan seçimi**)

KPSS: Okul rehber öğretmeni öğrencilerle bir oryantasyon çalışması yapmış ve yaptığı uygulamaların **ne derece etkili** olduğunu araştırmak istemiştir. Bu çalışma hangi hizmet türüdür? (**İzleme**)

KPSS: Öğrencilerin **mezun olduktan sonra** okul ve meslek yaşamına uyum sağlayıp sağlamadıklarını inceleyen bir rehber öğretmen hangi rehberlik hizmetini sunmuştur? (**İzleme**)

KPSS: Hangisi mesleki gelişim görevleri ile ilgili kendini kabul ile ilgilidir? (**Erişilebilir meslek hedefi belirleme**)

KPSS: Bir okul rehber öğretmeni gittiği yeni okulunda plan program hazırlamadan önce eski planları incelemiş, öğretmen ve idarecilerle görüşmüş, çevreyi incelemiş, problem tarama listelerini incelemiş ve ondan sonra rehberlik planlarını hazırlamıştır. Öğretmen ne yapmaktadır? **(İhtiyaç analizi yapmak)**

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

Bir kurumdaki normal bireylerin zaman zaman yaşayacağı uyum sorunlarının çözümüne yardımcı olmak için sunulan duygusal destektir. Yüz yüze ve okul psikolojik danışmanları tarafından sunulabilir, özel bir hizmettir. Duygusal sorunların çözümüne ilişkin bir yalnızlık değersizlik, kararsızlık, özsaygı, özgüven düşüklüğü, belirsizlik, uyumsuzluk, aşırı kaygılı, korku, durumlarda sunulur. Bir tek bireye sunulan derinliğine yardım hizmeti. Bireysel psikolojik danışmanlık, 8 - 12 kişilik gruba sunulan duygusal desteğe de "grupla psikolojik danışmanlık" denir.

Psikolojik danışmanlık anormal davranışlar üzerinde durmaz, üst düzey davranış bozukluklarını sevk eder. Psikologlar anormal davranışlar üzerinde dururlar.

KPSS: Kendisine gelen öğrenci de **üst düzey davranış bozukluğu** gören bir danışman nasıl davranır? (Üst düzeydeki bir uzmandan yardım almasını önermek - **sevk**)

Temel ilkeler: Empatik anlayış, koşulsuz kabul, saygı, saydamlık, gizlilik, özerklik, güven süreklilik.

Psikolojik Danışma Yaklaşımları

Psikanalitik yaklaşım: Freud, insan doğuştan kötü niyetlerle gelir. Davranışların temeli 0 - 6 yaşındaki yaşantılardır. Ego zayıfladığında denge bozulur, amaç bilinçdışını bilince çıkarmaktır. Hipnoz, serbest çağrışım, rüya analizleri, dil sürçmeleri, telkin yöntemleri kullanılır.

Davranışçı Yaklaşım: Watson, her şey öğrenilmiştir. Olumsuz davranışlar da öğrenilmiştir, önce öğrenmenin mekanizmasına ortaya koymak sonra yanlış öğrenmeleri, bıktırma, sistematik duyarsızlaştırmayla yıkmak yerine biçimlendirme kademeli yaklaşımla yenisini öğretmeyi amaçlar. Atılganlık eğitimi, model gösterme, kaçındırma, eşik, bıktırma, taşırma yöntemleri kullanılır.

Bilişsel Yaklaşım: A. Beck, yanlış kodlanmış zihinsel (bilişsel) önyargılar olumsuz düşünceler, bireyin uyumunu bozmaktadır. Beck'e göre, bu olumsuz üçlüdür. Bunlar bireyin kendisi, çevresi ve gelecekle ilgili olumsuz düşünceleridir. Danışman danışanın olumlu düşünmenin gücünü öğretmeli, yapamayacağım yerine yapacağım, başaracağım şeklinde düşüncelere yardımcı olmalıdır. Kullanılan yöntemler, atılganlık, sosyal beceriler, davranışın provası, bibliyografi, sineterapi, model alma.

Akılcı - Duygusal Yaklaşım: Ellis, bireyin uyumsuz davranışları olumsuz tutum, duyguların düşüncelerin davranışa dönüşmesidir. Bireyin olumsuz inanç tutum ve toplumsal beklentilerine dayalı önyargıları, akıldışı, mantık dışı değerlendirmeler, yorumlamalar bireyi üzer. Danışman ev ödevleri veren onu takip eden bir öğretmen görevindedir. Bireyin asıl sorununun davranış değil o davranışa yüklediği anlamdır. ABCDE yöntemi kullanılır.

Danışandan hız alan Danışmanlık Yaklaşımı (Hümanizm): Maslow - Rogers. Birey değerlidir, biricik tek ve özeldir. Her bireyin doğuştan sahip olduklarını kullanabilme geliştirebilme, gizil gücü ile dünyaya gelir. Birey doğuştan iyi niyet ve potansiyellerle dünyaya gelir. Birey, kendini gerçekleştirebilecek güce sahiptir, ilgi ve yeteneklerini geliştirebilir hayatını yönetebilecek yapıya sahiptir. Birey problemlerini çözebilir, bireyin kendine özgü bir algılama ve anlamlandırma çerçevesi vardır. Bu öznel gerçekliğe (**fenomenal alan**) denir birey. Hayatın gerçeğini değil de algıladığı hayatın fenomen yapısını bilir ve hayata öyle bakar. Ona göre tepkide bulunur. Fenomen yapı, birey dışardan davranışlarla açıklanamaz, onun içsel dünyası, algıları, duygularını da incelemek gerekir. **Özbenlik**, bireyin doğuştan getirdiği iyi niyet ve potansiyellerin hepsi. **Benlik,** bireyin kendini algılama biçimi, **İdealbenlik** bireyin olmayı istediği davranış ve duygu örüntüsü.

- Benlik ve ideal benlik arasındaki fark arttıkça bireyin öz saygısı düşer.
- Benlik ile ideal benlik arasındaki fark azaldıkça bireyin öz saygısı artar.

Danışandan hız alan danışmanlık kuramına göre, birey geçmişe takılıp kalmamalıdır, geçmişten ders alıp geleceğe yönelmelidir. İçinde bulunduğu zamanı da en kaliteli şekilde kullanmayı düşünmelidir.

Danışman ve danışan arasında olumlu, yapıcı, samimi bir iletişim süreci kurulmalıdır (terapötik) - koşulsuz kabul - saygı - empati saydamlık - anlayışıyla bireyin öz saygısını artırmasını ve kendini kabulü desteklemelidir.

Varoluşçuluk; İ Yalom - V. Frankl - R. May.

İnsan önce var olur sonra kendi özünü oluşturur. Varoluş özden önce gelir. Evrende özünü oluşturan tek varlık insandır. İnsan özgürce sorumluluklarını üstlenmek yaşamak istemektedir. Fakat - ölüm - tanrı - kader korkuları insanın özgürce sorumluluklarını üstlenmesine engel olmaktadır. Varoluşçular geçmiş geçmişte kalmıştır, gelecek de henüz gelmemiştir. İçinde bulunduğun zamanı en iyi şekilde değerlendirmesini istemiştir. "**Anı yaşa**" ilkesini benimser, hayatın sorunlarıyla yaşamak ve mutlu olmayı ba-

şarmaya çalışmak gerekir. (**Varoluşsal biçimde yaşamak**) Bireyin farkındalık düzeyini yükseltmek, seçimlerinin sonucuna katlanmasını ve özgürce varoluşunu desteklemek gerekir.

Gestalt - Bütüncül Yaklaşım: Perls.

Bireyin bütünlüğü bozulduğunda uyum sorunları yaşamaya başlar. Bozulan bütünü sağlamaya yardımcı olmak gerekir. Bireyi dış denetimden iç denetime geçirmeye destek olmalıdır. Perls'e göre **bitirilmemiş işler şimdi ve burada** ilkesiyle çözülmeli, rol oynama (boş sandalye) bir sırrım var, yansıtmayı oynama tersine çevirme yöntemleri ile danışana yardımcı olmak gerekir.

Gerçeklik Terapisi (Seçim Teorisi): Glasser.

Herkes davranışlarını kontrol edebilir, davranışlarının sorumluluğun taşıyabilir, her davranış bireyin seçimidir. Amaç, danışanların yaşamlarını kontrol etmelerine yardımcı olmaktır. Bu kurama göre, bireyin sorunlarının temeli yaşamlarındaki önemli insanlarla doyurucu ve başarılı iletişim kuramamalarıdır. Danışman, bunu anlatmasına destek olmalıdır, yüzleştirme gerçekleri kabul etme terapisi, hünerli sorgulama anlaşma (kontrat) yöntemler kullanılır.

Transaksiyoel Analiz Yaklaşımı: Berne.

İletişim işlemi anlamına gelir. Bireyin benlik (ego) durumlarını kullanması ile ilgilidir. Bireyde üç benlik (ego) durumu vardır. **Çocuk** ego durumu, **yetişkin** ego, **anne baba** ego durumudur. İki kişi iletişim kurarken aynı ego durumu kullanıyorsa bu durumda iyi anlaşırlar. (tamamlayıcı iletişim) farklı ego durumları kullanılırsa o zaman (çapraz iletişim) sorun yaşanır, bireye hangi durumda hangi ego durumunu kullanması gerektiğini öğretir. Birey sorunları çözebilir. Didaktik yöntem, boş sandalye yöntemi (rol oynama)

Eklektik Yaklaşım: Tek başına bir yöntem değil, yeri ve zamanı geldikçe bütün yaklaşım ve yöntemlerden faydalanılması gerektiğini savunan bir bakış açısıdır.

KPSS: Uzun zamandan beridir gerçek hayata başlamak üzere olduğu izlenimine kapılmıştım. Fakat her zaman yolumun üzerinde bir engel, öncelikle erişilmesi gereken bir şey, bitmemiş bir iş, hizmet edilecek zaman, ödenecek bir borç oldu, sonra hayat başlayacaktı. Sonunda anladım ki bu benim hayatımdı. Alfred D. Souza'nın bu sözleri insancıl yaklaşıma göre insan yaşamında hangisinin eksikliğini vurgulamaktadır. (**Varoluşsal biçimde yaşamak**) =sorunlarla birlikte yaşamayı öğrenmek

KPSS: Varoluşsal biçimde yaşamak nasıl açıklanır? (**Bireyin içinde bulunduğu zamanı en iyi şekilde kullanmasıdır**)

KPSS: Lise ikinci sınıf rehber öğretmeni Ali Bey, sınıfına bu yıl kaydolan öğrencisi Deniz'in derslere katılmadığını arkadaşları ile iletişiminin zayıf olduğunu görür. Ders dışında görüştüğümde Deniz geçen yıla kadar Almanya'da yaşadığını anne ve babasının boşandığını, bu yüzden annesi ile Türkiye'ye döndüğünü, ayrıca okula da henüz alışamadığını söylemiştir. Ali Bey aşağıdakilerden hangisini sunması en uygun olur? (**Denizin de onayını alarak rehberlik servisi ile bağlantı kurmasını sağlar** (**Yöneltme**) sorun duygusal ailevi olduğu için oryantasyonla çözülmez, psikolojik danışmanlık uygundur. Sınıf rehber öğretmeni de duygusal destek sunamaz psikolojik danışana yöneltmiştir. (**Sevk**)

KPSS: Yasemin Hanım ve Aslan Bey bir süre önce boşalırlar bu olaydan kısa süre sonra anasınıfına devam eden kızları Azra okula gitmek istemez, yalnız uyumaz, altını ıslatır. Yasemin Hanım okul rehber öğretmenden yardım ister. Görüşme sırasında Azra uslu bir çocuk olmadığı için babasının evden ayrıldığını annesinin de kendisini bırakıp gitmesinden korktuğunu söyler. Rehber öğretmen, annesine "Azra istemese de onu okula gönderin, sabrınızı da taşısa onu cezalandırmayın" der. Rehber öğretmenin sunduğu hizmet türü ve işlevi hangisidir? (**Müşavirlik - çare bulucu**) aile=müşavirlik

KPSS: İnsancıl yaklaşımın kavramlarından "kendini kabul" ile yakın ilişkilidir? (**Eleştiriye hoşgörü gösterebilme**)

KPSS: İnsancıl yaklaşımı benimseyen öğretmenler, öğrencilerinde neyi geliştirmek ister? (**Kendi duygu ve davranışlarının sorumluluğunu almayı**)

KPSS: Rogers'ın insancıl yaklaşımında en çok vurgulanan nedir? (**Öğrenci merkezli eğitim anlayışı**)

KPSS: İnsanı yalnız dış davranışlarına bakarak anlamak olanaksızdır "bireyin iç dünyasını sezgilerini de incelemek gerekir. " görüşü ne ile ifade edilir? (Fenomenolojik yaklaşım)

KPSS: Bir bireyin hatalarından dolayı aşırı derecede suçluluk duymaması kendinden utanmaması, hatalarını fark edip bunları kişiliğinin bir parçası sayması en iyi hangi kavramla açıklanır? (**Kendini kabul**)

İLETİŞİM - ÇATIŞMA ÇÖZME

İletişim, duygu ve düşüncelerin karşılıklı olarak iletilmesi, etkileşimidir. Bir duygu ve düşünceyi belirlerken " ne söylediğin kadar nasıl söylediğin de önemlidir.? İletişim kaynak (gönderici) mesaj (içerik), kanal (yöntemler), alıcı (öğrenci) ve geribildirim (dönüt) öğelerinden oluşur. Sözlü ve sözsüz iletişim ikisi de bir arada önemlidir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık da pasif - edilgin değil Etkin dinleme önemlidir, yani hem dinleme hem de karşımızdakini anladığımız şekilde (empati) soru sormaya dayanır. Bireyi konuşmaya davet edici (kapı aralayıcı ifadeler) duygu ve düşüncelerini açıklamaya, cesaretlendirici bir iletişim kurulmalıdır. Şu anda aklından neler geçiyor? İlginç, devam etmek ister misin? vb.

Koşulsuz Kabul: Saygı - değerlilik her birey hümanistik (insancıl) yaklaşıma göre saygıya değer bir varlıktır. İnsanları, ne ise olduğu gibi kabul etmek, yargılamamak, eleştirmeden olduğu gibi kabul etmek.

KPSS: Yetmiş iki millete bir gözle bakmayan, halka müderris olsa da, Hakka asidir. Yunus Emre'nin bu sözü insancıl yaklaşıma göre öğretmen öğrenci iletişiminde neyin önemini vurgular? (**Koşulsuz kabul**)

KPSS: Mevlana "ne olursan ol yine gel" sözü hangi kavramla ilişkilendirilir? (**Koşulsuz kabul**)

KPSS: Bir şarkı sözünde "hatasız kul olmaz hatamla sev beni" hangi kavramı ifade eder? (**Koşulsuz kabul**)

KPSS: Babasıyla sürekli çatışma yaşadığından yakınmaya başlayan bir öğrenciye hangisi sorulursa, insancıl yaklaşıma göre bireye saygı ilkesine aykırı davranış olur? (**Babanın söylediklerini abartıyor olabilir misin?**)

Empati: Bireyin objektif olarak kendisini başkasının yerine koyabilmesi, onu anlamaya çalışmasıdır. Acımadan, kayırmadan, taraf tutmadan, sadece onu anlamak için kendisini onun yerine koyabilme gücüdür. İletişimde **en uygun** yapı olarak kabul edilir. Üzgünsün, kırgınsın, kızgınsın, istiyorsun, korkuyorsun, bekliyorsun vb.

Empatik anlayışta, insanın kendine özgü bir algı çerçevesi (fenomenal alan) vardır. Onun için bireyi yargılamadan, kendisini onun yerine koyabilmesi gerekir.

Sempati: Duygudaş olmak, aynı duyguları yaşamaktır, hak vermektir. Bu yaklaşım rehberlik anlayışının dışına çıkar. Objektiflik yerini sübjektifliğe bırakır. Sen haklısın, ben de çok sevindim, gibi aynı duyguları benimsemek doğru değildir.

Özdeşim kurmak: Kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun adına davranmaktır. Rehberlik anlayışına uymaz. Çocuğun yerine kendini koyup, öğretmenleri ile tartışmak. Ben senin yerinde olsam. … Ben şimdi onun…..

- Arkadaşı tarafından terk edilen gence; hayal kırıklığı yaşıyorsun, üzgünsün (empati) arkadaş dediğin böyle olmaz, haklısın (sempati) ben senin yerinde olsam onu azarlardım. (Özdeşim)
- Sınıfta kalemi çalınan öğrenciye kalemin çalındığı için üzgünsün arkadaşlarından böyle bir davranış beklemezdin (empati) böyle arkadaş olur mu gel de bunlara arkadaş de şimdi (sempati) Ben olsam hepsini hırsızlıkla suçlar rezil ederdim (özdeşim)
- Sempati ve özdeşim empati kurmayı engeller. Empati kurulması rehberlikte benimsenen anlayıştır.

KPSS: Ali, dedesinin hediye ettiği saati kaybeder ve öğretmenine bunu anlatır. Öğretmeni ne söylerse empatik bir tutum sergilemiş olur? (**Dedenle aranda önemli bir bağı kaybettiğin için üzgünsün**)

KPSS: Ayla, öğretmenin önerisi ile tarih dersinde not yükseltme sınavına girer. Beklentinin altında not alır ağlar, öğretmeni hangisini söylerse Ayla anlaşıldığı duygusunu yaşar? (**Hem çok üzgünsün hem de beni hayal kırıklığına uğrattığın için utanıyorsun**)

KPSS: Babam borçları nedeniyle bunalıma girdi, dün de evi terk etti. Babamın başına bir şey gelirse biz ne yaparız diyerek ağlayan öğrencisine sınıf rehber öğretmeni ne söylerse empati kurmuş olur? (**Baban için endişeleniyor, ne yapacağını bilmiyorsun. Kendini çaresiz hissediyorsun**)

KPSS: Tuğba, annesine "okuldan nefret ediyorum keşke okula gitmek zorunda kalmasaydım, çok ödev veriyorlar" der. Annesi ne söylerse empati kurmuş olur? (**Çok ödevin var ve bu seni yıldırıyor**)

KPSS: Hümanistik yaklaşımı benimsemiş ve empatik dil kullanan bir öğretmenin çok çalıştığı halde sınavda başarısız olan bir öğrencisine aşağıdakilerden hangisini söylemesi beklenir? (**Çok çalıştığından emin olduğun için üzgünsün**)

KPSS: En yakın arkadaşlarıyla görüşmesi anne babası tarafından yasaklanan Meriç, öğretmene durumu anlatır. Öğretmen ne derse empati kurmuş olur? (**Annen baban en yakın arkadaşınla görüşmene izin vermediği için üzgünsün**)

KPSS: Öğrenci, psikolojik danışmana " arkadaşlarım beni dışlıyor çok yalnız hissediyorum" der. Danışmanın ne söylemesi en uygun olur? (**Arkadaşlarının sana daha yakın davranmalarını istiyorsun**)

KPSS: Babam bana, annem abime düşkündür. Annem, abime hayrandır, onunla gururlanır. Oysa benim hiçbir başarıma önem vermez, sanki varlığımdan habersizdir. Bu sözleri söyleyen kişi hangi duygusunu ifade etmeye çalışmaktadır? (**Annesinden ilgi ve şefkat görme isteği**)

KPSS: Hangi ifadeler empatik ifadelerdir? (**Beni anlamak yerine yatıştırmak istiyorsun)**

Saydamlık: İçtenlik ve dürüstlüktür. Bir olay karşısında duygularını abartmadan içinden geldiği gibi dürüstçe açıklamaktır. Duygularını gizleme - karşısındakini de incitme, için dışın bir olsun yapmacık değil, doğal ve dürüst davranmaktır. Hata yaptığında onu kabul edip özür dilemek, bu davranışınız karşısında çok üzüldüm. Sizinle gurur duyuyorum.

Saydamlık, bireyin reddedilme onaylama ve dışlanma korkusu yaşamadan kendini ortaya koyması ve duygularını açıkça söyleyebilmesidir. Ben dilini kullanmasıdır (Bu davranışınız beni çok duygulandırdı)

KPSS: Öğrencilerin kimi davranışları onların gelişimlerini olumsuz etkileyebilir ve öğretmeni rahatsız edebilir. Öğretmen bu davranışlara ilişkin duygu ve düşüncelerine öğrencilerine iletebilir ancak bunu yaparken öğrencilerin hazır bulunuşluğuna dikkat etmeli ve incitici bir dil kullanmaktan kaçınmalıdır. Bu tutum danışandan hız alan danışman görüşüne göre ne ile açıklanır? (Saydamlık)

Kendini Açma: Kişinin (öğretmen) kendisine anlatılan durumla ilgili olarak karşısındakine (öğrenci) benzer bir yaşantısını paylaşmasıdır. Ben de senin yaşındayken üniversite sınav sonuçlarının açıklanacağı gün uyuyamamıştım demek gibi. Öğrencinin derste zayıf almasına öğretmen "bende senin gibi matematikten zayıf aldığımda üzülüyordum" demesi kendini açma, doğal olmaktır ve saydamlık sağlar. Empatiye yardımcı bir yapıya kaynaklık eder. Birey ilişkilerinde taraf olmamalı kendi görüşünü empoze etmemelidir. (Kendini katma) yani kendini açmalı, kendini katmamalıdır.

Ben Dili: Duygu ve düşüncelerimizi karşımızdakini suçlamadan, beklentilerimiz şeklinde açıklamamızdır. Ben dili yapıcıdır, iletişimi güçlendirir, birey yaptığı hatayı veya eksikliği bir kez daha düşünür ve gözden geçirme gereği duyar. Ben dili karşısındakine ben değerliyim ama yaptığım davranış doğru değildi, abartmış olabilirim, öz eleştiriye yöneltir. Öğretmen, ödevlerini yapmayan öğrenciye "ödevlerini yapmanı beklerdim, senin gibi öğrenciye ödevlerini yapmak yakışır" "Odanı toplaman iyi olurdu" "kardeşinle daha iyi geçinmeni beklerdim"

Sen Dili: Karşımızdakini suçlama, kızma, hakaret, küçümseyen bir dil kullanmak, ödevlerini yapmayan öğrenciye "kendime yakışanı yapmışsın zaten sen neyi yaptın ki? tembel yaramazlık yapan, öğrencisine sen aptal mısın? sen ne biçim öğrencisin? gibi

Sen dili benliğe saldırı olarak algılanır ve birey savunmaya geçer, yapıcı değildir iletişim engeli içerir.

KPSS: Öğretmenin hangisini söylemesi kendini açmaya örnektir? (**Öğrenci iken yıl sonunda ben de sizin gibi hissederdim**)

KPSS: Hangisi iletişim engeli içermez? (**Bu dersteki durumun ile ilgili konuşmak ister misin?**)

KPSS: Bülent öğretmen son dersinde öğrencilerle birlikte değerlendirme yapar. Hangisini söylerse düşüncelerini ben diliyle ifade etmiş olur? (**Ders içeriğini çok geniş tuttuğum için yaptığınız eleştiriler karşısında haksızlığa uğradım, hayal kırıklığı yaşıyorum**)

- Yargılamak, suçlamak, azarlamak, emir verme, küçümsemek, acımak, öğüt, nasihat vermek, teselli etmek, ahlak dersi vermek, iletişim engeli içerir.

Soru Sormak: İletişimde duygu - düşünce iletimini sağlamak için soru **s**orulur. Sorular, yargılayıcı, hesap soran, bıktıran olmamalıdır. **Açık uçlu sorular**, cevabı genel olan, yorumlanabilir, herkes için farklı cevaplanabilecek sorulardır. Yaratıcıdır sentezleyicidir. **Kapalı uçlu sorular** ise cevabı herkes için aynı cevaplanabilecek sorulardır. Çoktan seçmeli testlerin cevabı gibi. Cevabı katı olan evet - hayır gibi olan sorulardır. Okulda kaç rehber öğretmen var? (kapalı uçlu) Bu okulda kaç rehber öğretmen olmasını istersiniz? Niçin (açık uçlu)

KPSS: Başarılı olan Selin İlköğretim 8 inci sınıfta okumaktadır. Sınıf öğretmeni son zamanlarda Selin'in başarısının düştüğünü gözler ve okul rehber öğretmeni ile görüşmesini ister. Selin " Annem teyzemle konuşurken beni evlendireceklerini söyledi, nasılsa beni liseye göndermeyecekler, onun için kendimi derslerime veremiyorum " der. Bu durumda okul rehber öğretmeninin öncelikle vereceği en uygun tepki hangisidir? (**Bu konuyu ailenle daha önce hiç konuştun mu?**) verilen sorular içinde önce sorunu anlamak olduğu için bu tercih edilmiştir.

KPSS: Sınıfta bir hırsızlık olmuştur. Öğretmen ne söylerse açık uçlu bir soru sormuş olur? (**Bu olay nasıl gerçekleşti?**) diğer sorular Ali, alanı gördün mü? Hırsızı gören var mı? Bu sınıfta hep hırsızlık olur mu? Vb. (Kapalı uçlu sorular cevabı, Evet - Hayır)

KPSS: Ailem beni zorlukla okutuyor. Ben liseyi bitirdiğimde iş bulamayacağım ve ailemin beklentilerini karşılamayacağımdan korkuyorum. Bu yüzden kendimi derslere veremiyorum" böyle diyen bir öğrenci için öğretmenin verebileceği tepkilerden hangisi kaygıya yol açan düşüncenin kaynağını araştırmaya yöneliktir (**İş bulamayacağını düşüncesine nasıl vardın?**)

Özsaygı: Bireyin sahip olduklarını benimsemesi kendini beğenmesi, değerli bulması, sevmesidir. Özsaygı, bireyin kendisine biçtiği değerdir. Bireyin, benlik ile ideal benlik arasındaki farka göre özsaygı belirler. Benlik ile ideal benlik arasındaki fark azaldıkça özsaygı yükselir. Amaç, benlik ile ideal benlik arasındaki farkı azaltmaya yardımcı olmaktır. Rogers'e göre empati koşulsuz kabul, saydamlık anlayışı bireyin özsaygısını olumlu etkiler.

- Sıcak, samimi, destekleyici olumlu bir sınıf ortamı (iklimi) oluşturmak
- Olumlu, içten, saydam, ilişkiler içinde olarak, ben dili kullanmak, olumlu dil kullanmak, olumlu yönlerini ön plana çıkararak, bardağın dolu tarafından değerlendirmek, bireylerin özsaygılarını destekleyebilir.
- Bireye karşı davranışlarımız, bireyin kendisini algılarını etkiler. Davranışlarımız bireye adeta ayna tutar ve birey bu aynadaki görüntüsünden etkilenir. (**Ayna benlik - teorisi**) Bireye olumlu bir algı geliştirecek şekilde davranılması olumlu bir benlik algısına destek olur.

Özsaygı Geliştirici Dil: İletişimde bireyi dışlamadan, küçümsemeden sahip olduğu her şeyi özgüveni zedelemeden, benlik bütünlüğünü koruyacak şekilde ifade etmek soruyu çözemeyen, konuyu anlayamayan öğrenciye "Bu konuda eksikliklerin olduğunu düşünüyorum, bunları tamamlarsan başaracağına inanıyorum" demek. Tembelsin, yerine bu aralar dersleri ihmal ettin gibi. Şişmanlamışsın yerine balık etli olmuşsun.. Bireye ismiyle hitap etmek özsaygıya destek olur.

Özsaygı Zedeleyici Dil: Bireyle dalga geçmek, alay etmek, lakap takmak, küçümsemek. Tembelsin, şişkosun, dört göz, yaramazın tekisin, kafan basmıyor, anlasan şaşardım, kapasiten yetmez, sen bu işi başaramazsın, geveze, yerden bitme, kıyaslamalar vb…

KPSS: Öğrencisinde olumlu bir benlik algısı geliştirmeyi hedefleyen öğretmen hangisinden kaçınmalıdır? (**Öğrencinin yaşıtlarına göre eksik yönlerini bildirmek**)

KPSS: Bireyin özsaygı duygularındaki eksikliğin aşağıdakilerden en çok hangisinin sonucu ortaya çıkması beklenir? (**Benlik tasarımının olumsuz gelişimi**)

KPSS: Öğrencisine "şişmanlamışsın" yerine "tombullaşmışsın" zayıf öğrencisine de "sıskalaşmışsın yerine "incelmişsin" ifadeleri neyle açıklanır? (**Özsaygı geliştirici Dil**)

İletişim Penceresi (Johari Penceresi): Kendini tanıma penceresidir. Etkili bir iletişimde insanın kendisini ve başkalarını tanımaya ve tanıtmaya açık olmalıdır. İletişim penceresi kurumlarda kişilerarası ilişkilerde iletişim düzeyini ölçmek ve düzenlemek için oluşturulmuş bir modeldir. Johari penceresi dört bölümden oluşmaktadır. Her pencere bireyin duygu ve düşüncelerini tanıtır. Kişinin seçeneği pencere iletişimini etkiler.

Açık (Arena) pencere: Saydamdır, hem birey hem de çevre ile ilişkiler gelişmiştir. Herkesin farkında olduğu iletişim. Birey de çevrede duygu ve düşüncelerin farkındadır. Bireyin açık penceresi (alanı) ne kadar genişse iletişim o kadar sağlıklı olur.

Açık bölgesi geniş olan birey başkalarının görüş ve önerilerine açık olur, duygu ve düşüncelerini de açıkça söyler iyi bir iletişim sağlar. Birey ve çevresi bireyin güçlü ve zayıf yönleri ve yeterlilikleri bilir. Açık bölgesi geniş olan bireyin diğer bölgeleri dar olur.

Kör (Yarı çık) Pencere: Bireyin farkında olmadığı, çevrenin bildiği farkında olduğu pencere insanlara karşı aşırı titiz davranan kişi farkında değildir fakat arkadaşları onun bu davranışı nedeniyle insanları kırdığını ve herkesi küstürdüklerini fark ederler. Kör bölmeyi daraltmak için bireyi bilinçlendirmek bireyi kendisini bilmeye tanımaya yardımcı olmak gerekir.

Karanlık (Bilinmeyen) Pencere: Hem bireyin hem de çevrenin farkında olmadığı penceredir. Bireyin ve çevresindekilerin resim yapma yeteneğinin farkında olmaması kişilerarası ilişkilere yansımayan penceredir.

Gizli (Yarı karanlık): Bireyin bildiği, çevrenin haberdar olmadığı penceredir. Birey, çevreye karşı açık olursa, duygu, düşünce ve beklentilerini açıkça dile getirir, paylaşırsa gizli penceresi genişler.

- Pencereler arası ilişkiler **Açılım - Geri bildirim ile düzenlenir**. Birey duygu ve düşüncelerini başkalarına açıklamasına **Açılım** denir. Açılım sayesinde birey diğer insanlarla etkili anlamlı iletişim kurabilir. Geri bildirim bireyin çevreyle etkileşiminin dönütlerini önemsemesidir.
- Birey açılım ve geri bildirim sayesinde daha iyi iletişim kurup açık (arena) penceresini genişletebilir.
- Rehberlik hizmetlerinden özellikle bireyi tanıma ve psikolojik danışmanlık açık pencereyi genişletmeye destek olur.
- **Johari penceresinin amacı iyi iletişim kurmak, açık pencereyi genişletmek ve diğer pencereleri açık hale getirmektir.**

Çatışma: Kişilerarası ilişkilerde uyuşmama, gerginleşme, kararsızlık ve kendini ifade edememe durumudur. Bireylerin istekleri birbirine ters düştüğünde ortaya çıkar. Çatışmalar temelde kişilerarası iletişim sorunlarından kaynaklanır.

Bireylere iletişim becerileri kazandırılırsa çatışmaları azaltabilir ve çözümünü kolaylaştırabiliriz.

Johnson ve Johnson çatışmaları çözmek için farklı strateji tespit etmişlerdir. Bu stratejiler birer hayvan ismiyle karakteriyle özdeşleştirilmiştir. Bireyler bir sorun durumunda nasıl davranır, bir çatışmayı nasıl çözüme kavuştururlar.

Ayıcık (Alttan Alma) (-, +)	Tilki (Uzlaşı) (+, +)	Baykuş (Yüzleşme) (+, +)
Kaplumbağa (Geri Çekilme (-, -)		Köpek Balığı (Zorlama) (+, -)

Burada birinci işaret kendisi ikincisi ise karşısındaki içindir. Örneğin Ayıcık kendisi için (-) karşısındaki için (+) tavrını benimser.

Ayıcık: Alttan alma, iyimserlik, uyum eğilimi gösterirler. İlişkinin devamı önemlidir. Benimsemese de durumu idare eder. İletişim, ilişki sürsün, fedakarlık eder, kendi ihtiyaçlarından vazgeçer. (Kendisi (-) karşısındaki (+) başkaları tarafından kabul edilmeyi, sevilmeyi isterler. Çatışmayı yatıştırmaya çabalarlar.

Baykuş: Yüzleşme, bilge kişilik, hem kendisini hem de karşısındakini dikkate almak, sorunlarla mücadele etmek, işbirliği yapmak, sorunları kabul etmek ve çözmeye çalışmak (herkes için (+)

Tilki: Uzlaşı, arayı bulma hem kendisini hem de karşısındakini orta noktada buluşturmak, memnun etmek. Tilkiler uzlaşı için çıkarlarının bir kısmından vazgeçer, fedakarlık yaparlar. Bazen de karşısındakinin bir kısmından vazgeçirmeye çalışırlar. Her iki tarafında bir şeyler kazanacağı bir yol bulurlar. (kendisi (+) karşısındaki (+)

Kaplumbağa: Geri çekilme, sorunlarla karşılaşmamak için farklı yollar deneme, sorunla karşılaşırlarsa ortamı terk etme, kaçma eğilimi gösterme istek ve ilişkilerden vazgeçerler. Söylenerek ortamı terk ederler. (-, -)

Köpekbalığı: Kazanmak amaçtır, **zorlama** vardır. Kazanmak için ilişkiler feda edilir, önemli olan çıkarlardır, kazanmaktır. Karşısındakilerin ihtiyaçları onları ilgilendirmez. Önce kendileri her zaman kendileri (+) karşıdaki (-)

KPSS: Lisede rehber öğretmenlik yapan Aysun Hanım çatışma çözme stratejilerini anlatır, şematize eder. Sonra herkesin kendisini ve sıra arkadaşını en iyi yansıtan taktiği seçmesini ister. Buna göre Ayıcık taktiğini benimseyen kişi hangi davranışı gösterir? (**Hatır için çiğ tavuk yenir**)

- Kişilerarası ilişkilerde en temel çatışma çözme biçimi sorunla **yüzleşme**, hem kendisi hem de başkaları için mücadele etmek bilgece davranmak olan **Baykuş** taktiğidir.

Akran arabuluculuğu: Çatışma çözmek için akranlardan yardım almaya dayanır. Akran arabuluculuğu gönüllü eğitim almış öğrencilerin, sorun çözmek için tarafsızca iletişim süreçleridir. Akran arabulucular, kimseyi yargılamaz, haklı haksızlığına karar vermez, tarafların yüz yüze gelmesi konuşması ve sorunlarının çözümüne yardımcı olmaya dayanır. Küslerin barıştırılması, kavgaların önlenmesi gibi konularda çalışırlar. Akran arabuluculuğu önleyici işlev görür.

Akran Danışmanlığı: Gönüllü eğitim görmüş öğrencilerin diğer öğrencilere rehberlik çalışmalarında yardımcı olmalarıdır. Öğrencilere bilgi verme, oryantasyon, eğitsel kişisel - sosyal konularda üst sınıf öğrencileri alt sınıftaki öğrencilere yardım sunabilirler.

KPSS: Lisede psikolojik danışman Bülent Bey, öğretim yılının başında lise birinci sınıf öğrencileri için yapılacak oryantasyon çalışmalarına lise son sınıf öğrencilerinden yardım almaya karar verir. Lise son sınıftan bir grup gönüllü öğrenci birinci sınıfa yeni başlayacak olan öğrencilere okulu, personelini ve okulun çevresini tanıtma görevi verir. Bülent Bey'in yaptığı rehberlik çalışması neye örnektir? (**Akran danışmanlığı**)

KPSS: Akran danışmanlığı nedir? (**Seçilmiş üst sınıf öğrencilerinin, alt sınıftaki öğrencilere yardımcı olması**)

Atılganlık Eğitimi: Bireyin başkalarının haklarına saldırmadan kendi haklarını koruyabilmesidir. Pasiflik ve saldırganlığın orta noktasıdır. Hem pasif hem de zorba (saldırgan) bireylere atılganlık eğitimi sunulur. Beden dilini ve ben dilini kullanabilmek, göz teması kurabilmek, ses tonunu ayarlayabilmek, hayır diyebilmek, duygu ve düşüncelerini ifade etmek, sorumluluk alabilmek ve problem çözebilme konularında bireye atılganlık eğitimi verilir.

Akran Zorbalığı: Zorbalık, sürekli rahatsız edici söz ve eylemlerdir. Kişinin başka kişilerin kasıtlı, tekrar eden olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalmasıdır. Bu zorbalık fiziksel, sözel, psikolojik olabilir. Lakap takma, dalga geçme, itme, çelme takma, tekme atma, oyuna almama vb. internet aracılığıyla tehdit, rahatsız edici mesaj ve iletiler gönderme (siber zorbalık)

- Zorbalığa uğrayan (kurban) ve zorbalık yapan (zorba) kişilere iletişim becerileri kazandırmak, aile ile işbirliği yapmak, bireyleri kişilerarası ilişkiler konusunda bilinçlendirmek eğitim vermek gerekir.
- Hem zorba hem kurbana zorbalık durumunda nasıl davranması gerektiğini öğretmek ve desteklemek gerekir (özerklik)
- Zorbalık için Kimdir bu? Tekniği - Colorado okul iklimi - Akran zorbalığı belirleme ölçeği kullanılır.

KPSS: Okul müdürlerinin katıldığı bir toplantıda şiddete sıfır tolerans görüşü benimsenmiştir. Bu toplantıya katılan müdür Mehmet Bey okul rehber öğretmenini çağırarak okuldaki şiddet türlerini belirleyerek şiddetle ilgili araştırmalar yapmasını önerilerde bulunmasını istemiştir. Burada rehberlik ilkelerine uymayan davranış hangisidir? (**Ölçek puanlarına dayanılarak öğrenciler hakkında kesin bir yargıya varılması**)

KPSS: Bir öğrencinin okul zorbalığına maruz kaldığını fark eden bir sınıf rehber öğretmeninin hangisini yapması bu sorunu çözmesine yardımcı olur? (**Öğrencilerin zorbalık içeren davranışları fark etmesini sağlamak ve zorbalıkla baş edebilmek için belirlenmiş kuralları uygulamak**) önemli olan bilinçlendirmek, atılganlık eğitimi vermek, desteklemek gerekir.

Akran Baskısı: Öğrencilerin yalnız kalmamak, dışlanmamak, arkadaş grubuna girmek için veya bunları sürdürmek için benimsemediği davranışları yapmak durumunda kalmasıdır. Zorbalıktan farklıdır, birey bir nevi kendisi bu durumu oluşturur ve uygular. Sigara içme, madde kullanma, markalı giyinme, okuldan kaçma, geç saatlerde eve gelme vb. özellikle ergenlerin onaylanma grup tarafından kabul edilme ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Akran baskısını azaltmak için aileyi ve bireyi eğitmek, bilinçlendirmek gerekir. Bu durumda atılganlık eğitimi ve sosyal beceriler eğitimi vermek etkilidir.

Vandalizm (Tahripçilik): Öğrencilerin okul eşyalarına zarar vermesi, tahrip etmesidir. Ders araç gereçlerini tahrip, lavaboları tıkama, camları kırma, uygunsuz yazılar yazmak…. Öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve müşavirlik hizmetlerini etkili kullanmak gerekir.

Cinsel İstismar: Kişinin rızası dışında cinsel eyleme hedef olması veya kalkışmasıdır. Cinsel istismarda şiddet olmayabilir, çocuğun rızasının olup olmadığına bakılmadan ilgili kanun uygulanır. (Türk Ceza Kanunu 103. 104 md) Aile içi istismarda öncelikle derinliğine incelemeye gerek yoktur. Çocuğun ifadeleri doğru kabul edilip, ilgililere (emniyet) haber verilir.

KPSS: İlköğretim 4. Sınıf öğrencisi Selin okul rehber öğretmenine babasının kendisine cinsel tacizde bulunduğunu ayrıntılarıyla anlatır. Bu durumu annesine de aktardığını fakat, annesinin inanmadığını söyler. Bu durumda okul rehber öğretmeninin yapması gereken davranış hangisidir? (**Müdürle görüşüp emniyeti bilgilendirme**)

Bireyi Tanıma Teknikleri

Rehberliğin birinci amacı bireyi tanımaktır, bunun temel amacı ise bireyin kendisini tanımasına yardımcı olmaktır. Rehberlik yardımı için öncelikle bireyi tanımak gerekir, her birey kendine özgü bir varlıktır. Bireyi tanıma hizmeti süreklilik arz eder, birey sürekli değişim içerisindedir. Bireyi bütün yönlerden tanımak gerekir. (Fiziksel - devinsel - bilişsel - duyuşsal - sosyal) Bireyi tanıma hizmetleri için bireyin kendisi, başkalarının yaptığı gözlem sonuçları ve testler yardımıyla bilgi toplanarak bireye yardımcı olunabilir. Bireyi tanıma hizmetleri işbirliği içerisinde bilgi toplamak şeklinde de uygulanabilir.

KPSS: Bireyi tanıma hizmetinin temel amacı nedir? (**Bireyi kendisine tanıtmak**)

KPSS: Sınıf Rehber öğretmeni Ayşe Hanım öğrencilere Kimdir bu? Formu dağıtır. Ancak bazı öğrencilerin uygulamaya katılmadığını görür. Bu durumda gönülsüz öğrencilere nasıl davranırsa gönüllülük ilkesine en uygun davranmış olur? (**Uygulama dışında tutup çalışmaya katılmadıklarını uygulama formunda belirtirse**)

KPSS'de bu konuyla ilgili birçok sorunun cevabı (özellikle madde kökünde birey uzunca anlatılmışsa) daha çok psikolojik danışmanlık olarak istenir. Sebebi ise psikolojik danışmanlık bir tür bireyi tanıma tekniği olarak da kullanılabilmesidir.

Test Teknikleri: (Yetenek - Başarı - İlgi - Tutum - Kişilik)

Yetenek Testleri: Bireyin doğuştan getirdiği yatkınlıkları ölçmek, zihinsel ve akademik yetenekleriyle ilgili bilgi toplamak ve gelecekteki başarısını yordamak için kullanılan testlerdir. Genel yetenek (zeka) özel yetenek (resim - müzik - sanat) farklı yetenekler (dil - soyut düşünme, mekanik) testlerinden oluşur. Kişinin genel ve özel kabiliyetlerini öğrenmek güçlü ve zayıf yönlerini görmek, gelecekteki başarıyı yordamak bireyin bu yönleri erken yaşlarda öğrenmek, buna göre yöneltmek.

Başarı Testleri: Öğrencinin derslerde yapılan sınavlarda veya sistemin yaptığı geniş çaplı sınavlarda gösterdiği performansı ölçmek için kullanılır. (Öğretmen yapımı - standart testler)

- Yetenek ve başarı arasında pozitif ilişki vardır. Yetenekler arttıkça bireyin o alanda başarılı olma ihtimali de artar
- Bireylerin sahip oldukların yeteneklerini en üst düzeyde kullanmaları desteklenmeli fakat yeteneklerinin üstünde bir başarı beklenmemelidir.
- Başarı testleri öğrenme eksiklikleri ve düzeyini belirlemek amacıyla kullanılır.
- Rehber öğretmenler başarı testi (sınavlar) uygulamaz, sonuçlarını yorumlarlar öğrencinin yetenekleri ile karşılaştırarak kullanır.
- Bazı yetenek testlerini uygulamak, yorumlamak rehber öğretmenler için de zor olabilir (zeka testleri) bu durumda RAM dan yardım alınabilir.
- Öğretmenlerin yetenek testleri uygulaması ve yorumlaması bir rehber öğretmenin matematik sınavı yapması kadar gereksizdir.

KPSS: Psikolojik testlerin kullanılmasına ilişkin hangisi doğrudur? (**Gelecekteki başarı yordanırken yetenek testleri öğrenme eksiklikleri saptanırken, başarı testleri kullanılmalıdır**.)

- Testleri sınıf rehber öğretmenleri uygulamalı, rehber öğretmenler yorumlamalı anlayışı yanlıştır. Yetenek ve ilgi envanterleri sınıf öğretmenleri, kişilik testlerini ise rehber öğretmenler kullanmalı da yanlıştır.

- Öğretmenler başarı testlerini yapmalı, yorumlamamalı, rehber öğretmenler (psikolojik danışman) yetenek - ilgi - tutum - kişilik testlerini uygulamalı ve yorumlamalıdır en doğru olandır.

KPSS: Farklı yetenekleri ölçmek amacıyla hazırlanan testlerden her birinin ayrı bir grup üzerinde standartlaşma yerine, tümünün aynı grup üzerinde standartlaştırmanın rehberlik açısından önemi nedir? (**Bir kişinin farklı alanlardaki puanlarını karşılaştırması olanağı vermesi**)

Tipik Davranış Testleri

İlgi Envanterleri: Bireyin bir objeye, nesneye, alana, mesleğe yönelmesi, sevmesi, istemesi hoşlanması bağlanması olarak tanımlanır. İlgiler bir alanda bireyin mutlu olması ve doyum sağlamasını sağlar, başarı için yetenekler gereklidir. Bireyin bir alana ilgi duyması onun başarılı olacağını göstermez. İlgiler duygusaldır, yaşantı ile kazanılır, tutumlardan hızlı değişim gösterir, ilgiler sosyal kulüpler, etkinlikler ve mesleki yöneltmelerde kullanılır. Kuder ilgi envanteri - strong ilgi envanteri kullanılır. İlgi envanterleri psikolojik danışmanlarca uygulanıp değerlendirilmelidir. Sonuçlarından faydalanılan ilgi envanterleri son 6 ay içerisinde yapılmış olması gerekir. 17 yaşından sonra yapılan ilgi envanterlerinin daha güvenilir sonuçlar verdiği gözlenmiştir.

- Test teknikleri üzerinde değişiklik yapmak, bireye ve okula uyarlamak bazı kısımlarını, eklemek çıkarmak, doğru değildir. Psikolojik danışmanlar da değişiklik ve benzeri işler yapamazlar.

Tutum Ölçekleri: Duygu, düşünce ve davranış eğilimleridir. Bireyin bir nesne olay mesleğe karşı gösterdiği yaklaşma, uzaklaşma, kabul, reddetme şeklindeki genel eğilimleridir. Tutumlar yaşantı ürünüdür. Zamanla değişir fakat ilgi gibi hemen değişmezler. Tutumlar olumlu veya olumsuz olabilir duygusal eğilimlerdir. İlgiler tercih meselesidir, tutumlar ise pozitif negatif yaklaşımlardır. Tutumlar davranışlarla çelişebilir. Tutumlar her zaman davranışa dönüşmeyebilir.

KPSS: Bir öğretmen dersinde sürekli demokratik eylem ve söylemlerden söz ederken, teneffüste derse geç gelen öğrencilerin ensesine birer tokat atmaktadır. Bu neyle açıklanır? (**Tutum ve davranışların çeliştiği**)

KPSS: Öğrencilerin Sokak çocuklarına ilişkin **duygu düşünce ve davranış eğilimlerini** araştıran bir sınıf rehber öğretmeni hangi bireyi tanıma tekniğini kullanmalıdır? (**Tutum ölçeği**)

Kişilik Testleri: Bireyin psikolojik, duygusal olarak tanınmasını sağlayan, sonuçlarının gizlendiği en temel test tekniğidir. Uygulanması, yorumlanması uzmanlık ister. Kişilik testleri özeldir, kişiyi başkalarından ayıran onu kendisi yapan özelliklerini yansıtır. Kişilik testleri yansıtıcıdır (projeksiyon testleri) Mürekkep lekesi, resim yorumlama, çok yönlü envanter, cümle tamamlama.

KPSS: Hangisi rehberlik tekniklerinin uygulanmasında yapılmaz? (**Öğrenci ve okulun ihtiyaçlarına uygun olarak psikolojik testler üzerinde değişiklik yapmak**)

Test Dışı Teknikler

Gözlem: Bireylerin değişik ortamlarda çeşitli davranışları hakkında onları izleme yoluyla bilgi toplamaktır. Gözlem, gözlenen davranışların neler olduğunu belirler. Fakat niçin olduğunu nedenlerini vermez. Gözlem, gelişigüzel, sistematik, doğal, katılımlı gözlem olarak uygulanır. Rehberlikte daha çok sistematik gözlem kullanılır.

- Gözlem önceden planlanmalı, hedefe yönelik olmalıdır.
- Belirli bir zaman diliminde yalnızca bir kişi gözlenmelidir.
- Gözlem sonuçlarının nasıl kayıt edileceği ve analizi önceden planlanmalıdır.
- Gözlem, belli zaman aralıklarıyla yapılmalıdır (sistematik)
- Gözlem tek seferde uzun zamanlarda değil, kısa süreli farklı aralıklarla yapılmalıdır
- Gözlenen kişi gözlendiğini farkında olmamalıdır.
- Gözlenen kişiler farklı ve doğal ortamlarda gözlenmeli.
- Birden fazla gözlemcinin yaptığı gözlem sonuçları dikkate alınmalıdır..
- Gözlemler kısa sürede objektif olarak kaydedilmelidir.
- Gözlemler içerisinde kritik sayılan davranışlar ayrıca gözlenmelidir.

KPSS: Gözlemlerin kayıt altına alınırken hangileri önemsenmelidir? (**Gözlenen özelliklerinin sayısı sınırlı tutulmalı - Aynı davranışlardan birden çok kişi tarafından gözlemeli - Aynı davranış birden çok gözlenmelidir**)

Gözlem Listeleri: Bireylerin gelişim dönemlerine uygun yazılmış bir dizi belirleyici sıfat ve davranış ifadelerinin **Evet - Hayır** şeklinde işaretlendiği genel listelerdir. Ölçmede kullanılan kontrol listelerine benzer listeler genel izlenimleri ifade eder, gözlenen davranışların hızını sıklığını göstermez. (Var - Yok)

Derecelendirme Ölçekleri: Gözlenen özelliğin miktarını, derecesinin sayısal olarak düzeyini gösteren ölçektir. (1 - 5) derecelendirme ölçekleri sayısal, betimsel ve grafikseldir. Gözlem listeleri bireyin genel olarak özelliklerini gösterirken (Evet - Hayır), derecelendirme ölçekleri, her bir özelliğin ne kadarlık olduğunu (miktarını) gösterir.

Derecelendirme Ölçeklerine Karışan Hata Türleri

Kişisel Yanlılık Hataları: Gözlemciden kaynaklanan hatalardır. Üç kısımda incelenir.

Bonkörlük Hatası: Öğretmenin, öğrencinin olumlu özelliklerini abartarak bireyi üst dereceye koyması (her özelliğe 5 vermesi) pozitif yön.

Cimrilik Hatası: Derecelendirmeyi yapan kişinin alt dereceleri ısrarla kullanması (her özelliğe 1 puan) negatif yön.

Merkeze Yığma: (Ortaya yığılma): Öğrencileri özelliklerine orta puanlar vermek (3) ne çok ne az.

KPSS: Özel bir okul yöneticisi iş başvurusunda, birkaç aday öğretmenle görüşmüş ve izlenimlerini dereceleme ölçeğine kaydetmiştir. Sonra ölçekleri gözden geçirildiğinde adaylara çoğunlukla düşük puanlar verdiğini fark etmişlerdir. Burada hangi hata türü vardır? (**Kişisel yanlılık**)

Mantık Hatası: Birbiriyle yüksek ilişki (korelasyon) gösteren durumlar arasında fikir yürütürken hata yapmaktır. Zeki öğrencinin notları yüksek olur gibi. Zeka - Başarı, Sigara - Hastalık. Hız - Kaza, Bulut - Yağış…

KPSS: Zeynep öğretmen hangisinde mantık hatası yapmıştır? (**Derslerinde yüksek notlar alan öğrencileri zeki olarak nitelendirmesi**)

Genelleme hatası (Halo - Horn): Bir özelliği ilişkili olmayan diğer yön ve özellikleri ile ilişkilendirilmesidir. Derslerinde başarılı olan öğrencilerin sosyal etkinliklerde de başarılı olacağını düşünmek gibi veya her alanda başarılıdır görüşü. (Halo - olumlu genelleme) Derslerinde başarısız olan öğrencilerin her konuda başarısız olacağını düşünmek (Horn - olumsuz genelleme)

- Mantık hatasında verilen durumlar arasında yüksek korelasyon (ilişki) varken (zeka - başarı) genelleme hatalarında ise verilen durumlar arasında bazen bağ kurulması (ilişki - yok) çok zordur.

Gözlem Yetersizliği: Gözlem araçlarının davranışı derecelemede yeterli özelliğe sahip olmaması, yeterli olmayan gözlemler yapmaktır. Bazen araçtan bazen de gözlem yapan kişinin yetersiz (az) gözleminden kaynaklanır.

KPSS: Özel okul yöneticisi Ahmet Bey iş başvurusunda bulunan birkaç aday öğretmenle görüşmüş ve bunları önceden hazırladığı derecelendirme ölçeğine kaydetmiştir. Bununla birlikte ölçekte yer alan bazı özellikleri adaylarda tam olarak görememiş, bu özellikleri adayların başka özelliklerinde yordamak zorunda kalmıştır. Seçtiği öğretmenin ilgili özelliklere tam olarak sahip olup olmadığı konusunda tereddüt yaşamıştır. Burada hangi hata türünden söz edilebilir? (**Gözlem yetersizliği**) bazı özellikleri gözleyemediği halde yordamış.

Anlam Hatası: Derecelendirilecek özelliğin iyi anlaşılamamış olmasından kaynaklanır. Birkaç anlama gelen ifadeler farklı yorumlanabilir. Ölçülecek özellikler açık seçik net olarak belirtilmelidir.

Sosyal Kabul Hataları: Bireylerin gerçeği, var olanı belirtmesi yerine sosyal beklentilere uygun, olması istenenleri belirtmesidir. (Ayıp olur, yanlış anlaşılır vb.) Birey vereceği cevap kendisini zora sokacaksa onun yerine sosyal kabul gören cevaplar seçer. (Otobiyografi - anket görüşme - kişilik)

Yanıltma Hatası: Bireyin bilerek veya çıkar sağlamak için yanlış bilgi vermesidir. Birey fakir olduğunu belirterek verilecek yardımları almaya çalışır.

Temel Atıf Hatası: Bireyin kendi hatalarını görmezden gelip, başkalarının hatasını abartılı görmesi. Kendisi sınavda kaydırma yaparsa dalgınlığıma gelmiştir başkası yaptığında kör müydü yapmasaydı.

Anekdot Vaka Kaydı: Gözlenen özelliklerin objektif olarak kısaca kaydedilmesidir. Öğrenci davranışını betimleyen notlardır. Anekdot (olay kaydı) tipik, farklı ve anlamlı olaylarla ilgili olmalı, kayıt, gözlemden hemen sonra yapılmalıdır. Her davranış için ayrı anekdot tutulmalı. Anekdotlar biriktirilir ve bireyin çeşitli durumlarda nasıl davrandıkları ile ilgili olarak faydalanılır.

Özellik Kayıt Çizelgeleri: Öğrencilerin bazı özel yeteneklerin olup olmadığını gözlemek için çeşitli özelliklerin sıralandığı gözleme dayalı araçtır. (Resim - müzik - sanat - spor ve benzeri) Her öğrenci için sahip olduğu özellikler belirtilir.

Otobiyografi: Bireyin kendisini tanıtması çalışmalarıdır. Birey öz yaşam öyküsünü yine kendisi yazar, böylece kendisini nasıl algıladığı, geçmişini ve çevresini nasıl gördüğü ile ilgili bilgi elde edilir. En güvensiz teknik olarak kabul edilir. Öğrenci ile ilgili etraflıca bilginin edinileceği teknik gizlenecek bilgilerden oluşabilir. Otobiyografinin uzunluğu, kısalığı, düzeni çelişkiler yorumlamayı etkiler.

KPSS: Bir sınıf öğretmeni okula yeni gelen lise birinci sınıf öğrencilerinin geçmiş eğitim yaşantılarını, aile ilişkilerini ve yaşadıkları önemli olayları **öğrencilerin kendi yazılı ifadeleri** yoluyla öğrenmek istemektedir. Bunun için kullanması gereken en uygun teknik hangisidir? (**Otobiyografi**)

Anket: Bireylerin bir konuda görüşlerini almak için hazırlanmış soru formlarıdır. Anket hazırlanırken bir yönerge kullanılmalı, sorular açık, net, anlaşılır olmalı, grubun düzeyine uygun, yönlendirici olmamalıdır. (Boş zamanları - devamsızlık - başarısızlık nedenleri anketleri vardır)

Görüşme: Bireylerin karşılıklı etkileşimine mülakat denir. Görüşme, amaçlı yüz yüze gelerek bilgi toplama tekniğidir. Görüşmeler bilgi toplama, bilgi verme, kişisel yardım veya davranış değiştirme şeklinde amaçlanmış olabilir. Görüşmede birey doğrudan gözlenebilirlik açısından önemlidir. Serbest görüşme, yapılandırılmış görüşme, güdümlü görüşme türleri vardır. Görüşme, **Niçin?** sorularına cevap verir.

KPSS: Hangisi görüşme tekniğinin özelliklerinden değildir? (**Geçerliği ve güvenilirliği yüksektir**)

Arzu Listesi: Okul öncesi ve alt sınıflarda daha çok tercih edilir. Öğrencilerin istekleri, beklentileri, duygularını ortaya çıkarmaya yöneliktir. Arzu listesinde bir dilek perisi gelse sizden üç şey dilese ne dilerdiniz gibi sorular sorulur.

Zaman Çizelgesi: Bireyin zamanı daha iyi kullanması, plan yapmasına yardımcı olmak için hazırlanan çizelgedir. Birey böylece boş zamanlarını, ders çalışma zamanını, sosyal faaliyetlerini daha iyi ayarlayabilir. Öğrenciye hazırlanan zaman cetveli iki hafta süre ile izlenmelidir.

KPSS: Bir rehber öğretmen, öğrenciye ders çalışma programı hazırlarken ne yapmamalıdır? **(Aynı nitelikteki dersleri art - arda çalışmayı önermemeli)** Matematikten sonra - fizik yerine Tarih çalışmayı önerme.

Problem Tarama Listeleri: En kapsamlı sorun belirleme tekniğidir, ihtiyaç belirleme, plan program hazırlamak için, veri toplamada, problem tarama listelerinden faydalanılır. Bireyin sağlık okul, ders, ev, aile yaşamı, arkadaşlık, karşı cinsle ilgili, para, meslek, gelecek ve kişilikle ilgili problemlerinin sorulduğu (7) alandan oluşmaktadır.

KPSS: Okul rehberlik servisinde hangi durumda problem tarama listesinin uygulanması en uygundur? (**Rehberlik hizmetlerinin planlanmasında**)

KPSS: İlköğretim 7. sınıf öğrencilerine arzu listesi uygulanır. Öğrencilerden Okan en büyük arzum polis olmak ve başta babam olmak üzere karısını döven tüm erkekleri cezalandırmak yazar. Bu durumda okul rehber öğretmeninin Okan'a yardımcı olmak için hangi hizmet türü ve test dışı teknikler uygulaması uygundur? (**Bireyi tanıma - görüşme**)

KPSS: Hangisinde problem tarama listesi uygulanır? (**Rehberlik hizmetlerini planlamada**)

Sosyometri: Küçük gruplarda yaklaşma - uzaklaşma - arkadaşlık - liderlik - kişiler arası ilişkiler ve grubun ilişkiler ağını ortaya koyan tekniktir. Moreno tarafından geliştirilmiştir.

- Sosyometrinin uygulanması için, grup üyelerinin birbirini tanımış olması gerekir. Sosyometri kişiler arası ilişkileri ortaya koyan en güvenilir tekniktir. Sosyometri için öğrencilere 3 soru sorulur ve her konu ile ilgili ayrı bir sosyometri kullanılır. Öğrencilere bir proje çalışması için grup oluşturulacağı, öğrencilerden en çok birlikte çalışmak istedikleri 3 arkadaşlarını önem sırasına göre yazmaları istenir.

1 - Ayşe → 3 puan

2 - Ali → 2 puan

3 - Veli → 1 puan

Öğrencilerin ilk sıradakine 3, ikincisine 2 sonuncuya da 1 puan verilir ve ilgili oklarla gösterilir.

- En fazla puan alan öğrenci lider - yıldız öğrenci kabul edilir. Gruptan ayrı sadece birbirini seçenlere karşılıklı çeken denir. Gruptan ayrı sadece birini tercih eden ve karşındakinin tercih etmediği kişiye tek yönlü çeken, hiç kimse tarafından seçilmemiş öğrencilere terk edilmişler, istenmeyen öğrenciler reddedilmişlerdir. Ana gruptan ayrılmış en az üç kişiden oluşan kendi aralarında samimi olan küçük gruba **klik** (çete) denir.
- Sosyometri sonuçlarının sınıfta açıklanması sorun oluşturabilir. Sosyometri sonuçları genellenmemelidir.
- Sosyometride özellikle üzerinde durulması gereken soyutlanan - izole olan öğrencilerdir.
- Sosyometri kimin lider kimin dışlandığını gösterir, fakat **niçin** lider niçin dışlandığını göstermez. (**Nedenlerini - niçinlerini açıklamaz**) bunun için kimdir bu ve görüşmeye başvurulur.
- Sosyometri sonuçlarının daha iyi yorumlanması, açıklanması için görsel grafiklerle gösterilmesine **Sosyogram** denir.

KPSS Sınıftaki öğrencilerin birbiriyle ilişkilerini ve etkileşim biçimlerini değerlendirmek isteyen bir sınıf rehber öğretmeninin aşağıdaki tekniklerden hangisini kullanması gerekir? (**Sosyometri**)

KPSS: Sosyometri tekniği ile ilgili olarak hangisi yanlıştır? (**Sonuçları birey ve grup için genelleme yapma olanağı sağlar**)

Kimdir bu? (Bil kim): Gruptaki bireylerden kimin, kimi nasıl algıladığını belirlemek, sosyometri tekniğinin niçinlerine cevap bulmak için uygulanan tekniktir. Herkesin olumlu olumsuz davranış özelliklerini betimleyen cümleler, isim yeri boş kalacak şekilde yazılmıştır. Öğrenciler kendilerini de yazabilecekleri gibi sınıf arkadaşlarından hangilerinde belirtilen özellikler olduklarını ilgili kutucuğa yazarlar. Sınıfın en yaramazı sınıfın en çalışkanı sınıfın en tembeli.

KPSS: Sosyometri hangi soruya cevap vermez? (**Gruptaki öğrencilerin sevilmeme nedeni**?)

Sınıfın enlerini belirlemek, kimin kimi nasıl algıladığını ortaya koymak için kullanılır. Kimdir bu testinin uygulanması için öğrencilerin birbirini belirli bir süre tanımış olmaları gerekir. Kimdir bu testinin sonuçları sınıfta açıklanmaz. Kimdir bu testi sosyometriye yardımcı bir test olarak da kabul edilir. Örneğin sosyometri de Ali lider seçilmiştir. Neden? Bu soruya görüşme ve kimdir bu destek olur. Kimdir bu testine baktığımızda, Ali'nin sınıfın en güvenilir ve en çalışkan öğrencisi olduğu görülür. Ali neden lider seçilmiş olabilir? (güvenilir çalışkan)

- Kimdir bu testinde birey kendi adını da yazabilir. Eğer bireyin kendi adını yazdığı özelliğe arkadaşları da aynı özenle yazmışlarsa, o zaman bireyin bağdaşım (**uyum**) düzeyi yüksektir denir. Aksi ise düşüktür.

KPSS: Bireyin içinde bulunduğu grubun üyeleri tarafından nasıl algılandığını anlamak için hangi teknik kullanılabilir? (**kimdir bu**)

KPSS: Bireyin kendisini nasıl algıladığı ile başkaları tarafından nasıl algılandığı hakkında ipucu veren teknik hangisidir? (**kimdir bu**)

Sosyal Uzaklık Ölçeği: Bireylerin birbirlerini sosyal kabul yada sosyal mesafelerini belirlemeye yarayan tekniktir. Sınıftaki her bir öğrencinin diğer öğrencilere olan mesafesini gösterir. Kullanışlı bir teknik değildir. Onun yerine sosyometri tercih edilir.

Kime göre ben neyim? Bireyin kendisi grubun kendisini nasıl algıladığını, kendisini başkasının gözünde nasıl gördüğünü belirten tekniktir. Öğrenci, öğretmeninin, arkadaşının anne babasının, bu konuda kendisini nasıl algıladığını yazar.

Rol Dağıtım Tekniği: Öğrencilerin belirli özelliklerini ortaya çıkaran bir tekniktir. Bir oyun seçilir ve öğrencilere okunur, oyuncuların kişilik özellikleri tanıtılır. Sonra öğrencilere rol listesi dağıtılarak ilgili arkadaşlarını ve uygun rolleri yazmaları istenir. Ortaokulda uygulanır.

Vaka İncelemesi: Bir problemin derinliğine etraflıca incelenmesidir. Özel problemi olan öğrenciler için kullanılır. Psikolojik danışmanların kullanması daha akılcıdır. Öğrencinin çocukluk yılları, ailesi, arkadaşlarından bilgi toplanır, genişçe bilgi toplama ve yorumlama tekniğidir.

Vaka Konferansı: Bir konu - vaka - olayla ilgili birkaç uzmanın bir araya gelerek fikir alışverişi yapması tekniğidir. Ciddi uyum sorunları gösteren bireyler için ortak çözüm bulmayı amaçlayan işbirlikli bir tekniktir.

Bibliyoterapi: Bireylerin sorunlarını tanıması, bilinçlenmesi ve çözmesine yardımcı olmak amacıyla yazılı materyal, kitap okumasıdır. Böylece sorunları hakkında bilinçlenir ve çözüm yolları geliştirir.

KPSS: Bazı sorunlar yaşayan öğrencilerine konu ile ilgili yazılmış kitapları okumayı öneren bir psikolojik danışman hangi tekniği kullanmıştır? (**bibliyoterapi**)

Psikodrama: Bireyin kendi psikolojik sorunlarını veya kişisel bir duygusal sorunu oyun içerisinde rol alarak oynamasıdır. Birey kendisine oynar. Psikodrama, bireye sorunu konusunda bilinçlenme ve duygusal sağıltım fırsatı tekniğidir. Uzmanlık gerektiren bir tekniktir.

Sosyodrama: Bireyin sosyal bir problemi çözmek için oyunda rol almasıdır. Sosyodramada birey kendisini değil sosyal problemi oynar, empati kurar, sosyalleşir, bilinçlenir.

Oyun Terapisi: Çocuklarda kullanılan bir tekniktir. Çocuğun yaşantısı oyundan geçer. Çocukları oyun içinde doğal ortamda tanımak daha kolaydır. Hem çocuğu tanımak hem de tedavi etmek için kullanılır. Ev ziyaretleri çocuğun aile ortamını tanımak, oturma ısınma, anne baba tutumları ve çalışma ortamını bilmek, çocuğu tanımamıza yardımcı olur.

Toplu Dosya: Öğrenci gelişim dosyası, öğrenci ile ilgili bilgilerin kaydedildiği dosyadır. Öğrencinin gelişimini takip etmeyi sağlar, sonraki okullarda bireyle ilgili bilgiler verilir. Toplu dosyaları tutmak, okul rehber öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin görevleri arasındadır. Gizlilik içeren bilgiler genel olarak dosyalara işlenmez. Fakat dosyaları herkes görebileceği için titizlik göstermek gerekir. Günümüzde toplu dosya uygulaması e - dosya sisteminden takip edilmektedir.

REHBERLİK ÖRGÜTLENMESİ

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

- Genel Müdür Yardımcısı
  - Rehberlik Daire Başkanlığı
    - RAM - Okul öncesi
    - İlkokul - Ortaokul
    - Ortaöğretim - Yaygın
    - Eğitim, Kaynaştırma
    - Ölçme Araçları
    - Dış ilişkiler,
    - Öğrenci İşleri
    - Eğitim uzmanı
  - Özel Eğitim Daire Başkanlığı
    - 1992 - 3797, Sayılı kanunla Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.
- Genel Müdür Yardımcısı
  - İdari İşler

İL VE İLÇE ÖRGÜTLENMESİ

MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRÜ

Milli Eğitim Müdür Yardımcısı / Şube Müdürü

- **İl Danışma Komisyonu**
- **RAM**
- **Okul Müdürlükleri**

İl danışma komisyonu yılda iki kez toplanıp o yıl içinde yapılacak rehberlik çalışmalarını planlar, işbirliği yapar ve değerlendirir. (Eylül - Haziran)

Rehberlik Araştırma Merkezi RAM: İl - İlçe düzeyinde rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi için rehberlik hizmetlerinin temelinde yer alan kurumdur. RAM, merkez müdürü, müdür yardımcısı, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölüm başkanlığı, özel eğitim hizmetleri bölüm başkanlığı, bölümlerinden oluşur.

RAM' IN GÖREVLERİ

- İl ve ilçe için rehberlik çerçeve planlarını hazırlamak
- Özel eğitime muhtaç bireyleri belirlemek ve gerekli yardımı sunmak.
- Rehberlik için gerekli dökümanları hazırlamak, geliştirmek.
- Aile bilinçlendirme çalışmaları düzenlemek.
- Psikolojik danışmanlık hizmeti sunmak.
- Okul rehberlik servisinin genel işleyişini desteklemek.
- Özellikle rehber öğretmenin olmadığı okullara yönelik çalışma yapmak. Öğretmen - idareci veli ve öğrencilere yardımcı olmak.
- Üniversitelerle ilgili iş birliği yaparak konferanslar seminerler düzenlemek
- İl - ilçede yapılacak toplantılara katılmak

Okul örgütlenmesi: 17 Nisan 2001 - 24376 sayılı kanuna göre okuldaki rehberlik öğrenci örgütlenmesi görev ve sorumluluklar belirlenmiştir.

OKUL MÜDÜRÜ
- MÜDÜR YARDIMCISI
  - Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Kurulu
  - Koordinatör Rehber Öğretmen
  - Psikolojik Danışman
  - Sınıf Rehber Öğretmenleri
  - Diğer Öğretmenler

Okul müdürünün görevleri:

- Okulda rehberlik hizmetlerinin daha etkili ve sunulması için gereken fiziksel ortamı, araç gereci temin etmek.
- Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu kurmak ve başkanlık etmek.
- Birden fazla rehber öğretmenle çalışıyorsa birini koordinatör rehber öğretmen olarak seçmek.
- Sınıf rehber öğretmenlerini belirlemek, rehberlik servisinden okulun yıllık rehberlik planları yapmasını istemek ve RAM'a göndermek
- Okuldaki rehberlik hizmetlerinin eşgüdüm içinde yürütülmesini kontrol etmek, desteklemek.
- Yıl sonu okul rehberlik faaliyetleri değerlendirme raporunu rehberlik servisinden istemek, RAM'a göndermek.
- İlgili komisyonlara gitmek.
- Müdür yardımcıları okul müdürünün vereceği rehberlik hizmetlerini yerine getirirler, okul müdürü olmadığı zamanlarda ilgili komisyonlara başkanlık etmek görevleri vardır.

Okul Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu

Bu kurul yılda en az 3 kez toplanır, okulda rehber öğretmen olmasa da bu kurul kurulur ve çalışmalarını sürdürür. Okul müdürü başkanlığında; müdür yardımcısı okul rehber öğretmeni her sınıf seviyesinde temsilci birer sınıf rehber öğretmeni, okul aile koruma disiplin kurulundan bir üye, okul öğrenci temsilcisi bu kurulda yer alırlar.

- Yürütme komisyonu, rehberlik servisinin yaptığı planları incelemek ve uygulanması için gerekli önlemleri almak, okul imkanlarının daha iyi bir rehberlik hizmetinin sunulması için seferber etmek, işbirliği yaparak okuldaki hizmetin kalitesini artırmayı amaçlar.

Koordinatör Rehber Öğretmen: Rehberlik servisi - idare öğretmenler kurulu ve veliler arasında koordinasyon sağlar, yazışmaları takip eder, düzenler aynı zamanda servisteki görevlerini yapar.

Psikolojik Danışmanların Görevleri

- Okulun çerçeve planı hazırlamak
- Rehberlik uygulamalarında sınıf rehber öğretmenlerine yardımcı olmak.
- Duygusal sorunlar yaşayan öğrencilere psikolojik danışmanlık yapmak
- İlgili komisyonlara katılmak,
- Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu eğitsel - mesleki - kişisel sosyal rehberlik hizmetleri sunmak,
- Rehberlik hizmetlerini sunmak. (Bireyi tanıma, bilgi toplama, müşavirlik, oryantasyon yöneltme, izleme, plan, araştırma, sevk)
- Bireysel ve grupla rehberlik ve psikolojik danışmanlık yapmak.
- Okulda özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri, ailelerini RAM'a göndermek yardımcı olmak bilgilendirmek.
- Öğrenci gelişim dosyalarını tutmak, sınıf rehber öğretmenleriyle işbirliği yapmak, gerekli testleri uygulamak ve değerlendirmek.

- Yıl sonu rehberlik faaliyetlerini değerlendirme raporunu hazırlamak.
- Psikolojik danışmanlar nöbet tutmaz, idari görev almaz, boş derslere görevlendirilmez, sınav görevi verilmez.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görevleri

- Sınıfın yıllık rehberlik çalışma planını hazırlamak
- Rehberlik saatlerinde sınıfa gidip etkinlik yapma
- Sınıfındaki öğrencilerin gelişim dosyalarının tutulmasında rehberlik servisi ile işbirliği yapmak
- Sınıfa yeni gelen öğrencilere oryantasyon hizmeti sunmak sınıf oturma planı hazırlama
- Öğrencileri eğitsel - sosyal kulüplere yöneltme.
- Bireyi tanıma hizmetleri sunma - test dışı envanterleri uygulama.
- Yöneltme - yerleştirme işleminde işbirliği yapmak.
- Sınıfının yıl sonu rehberlik faaliyet raporunu hazırlayıp rehberlik servisine sunma.
- Sınıf rehber öğretmenleri duygusal destek (psikolojik danışmanlık) yapamaz. Kişilik testleri uygulayıp değerlendiremez. Yetenek ve ilgi testlerini de uygulama, değerlendirmesi doğru değildir
- Diğer öğretmenler, rehberlik servisi ile ilgili işbirliği yapmak, olumlu bir sınıf iklimi oluşturma kendi dersleri ile ilgili eğitsel rehberlik yapma görevleri vardır.

KPSS: Branş öğretmenlerinin rehberlikle ilgili en önemli görevleri nedir? (**Kendi dersleri ile ilgili ilgilerini değerlendirme**)

KPSS: Branş öğretmenlerinden beklenen en önemli rehberlik görevi hangisidir? (**Öğrencilerin kendi derslerine karşı ilgilerini artırmaya çalışma**)

KPSS: Hangisi okuldaki rehberlik hizmetlerinin en üst düzeydeki sorumlusudur? (**okul müdürü**)

KPSS: Hangi görevi yerine getirecek kişinin psikolojik danışman olması gerekli değildir? (**Öğrencilere hedef alınan davranışları öğretme**) =branş öğretmenleri=ders

KPSS: Hangisi ilköğretimdeki rehberlik hizmetlerinin özelliklerinden biri değildir? (**Uzman merkezli olması**)

KPSS: İlkokul öğrencisinin sosyalleşmesi güçlü bir kişilik geliştirmesinde en önemli görev kime düşer? (**Sınıf öğretmeni**)

KPSS: Hangisi rehberlik araştırma merkezi'nin görevlerinden değildir? (**Rehber öğretmenlerin stajerlik programları hazırlamak geliştirmek ve stajerliklerini kaldırmak**)

KPSS: Hangisi okul rehber öğretmeninin görevlerinden değildir? (**Okul rehberlik psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu başkanı seçmek**) =okul müdürü

KPSS: Hangisi psikolojik danışmanı için uygun değildir? (**Danışanın seçeneği mesleği empoze etmek**)

KPSS: Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili yıllık program ve yürütme planının hazırlanmasına sağlamak ve uygulanmasını izlemek kimin görevidir? (**Okul müdürü**)

KPSS: Hangisi sınıf rehber öğretmenlerinin görevlerinden değildir? (**Öğrencilerin psikolojik sorunlarını çözmek**)

KPSS: Okuldaki fiziksel şartları uygun çalışma ortamını sağlamak araç gereç sağlamak kimin görevidir? (Okul müdürü) =psikolojik danışman

KPSS: Hangisi sınıf rehber öğretmenlerinin görevi değildir? (**Öğrenciler hakkında topladığı özel bilgileri verilerle paylaşmak**)

KPSS: Hangisi okul rehber öğretmeninin görevlerinden biri değildir? (**Sınıfın yıllık rehberlik çalışmalarının planlamak**)

KPSS: Hangisi okul rehberlik hizmetleri yürütme komisyonuna başkanlık eder? (**Okul müdürü**)

ÖZEL EĞİTİM

Özel Eğitim: Beden, zihin, duygu ve sosyal özellikleri bakımından olağandışı ayrılıklar gösteren, normal eğitim olanaklarından faydalanamayan öğrencilere sunulan eğitimdir.

- Bireysel özellikleri ve eğitim yeterliklerine açısından akranlarından anlamlı farklılık gösteren bireylere özel eğitim hizmeti sunulur.
- Özel eğitim 0 - 18 yaş grubunu kapsar.
- Özel eğitime muhtaç bireylerin belirlenmesi, raporunu RAM özel eğitim bölümü hazırlar.
- Özel eğitim anayasasının 42 nci maddesi "Eğitimde fırsat ve imkan eşitliği"ne dayanır.
- Özel eğitim öğrencilerin kendilerine yeter duruma gelmelerini desteklemeyi amaçlar.
- Özel eğitimin amacı bireyi normalleştirmek değil, düzeyine uygun eğitim almasını desteklemek ve gelişimine yardımcı olmaktır.
- Özel eğitim, bireyleri topluma uyumlu iyi ilişkiler kuran verimli üretken mutlu bireyler yetiştirmeyi hedefler.
- Özel eğitim hizmeti için personel program araç gereç, işbirliği gereklidir.
- Bireyler engel türlerine göre özel eğitim hizmetinden yararlanırlar. Görme - işitme, ortopedik zihinsel engelliler okulları.

RAM - özel eğitim hizmetleri bölümü:

- Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin tespiti teşhisi ve kararını vermek
- *Aile - okul - sağlık kuruluşu, adli kurumlardan gönderilen özel eğitime muhtaç bireylerin kabulü ve hizmeti dosya hazırlanması.
- Özel eğitimle ilgili aileleri bilgilendirme bilinçlendirme.
- Özel eğitim kurumları ve kaynaştırma eğitimi veren kurumlarla sürekli işbirliği yapmak, desteklemek, bilgilendirmek.

Öğretmenler

- Çocukların kendilerini rahatça ifade edecek fırsatı vermek, duygularını yaşayabilmeleri yardımcı olmak.
- Anne babasının çocuklarını kabullenmelerine ilişkin duygularının gelişimine yardımcı olmak
- Engelli öğrencilerin yeteneklerini en üst düzeyde kullanmalarını desteklemek
- Daha verimli olmak için diğer öğretmenler ve sınıf rehber öğretmenleriyle işbirliği yapmak
- Öğrencilere BEP hazırlamak ve takip etmek sorumlulukları vardır.

Kaynaştırma Eğitimi: Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte eğitim görmesidir. Kaynaştırma eğitimi öğrencilerin içinde yaşadığı toplumla bütünleşmesini kolaylaştırır ve normal öğrenci davranışlarını örnek almalarına yardımcı olur.

- Kaynaştırma eğitiminin amacı engelli öğrenciyi normalleştirme değil ilgi ve yeteneklerini geliştirme ve toplum içinde yaşamayı kolaylaştırmaktır.
- Engelli öğrencinin normal öğrencilerle eğitim görmesi **düz kaynaştırma**
- Normal öğrencinin engelli okuluna gitmesi **tersine kaynaştırmadır**.
- Belirli derslerde okula girip normal öğrencilerle eğitim görmek **yarı zamanlı kaynaştırmadır**.
- Kaynaştırma eğitimi zihinsel engelli öğrencilere (IQ - 45 - 75) işitme engellilere 90 desibele kadar ortopedik engelli öğrencilere (kendi başına kimseden yardım almadan sınıfta oturabilen) görme engelli öğrencilere sunulur.
- Kaynaştırma eğitiminde **duyu kalıntısından** faydalanmak önemlidir. Duyu kalıntısı engelli organın canlı kalmış, kullanılabilir kısmından faydalanmak.
- Kaynaştırma eğitimi birey için **en az kısıtlayıcı ortam** oluşturur
- Özel eğitime ve kaynaştırma eğitimine küçük yaştan itibaren başlanmalıdır kaynaştırma eğitiminde bireysel farklılıklar önemsenmeli.
- Kaynaştırmada okul aile çevre işbirliği önemlidir. Aileye büyük görevler düşmektedir sabır gayret göstermek gerekir.
- Kaynaştırmada okul personeli ve öğretmenler ortak anlayışı benimsemeli.
- Sınıfın hazırlanması gerekir. Öncelikle sınıfın özel eğitime muhtaç öğrenci kabul etmesi önemlidir
- Etkili sınıf kuralları uygulanmalı kaynak oda destek eğitimi verilmeli sınıf öğretmeni bazen sınıfa özel eğitim öğretmeni çağırmalı destek almalıdır.
- Her öğrenciye ayrı bir BEP hazırlanır ve buna göre değerlendirme yapılır.
- Kaynaştırma öğrencisi ailesi isterse, okul öncesini tekrarlayabilir. Onun dışındaki kademeleri geçer, sınıf tekrarı yaptırılmaz.